

AKD-İ FAHR-İ KÂİNÂT MİN HATÎCETİ'L-KÜBRÂ

(İNCELEME - TENKİTLİ METİN -

DİZİN - TIPKIBASIM)

Yüksek Lisans Tezi

Elif SAKARYA

Eskişehir 2023

**AKD-İ FAHR-İ KÂİNÂT MİN HATÎCETİ'L-KÜBRÂ (İNCELEME - TENKİTLİ
METİN - DİZİN - TIPKIBASIM)**

Elif SAKARYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Halit BİLTEKİN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2023

ÖZET

AKD-İ FAHR-İ KÂİNÂT MİN HATİCETİ'L-KÜBRÂ (İNCELEME - TENKİTLİ
METİN - DİZİN - TIPKIBASIM)

Elif SAKARYA

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2023

Danışman: Doç. Dr. Halit BİLTEKİN

Hiz. Muhammed ve Hiz. Hatice'nin evliliğı, peygamberliğıin gelişı ve yayılması etrafında gelişen olaylar, manzum ve mensur birçok esere konu olmuştur. İnsanlara yararlı olmak, öğretici olmak ve dua almak amacıyla kaleme alınan eser üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada da bahsi geçen eserin on üç adet farklı nüshası olduğu tespit edilmiş ve bu elde edilen nüshalar karşılaştırılarak bir tenkitli metin oluşturulmuştur. Tenkitli metnin yanı sıra metin, şekil ve muhteva bakımından incelenmiş; dil içi çevirisi yapılmış ve dizin oluşturularak inceleme tamamlanmıştır.

Metinde üzerinde durulan en önemli unsur kişı ve olay örgüsüdür. Kişı olarak metinde en çok bahsedilen iki isim Hiz. Muhammed ve Hiz. Hatice'dir. Zaman ve mekân açısından bakıldığında bu unsurların detaylı bir biçimde metne yansıtılmadığı görülmektedir.

Metinde, Eski Anadolu Türkçesi (EAT) ile Osmanlı Türkçesinin özelliklerinin birlikte kullanıldığı görülmektedir. Yazılış amacı bakımından metin, sade bir dille kaleme alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Akd-i nikah, Hiz. Muhammed, Haticetü'l-Kübrâ, Mesnevî, Mevlid.

ABSTRACT

AKD-İ FAHR-İ KÂİNÂT MİN HATİCETİ'L-KÜBRÂ (A TEXTUAL ANALYSIS -
CRITICAL TEXT - INDEKS - FACSIMILE)

Elif SAKARYA

Department of Turkish Language and Literature

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences Institute

Supervisor: Assoc. Prof. Halit BİLTEKİN

Hz. Muhammad and the events surrounding Hz. Hatice's marriage, the coming and spreading of the prophethood, has been the subject of many works in prose and prose. Various studies have been carried out on the work, which was written in order to be useful to people, to be instructive and to pray. In this study, it was determined that there were twelve different copies of the mentioned work, and a critical text was created by comparing these obtained copies. In addition to the critical text, the text has been examined in terms of form and content; Intra-language translation was made and the review was completed by creating an index.

The most important element emphasized in the text is the person and the plot. The two names most mentioned in the text as a person are Hz. Muhammad and Hz. It is Hatice. In terms of time and space, it is seen that these elements are not reflected in the text in detail.

In the text, it is seen that the features of Old Anatolian Turkish (EAT) and Ottoman Turkish are used together. In terms of the purpose of writing, the text has been written in a plain language.

Keywords: Contract of married, Hz. Mohammed, Hatîcetü'l-Kübrâ, Mathnawî, Mawlid.

TEŞEKKÜR

Çalışmam boyunca bana yol gösteren, destek ve emeklerini bir an bile esirgemeyen ve öğrencisi olmaktan daima gurur duyacağım tez danışmanım sayın Doç. Dr. Halit BİLTEKİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince bilgileriyle bana ışık tutan ve beni yönlendiren hocalarım Prof. Dr. Ahmet KARTAL'a, Prof. Dr. Muhsin MACİT'e ve Dr. Öğr. Üyesi Emrah GÜLÜM'e teşekkürü borç bilirim. Sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Buğra Oğuzhan ULUYÜZ'e de özellikle dil konusundaki yardımları dolayısıyla teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte yanımda oldukları için önce aileme daha sonra sevgili arkadaşlarım Büşra BORA ve Zafer AKTAŞ'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ	1
1. TÜRK EDEBİYATINDA HZ. HATİCE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	3
1.1. Manzum Eserler	3
1.2. Kitaplar	5
1.3. Tezler	9
1.4. Makaleler	10
1.5. Sempozyum Bildirileri	12
2. ESERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	13
2.1. Şekil	13
2.2. Sebeb-i Telif	16
2.3. Vezin ve Kafiye	17
2.4. Dil ve Üslup.....	18
2.4.1. Dil.....	18
2.4.2. Üslup.....	21
3. ESERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	26
3.1. Olay Örgüsü.....	26

3.2. Kişiler	34
4. ESER NÜSHALARININ TAVSİFİ	40
4.1. Yazma Nüshalar	40
4.1.1. MK ₁ nüshası	40
4.1.2. MK ₂ nüshası	41
4.1.3. MK ₃ nüshası.....	41
4.1.4. MK ₄ nüshası.....	42
4.1.5. MK ₅ nüshası.....	43
4.1.6. AK ₂ nüshası.....	44
4.1.7. M nüshası	45
4.1.8. K nüshası	46
4.1.9. İAE nüshası.....	47
4.1.10. B nüshası	48
4.1.11. P nüshası.....	48
4.2. Matbu Nüshalar	49
4.2.1. AÜ nüshası	49
4.2.2. AK ₁ nüshası.....	50
5. METİN TENKİDİ HAZIRLANIRKEN İZLENEN YOL	52
6. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	54
7. METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ.....	55
8. DİZİN HAZIRLANIRKEN DİKKATE ALINAN ESASLAR	188
9. DİZİN.....	189
SONUÇ	333
KAYNAKÇA.....	342
TIPKIBASIM.....	347
ÖZGEÇMİŞ	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- s. : Sayfa
- EAT : Eski Anadolu Türkçesi
- ' : Metin içerisinde hece düşürme durumu.
- / : Dipnotlarda nüshalar arası geçiş.
- ; : Dipnotlarda aynı kelimenin farklı nüshalardaki yazımı.
- MK₁ : Milli Kütüphane Mil Yz A 4789 nüshası.
- MK₂ : Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 3817 nüshası.
- MK₃ : Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 1174 nüshası.
- MK₄ : Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 8670 nüshası.
- MK₅ : Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 4858 nüshası.
- AK₁ : Atatürk Kitaplığı 778 nüshası.
- AK₂ : Atatürk Kitaplığı 849 nüshası.
- M : Marmara Üniversitesi nüshası.
- K : Konya nüshası.
- İAE : İstanbul Araştırmaları Enstitüsü nüshası.
- B : Bosna Hersek nüshası.
- P : Paris Bibliotheque nüshası.
- AÜ : Atatürk Üniversitesi nüshası.
- +
-
- ö.a. : Özel ad.
- Fars. : Farsça kökenli kelimeler.
- Ar. : Arapça kökenli kelimeler.

Eski Türk.: Eski Türkçe kökenli kelimeler.

Orta Türk.: Orta Türkçe kökenli kelimeler.

k.a. : Kişi adı.

Ünl. : Ünlem.

s.a. : Sayı adı.

Bağ. : Bağlaç.

Ed. : Edat.

GİRİŞ

Eski Türk edebiyatının belirgin ve dikkate değer özelliklerinin başında edebiyatın temelinde yatan dinî kültür gelmektedir. Bu dinî kültür etkisi ile birlikte özellikle edebiyat alanında yüzlerce eser verilmiştir. Asırlarca devam eden ve sayısız şair tarafından yüzlerce eserin kaleme alındığı bu duruma bir bütün olarak bakıldığında, verilen eserlerdeki dinî konuların çokluğu bu yüzden dikkatli çekmektedir.

Dinî konuların yer aldığı bu eserlerde temel olarak Allah, Kur'an, Hz. Muhammed, dört halife ve dine ait olan bilgiler yer almıştır. Daha özele inildiğinde ise en çok bahsi geçen konunun Hz. Muhammed olduğu görülmüştür. Yıllar boyunca bu şekilde Hz. Muhammed'in hayatı etrafınca şekillenen yüzlerce eser kaleme alınmış ve bu bağlamda çeşitli şairler hem nitelik hem de nicelik bakımından oldukça güçlü ve geleneği ortaya çıkaran eserler yazmışlardır. Bu eserlerin başında bizzat peygamberin hayatını konu alarak şekillenen na't, esmâ-i nebî, siyer ve mevlit gelmektedir. Müstakil olarak yazılan bu eserlerin dışında da metinlerin giriş kısımlarında bulunan na'tlar ve münacatlar Hz. Peygamber'in hayatının bahsedildiği bölümlerin başında gelmektedir.

Hız. Peygamber'in toplum hayatındaki ve edebiyattaki yerine bakılarak şairlerin onun vasıflarını övmek, hayatını, başına gelenleri topluma anlatmak ve bir öğreti sunmak amacıyla sıklıkla Hız. Muhammed'i eserlerinde andıkları görülür. Hız. Muhammed'in yanı sıra ilk eşi olan Hız. Hatice'ye duyduğu sevgi ve saygı, ona gösterdiği sadakat de ortaya konulan eserlerin konularından bir tanesidir. Şüphesiz ki henüz Muhammed'i görüp tanımadan onu sevip sayan ilk eşi Hız. Hatice İslam medeniyetinin edebiyatımızdaki yansımaları bakımından önemli bir şahsiyettir. Bu yüzdendir ki edebiyatımız sahasında, İslâmiyet ile tanışılmasının ilk dönemlerinden beri şairler ve yazarlar Hız. Muhammed ile Hız. Hatice'nin evliliğine, bu evliliğin örnek bir evlilik oluşu itibarıyla eserlerinde bu iki insanı ve evliliklerini sıkça anmışlardır.

Hız. Muhammed ile Hız. Hatice'nin evliliğini konu alan ve üzerinde çalışılan "Akd-i Fahr-i Kâinât min Hatîceti'l-Kübrâ" adlı bu eserlerde de şairler hem örnek bir evliliği topluma anlatmak hem de bu vesileyle kendi adlarını yaşatmayı amaçlamışlardır. Özellikle mesnevî nazım şekliyle kaleme alınan bu eserlerin müellifi, müstensihisi ve bazı eserlerin istinsah tarihi belli değildir. Akıcı bir üslup ve sade bir dille yazılan bu eserlerde halk deyişleri ve ikilemeler sıkça kullanılmıştır. Öğretici bir yanı olan bu eserlerde

mevritlere özgü beyitler yer alsa bile bunlar mevlit örneği olarak değerdendirilmemektedir. Eski Anadolu Türkçesi (EAT) özelliklerini taşıyan eserlerde harekelerin kullanılması da dikkati çekmektedir.

Âlemin yaratılmasını anlatarak başlayan ve “Akd-i Fahr-i Kâinât min Hadîceti’l-Kübrâ” başlıklı metin, Allah’ın varlığı, Hz. Muhammet, dört halife, dua ve sebep-i telif bölümlerinden sonra Hz. Muhammet’in anne ve babasının ölümünden bahsetmektedir. Hz. Hatice ile olan evliğine kadarki olaylar daha hızlı aktarılırken özellikle evlilik hadisesine yoğunlaşmaktadır. Evlilikten sonra yine hızlı anlatımlarla onların çocuklarından, evlilik hayatlarından, Hz. Muhammet’in peygamber olmasından, hicretinden ve Müslümanların çoğalmasından bahsedilmektedir (Topbaş, 2022).

Yapılan katalog taramasından sonra eserin toplam 13 adet nüshası olduğu tespit edilmiştir. Bu nüshalardan bazıları çalışılmış olmasına rağmen tam ve toplu bir çalışma ortaya koymak amacıyla eserin bütün nüshaları karşılaştırmaya dâhil edilmiştir.

Milli Kütüphane’de bulunan ve “06 Mil Yz A 8670” yer numaralı nüsha ile ilgili olarak üç adet yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Bunlardan ilki Emine Tursun tarafından hazırlanan ve “Hazâ Kitab-ı Hadîcetü’l-Kübrâ” başlığı taşıyan yüksek lisans tezidir¹. 2010 yılında hazırlanan bu tezde Tursun metni incelerken dil özellikleri üzerinde durmuştur. Ardından aynı nüsha üzerinde çalışan bir diğer isim Necdet Öztürk’tür.² 2016 yılında yüksek lisans tezi olarak çalışan Öztürk teze “Yazarı Belli Olmayan Hz. Hatice Manzumesi” başlığını vermiş ve yine Tursun gibi dil incelemesi yapmıştır. Bahsi geçen nüsha ile ilgili son çalışma Rahim Erarslan’a aittir³. “Manzûme-i Hadîcetü’l-Kübrâ” adlı tez çalışmasını 2016 yılında tamamlamıştır.

Çalışmamızda kullanılmayan ama bahsetmenin elzem olduğu bir diğer nüsha Seda Garip tarafından çalışılan ve Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi’nde kayıtlı bulunan Gulâmî adlı şairin eseridir. Garip, bu çalışmayı dini açıdan incelemiştir.⁴

¹Emine Tursun, “Haza Kitâb-ı Hadîcetü’l-Kübrâ”, (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2010).

²Necdet Öztürk, “Yazarı Belli Olmayan Hz. Hatice Manzumesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 2016).

³Rahim Erarslan, “Manzume-i Haticetü’l-Kübrâ”, (Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2016).

⁴Seda Garip, “Gulâmî, Dâsitân-ı Hadîcetü’l-Kübrâ”, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2016).

Üzerine çalışma yapılmış bir diğer nüsha Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan ve "42 Kon 2061" numaralı eserdir. 2018 yılında Zekiye Gizem Dereli tarafından incelenen nüsha yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur.⁵

Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde bulunan bir diğer nüsha 2017 yılında Büşra Bulut tarafından çalışılmıştır. 6040 demirbaş numaralı bu nüsha kütüphane kayıtlarında "Mawlud" adıyla geçmekte ve başında "Âşık Paşa Mevlidi" başlığı bulunmaktadır. Başlıkta "Âşık Paşa" adı geçmesine rağmen nüshanın içerisinde ona ait bir isim veya mahlas geçmemektedir.⁶

Değinilmesi gereken son çalışma doktora tezi olarak Selahattin Topbaş tarafından hazırlanmıştır. Eserin daha önce çalışılan altı nüshasını karşılaştırarak bir tenkitli metin çalışması yürüten Topbaş'ın çalışması, "Türk Edebiyatında Hazret-i Hatice Kıssaları" başlığını taşımaktadır.⁷

Yukarıda bahsedilen tezler dışında Abdulkadir Karahan da şahsi kütüphanesinde bulunan bir nüsha ile Paris Bibliotheque Nationale'da bulunan bir başka nüshayı karşılaştırmıştır.⁸

Türk edebiyatında şu ana kadar yapılmış olan doğumundan itibaren Hz. Muhammed'in hayatını konu alan eserler içinde Hz. Hatice ve Hz. Muhammed'in evliliğinden bahseden bazı eserler kaleme alınmış ve bu eserler üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu eserler tamamlayıcı olması Hz. Muhammed'in evliliği, Hz. Hatice ile ilgili yapılan çalışmalar tasnif edilmiştir.

1. TÜRK EDEBİYATINDA HZ. HATİCE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1.1. Manzum Eserler

Dâsîtan-ı Hadicetü'l-Kübrâ, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, 256.

⁵Zekiye Gizem Dereli, "Destân-ı Hadice", (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2016).

⁶Büşra Bulut, "Âşık Paşa'nın Mevlidi", (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2017).

⁷Selahattin Topbaş, "Türk Edebiyatında Hazret-i Hatice Kıssaları", (Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, 2022).

⁸Abdulkadir Karahan, "İlk Osmanlı Edebiyatının İncelenmemiş Dinî Bir Mesnevisi: Hikâyet-i Hadice Tezvic-i Muhammed" Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1980, 226.

Manzûme-i Hazret-i Hadîcetü'l-Kübrâ, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 8902.

Menkıbe-i Fahri Kâinât, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 4789.

Mevlid, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 3817.

Mevlid, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 1174.

Mevlid, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 4858.

Manzûme-i Hazreti Hadîcetü'l-Kübrâ, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 8670.

Mevlid-i Şerif Hadîcetü'l-Kübrâ, Atatürk Kitaplığı, 849.

Akd-i Fahr-i Kâinât min Hadîcetü'l-Kübrâ, Atatürk Kitaplığı, 778.

Akd-i Fahr-i Kâinât min Hadîcetü'l-Kübrâ, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 17066.

Akd-i Fahr-i Kâinât min Hadîcetü'l-Kübrâ, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi.

Destân-ı Hadîce, Konya Yazma Eserler Kütüphanesi, 42 Kon 2061.

Vahyu'n-Nebi (a.s) Akd-i Hadîcetü'l-Kübrâ, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 3CSR0000212-01.

Mawlud, Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi, 6040.

Hikâye-i Nikâh-ı Mustafa, Konya Koyunoğlu Müzesi, 10731.

Hikâyet-i Hadîce Tezvîc-i Muhammed, Abdulkadir Karahan'ın şahsi kütüphanesinde bulunmaktadır.

Mevlid u Şerîf-i Hadîcetü'l-Kübrâ, Paris Bibliotheque Nationale, 1515.

Hikâye-i Seyyide Hadîcetü'l-Kübrâ Ümmü'l-Mü'minin, Mısır Milli Kütüphanesi, Türkî 279.

Hikâye-i Hadîcetü'l-Kübrâ, Konya Koyunoğlu Kütüphanesi, 10250/a.

Hikâye-i Haticetü'l-Kübrâ, Hidiv Kütüphanesi 17560/1.

Mesnevî-i Hatice Hatun, Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi, 005626-II.

Risâle-i fî Tezvîci'r-resûl bi-Hadîcetü'l-Kübrâ, Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi, 37 Hk 1591/2.

1.2. Kitaplar

Akgül, S. (2013). *Ezvac-ı Tâhirât Hanesinin Bahtiyar Gülleri*. İstanbul: Işık Yayınları.

Akıncı, A. C. (1966). *Hazret-i Hatice*. İstanbul: Bedir Yayınevi.

Akıncı, A. C. (2015). *Haz. Hatice: Radıyallahu Anha*. İstanbul: Muallim Neşriyat.

Alkan, S. (2010). *Saadet Asrının Nurdan Anneleri Hanım Sahabeler*. İstanbul: Zafer Yayınları.

Apak, A. (2019). *Haz. Hatice: Peygamberimizin İzinde 40 Sahabi 12*. İstanbul: Beyan Yayınları.

Asımgil, S. (2000). *Hazreti Hatice*. İstanbul: İpek Yayınevi.

Asımgil, S., & Şahin, M. (2013). *Kadın Sahabeler ve Muhteşem Kadınların Hayatı*. İstanbul: İpek Yayıncılık.

Aydın, S. (2011). *İslam'ın Fedakar Kadınları*. İstanbul: Dua Yayıncılık.

Bahadır, Y. (2013). *Peygamber Efendimizin Etrafındaki Kadınlar*. İstanbul: Elest Yayınları.

Başar, S. (2011). *Kur'an'da İlk Kadın Yorumcuları*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Bildek, E. (2014). *Cennet Kadınları*. İstanbul: Paradoks Yayınevi.

Burak, B. (2009). *Hazreti Hatice*. İstanbul: Rehber Yayınları.

Bursalı, M. N. (2013). *Ehli Beyt İlk Müslüman ve İlk Zevce Hz. Hatice-i Kübra*. İstanbul: Çelik Yayınevi.

Bursalı, M. N. (2014). *Kadın İlmihali*. İstanbul: Ailem Yayınları.

Büyükşahin, M. (2012). *Haz. Hadice (Gül Devri-6)*. İstanbul: Muştı Yayınları.

Damla, N. (2013). *Aşka Adanmış Bir Ömür - Haz. Hatice*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Dere, N. (2001). *Hanım Sahabeler - Asr-ı Saadetin İncileri*. İstanbul: Kayıhan Yayınları.

- Dursun, P. (2022). *Adı Aşk Hz. Hatice*. İstanbul: İkinci Adam Yayınları.
- El-Benkani, M., & Salihoğlu, N. (2017). *Resulullah'ın Medresesinde Yetişen Hanım Sahabeler*. İstanbul: Ravza Yayınları.
- El-Kureşi, B. Ş. (2015). *Müminlerin Annesi Hazret-i Hatice*. İstanbul: Revak Kitabevi.
- Emre, M. (1998). *Büyük İslam Kadınları ve Hanım Sahabeler*. İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Eraslan, S. (2021). *Çöl Deniz Hz. Hatice*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.
- Eriş, M. (2009). *Peygamberimizin Hanımları / Müminlerin Anneleri*. İstanbul: Erkam Yayınları.
- Ertem, M. S. (2019). *Hız Hatice Ajandası*. İstanbul: Dava Adamı Yayınları.
- Es-Saim, M. (2014). *Cennetle Müjdelenen Hanımlar*. İstanbul: Ensar Yayınları.
- Gavsi, M., & Ozak, M. (1956). *Ümmül Müminin (Müminleri Anası) Seyidetün Nisâ Hazreti Hatice'tül Kübrâ Binti Huveylid İslamda Veliyye Kadınların Menkıbesi*. İstanbul: Ergin Kitabevi.
- Gazel, G. (2007). *Yeryüzünün En Hayırlı Kadını Hz. Hatice*. İstanbul: Muştı Yayınları.
- Gazel, G. (2009). *Gül Kokulu Annelerimiz*. İstanbul: Gündönümü Yayınları.
- Gazel, G. (2019). *Mekke'nin Hanımefendisi Hz. Hatice*. Gaziantep: Serencam Yayınevi.
- Hanım, F. Ş. (2012). *Hazret-i Peygamber'in Sevgilisi Hazret-i Hatice*. İstanbul: Revak Yayınları.
- Işık, H. E. (2003). *Hanım Sahabeler*. İstanbul: Okul Yayınları.
- Kara, H. (2016). *Hanımlar Sultanı Hz. Hatice: Peygamberimiz ve Ailesi Dizisi*. İstanbul: İlkgençlik Yayınları.
- Kara, H. Ç. (2011). *Peygamberimizin Mutlu Yuvası*. İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- Kara, H. Ç. (2021). *Vefakar Eş Hz. Hatice*. İstanbul: Çilek Yayınları.
- Kara, H., & Kara, A. (2007). *İlklerin Annesi Hz. Hatice*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Kara, H., & Kara, A. (2008). *Annelerimiz*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Kara, H., & Kara, A. (2015). *Hız Hatice*. İstanbul: Nesil Yayınları.

- Karabıyık, G. S. (2020). *Hız. Hatice "Onun Gibisi Var Mıydı?" Hız. Muhammed (S.A.S)*. İstanbul: Post Yayınevi.
- Kazancı, A. L. (2019). *Hazret-i Hatice El-Kübra*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Kazıcı, Z. (2009). *Hız. Muhammed'in Aile Hayatı ve Eşleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Kılıç, Ü. (2015). *Müminlerin Sevgilisi Sevgilinin Sevgilisi Yar-ı Rasul Hız. Hatice-i Kübra*. İstanbul: Kayıhan Yayınevi.
- Kocaer, M. (2020). *Mü'minlerin Annesi Hız. Hatice (r.anha): Müminlerin Anneleri Serisi-1*. İstanbul: Gonca Yayınevi.
- Kolektif. (2017). *Kadın Şahsiyetler ve Hanım Sahabiler*. İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.
- Kulaç, H. (2006). *Hanım Sahabelerin Hayatı*. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Kulaç, H. (2017). *Hanım Sahabilerin Hayatı*. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Kulübü, 4. (2015). *Nebi'nin Göz Nuruna Kırk Gül Hazret-i Hatice*. İstanbul: 40'lar Kulübü Yayınevi.
- Mansur, A. (2007). *Cennetle Müjdelenen Hanımlar*. İstanbul: Ravza Yayınları.
- Mert, H. (2020). *Gül Kokulu Bir Sabah Hız. Hatice*. İstanbul: İmam Rıza Dergahı Yayınları.
- Mutlu, M. Z. (2018). *İlk Mü'mine Hız. Hatice El-Kübra Radiyallahu Anha*. Konya: Çığır Yayınları.
- Necefzade, Y. K. (1968). *Hatice Anamız*. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Özdemir, Ş. (2010). *Rehber Hanımlar / Asr-ı Saadet'ten Çanakkale'ye*. İstanbul: Gül Yurdu Yayınları.
- Özen, Y. (2016). *Aşık- Sadık Hız. Hatice*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Öztürk, S. (2020). *Cennetin Dört Hanımefendisi: Hız. Asiye, Hız. Meryem, Hız. Hatice, Hız. Fatıma*. Ankara : Diyanet Vakfı Yayınları.
- Öztürk, Y. N. (1998). *Asr-ı Saadetin Büyük Kadınları*. İstanbul: Yeni Boyut Yayınları.
- Raci, M. (2013). *Resullah'ın Etrafındaki Hanım Sahabeler*. Konya: Serhat Kitabevi.

- Sabuncu, Ö. (2013). *Müminlerin Annesi Hazret-i Hatice*. İstanbul: Semerkand Kitabevi.
- Sabuncu, Ö. (2015). *Son Peygambere İlk İnanan İnsan Müminlerin Annesi Hz. Hatice*. İstanbul: Serencam Yayınları.
- Sabuncu, Ö. (2021). *Peygamber Evinin Hanımları - Hz. Hatice Bint Hüveylid*. İstanbul: Siyer Yayınları.
- Saraç, A. (2022). *Hazret-i Hatice-i Kübra Annemiz*. İstanbul: Erkam Yayınları.
- Sargut, C. (2011). *Peygambere Sevdiren Kadın*. İstanbul: Nefes Yayınları.
- Savaş, R. (1991). *Hazret-i Muhammed Devrinde Kadın*. İstanbul: Ravza Yayınları.
- Subaşı, E. (2010). *Hazret-i Hatice*. İstanbul: Mavi Lale Kitabevi.
- Subaşı, Y. (2018). *Hazret-i Hatice (r.a.) ile Hz. Muhammed (s.a.v.)*. İstanbul: Mevsimler Kitap.
- Şakir, Z. (2013). *Hazret-i Hatice*. İstanbul: Fikir Yayınları.
- Şimşek, M. (2002). *Hazreti Peygamberimizin Eşi Ehlibeytin Güneşi Hatice Anamız*. İstanbul: Can (Adil Ali Atalay) Yayınları.
- Taşkaynatan, M. (2020). *Vefa Abidesi Hazreti Hatice*. Gaziantep: Mir Yayınları.
- Tekin, A. (2013). *Kur'an'da Kadın ve Hz. Muhammed'in Hanımları*. İstanbul: Berfin Yayınları.
- Temiz, A. E. (2017). *Hazret-i Hatice*. İstanbul: Cihan Yayınları.
- Toprak, S. (2022). *Türk Edebiyatında Hazret-i Hatice Kıssaları*. Ankara : Son Çağ Yayınları.
- Turan, H. (1998). *Hazreti Hatice*. İstanbul: Denge Yayınları.
- Yardım, M. N. (2000). *Hazret-i Hatice*. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Yavuz, S. (1992). *Çöl / Hz. Hatice*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Yıldırım, H. (2010). *Kadın Şahsiyetler ve Hanım Sahabeler*. İstanbul: Mercan Kitap.
- Yıldırım, M. E. (2012). *Risalet Davasının Annesi Hz. Hatice*. İstanbul: Siyer Yayınları.

Yıldız, N. (2011). *Kadın Kahramanlar / Kadınlığın Yüz Akları*. İstanbul: Mavi Lale Kitabevi.

Yunisiyan, A. A., & Duhayyil, M. A. (2015). *Ehlibeyt'in Anneleri*. İstanbul: Revak Kitabevi.

Zengin, A. (2014). *Haticetü'l-Kübra (r.a.)*. İstanbul: Semere Yayınları.

1.3. Tezler

Sabuncu, Ö. (2008). *H. Peygamber'in İlk Hanımı Hz. Hatice'nin Hayatı ve Kişiliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.

Kara Tursun, E. (2010). *Hazâ Kitâb-ı Hadicetü'l-Kübrâ (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Garip, S. (2010). *Gulâmî'nin Dasitân-ı Hadicetü'l-Kübrâ Adlı Eseri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Uysal, M. (2010). *Nikâh-nâme (İnceleme-Metin)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Taşçı, H. K. (2012). *H. Peygamber'in Büyük Kızı Hz. Zeyneb'in Hayatı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.

Özdoğan, K. (2013). *H. Peygamber'in Çocukları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Öğüt, S. (2013). *H. Peygamber Döneminde İslam'ın Yayılmasında Kadınların Rolü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.

Uyar, H. H. (2013). *H. Peygamber'in (sav) Ehl-i Beyt Eğitimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

Erarslan, R. (2016). *Manzûme-i Haticetü'l-Kübra (Metin-İnceleme)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

- Öztürk, N. (2016). *Yazarı Belli Olmayan Hazret-i Hatice Manzumesi Metin-Dil İncelemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Köse, F. (2017). *Yazarı Bilinmeyen Bir Hz. Hatice Hikâyesi (Tenkitli Metin-İnceleme)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bulut, B. (2017). *Âşık Paşa'nın Mevlidi İnceleme-Metin*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Debreli, Z. G. (2018). *Destân-ı Hadîce (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Çanakkale.
- Soycan, A. (2018). *Türk Edebiyatında Hz. Hatice ve Manzûme-i Hazreti Hatîcetü'l-Kübrâ (Rol-Model Olarak Hz. Hatice)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Kalkan, A. (2019). *Menkıbe-i Fahr-i Kâinât/Hikâyet-i Hadîce (İnceleme, Metin ve Dil İçerisi)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul.
- Topbaş, S. (2022). *Türk Edebiyatında Hazret-i Hatice Kıssaları (Metin-İnceleme)*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elâzığ.

1.4. Makaleler

- Karahan, A. (1980). *İlk Osmanlı Edebiyatının İncelenmemiş Dinî Bir Mesnevisi: Hikâyet-i Hadice Tezvic-i Muhammed yahut Mevlid-i Hadîcetü'l-Kübra*. Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. 225-232.
- Akgül, M. (1999). *Hz. Peygamber'in Evlilikleri Üzerine Bir İnceleme*. EKEV Akademi Dergisi, 1 (1), 93-112.
- Batar, K. (2023). *Türk Edebiyatında Hazret-i Hatice Kıssaları*. Littera Turca, 9 (1), 214-216.
- Demircan, A. (2003). *Cahiliyye ve Hz. Peygamber Döneminde Çok Kadınla Evlilik*. İstem Dergisi, 1 (2), 9-32.
- Demircan, A. (2007). *Hz. Peygamber'in Evlilikleri Üzerine Bazı Düşünceler*. İslami İlimler Dergisi, 235-250.

- Sabuncu, Ö. (2009) *H. Peygamber'in İlk Hanımı Hz. Hatice'nin Hayatı ve Kişiliği*. Diyanet İlmi Dergisi, 45 (2), 49-72.
- Erdemli, K. (2009). *H. Hatice*. Diyanet İlmi Dergisi, 45 (1), 27-44.
- Avcı, S. (2009). *Peygamber Eşlerinin Faziletleri*. Diyanet Dergisi, 5 (2), 21-48.
- Güzel, A. (2012). *H. Hatice'nin Hz. Peygamber'le Evliliği, Çocukları ve Aile Hayatı Üzerine Bir Değerlendirme*. İstem Dergisi, (19), 57-100.
- Yonar, G. (2015). *2000 Sonrası Siyer Konulu Romanlarda Kadın Sahabe Profilleri*. Hadis ve Siyer Araştırmaları, 1, 164-180.
- Eker, S. (2016). *H. Peygamber'in İltifat Ettiği Bazı Hanım Sahabiler ve İltifat Şekilleri*. İstem Dergisi, (27), 145-166.
- Kaplan, S. (2016). *H. Hatice'nin Oğulları*. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Dergisi, 20 (1), 537-572.
- Köse, F. (2017). *Hilye Geleneğine Bir Katkı: Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait İki Mesnevide Hz. Hatice (R.A.) Tasvirleri*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (11), 473-495.
- Savaş, R. (2017). *H. Muhammed'in Evlilik Hayatında Tek Eşli Olduğu Dönemler*. Siyer Araştırmaları Dergisi, 2 (11), 11-25.
- Özdoğan, K. (2018). *H. Peygamber'in Hz. Hatice'den Dünyaya Gelen Çocuklarının Sayısı ve Sırası Üzerine Bir Değerlendirme*. İlahiyat Tetkikleri Dergisi, (49), 185-206.
- Çiftçi, H. (2018). *İlk Müslüman*. Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (11), 405-409.
- Topbaş, S. & Selçuk, B. (2019). *H. Peygamber'in Hz. Hatice ile Evliliğine Dair Bir Hikâye: Tezevvücü'r-Resûl*. Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature , 5 (4) , 752-780.
- Kazan, T. (2020). *H. Hatice'nin Evliliği ve İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi*. Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi, 11 (1), 307-337.

Kızıldaş, M. (2020). *Gulâmi'nin Dâsitân-ı Hadîcetü'l-Kübrâ Adlı Eserinin Bilinmeyen İki Nüshası ve Diğer Nüshalarına Dair*. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (24). 95-114.

Nazik, S. (2021). “*Manzum Siyer-i Nebî*” Bağlamında Hz. Hatice'nin Hz. Muhammed'e Olan Muhabbeti. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22 (1), 31-50.

Özsoy Demiray, B. (2021). *Hz. Peygamber'in Eşleri ve Çocukları*. Siyer Araştırmaları Dergisi, 11 (Özel Sayı), 139-159.

Kiraz, S. & Bilgin, E. (2022). *Nesirden Nazma Aktarma Geleneği ve Abdî'nin Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin Evlenmelerini Anlatan Mesnevisi: Hikâyet-i Tezvîc-i Sultân-ı Enbiyâ*. Dil ve Edebiyat Araştırmaları, (25), 501-534.

Kandemir, M.Y. “*Hatice*” TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hatice> (12.12.2022).

1.5. Sempozyum Bildirileri

Aksu, A. (2015). *Vefa, Sadakat ve Fedakârlık Örneği Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 17-37). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Kılıç, Ü. (2015). *Bir Eş Olarak Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 39-71). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Savaş, R. (2015). *İslam'ın Kadına Kazandırdıklarına Genel Bir Bakış*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 9-16). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Özköse, K. (2015). *Tasavvuf Kültüründe Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 107-119). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Güzel, A. (2015). *Bir Anne Olarak Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 73-87). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Yıldız, A. (2015). *Türk-İslam Edebiyatında Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 89-105). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Kaplan, S. (2015). *Batı Literatüründe Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 121-136). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Süer, F. R. (2015). *Türkiye'de Hz. Hatice Çalışmaları*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 137-143). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Çorak, R. (2018). *Türk Edebiyatında Hz. Hatice Metinleri*. İslam Te'lif Geleneğinde Biyografi Yazıcılığı Sempozyumu Bildirileri, (s. 424-436). İstanbul.

2. ESERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.1. Şekil

Mesnevî bir edebiyat terimi olarak aynı vezinde ve her beyti her beyti diğer beyitlerden bağımsız olarak kendi arasında kafiyeli bir nazım biçiminin adıdır. Bu nazım biçimine mesnevî adının verilış nedeni, her beytin mısralarının diğer beyitlerden bağımsız olarak kendi içinde ikişer ikişer kafiyelenmiş olmasıdır. Diğer nazım biçimleri için konulmuş olan beyit sayısı sınırlaması bu nazım biçiminde yoktur. Mesnevîde beyitlerin diğer beyitlerden bağımsız olarak kendi içinde kafiyelenmesi ve beyit sayısı için bir sınırlama konulmamış olması, diğer nazım şekillerinde olduğu gibi şairleri kafiye bulma ve sayısı önceden belli birkaç beyit ile düşüncelerini ifade etme sıkıntısından kurtarmış; bu nedenle de uzun, bazen binlerce beyit tutan manzumeler bu nazım biçimiyle yazılmıştır (Saraç, 2009, s.64).

Mesnevîlerin düzenlenişı genel itibariyle birbirine benzer şekilde oluşturulur. Bu temaya dikkat edilen mesnevîlerde üç ana bölüm yer almaktadır. Bunlar giriş bölümü, konunun işlendiği bölüm yani ana bölüm ve bitiş bölümüdür. Eserde ilk beyitten başlayarak 48. beyte kadar işlenen bölüm metnin giriş bölümüdür. 49. beyitten başlayarak 957. beyte kadar olan kısım ise konunun işlendiği bölümü oluştururken 958'den başlayarak 961'e kadar olan beyitler ise bitiş bölümünü oluşturmuştur.

Giriş bölümünde besmele ile başlayan eser, âlemin yaratılışı, Allah'a övgü, Hz. Muhammed ile dört halifeye övgü, dua ve sebep-i telif kısımlarından oluşmaktadır. Ardından gelen konunun işlendiği gelişme bölümü Hz. Muhammed'in yetim oluşu ve bunun üzerine annesinin de vefatının anlatılması ile başlamaktadır. Annesinin vefatının ardından dedesinin yanında kalması, dedesinin vefatının ardından da amcasının yanında kalması, halasının aracılığıyla Hatice'nin kervanına katılması ve evlendirilmesi bu bölümde yer almaktadır. Eserin asıl olarak yoğunlaştığı bölüm bu bölümdür. Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin evliliğinin ardından olaylar detaylara değinilmeden

verilmiştir. Sonuç bölümünde şair eserinin kaleme alma nedeninden de bahsederek dua beklediğini ilereerek eserini sonlandırmaktadır.

Mesnevî nazım şekli ile kaleme alınan eserlerde şairler kimi zaman şiirdeki monoton düzeni kırmak amacıyla beyitlerin arasına farklı nazım şekilleri ile yazılmış şiirler de katmaktadır. Eserde de bu şekilde araya katılmış iki gazel ve bir kaside bulunmaktadır. Eserde yer alan ilk gazel metinde yer alan kahramanlardan Buhra adlı rahip tarafından söylenmektedir. Okumayı yazmayı seven ve ahir zamana bir peygamber geleceğini, bu gelecek olan peygamberin işaretlerini bilen Buhra yıllarca süren bir bekleyişin ardından Muhammed’in geldiğini gördüğünde 8 beyitlik bir gazel söylemiştir.

Otuz yıldan beri hasret yaşını
Dökerdi gözlerüm ey mihribānum (386)

Kitâblarda okuyub bilmiş idüm
Seniñ evşâfîñ ey fahr-i cihânım (392)

Metinde yer alan ikinci gazel ise Meysere tarafından söylenmiştir. Bu gazel, 865-874. beyitler arasında yer almıştır. Hz. Muhammed’e peygamberliğin gelmesinin ardından şehadet getirip dine giren Meysere, “el-hamdu lillâh” redifli gazeli söyleyerek duygularını, dine girmesinin onda yarattığı sevinci paylaşmıştır.

Didi kim görmüşem el-hamdu li’llâh
Bu gûne görmüşem el-hamdu li’llâh

Çamu tâcı u tahtı u māl milki
Yolına virmişem el-hamdu li’llâh (865-866)

Eserde yer alan kaside 40 beyitten oluşmaktadır. Şiir, şekil itibariyle kaside özelliği taşısa bile metnin içerisindeki olay örgüsünün devamı niteliğindedir. 914-954. beyitler arasında yer alan kaside Hz. Muhammed’in peygamberliğinin ardından müslüman olan kişilerden, dinin yayılması ile müslümanların sayısının artışından ve peygamberin birkaç mucizesinden bahsetmektedir.

Anuñ ardınca ‘ Alî geldi imāna şöyle bil

Dağı Zeyd'ile Zübeyr ' Osmān getürdiler ĩmān

'Abdu'r-raḥman Ṭalḥa hem Sa' d bin Vakḳāş geldiler

Biri Faḥḥāş şıdķıla ĩmān getürdiler hemān (920-921)

Çünkü günden güne artdı ümmeti hem şer' -i dīn

İns ü cinn oldu müşerref hem zemīn ü āsumān (942)

İndi menberden Resūl şıĝar eli ile anı

Sākin oldu ol direk evvelki gibi hem çünān (952)

Eserde belli aralıklarla on dört defa tekrarlanan salavat beyitleri de önem arz etmektedir. Mevlit türünün özelliklerini gösteren bu ifadelerin ilk iki beyti Türkçe olmakla birlikte son iki beyti Arapçadır.

Ger bu 'ālem ḥalkı dirse subḥ u şām

Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām

Ger dileriseñ bula cāniñ şafā

Vir şalavāt resūl-ı Muşţafā

Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā 'Āķīb

Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Ṭaha

Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Bā' is

Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Ṭāhir (181-184)

2.2. Sebeb-i Telif

Eski Türk edebiyatı alanında yazılan eserlerin kendine özgü bölümleri ve bu bölümler kaleme alınırken dikkat edilmesi gereken hususları vardır. Bu hususlara dikkat edilerek kaleme alınan metinde bir sistem oluşturulmakta ve kendi içinde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerle beraber metni kaleme alan için de okuyucu için de bir kolaylık sağlanmaktadır. Çalıştığımız metinden de yola çıkarak mesnevilerin sistematığına bakıldığında metnin ilerleyişinin giriş, asıl konunun işlendiği gelişme ve sonuç bölümleri olduğu görülmektedir. Bu bölümlerde kendi içlerinde çeşitli başlıklara ayrılmaktadır. Bahsi geçen sebeb-i telif de bu bölümlerden biridir. Genellikle asıl konuya giriş yapılmadan önce şair tarafından metnin ne için ve ne sebeple kaleme alındığının anlatıldığı kısımdır. Bu yüzden bir eserin yazılış sebebi sebeb-i telif kısmından anlaşılmaktadır.

Sebeb-i telif bölümü bir eserde müstakil bir başlıkla belirtilebileceği gibi direkt olarak beyitlerde de sebebe giriş yapılabilir.

Sebeb-i telif bölümü 28 ile 44. beyitler arasındadır. Şair, eseri kaleme alma sebebini Muhammed'in güzelliğini anlatmak, Hatice ile olan hikayesini açıklamak olarak belirtir. Birçok olgun kişilerin bu mevlidi söylediğini, Mustafa'nın mevlidini açıkladığını bu yüzden kendisinin de bir Mustafa destanı kaleme aldığını, bu destanı dinleyenin huzur bulacağını ifade eder.

Pes nice şāhib-kemāller söylemiş

Muştafa'nun mevlidin şerh eylemiş

Ben dahı bir dāsītān-ı Muştafa

Söyleyem kim dinleyen bula şafā (30-31)

Bu mevlidi söyleyenlerin bir mecliste dua ile anılacağını ve onun kıyamete dek isminin anılacağını, ruhunun daima dua ile sevineceğini de belirterek bu eseri okuyan ve diğerlerine okutan kimselerin de sevap kazanacaklarını açıkça ifade eder. Hemen ardından okuyucularından da onun için dua etmelerini rica eder.

Kıluram ben dahı sizlerden recā

Luṭf idüb eyleyesiz ḥayr du‘ā (35)

2.3. Vezin ve Kafiye

Eski Türk edebiyatı geleneği içerisinde şiir “vezinli ve kafiye” olarak tanımlanmaktadır. Bundandır ki bir şiirin şeklinin temelini oluşturan iki unsur vardır. Bu unsurların ilki vezin diğeri ise kafiye. Şiirin temeli olan bu iki unsur yıllardır ele alınmış ve ayrı bir ilim olarak değerlendirilmiştir.

Eski Türk edebiyatı olarak anılan divan edebiyatında şairlerin hareket alanı çeşitli geleneklerle kısıtlanmıştır. Geleneklerle kısıtlanan bir alanda özgün bir şiir elde edebilmek için şairler başta vezin olmak üzere kafiye ve rediflerin kullanımına büyük bir önem vermiştir. Bu bağlamda çalışılan eserde vezin ve kafiye’nin değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeye göre eseri kaleme alan şair sanatsallık amacıyla olmadığı için özellikle kafiye kullanımında dikkatli davranmamıştır.

Metnin tamamında aruzun üç farklı kalıbının kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan kalıplar, remel bahrinin “fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün” ile “fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün” ve hezec bahrinin “mefâ’ilün / mefâ’ilün / fe’ülün” kalıplarıdır. Bu kalıplardan “fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün” kalıbı metnin 914 ile 954. beyitler arasında yer alan kaside haricinde kullanılmamıştır. Belirli aralıklarla tekrar eden vasıta beyitlerinde ise “fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün” kalıbının tercih edildiği görülmüştür. Bu her dört vasıta beyitinden son iki tanesinde beyit sonlarında kullanılan kelimelerin değişmesi sebebiyle vezin bozulmuştur.

Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Muḥammed

Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Aḥmed (47)

Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Nebî

Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Resûlür’r-raḥîm (335)

Nitekim eser de mesnevî nazım şekliyle kaleme alındığı içim kafiyesinin beyitler arasında olduğu görülmüştür. Metinde kafiye kimi zaman tek ses benzerliğine dayanırken kimi zaman ise birkaç ses benzerliği şeklindedir.

Üçüncü konağ ola çün müyesser

Oñat kııl bu işi eyleme ebter (242)

‘Ātike çün diñledi bu sözleri

Yaşıla tıldı mübârek gözleri (630)

Bazı beyitlerde iç içe geçmiş kelimelerle ya da yakın seslerle de kafiye yapılmıştır. Bazı beyitlerde ise kafiye yer verilmediği gözlenmiştir.

İlla göñlüm hergiz inanmaz aña

Yohsa lañfe mi idersin baña (632)

Metinlere kafiyelerin hemen ardından tekrarlanan ek, kelime ya da kelime grupları redifi oluşturmuştur. Divan şiirinde kafiyesinin bütünleyicisi ve zenginleştiricisi olarak redife çok yer verilmiştir. Redif, şiirde ses ve anlamın odak noktasıdır. Böyle bir odak noktası şiirin kendi içinde varlık bütünlüğünü sağlar (Macit, 2016, s. 240). Bu yüzden ki metinde kafiyesinin yanı sıra redif kullanımına da önem vermiştir.

Aña göre aña ‘ izzet gerekdür

Kemālince aña hürmet gerekdür (234)

2.4. Dil ve Üslup

2.4.1. Dil

Hız. Muhammed’in annesinin vefatı ile başlayıp Hız. Hatice ile olan evliliğinin ve ardından peygamberliğin geliştiği şekilde devam eden metin, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerini taşımaktadır.

X. yüzyıldan itibaren Orta Asya’dan batıya göç eden Oğuzların, XII. Yüzyılın sonlarında kendi lehçelerine dayalı olarak Anadolu’da kurup geliştirdikleri edebi yazı

diline Eski Anadolu Türkçesi (EAT) denilmektedir (Gülsevin ve Boz, 2013). EAT döneminin kendine özgü çeşitli özellikleri vardır ve bu özellikler metinde de çeşitli ek ve kelimelerle karşımıza çıkmaktadır. Metinde karşımıza çıkan dil özellikleri şu şekildedir.

Eser, ses bilgisi açısından incelendiğinde yine hem EAT hem de Osmanlı Türkçesi kullanımları görülmektedir. EAT döneminde yuvarlak ünlüler ile yazılan kimi eklerin (gözledüğüm, yazduranı) metinde dar ünlülerle yazıldığı durumlar da gözlenmektedir (sevdiğim).

Dağı bunlar Muştafa'nun **yâridur**

Cümle aşhâbuñ dağı envâridur (23)

Habîbim **sevdiğim** cânım cânânım

Fedâ olsun yoluña rûh-ı revânım (55)

“+duk/+dük” isim fiil eki, “-dur/-dür/-ur/-ür” fiilden fiil yapım eki ve “-sun/-sün” emir ekinin metinde hem yuvarlak ünlülü hem de dar ünlülü biçiminin kullanılması metindeki ikili dil kullanımına örnek teşkil eden durumlardandır. EAT döneminin özellikleri gereğince yuvarlak ünlüler ile kullanılması gereken ekler, Osmanlı Türkçesinin etkisi devreye girdiğinde dar ünlülü biçimleriyle de kullanılmıştır.

Didi senden benüm yok**dur** ümîdim

Benüm saña degil**dir** i' timâdım (80)

Eser, kalınlık-incelik uyumu olarak bakıldığında ile ve i-'nin yazımı açısından hem EAT hem de Osmanlı Türkçesi özellikleri taşımaktadır. “îmânıla” ve “cehdile” kelimelerindeki eklerin kullanımları iki dönem özelliğinin de metinde kullanıldığını göstermektedir. Aynı şekilde EAT döneminin belirgin özelliklerinden biri olan bildirme eki -dur ve -dür'ün durur biçiminde de kullanılması yine her iki dönemin özelliklerinin kullanıldığını göstermektedir. Bir başka ikili dil kullanımının olarak -dur/-dür ekinin dar ünlülü biçiminin kullanılması da örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şamu mîve vü nebâtât u zülâl

Pes güneş nûr**ıla** bulurlar kemâl (6)

Kim ki söyler mevlid-i fahr-i resûl

Añılur meclisde du‘â **ile** ol (32)

Eserde dikkati çeken bir diğer özellik EAT döneminde gelecek zaman eki olarak kullanılan “-ısar/-iser” ekinin kullanılmasının yanında özellikle 15. asırdan itibaren sıklıkla karşılaşılan “-ecek/-acak” gelecek zaman ekinin de kullanılmış olmasıdır. Ayrıca yine EAT döneminin özelliklerinden olan “-ıp” zarf-fiil ekinin yanında “-uban/-üben” biçimi de kullanılmıştır.

Mesihden sonra gel**iser** Muhammed

Şefâ‘at ehli olı**isar** Muhammed (196)

Gele**cek**dir zîrâ âhir zamānda

Gele hem kārübān kıvımla bunda (440)

Yine gir**üb** oturub hālvetine

Getür**üb** hem kitābların kıtına (342)

Yola oldılar andan çün revāne

Var**uban** kondılar bir hūb mekāna (309)

Şimdiki zaman eki olarak EAT döneminde karşılaşılan “-yürür” ekinin yanı sıra Osmanlı Türkçesinde kullanılmaya başlanan “-yor” eki de metinde kullanılmıştır. Bir başka ayırt edici ek ise birinci çoğul kişi eki olan “-vuz/-vüz” ekinin metinde kullanılmasıdır.

Gördiler kim ol Muhammed Muştāfā

Karşudan geli**yürür** ol pür-şafā (534)

Anı ol mālıla evlendire**vüz**

Muhammed’e gelin alıvire**vüz** (132)

Dikkati çeken ve EAT döneminin özelliklerinden olan “ki” ve “ile”nin uyum dışına çıkması da metinde kullanılan ikili dil özelliklerine örnektir. Aynı zamanda EAT

döneminde yuvarlak ünlüler ile kullanılan bazı kelimeler de düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

Metnin önem arz eden yönlerinden biri de kimi kelimelerin ikili kullanımlarına da yer verilmesidir. Eskiil öğelerin etkisiyle bu tür ikili kullanımlar EAT döneminin tipik özelliklerindendir. “korku” ve “korhu” kelimeleri ile “deñli” ve “deñlü” kelimeleri bu kullanımlara örnektir.

Be-ğāyet Meysere’ye **korku** düşdi

Ebū Bekr’e dahı havfı irişdi (448)

Çamunuñ ol sâ’ at söyündi odi

Niçenüñ **korhus**ından şındı ödi (435)

Dikkate değer bir diğer dil özelliği metinde, kelimeler yazılırken uzun okunması gereken hecelerde elif, vav ve ye harflerinin kullanılmasının yanı sıra harekelerin de kullanılmış olmasıdır.

2.4.2. Üslup

Metin, okuyan herkesin rahatlıkla anlamlandırabileceği biçimde sade bir anlatımla kaleme alınmıştır. Bundaki en önemli etkenlerden biri mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmış dinî ve öğretici bir mesnevî olmasıdır. Sebeb-i telif kısmında da açıkça belirttiği üzere bu metni okuyanların ve dinleyenlerin huzur bulması, sevap kazanması, mecliste şairin kendi adının dua ile anılması gibi sebeplerle şair, metinde sanatsal kaygılar gütmektense daha sade ve anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmiştir.

Eserde ahengi sağlayan unsurların başında kafiye ve redif kullanımı gelmektedir. Redifin sıklıkla kullanıldığı eserde üç farklı aruz kalıbının kullanılması da esere ahenk katan unsurlardan biridir. Redif, kafiye ve aruzun kullanımının dışından ahenk unsuru olarak gösterilebilecek bir diğer özellik, anlatımı güçlendirmek, metne farklılık katmak ve metnin tekdüzeliğini önlemek için eserde iki gazele ve bir kasideye yer verilmesidir.

Konusu bakımından dinî mesnevilere dahil edilen metnin yazılış amacı topluma faydalı olmak gayesi etrafında şekillendiğinden metinde sanatlı anlatım, anlaşılması güç

ibareler, uzun cümlelerden ziyade halk deyişleri, deyimler, ikilemeler ve kısa cümleler tercih edilmiştir.

Ya aķçe isteyü kime varalum

Kime boyun eyüben yalvaralum (122)

Olayların akışında kullanılan sade anlatım kimi zaman yerini sanatlı bir söyleyişe bırakmıştır. Özellikle Hz. Muhammed ve Hz. Hatice'nin tasvirinin yapıldığı beyitlerde sanatlı ifadelerle karşılaşılmasıdır.

Metinde kimi kısımlarda Arapça ve Farsça ibareler de kullanılmıştır. Karşımıza çıkan bu Arapça ve Farsça ibareler okuyanın rahatlıkla anlayabileceği özelliklerdedir.

Niçeler zehriñ içerler bu dehrin

Nebâtına irmişem **el-ḥamdu li'llāh** (873)

Arapça ibareler ile en çok karşılaşılan kısım salavat beyitleridir. Metin boyunca aynı şekilde tekrarlanan bu ibarelerin son iki beyti tamamen Arapça kelimelerden meydana gelmiştir.

Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Şehir

Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Şâhid

Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Şehid

Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Meşhûd (877-878)

Metinde hem Türkçe hem Arapça hem de Farsça tamlamalar yer almaktadır. Eserin sadelikten yana olan anlatımı da dikkate alındığında en çok tercih edilen tamlamaların Türkçe kelimelerle oluşturulmuş olanlar olduğu görülmektedir. Oluşturulan tamlamalarda kimi noktalarda vezin gereği olarak tamlayan ve tamlanan yer değiştirmiştir.

Ḥaşre deñlü **nāmı anuñ** yād olur

Dâ'imâ rûhı du'âdan şâd olur (33)

Kimi noktalarda ise tamlayan ve tamlananın arasına farklı sözcükler girmiştir. İsimlerden oluşturulan tamlamalar sayıca fazla olsa bile şair zamirlerle kurulan ya da

tamlayanı düşmüş tamlamaları da kullanmıştır. Metindeki bazı beyitlerdeki isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan eki düşmüştür.

Didi kim ey **gözüm nûr**ı Muhammed

Ki **oğlum ismi** ‘ Alî senüñ Aḥmed (107)

Sıfat tamlamaları, isim tamlamaları kadar çok kullanılmasa da metinde örnekleriyle karşılaşmıştır. Bu tamlamalar, metinde geçen kimi kahramanları tanıtırken ya da onların özelliklerini okuyucuya aktarmak için Türkçe ve Farsça kelimeler ile kullanılmışlardır.

Kim **üç oğlı** anda idi bile ḥāzır

Dönüb oğullarına bakdı **ol pîr** (72)

Şair, metin boyunca mısranın içerisinde tamamlanan kısa cümleleri kullanmıştır. Kısa cümlelerin tercih edilmesinin sebebi metnin okuyucusu ve dinleyicisine eseri rahatlıkla anlaşılır kılabilmektir. Bunun yanı sıra kimi beyitlerde anlatımı monotonluktan kurtarmak amacıyla farklı özellikteki cümleler de kullanılmıştır. Metin boyunca kullanılan cümleler çoğunlukla olumlu olarak kullanılsa da az sayıda örnekte olumsuz cümle, soru ve ünlem cümlelerine rastlanmıştır. Bu tür cümleler vurgu yapılması gereken yerlerde kullanılmıştır.

Bu kez geldi ilerü Ebî Ṭālib

Babasınüñ sözine oldı rāğıb (86)

Du‘āmı yâ İlāhî sen kabûl it

Ḥabībüñ Muştafâ’ya beni kûl it (214)

Cümlelerin mısra ya da beyit içerisinde tamamlanmadığı, bir sonraki beyitlerde tamamlandığı kullanımlar da karşımıza çıkmaktadır. Sayıca az olan bu kullanımlar anlatımdaki sadeliği bozacak nitelikte değildir.

Pes Ḥadîce karşı geldi gülerek

‘İzzet ü ṭa‘zîm ü ikrām kılarak

Aldı elini eline ol zamân

Getürüb şadra geçürdi pes hemân (597-598)

Bağlaçlar ile bağlanmış veya bağlaç kullanımı olmadan sıralanan cümlelere de rastlanmıştır. Bu cümleler kısa cümleler olup rahatlıkla anlaşılabilir özelliktedir.

Ebû Bekr işitdi vü sevindi

Tesellîsin buluban girü döndi (907)

Şair, anlatıma derinlik ve güzellik katmak amacıyla halk tarafında kolaylıkla anlaşılabilir deyimlerden sıklıkla yararlanmıştır. Deyimler kadar çok kullanılmamasına rağmen birkaç örnekte atasözlerine de rastlanmıştır.

Ebî Tâlib işidüb şaldı başın

Akıdub gözlerinden kanlu yaşın (133)

Dimişler ulular şabır selâmet

İvenler ‘ âkıbet olur melâmet (222)

Çamunuñ ol sâ‘at söyündi odi

Niçenüñ korhusından şındı ödi (435)

En az deyimler kadar sık kullanılan bir diğer unsur ikilemelerdir. Metinde Türkçe olarak kullanılan ikilemeler dışında Arapça ve Farsça olarak kullanılan ikilemelerle de karşılaşmıştır.

Ebî Tâlib didi kim elümüzde

Sim ü zer yok kışadur dilümüz de (121)

Anuñ işi ki ‘ilmile ‘ibâdet

Oğuyub yazmak vü halvet riyâzet (315)

Metin okuyucuya bir konuyu öğretmek amacı taşıdığından metinde kullanılan edebî sanatlar sınırlıdır. Olayların işleyişini odak noktası haline getiren metinde başta olayın ana kahramanı Hz. Muhammed olmak üzere diğer kahramanların betimlenmesi sırasında teşbihe başvurulmuştur. Hz. Muhammed yüzü güle, aya ve güneşe; yanağı gonca güle, kırmızı yakuta; dişi inciye ve sözü Kevser suyuna benzetilmiştir. Teşbih kimi yerlerde

olayların ifade edilmesinde de kullanılmıştır. Güneşin doğduğu vakit dünyanın cennete, Hz. Muhammed'e peygamberlik verildiği an yüzündeki parlaklığın aya benzetilmesi buna örnektir.

Yañağı gonca gülden dağı terdür

Yüzi güneş anuñ alnı kamedür

Dişi dürdür ruñı yâkût-ı aḥmer

Sözi sükker lebidür âb-ı Kevşer (377-378)

Metni okuyanın heyecanını ve duygu durumunu diri tutmak isteyen şair, birçok beyitte “ey, yâ” gibi ünlemleri kullanmıştır. Bu sanatların yanı sıra metinde Buhra'nın Hz. Muhammed'i gördüğü an söylediği gazelde ve Hz. Hatice'nin Hz. Muhammed'e olan bağının anlatıldığı beyitlerde mübalağa sanatına başvurulmuştur.

Şöyle bil kim mümkinâtı ey hümām

Altı günde cümlesin kıldı tamām (20)

Giceler şubḥa deñlü ḥasretiñle

Eridür taşları âh u feğānım (389)

Hz. Muhammed, Buhra'nın bulunduğu yere geldiğinde onun başının üzerinde bir bulutun olması yine Hz. Muhammed minberde hutbe okurken direğin ah ve figanlar eşliğinde ikiye yarılmasından sonra peygamberin onu sakinleştirmesi gibi olaylarda kapalı istiare kullanılmıştır. “Ol dem içre kıldılar ‘aḳd-i nikāḥ / Bir araya cem‘ olub şemsile mäh” beytinde Hz. Muhammed ve Hz. Hatice güneş ile aya benzetilerek yine istiare sanatına başvurulmuştur. Metindeki bir diğer istiare örneği ise Muhammed'in inciye benzetilmesi fakat adının geçmemesidir.

Şoñra bir menber yapıldı çıkdı üstüne Resûl

Ḥuṭbeye başladı okuyaydı nev-cüvān

Gördiler kim mescid içre ḳopdı feryād u enīn

Ol direk yarılıb itdi nevḥa u âh u feğān (950-951)

Ne virürse dürr-i yetîme dahı

Anı hârc idüb yetürelüm ahî (601)

Metinde Kur'an surelerinden üç tanesinin adı geçmektedir. İlk olarak Cebrail'in Hira dağındaki Muhammed'in yanına gelerek ona peygamberliğini müjdelediği sırada indirdiği İkra yani Alâk Suresi'dir. İkinci olarak indirilen sure Müddessir Suresi'dir. Uzun bir aradan sonra Cebrail Muhammed'e bu sureyi vahyetmiştir. Son olarak bahsedilen sure ise Hz. Muhammed ve ashabı bir mağarada gizlice ibadet ederken Muhammed'i öldürmeye giden Hz. Ömer mağaraya vardığında okuduğu Taha Suresi'dir.

Kim İkrâ' Sûresi'ni ta' lîm itdi

Ne kim Hâk emri anı mâ' lûm itdi (846)

Saňa Müddeşiriñ Sûresi'ni bil

Nüzûl itdim olub da' vete meşgûl (889)

Gördi ol mağârada bunlar namâz kılar kâmu

Sûre-i Tâhâ okunur diñledi ol pehlüvân (930)

3. ESERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

3.1. Olay Örgüsü

Hz. Muhammed'in annesi henüz ona hamileyken babası Abdullah vefat eder ve bu şekilde babasından yetim kalan Muhammed, yedi yaşına kadar annesi ile birlikte yaşar. Yedi yaşına geldiği vakit annesinin hastalanması ve hemen sonrasında vefat etmesi üzerine hem anne hem de babadan yetim kalır. Annesinin ölümünü anlatan beyitlerde Amine küçük Muhammed'i yanına çağırır ve ona hasta olduğunu, ruhunun Hakk'a yolculuk yapmak üzere olduğunu söyler. Sevgi sözcüklerinden sonra oğlunun lütfunu görmek istediğini belirten Amine oğlunu Allah'a emanet ederek canını verir.

Amine'nin defninden sonra dedesi Abdülmuttalib torununu kendi evine götürür. Abdülmuttalib, Muhammed yanında olduğu sürece ona her türlü ikramı yapar, bir dediğini iki etmez ve onu asla yanından ayırmaz.

Günlerden bir gün Abdülmuttalib hasta olur ve Mekke uluları onu ziyarete gelir. Bu ziyaret esnasında üç oğlu da oradadır. Oğullarına Muhammed'in çocukluktan yetim kaldığını, kendisi öldükten sonra onu kimin alacağını, besleyip yetiştireceğini sorar. Bu sorunun ardından ilk olarak sözü Ebu Leheb alır ve Muhammed'i ona vermesini ister. Bunu duyan Abdülmuttalib oğluna dönerek ona itimadı olmadığını söyler. Bunun ardından Hamza söze girer ve Muhammed'i kendisine vermesini söyler. Oğlunun cömert, özünde sözünde bir kişi olduğunu ve gazadan kaçmadığını fakat Muhammed'i cefadan sakındığını söyleyen Abdülmuttalib Muhammed'i Hamza'nın himayesine de vermez. Kardeşlerinden sonra Ebu Talib ileri gelir ve Muhammed'i almak istediğini söyler. Bunun üzerine Abdülmuttalib oğlu Ebu Talib'e torununu alıp evine gitmesini, onu kendi oğlanlarından ayırmamasını, yetim olduğu için hor görmemesini öğütler. Abdülmuttalib, dualar ve övgülerle torununu oğluna emanet ederek vefat eder. Babasının vefatından sonra Muhammed'i alıp evine getiren Ebu Talib hiçbir zaman onu kendi oğlundan ayırmaz ve eşi Fatıma ile birlikte ona bakar.

Bir gün Ebu Talib'in yanına kız kardeşi Atike gelir. Atike, Ebu Talib'e Muhammed'in büyüdüğünü artık evlenme vaktinin geldiğini söyler ancak ellerinde onu evlendirecek malın olmadığını, bu durumla birlikte nasıl kız isteyeceklerini sorar. Ebu Talib de ellerinde altın ve gümüş olmadığını, kime gidip yalvararak akçe isteyeceklerini düşünür. Ağabeyinin bu sözleri üzerine Atike, kendince bir fikir bulduğunu, Hatice Hatun'un kervanının her yıl Şam'a ticaret yapmak için gittiğini ve bu vaktin geldiğini söyler. Habercilerin haberi yaydığını, mert delikanlıların bu kervanı beklemesini duyurduğunu ileten Atike, Ebu Talib'e Hatice'nin yanına gitmeyi teklif eder. Muhammed'i bir hizmete koymasını, yetecek kadar mal vermesini, o mal ile de Muhammed'i evlendirmelerini söyler. Ebu Talib ile yaptığı konuşmanın ardından Atike kendi evine gelerek Hatice'ye hediye etmek için çeşitli armağanlar hazırlar. Ardından Hatice'nin evine giderek karşısına çıkar ve Hatice'ye niyetini arz eder. Bu sözlerin karşısında Hatice bir an duraksayarak uykusunda gördüğü rüyayı hatırlar. Rüyasında gökteki ayın yeryüzüne inip kendi dizine konduğunu ve bu ışıkla beraber yeryüzünün ışıklara boğulduğunu gören Hatice uyanır uyanmaz eline kalem alıp rüya yorumcusuna

rüyasını anlatır. Rüya yorumcusu, eline ulaşan mektubu açtığında ahir zamana bir peygamber geleceğini ve Hatice'nin o peygambere nasip olacağını, peygamberin sıfatının Tevrat'ta yazıldığını, onun Hz. İbrahim'in soyundan geldiğini anlatır. Atike'nin söyledikleri üzerine “Biz Muhammed'i kiracı olarak bilmeyiz.” diyerek onların tekliflerini kabul eder. Hatice'nin kabulü üzerine sevinçle Ebu Talib'e koşan Atike bütün konuşulanları ağabeyine de anlatır. İşittikleri üzerine yeğeni Muhammed'i yanına çağırın Ebu Talib onu Hatice'nin yanına gönderir.

Muhammed'in geldiğini gören Hatice elindeki Tevrat'ı öpüp eline aldıktan sonra oda duvarının kenarına gelir. Tevrat'ı iyi bilen ve bilginlere de danışan Hatice, İsa'dan sonra gelecek olan peygamberin Mekke şehrinde dünyaya geleceğini ve bütün alemleri dine davet eyleyeceğini bilerek bütün bu düşündükleri üzerine duvar deliğinden baktığı anda Tevrat'ta bahsi geçen ahir zaman peygamberinin Muhammed olduğunu anlar. Muhammed'in olduğu odaya gelen Hatice hizmetkarlarına emirler buyurarak çeşitli ikramlar sunar. Muhammed'in ardından kervanını reisi olan Meysere ile konuşan Hatice ona olanları anlatır, gelecek peygamberin o olduğunu, Cebrail'in gelip Kuran'ın ona ineceğini Meysere'ye bildirir. Sandığını açıp içerisinden çeşitli giysiler çıkarır ve bu eşyaları bir bohçaya koyup Meysere'ye teslim eder. Yolculuğun başlayacağı vakit Muhammed'e haber vermesini, onu yanına almasını, yolculuktan evvel Muhammed'e haber vermesini ve bir Arap atı süsleyerek bu atı Muhammed'e vermesini tembihler.

Hatice bunların ardından çıkarıp elli altını bunu Muhammed'e harçlık olarak vermesini de söyler ve haber verildiği vakit hazır olmasını iletir. Bu sözleri işiten Meysere bohçayı da yanına alarak Muhammed'in yanına vararak olanları ona anlatır. Meysere gittikten sonra amcası Ebu Talib'in yanına varan Muhammed olanları amcası ve halasına anlatır.

Bir gün gitme vakti gelir ve Hatice'nin dört bin devesine yükler yüklenip yola çıkılmaya karar verilir. Yola koyulan Muhammed Meysere'nin yanına vararak onunla aynı ata biner. Üçüncü konağa vararak o akşam oraya yatarlar ve bu sırada Hatice'nin emanet ettiği bohçayı Meysere Muhammed'e verir. Sabah olup verilen giysileri giyen Muhammed ona hediye edilen ata biner. Onu görenler bu olaya sevinirken diğerleri Meysere'ye yaklaşarak bundan rahatsız olduklarını belirtirler. Muhammed'e yapılan bu hizmetin nedenini sorarlar. Bu sorulara karşılık Meysere, kendisinin Hatice'nin parayla satın alınmış kulu olduğunu o ne derse yapmakla yükümlü olduğunu belirtir.

Yolculuk sırasında kervan bir yere gelir. Geline bu yerde İsa inancında olan ve ismine Buhra-yı Rahip denilen bir rahip vardır. Tıpkı Hatice gibi Buhra da Tevrat ve İncil’de gelecek zaman peygamberini, onun özelliklerini, Mekke’de dünyaya geleceğini okur. Bu okudukları ile yıllardır gelecek olan peygamberi bekleyen Buhra Allah’a dua ederek gelecek peygamberin yüzünü kendisine göstermesini yalvarışlar eşliğinde rica eder. Duası Hak katında kabul olunan Buhra’ya Allah Muhammed’in yüzünü gösterir. Her ne zaman ki Mekke’den bir kervan çıkıp gelse Buhra tapınağından oturup izler ve onun peygamberin kervanı olup olmadığına karar verir. Otuz yıl boyunca bu şekilde bekleyen Buhra bir gün gelen Mekke kervanını gözlemek için yine tapınağına çıkar ve peygamberin işaretlerinden olan ak bulutu gördüğü an heyecandan tapınaktan düşer. Allah’ın ismini diline alır bu şekilde kılına bile zarar gelmez. Hemen çıkıp kervanın geldiği yöne doğru gider. Buhra’nın geldiğini gören kervan halkı önünde eğilip ondan dilek diler. Yanlarına gelen Buhra kervan halkına selam vererek onları yemek yemeye davet eder. Davetin kabulünün ardından tapınağa geri dönen Buhra hizmetçilerine kurban kesip yemek yapmalarını söyler.

Davete icabet eden kervan halkı o akşam kumaşların başına Muhammed’i bırakarak Buhra’nın tapınağına doğru yola koyulur. Buhra’nın evine vardıkları an, herkes geldi mi diye bakanın Buhra Muhammed’in orda olmadığını fark eder. Ebu Bekir’in de sözleriyle Buhra hemen tapınaktan ayrılır ve gidip Muhammed’i de davet eder. Muhammed’i gördüğü an onun peygamber olacağını anlayan Buhra heyecanlanarak Muhammed’e şiir okur. Muhammed’i de alarak tapınağa getirir. Bunu gören Ebu Cehil izinle men edeyim onu buradan dediği an Buhra bütün bu hazırlıkların Muhammed için yapıldığını, bu kâinatın onun hatırına yaratıldığını anlatır. Yemekler yenilip ayrılma vakti geldiğinde Buhra Muhammed’in önüne gelerek onu da ümmetinden ayırmamasını, şefaatiyle korumasını diler ve hemen ardından feryat figan ile orada can verir.

Buhra’nın vefatından sonra kervan yola devam eder. Günlerden bir gün Şam’a varan kervan, orada büyük bir kâr elde eder. Şam’a vardıkları sırada kervan halkı Cühudların bayramı olduğunu ve bunların büyük bir alan toplandığını öğrenir. Cühudların nasıl bir bayram yaptıklarını merak eden kervan halkı bu sebeple toplanıp bayram yerine gider. Alana vardıklarında görürler ki Cühudlar putların üstüne saç saçarak ortada yanan ateşe doğru secde eder. Muhammed bu durumu gördüğü an ateşe karşı bir dua okur ve böylece ortadaki büyük ateş söner. Bu durum karşısında halkın önde

gelenlerinden biri Mekke kavmini bulmalarını zira bu işaretlerin gelecek olan peygamberin yani Muhammed'in işareti olduğunu söyler. Bunun üzerine Mekke kavminin peşine düşen halkı gören Ebu Bekir'in içerisinde bir korku düşer. Bu korkuyla beraber Muhammed'i cübbesinin altına saklar ve bu şekilde Muhammed'i korur. Bu hadiseden sonra eşyalarını hızlıca toplayan kervan yola çıkar. Mekke'ye üç konaklık bir yer kaldığını gören kervan halkı Meysere'nin katına gelir. Meysere, müjdeci ile Hatice'ye haber göndermek için eline bir kalem alarak Buhra olayından tutup yaşadıklarını anlatan bir mektup yazar ve halka müjdeci olarak kimi göndereceklerini sorar. Kervan halkı emir ve fermanın Meysere'de olduğunu ifade ederek kararı onun vermesini söyler. Böylece Meysere, en doğru kararın Muhammed olacağını belirtir ancak Ebu Cehil, Ebu Leheb bu karara karşı gelir. Münakaşadan sonra Meysere mektubu Muhammed'e teslim eder ve Muhammed yola çıkar.

Mekke'ye doğru giderken Muhammed'in uykusu gelir, devenin yularına yapışarak yolundan sapar. Bunun üzerine Hak Teala Cebrail'e yeryüzüne inerek deveyi doğru yola getirmesini emreder. Böylece Muhammed uykusunda yolundan saptığını fark etmeden Mekke'ye varır. Bu sırada beyitlerde Hatice'nin haline geçilir. Daima ağlayarak kervanın ve Muhammed'in yolunu bekleyen Hatice, hizmetçilerine eğer gelen olursa onu haberdar etmelerini emreder. Muhammed Hatice'nin evine eriştiğinde bunu gören iki nöbetçi hemen Hatice'ye Muhammed'in geldiğini müjdeler. Bu haberi alan Hatice müjdeciyi has odaya koymalarını emreder. Muhammed'den mektubu alarak okur. Ardından yine hizmetçileri emrederek Muhammed'e kervandan hangi gün ayrıldığını sordurur ve üç saat yol aldığını öğrenir. Bu olayla birlikte artık onun peygamber olduğundan hiçbir şüphesi kalmaz. Yemekler yenildikten sonra Muhammed'e bir kaftan giydirilir ve Muhammed Hatice'nin yazdığı mektubu alarak kervana geri dönmek üzere yola çıkar. Kervanın konukladığı yere yaklaşan Muhammed'i gören kervan halkı uykudan uyanır. Düşmanları bu çabuk gidiş ve gelişi haklı çıktık zannederek gülere karşılar. Muhammed gelip halka selam verdikten sonra mektubu Meysere'ye teslim eder ve bunun üzerine mektupta Hatice'nin nişanını gören Meysere ve dostları sevinir. Günlerden bir gün kervan halkı Mekke'ye ulaşır. Halk onları karşıladıktan sonra herkes evine varır.

Böylece aradan bir zaman geçer, Ebu Talib ve Atike Muhammed'in ulufesinin gelmesini bekler. Fakat durum şöyle ki Hatice bir türlü ulufeyi göndermez. Bunun üzerine Atike ağabeyi Ebu Talib'e gidip Hatice'den ulufeyi istemeyi teklif eder ancak Ebu Talib

Hatice mürvetli bir kadındır bekle der. Bu halde aradan bir ay daha geçer ve en sonunda ağabeyinin izniyle Atike Muhammed'in ulufesini istemek amacıyla Hatice'nin evine gelir. Bütün bunlar olurken de Hatice, Rabbine her gece Muhammed'i kendisine yar etmesi için dualar eder hale gelir. Bu gizli derdini kimseye anlatmayarak kendi içinde yaşayan Hatice Muhammed'in ulufesini gönderdiği an Muhammed'e bir gelin alıp onu dünya evine sokacaklarından korkar. Ta ki bir gün Atike evine Muhammed'in ulufesini istemeye gelene kadar bu durum böyle sürer. Atike geldiği an bu gizli sırrını ona açar ve rüyasını, rüya yorumcusu tarafından yapılan yorumu Atike'ye anlatır. Muhammed ile Hatice'yi evlendirmelerini ondan rica eder. İlk başta bu duruma inanmayan Atike, Hatice'nin ciddi olduğunu anlayınca hemen Ebu Talib katına gelip durumu ona anlatır. Ebu Talib bunları işitince Ebu Bekir'in yanına vararak Hatice'nin sözlerini ona tekrar eder ve Mekke ulularını toplamasını söyler. Çağırılan kişiler toplanıp Hatice'nin babasına gider. Babası misafirlerini karşılar ve yemek faslından sonra söz açılarak Hatice Muhammed'e istenir. Bunu duyan babası kızgınlıkla ne cesaretle kızını istediklerini, birçok şahların kızını istediğini malımızı mülkümüzü verelim Hatice yine de bizim olsun dediklerini ama yine de Hatice'nin onlara nasip olmadığını söyler. Sessizlikle babasının evinden ayrılanlar hemen Ebu Talib katına gelerek ona olanları anlatır. Babasının yaptığını duyan Hatice, Mekke'nin önde gelenlerini davet eder. O sırada Hatice Ebu Talib'e bir mektup yazarak babasını sarhoş etmelerini ve kendi evine getirmelerini söyler. Hatice'nin mektubunu okuyan Ebu Talib, Hatice'nin babasını sarhoş ederek evine getirir. Babasının sarhoş geldiğini gören Hatice, babasının eteğinin ucunu sarı bir boya ile boyar.⁹

Sabah olup Hatice'nin babası uyandığında eteğindeki rengi görür ve Hatice'ye bunun ne olduğunu sorar. Hatice de babasına gece olanları, kendisini Muhammed'e verdiğini anlatır. Babasının karşı çıkmalarının ardından Hatice sözünden geri dönmek olmaz sana yalancı, arsız mı desinler diyerek babasını ikna eder. Babasının ikna olmasıyla birlikte Hatice Atike'ye bir mektup yazarak babasını ikna ettiğini söyler. Hatice'nin babasının razı olduğunu duyan Ebu Talib Muhammed'i Ebu Bekir'in yanına göndererek kendilerine Hatice'ye vermek üzere bez vermelerini daha sonra borcunu ödeyeceklerini söyler ve davet olduğu vakit gelmelerini bildirir. Amcasının söylediklerinin ardından Muhammed Ebu Bekir'in dükkanına gelir. Amcasının selamını iletir ve istedikleri söyler.

⁹ Beyitlerde geçtiğine göre eski zamanlarda bir kişi sarhoş iken kızını vermek için söz verdiğinde eteğinin ucu sarı bir boya ile boyanmış. Söz veren kişi sabah olup kendine geldiğinde bu rengi görüp böylece söz verdiğini anlar.

Ebu Bekir Muhammed'i köşeye oturtur ve istenilen kumaş haricinde on tabak altın, gümüş, misk, mercan ağacı ve on iyi kumaş, birkaç tane kıymetli taş hazırlar. Bu hazırlananları gören Muhammed bunları ödeyecek güçleri olmadığını söyler, bunun üzerine Ebu Bekir bunları satmadığını hepsini ona hediye ettiğini bildirir. Ardından bu malları Hatice'ye teslim etmek üzere yola koyulur.

Aradan zaman geçtikten sonra yine Mekke uluları toplanarak Hatice ile Muhammed'in nikahı kıyılır. Yapılan düğünü gören düşmanları bu kadar mal hanımınıdır, bir gün gelir bu hal bozulur derler. Bunu duyan Hatice yine Mekke ulularını büyük bir yerde toplar. Hatice, yenilip içildikten sonra alanın tam ortasına ipek bir döşek serdirir ve bütün malını bu döşegin üzerine boşaltır. Ardından bütün bu mallarını Muhammed'e bağışladığını, kendi malının artık Muhammed'in olduğunu gelen tüm büyüklere söyler.

Evliliklerinin ardından Muhammed ve Hatice'nin altı tane çocuğu olur. Kızların adı Fatıma, Rukiyye, Ümmü Gülsüm ve Zeynep; erkeklerin ise Kasım ve Tahir'dir. Zaman böylece akıp giderken Muhammed'in yaşı kırka gelir. Günlerini Hira dağındaki mağarada geçiren ve üç günde bir yemek yiyen Muhammed'in bu halini gören amcası Hamza, kız kardeşi Atike'ye Muhammed'in bu halini sorar. Atike bu suali, Muhammed'e sormasını söyler. Hamza, Muhammed'in yanına giderek halini sorar eğer ki bir kimse seni incitti ise hemen onu parça parça edeyim, eğer bu değil de âşık olduysan söyle hemen bu işi bitireyim der. Bunları duyan Muhammed'in utançtan yüzü kıpkırmızı olur ve amcasına derdinin Allah aşkı olduğunu izah eder. Günlerden bir gün zamanı geldiği vakit Muhammed yine Hira dağında oturmuşken Allah Cebrail'e "Habibime risâlet buyur!" diye emreder ve Cebrail yeryüzüne inerek Muhammed'e İkra Suresi'ni indirir, Allah'ın emrini anlatır ve halkı dine davet etmesini emreder. Bunları emrettikten sonra Cebrail gözden kaybolur ve Muhammed dağdan inerek evine gelir. Muhammed'in geldiğini gören Hatice ona peygamberliğin geldiğini yüzündeki parlaklıktan anlar. Önce Hatice ve ardından da Meysere şehadet getirerek dine girer.

Dine girdikten sonra Hatice bu hali danışmak için Varka adındaki bir rahip ile görüşmeye gider. Ona bu hali, Hira dağında olanları anlatır. Bunları dinleyen Varka, Allah'ın Muhammed'in sıfatını ve ona olacakları Tevrat'ta söylediğini, onun ümmeti ile bu cihanın dolacağını belirtir.

İlk vahyin gelmesini ardından Cebrail uzunca bir süre ortada görünmez. Daha sonra bir gün Allah'ın selamını peygamberine ileterek ona Müddessir Suresi'ni vahyeder.

Muhammed'e peygamberlik geldiği zaman Ebu Bekir Şam'a ticaret yapmak için gider ve orada bir rüya görür. Tıpkı Hatice'nin gördüğü rüya gibi onun da rüyasında ay ve güneş gökyüzünden inerek dizine konar. Ebu Bekir bu rüyasını gidip bir rahibe anlatarak yorumlamasını ister. Rahip, Ebu Bekir'e nereden geldiğini sorar ve aldığı Mekke cevabı üzerine ona Muhammed'in peygamber olacağını, peygamberlik vaktinin geldiğini, Ebu Bekir'in de onun veziri olacağını söyler. Rahiple görüşmesinden sonra Ebu Bekir, Şam'dan Mekke'ye doğru yol alarak Mekke'ye varır. Muhammed'in yanına geldiğinde peygamberliğin geldiğini öğrenir ve hemen ardından şehadet getirerek dine girer. Ebu Bekir'in ardından Ali, daha sonra Zeyd, Zübeyr ve Osman; onların ardından ise Abdurrahman Talha ve Sa'd bin Vakkas ile Fahhas şehadet getirerek imana gelir. Hamza'nın da dine girmesi ile dokuz kişi olan müslümanlar ibadetlerini bir mağarada gizlice yapmaktadır. Hal böyle iken Ebu Cehil, Muhammed'in sırrını öğrenir ve bunu Ömer'e iletir. Peygamberi çeşitli sözlerle kötüler, kendisinin asıl peygamber olduğunu iddia eder. Aynı şekilde halka da çeşitli yalanlar söyleyerek kimilerini dininden döndürür. Ömer'e Muhammed'i öldürmesi karşılığında yüz deve ve yüz okka gümüş vermeyi teklif eder. Bu duyduklarının ardından silahını kuşanıp atına binen Ömer mağaraya doğru gelir. Mağaraya geldiğinde içeride Taha Suresi okunurken Muhammed o an Ömer'in hazır olduğunu anlar. İçeriden yükselen duayı işiten Ömer o an Muhammed'in gerçek peygamber olduğunu anlayarak şehadet getirir. Ömer'in dine girmesi ile Muhammed artık ibadetlerini gizlice değil açıkça yapmaya ve halkı dine davet etmeye başlar. Muhammed, Mekke'de tek bir damla kan dökmeden halkı dine davet eyledikten sonra Medine'ye varır. Medine halkı tarafından sevilen Muhammed onları da dine çağırır. Medine'de mescitler yapılarak beş vakit namaz kılınmaya başlanır.

Bir gün Cebrail gökten inerek Bilal'in ezan okumasını söyler. Bir cuma vakti Hz. Muhammed bir direğe dayanarak hutbe okurken ashabı, hutbeyi kimimiz işitir kimimiz işitmez bu yüzden size bir minber yapalım der. Minber yapıldıktan sonra Muhammed üzerine çıkarak hutbeyi okumaya başlar. Hutbeyi okumasını üzerine o direk ah ve feryatlarla birlikte yarılr. Bunu gören Peygamber eliyle direği sıvazlar ve direk sakinleşir. Bu olayı birçok kafir işitir ve Müslüman olur.

3.2. Kişiler

Metinde geçen kişilerde Hz. Muhammed ile Hz. Hatice metnin ana kahramanlarıdır. Abdülmuttalib, Ebu Talib, Atike, Meysere, Ebu Bekir ve Buhra ise metnin yardımcı kahramanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Metinde olay örgüsüne çok fazla dahil olmayıp isimleri zikredilen kişiler de vardır. Bunlar: Hamza, Hatice'nin babası, Hz. Muhammed'in annesi, Ebu Leheb, Ebu Cehil, Ebu Süfyan, Osman, Ömer, Ali, Fatıma, Ebül'l-As, Zeyd, Zübeyr, Abdurrahman Talha, Sa'd bin Vakkas, Fahhas, Bilal ve Hz. Muhammed'in çocuklarıdır.

Hz. Muhammed: Son İslam peygamberidir. Metindeki ana kahramanlardan biridir. Şair, asıl olarak Muhammed'in ümmetine dahil olmak ve Hatice ile başından geçen hikâyeyi anlatmak için bu metni kaleme almıştır.

Muṣṭafā'nun ḥūb cemālin söyleyem

Ḥadice ḥikāyetin şerḥ eyleyem (29)

Eserin en başından en sonuna kadar Muhammed ile ilgili olaylar sırasıyla yazılmıştır. Annesinin vefatı, dedesinin yanında kalması, ardından amcası Ebu Talib'in yanına gidişi, Hatice'nin kervanları ile ticarete gitmesi, Hatice ile olan evliliği ve daha sonra peygamberlik ile müjdelenmesi, etrafındakileri dine davet etmesi ve başından geçen mucizeler metinde yer almıştır.

Metindeki asıl olay örgüsü Muhammed'in evlenecek yaşa gelmesi ile beraber halası Atike'nin Hatice ile konuşarak Muhammed'i kervana aldırması ile başlamıştır.

Muḥammed büyüdi ve yigit oldu

Anuñ evlenmesinüñ vaḳti geldi (118)

Hz. Hatice: Metne adını veren, Hz. Muhammed'in ilk eşi ve ana kahramanlardan biridir. Metinde ele alınan esas olay Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin evlenmesi hadisesi ve hem evlenene kadar olan olaylar hem de evlendikten sonra yaşananlardır.

Metinde olay örgüsü Atike'nin Muhammed'i Hatice'nin kervanlarında işe girmesi için onunla konuşması ile başlamaktadır. Bu esnada bir rüya gören Hatice, Muhammed'in ahir zaman peygamberi olduğunu ve onunla evleneceklerini bilmektedir. Muhammed'in kervanları ile Şam'a ticarete gitmesi üzerine Hatice onun yollarını gözlemekte ve ona yar olmak için dualar etmektedir.

Meger Ḥadīce bir düş görmüş idi
Mu‘abbirlere anı şormuş idi (159)

Du‘āmı yā İlāhī sen kabūl it
Ḥabībūn Muşţafā’ya beni k  l it (214)

Bilge bir kadın olması, Tevrat’ı okuyup içeriğini bilmesi yönüyle de ele alınan Hatice aynı zamanda zengin bir kadındır. Zenginliği ve evlendikleri vakit bütün malını Muhammed’e bağışlaması da beyitlerde bahsedilen konulardandır. Bunlara ek olarak güzelliği ile de metinde kendine yer bulmuştur.

Ḥadīce cümle Tevr  t’ı bilürdi
Ne de  l   vardırır anı o  urdu (191)

Döşek üzre d  kdiler şol de  l   m  l
Kimse anı şer   idebilmek mu   l
Er boyunca dört k  b inc   var idi
Dağı her d  nesi ge  her-d  r idi

La‘l    yığıt her biri kıymetli taş
B  -  s  b u b  -  y  s zerr  n   um  ş

Döşek    yaşdık u yoręan b  -ş  m  r
Cümlesi zerr  n idi bil kim ey y  r (776 - 779)

  lk iman edenlerden biri olması da metinde bahsedilen konulardandır.

ş  h  det gelmesini ta‘  l  m itdi
Ne kim buyurdu ise anı t  td   (861)

Abd  lmuttalib: Hz. Muhammed’in dedesidir. Muhammed’in annesi Amine vefat ettikten sonra peygamberi himayesi altına almış ve   lene kadar onun bakımını üstlenmiştir. Muhammed’i çok seven Abd  lmuttalib, Muhammed yanında kaldığı sürece onu yanından ayırmamış, onsuz yemek dahi yememiştir.

Ki ‘ Abdü’l-muṭṭalib ceddi resûlûñ

Elin eline alub ğonca gülûñ (63)

Ebû Tâlib: Hz. Muhammed’in amcasıdır. Abdülmuttalib öldükten sonra Muhammed’i yanına almıştır. Muhammed’in hayatında önemli bir rol oynayan Ebu Talib, Atike adlı kız kardeşinin de yardımı ile Muhammed ve Hatice arasındaki evliliğin gerçekleşmesinde önemli bir pay sahibidir.

Ebî Ṭalib alub geldi resûli

Evine götürüb ol pür-uşûli (100)

Atike: Hz. Muhammed’in halası ve Ebu Talib’in kız kardeşidir. Metinde Muhammed’in Hatice’nin kervanıyla ticarete gitmesine ve aynı şekilde evlenmelerine aracılık etmiştir.

‘ Ātike adlu ḳarındaşı var idi

Ebî Ṭalib anı ğāyet sever idi (114)

Meysere: Hz. Hatice’nin kervanlarının başı ve aynı zamanda kölesidir. Güvenilir bir kişi olan Meysere, Hatice’nin emriyle Muhammed’i ticarete giderken kendi yanına almıştır. Ayrıca beyitlerde görüldüğü üzere Hatice, Meysere’nin fikirlerine önem vermiş, onun söylediklerini dikkate almıştır.

Var idi bir ḳulı Meysere adlu

Re‘ is-i kārübān ‘ alī şıfātlu (224)

Ebû Bekir: Hz. Muhammed’in dört vezirinden biridir. Aynı zamanda Mekke’nin önde gelenlerinden olan Ebu Bekir, Hatice’yi Muhammed’e istemek için gidenlerin arasındadır. Nişan hediyesi olarak verilecekleri Muhammed’e satmamış, hediye olarak vermiştir. Şam’a yapılan ticarete de bulunmuştur. Ticarete iken gördüğü bir rüya üzerine Muhammed’in peygamber olduğunu öğrenmiş, Mekke’ye döndüğü vakit şehadet getirerek dine girmiştir.

Çün Ebû Bekr işidüb gördi andan mu‘ cize

Şıdḳıla ĩmān getürdi oldı mü‘ min müslümān (919)

Buhra: Kaynaklarda Bahira veya Buhayra adıyla geçmektedir. Buhra, metinde Muhammed’in gelişini bekleyen, onun varlığını Tevrat ve İncil’den öğrenen bir rahiptir. Otuz yılı aşkın bir süre boyunca tapınağından Mekke kervanlarının gelişini gözleyen

Buhra, Muhammed'in gelişini üzerindeki ak buluttan anlamıştır. Muhammed'i ve kervanın diğer üyelerini tapınağında ağırlamış ve en sonunda Muhammed'e kavuştuğu için, onu da ümmetinden saymasını rica ederek tazarrular eşliğinde vefat etmiştir.

Tazarru' lar ile ayrıldı Buhrā

Feğānından tölardı tağ u şahra (410)

Hamza: Hz. Muhammed'in amcasıdır. Cömert, özünde sözünde bir, gazadan kaçınmayan bir kişidir.

Dağı Hamza cihānuñ pehlüvānı

Didi vir baña ol rüh-ı revānı (81)

Fâtıma: Ebu Talib'in eşidir. Metinde Ebu Talib, Muhammed'i yanına aldığı vakit eşine Muhammed'e baktıkları için bunun karşılığını alacaklarını söylemiştir.

Var idi hātūnı Fâtıma adlu

Melek sıfatlu idi sözi tatlu (101)

Ömer: Dört halifeden biridir. Metinde Ebu Cehil kendisini peygamber olduğunu iddia ederek Muhammed'i öldürmesi karşılığında Ömer'e mal mülk vaat etmiştir. Muhammed ve imana gelenlerin gizlice ibadet ettiği mağaraya gelen Ömer, Hz. Muhammed'in Taha Suresi'ni okuması ile birlikte onun gerçek peygamber olduğunu anlamış ve dine girmiştir. Aynı zamanda açığa çıkarak dini yayması için Muhammed'e gereken desteği de o vermiştir.

Ol sā'at dıtreği 'Ömer'iñ eli ayağı

Tāḡati taḡ oldı şarardı beñzi gūyā ḡazān (933)

Osman: Dört halifeden biri olan Osman, metinde Hz. Muhammed'in kızlarından ikisi ile evlenmiş olup damadı olarak geçmektedir.

Virildi 'Oşmān'a ikisi anuñ

Birisi hem Ebü'l-'Āş'a o cānuñ (802)

Ali: Ebu Talib'in oğlu ve Hz. Muhammed'in damadıdır. Hz. Muhammed'in kızlarından Fatıma ile evlenmiştir.

'Alī'niñ Fâtıma oldı naşibi

Ruḳiyye Ümmü Gülşüm ey ḥabībī (801)

Ebu Leheb: Hz. Muhammed'in amcasıdır. Abdülmuttalib öldüğünde Muhammed'in bakımını üstlenmek istemiştir fakat babası bu görevi ona vermemiştir. Muhammed'e düşmanlık yapanlardan biridir.

Ebū Leheb didi kim sen baña vir

Anuñ ḥidmetine beni ulaştır (78)

Bu vechile çü gitdiler iki gün

Ebū Leheb Ebū Cehil'ile mel'ün (294)

Ebu Cehil: Mekke'nin önde gelen isimlerindendir. Hz. Muhammed'e düşmanlığı ile beyitlerde ismi geçmektedir.

Ebū Cehil Ebū Leheb iştdiler

İkisi de ṭa'nlı sözler didiler (468)

Ebu Süfyan: Mekke'nin ticaretle uğraşan kişilerinden biridir. O da tıpkı Ebu Cehil ve Ebu Leheb gibi Muhammed'e düşmanlığı ile metinde kendine yer edinmiştir.

Ebū Cehil Ebū Leheb Ebū Süfyān

Ebū Bekr daḥı bileydi ey cān (281)

Varka: Metinde namı doğudan batıya kadar her yere yayılmış olan bir rahip olarak geçmektedir. Muhammed'e peygamberlik geldiğinde Hatice, onunla konuşmaya gitmiştir.

Ki bir ruhbān var idi adı Varḳa

Ki nāmı ṭolmuş idi Şām u şarḳa (879)

Zeyd, Zübeyr, Abdurrahman Talha, Sa'd bin Vakkas, Fahhas: Metinde sırasıyla iman edenler olarak isimlerine yer verilmiştir.

Anuñ ardınca 'Alī geldi ĩmāna şöyle bil

Daḥı Zeyd'ile Zübeyr 'Oşmān getürdiler ĩmān

'Abdurrahman Ṭalḥa hem Sa'd bin Vaḳḳāş geldiler

Biri Faḥḥāş şıdkıla ĩmān getürdiler hemān (920-921)

Bilal: Hz. Muhammed'in sahabelerindendir. Metinde Cebrail gelerek Bilal'in ezan okumasını emretmiştir.

Anda mescidler yapuban kıldı beş vakit namāz

Cebrā'ıl geldi buyurdı kim Bilāl ide ezān (947)

Hz. Muhammed'in Annesi (Amine): Metinde Muhammed yedi yaşında iken annesi hasta olmuş ve ardından vefat etmiştir.

Yedi yaşına giricek faḥr-i 'ālem

Anası 'ömri daḥı oldu tamām (51)

Hatice'nin Babası (Hüveylid): Ebu Bekir ve Mekke'nin önde gelen diğer kişileri Hatice'yi Muhammed'e istedikleri zaman karşı gelmiştir. Hatice ise bu durum karşısında Ebu Talib'e mektup yazmış, babasını sarhoş ettirerek kendi evine getirtmiştir. Eteğine boya sürerek, bu oyunla babasını evliliğe ikna etmiştir.

Çün bu sözleri işitdi babası

Rāzī olmayub dimedi nitesi (663)

Ebü'l-As: Hz. Muhammed'in damadıdır fakat kızlarından hangisi ile evlendiği metinde açıkça belirtilmemiştir.

Virildi 'Oşmān'a ikisi anuñ

Birisi hem Ebü'l-'Āş'a o cānuñ (802)

Kasım, Tahir, Fatıma, Zeyneb, Ümmü Gülsüm, Rukiyye: Hz. Muhammed'in çocuklarıdır. Metinde sadece bir beyitte isimleri zikredilmiştir.

Ḥadīce'den hem iki oḡlı oldu

Biri Ḳāsım birisi Ṭāhir idi

Ruḳıyye Ümmü Gülsüm Zeyneb ey yār

Ki kızlar idi Fāṭıma'yla bunlar (799- 800)

4. ESER NÜSHALARININ TAVSİFİ

4.1. Yazma Nüshalar

4.1.1. MK₁ nüshası

Nüsha: Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 4789.

Cilt: Sırtı ve kenarları kahverengi meşin, cilt kapakları desenli kâğıt kaplı mukavva bir cilt içerisindedir.

Yazı: Eser harekeli nesih ile suyolu filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır. Yaprakları yer yer rutubetlidir.

Ölçüleri: 210x112 – 130x95 mm’dir.

Satır Sayısı: 11

Varak Sayısı: 46

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Üsküdarî, İsmail Nakşibendi

İstinsah Tarihi: 1181/1767

Eserin Başı: Hazā Kitāb-ı Menkıbe-i Faḥr-i Kāināt ‘Aleyhiş’şalaṭu Ves’selāmu Ma‘a Ḥadīce başlığından sonra;

Ḡonca-i ḡülzār-ı kelām-ı ḡadīm

Bi’smi’llāhirraḥmanirraḥim

Eserin Sonu:

Oḡuyanı yazanı dinleyeni

Raḥmetiñle yarlıḡaḡıl yā Ḡanī

Eserde düzensiz aralıklarla verilmiş olan dört beyitten oluşan nakarat kısımları vardır. Bu dört beyitten oluşan nakarat kısmının iki tanesi salavattır. Salavattan önceki iki beyit kırmızı mürekkeple kaleme alınmıştır.

4.1.2. MK₂ nüshası

Nüsha: Ankara Milli Kütüphane, Mili Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 3817.

Cilt: Sırtı ve kenarları yıpranmış ve yer yer kopmuştur. Siyah deri cildin üzerinde şemse şeklinde süslemeler yer almaktadır.

Yazı: Eser harekeli nesih ile suyolu filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır.

Ölçüleri: 200x110 – 130x100 mm’dir

Satır Sayısı: 10

Varak Sayısı: 86

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Seyyid Hafız

İstinsah Tarihi: 1192/1778

Eserin Başı: Bi’smi’llāhirraḥmanirraḥim’dan sonra;

Ey ‘ademden ‘ālemi var eyleyen

Yeri kâ’im gögi devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oḳuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgağıl yâ Ğanî

MK₂ nüshası “Mevlid” adıyla geçmekte ve Ahmedî’ye ait olduğu düşünülen eserinin 96a ve 182a varakları arasında yer almaktadır. Eserde salavat kısımları, peygamberimizin isimleri ve sıfatları ile Allah adının geçtiği yerler kırmızı mürekkeple belirtilmiştir.

4.1.3. MK₃ nüshası

Nüsha: Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 1174.

Cilt: Cildi bulunmayan nüshanın yapraklarında yer yer rutubetten dolayı dağılmalar ve saydamlaşmalar vardır.

Yazı: Nüsha harekeli nesih ile suyolu filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır.

Ölçüleri: 235x172 - 155x105 mm'dir.

Satır Sayısı: 11

Varak Sayısı: 47

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: İbrahim Edhem

İstinsah Tarihi: 1261/1845

Eserin Başı: Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kâ'im göği devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Anı işidüb nice kâfirler oldı müslimān

Daḥı nice mu' cizāt görüb nice bān oğlu bān

Diğer nüshalarda yer alan nakarat bölümleri MK₃ nüshasında yoktur. Diğer nüshalardaki nakarat bölümlerinin yerine başlık şeklinde ve kırmızı mürekkeple yazılmış “Allāhu Zādu Muḥammeden Ta' zīmān / Şallu 'Aleyhü Vesselāmu Eslimān” beyiti nüshada yer almaktadır.

4.1.4. MK₄ nüshası

Nüsha: Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 8670.

Cilt: Kenarları kahverengi meşin, miklebli ebru kaplı mukavva bir cildi vardır.

Yazı: Harekeli nesih ile kedi filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır. Başlık ve nakarat kısımları kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Ölçüleri: 212x150 - 155x90 mm'dir.

Satır Sayısı: 11

Varak Sayısı: 51

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: Belli değildir.

Eserin Başı: Hazā Kitāb-ı Ḥadīcetü'l-Kübrā Razıallāhu 'Anhā başlığı ve Bi'smi'llāhirrahmanirrahim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kâ'im göği devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazanı dinleyeni yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgağıl yâ Ğanī

4.1.5. MK₅ nüshası

Nüsha: Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 4858.

Cilt: Eserin cildi ebru kâğıt kaplı ince kartondur. Kenar cetvelleri kırmızıdır. Başlık ve ilk iki sayfanın cetvelleri mülevvendir.

Yazı: Harekeli nesih ile harf filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır.

Ölçüleri: 210x150 - 180x120 mm'dir.

Satır Sayısı: 13

Varak Sayısı: 35

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: 1330/1911

Eserin Başı: Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kâ'im göği devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgağıl günāhdan beri

Nakaratlarda yer alan salavat beyitleri bu nüshada bulunmamaktadır.

4.1.6. AK₂ nüshası

Nüsha: Atatürk Kitaplığı, 849.

Cilt: Soğuk, şemseli ve meşin bir cildi vardır. Eser başlamadan önceki sayfalar ebru kaplıdır.

Yazı: Harekeli nesih ile suyolu filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır. Eserin başlığı ve nakarat kısımlarının ilk iki beyti kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Ölçüleri: 212x150 - 155x90 mm'dir.

Satır Sayısı: 13

Varak Sayısı: 45

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: Belli değildir.

Eserin Başı: Hazā Mevlūd-i Şerīf Ḥadīcetü'l-Kübrā başlığı ve
Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kā'im göği devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgağıl yā Ġanī

4.1.7. M nüshası

Nüsha: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 17066 arşiv numarası ile kayıtlı bulunan nüshanın başlığı "Akd-i Fahr-i Kâ'inât min Ḥadīcetü'l-Kübrâ"dır.

Cilt: Sarı renkli karton bir cildi olan eser yer yer rutubet lekeleri ile kaplıdır.

Yazı: Harekeli nesih ile suyolu filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır.

Ölçüleri: 210x150 - 180x120 mm'dir.

Satır Sayısı: 17

Varak Sayısı: 32

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: 1306/1888

Eserin Başı: Akd-i Fahr-i Kâ'inât min Ḥadīcetü'l-Kübrâ başlığı ve
Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kā'im göği devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı diñleyeni yazanı

Raḥmetiñle yarlıgagıl yā Ğanī

4.1.8. K nüshası

Nüsha: Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde 42 Kon 2061 yer numarası ile kayıtlı olan eserin adı “Destan-ı Hadice” olarak geçmektedir. Eserin başlığı “Hazā Kitāb-ı Dāsītān-ı Ḥadīce Rażıyallāhu ‘ Anhā” şeklindedir.

Cilt: Metin kırmızı cetvelli, ebru kaplı mukavva ve sırtı düşmüş bir cilde sahiptir.

Yazı: Harekeli nesih ile kaleme alınmıştır. Yer yer mürekkep dağılmaları olmuştur.

Ölçüleri: 208x167 - 143x120 mm'dir.

Satır Sayısı: 11

Varak Sayısı: 46

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: Belli değildir.

Eserin Başı: Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim ve Hazā Kitāb-ı Dāsītān-ı Ḥadīce Rażıyallāhu ' Anhā başlığından sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kâ' im gögi devvār eyleyen

Eserin Sonu:

' Aceb manzūmdır medḥiñ gül ise

Bunı yazan oğuyanuñ kul ise

Eserde nakarat kısımlarının ilk 2 beyiti bulunmamakta ve salavat beyitlerinden sonra “Bahr-i Âhir” başlığı yer almaktadır.

4.1.9. İAE nüshası

Nüsha: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü 3CSR0000212-01 arşiv numarası ile kayıtlı olan eserin başlığı “Vahyu’n-Nebi (a.s) Akd-i Hadîcetü’l-Kübrâ”dır.

Cilt: Kırmızı deri bir cildi olan eserin üzerinde sarı renkli süslemeler yer almaktadır.

Yazı: Metin harekeli nesih ile filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır.

Ölçüleri: -

Satır Sayısı: 13

Varak Sayısı: 55

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: 1268/1859

Eserin Başı: “Vahyu’n-Nebi (a.s) Akd-i Hadîcetü’l-Kübrâ” başlığı ve Bi’smi’llâhırrahmanırrahîm’den sonra;

Ey ‘ademden ‘âlemi var eyleyen

Yeri kâ’im göği devvâr eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazanı yazdıranı

Rahmetiñle yarlıgağıl yâ Ğanî

Manzum bir metin olmasına rağmen eser nesir şeklinde kaleme alınmıştır. Nakarat şeklinde olan beyitlerden ilk iki beyit bu nüshada yer almamaktadır.

4.1.10. B nüshası

Nüsha: Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde 6040 demirbaş numarası ile kayıtlı olan eserin başlığı "Mawlud"dur. Eser sonradan eklenen "Âşık Paşa'nın Mevlidi" başlığı altındadır.

Cilt: Eserin cildi, koyu kahverengi pandozit bez mukavvadır.

Yazı: Metin harekeli nesih ile kaleme alınmıştır.

Ölçüleri: 165x95 mm.

Satır Sayısı: 13

Varak Sayısı: 42

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: 1254/1838

Eserin Başı:

Bi'smi'llâhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'âlemi var eyleyen

Yeri kâ' im gögi devvâr eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgağıl yâ Ğanî

Metnin 38 varağı manzum düzeninde yazılmışken kalan 4 varağı mensur şekilde düzenlenmiştir.

4.1.11. P nüshası

Nüsha: Paris Bibliotheque Nationale Kütüphanesi'nde Supplement turc 1515 yer numarası ve R26349 demirbaş numarası ile kayıtlı olan eserin başlığı “Mevlûd-ı Şerîf-i Haticetü'l-Kübrâ”dır.

Cilt: Cilt özellikleri belli değildir.

Yazı: Metin, harekeli nesih ile yazılmıştır.

Ölçüleri: 245x160 mm.

Satır Sayısı: 15

Varak Sayısı: 36

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: 1830

Eserin Başı: “Hazâ Mevludu Şerîf Hadîcetü'l-Kübrâ” başlığı ve Bi'smi'llâhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'âlemi var eyleyen

Yeri kâ' im göği devvâr eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgağıl yâ Ğanî

4.2. Matbu Nüshalar

4.2.1. AÜ nüshası

Nüsha: Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde mevcut olan eser “Akd-i Fahr-i Kâ'inât min Hadîcetü'l-Kübrâ” başlığını taşımaktadır.

Cilt: Eserin cildi yoktur.

Yazı: Taş baskıdır.

Ölçüleri: 212x150 - 155x90 mm'dir.

Satır Sayısı: 17

Varak Sayısı: 26

Müellif: Belli değildir.

Basım Tarihi: 1278/1861

Eserin Başı: Akd-i Fahr-i Kâ'inât min Hadîcetü'l-Kübrâ başlığı ve
Bi'smi'llâhirrahmanirrahîm'den sonra;

Ey 'ademden 'âlemi var eyleyen

Yeri kâ'im göği devvâr eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazdıranı

Rahmetiñle yarlığağıl yâ Ğanî

Eser, İstanbul'da bulunan Tabhane-i Amire Taş Destgahı'nda Mehmet Recai tarafında
basılmıştır.

4.2.2. AK₁ nüshası

Nüsha: Atatürk Kitaplığı 778 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Eserin başlığı "Akd-i Fahr-i
Kâ'inât min Hadîcetü'l-Kübrâ" dır.

Cilt: Cildi ebru kaplı kalın mukavva kartondur. Kenarları kahverengi deri kaplı olan eser
yer yer rutubet lekeleri ile kaplıdır.

Yazı: Eser taş baskı şeklindedir.

Ölçüleri: 212x150-155x90 mm'dir.

Satır Sayısı: 19

Varak Sayısı: 29

Müellif: Belli değildir.

Basım Tarihi: 1279/1862

Eserin Başı: “Akd-i Fahr-i Kâ’inât min Hadîcetü’l-Kübrâ” başlığı ve
Bi’smi’llâhırrahmanirrahîm’den sonra;

Ey ‘ademden ‘âlemi var eyleyen

Yeri kâ’im göği devvâr eyleyen

Eserin Sonu:

Oğyanı yazdıranı yazanı

Rahmetiñle yarlıgağıl yâ Ğanî

Eser, İstanbul’da Aşir Efendi Litoğrafya Destgahı’nda basılmıştır.

METİN TENKİDİ HAZIRLANIRKEN İZLENEN YOL

1. Hazret-i Hatice ve Hz. Muhammed'in evliliği etrafında şekillenen metne ait on üç adet nüsha olduğu tespit edilmiştir.
2. Tespit edilen metinler MK₁, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, İAE, AÜ, M, K, B ve P biçimindeki kısaltmalarla belirtilmiştir.
3. Metin oluşturulurken MK₁ nüshası temel alınmıştır.
4. Metindeki Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı makalesi dikkate alınmıştır.
5. Arapça ve Farsça kelimelerde geçen uzun ünlüler uzatma işareti (-) ile gösterilmiştir.
6. Metinde vezin gereği olarak kısa okunması gereken uzun ünlülerde bir düzenleme yapılmamış olup metnin orijinaline sadık kalınmıştır.
7. Metindeki vezinler beyitten hemen önce verilmiştir.
8. Metindeki nüsha farklılıkları dipnotta gösterilmiştir. Bu farklılıklar belirtilirken dipnotun başına beyit numaraları ve mısra kodları yazılmıştır.
9. Metinde geçen özel isimler büyük harfle başlatılmış ve bu isimlere gelen ekler kesme işareti (') ile ayrılmıştır.
10. Metindeki Farsça edat ile ön ekler kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır.
11. Metindeki Arapça kelime başı edatları kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır.
12. Bildirme hal eki olan "-dur" şekli bitişik yazılırken, bu ekin kelime halindeki biçimi "durur" ayrı olarak yazılmıştır.
13. Metinde vezin gereği düşürülmesi gereken ünlü harfler kesme işareti (') ile belirtilmiştir.
14. Metinde, kelimeler yazılırken uzun okunması gereken hecelerde elif, vav ve ye harflerinin kullanılmasının yanı sıra harekeler de kullanılmıştır.
15. Metinde kimi kelimeler yazılış bakımından iki farklı şekilde okunmuştur: nice-niçe, Ebû-Ebî.

16. Metin boyunca hareke tutarlı bir biçimde olmadığından ekler EAT dönemi özelliklerine göre okunmuştur.

17. Metinde hareketlerden ya da kısa ünsüzlerin yazımından kaynaklanmış olan farklılıklar dipnotta belirtilmemiştir: anılır/anulur.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	A, a, E, e, Ê, ê, Ā, ā, ʾ
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṣ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	H, h
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ژ	J, j
ز	Z, z
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ض	Ẓ, ẓ, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Z, z
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ō, ō, Ū, ū
ه	H, h, A, a, E, e
ی	Y, y, Ĭ, ĭ, I, i, Ī, ī, Ê, ê

METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ

“Hazā Kitāb-ı Menkıbe-i Faḥr-i Kā'ināt ‘Aleyhiş’şalātu Ves’selāmu Ma‘a

Ḥadīce¹⁰

“fā‘ ilātūn / fā‘ ilātūn / fā‘ ilūn”

1b¹¹

1. Ğonca-i gülzār-ı kelām-ı kādīm¹²
Bi’smi’llāhirrahmanirrahīm
(Eski sözlerin gül bahçesinin goncası, Bismillahirrahmanirrahim.)
2. Ey ‘ademden ‘ālemi var eyleyen
Yiri kâ'im göği devvār eyleyen
(Ey yokluktan alemi var eyleyen, yeri sabit tutup üzerindeki göğü döndüren!)
3. Luṭfuñile ḥalk idüben ay u gün¹³
Devr iderler bu cihānı gün-be-gün¹⁴
(Ay ve güneş senin lütfunla yaratılıp bu dünyanın etrafında her gün döner.)
4. Her kaçan toğsa güneş olsa ‘ayān
Rūşen olur bu cihān mişl-i cinān
(Her ne zaman ki güneş doğsa ve görünse bu dünya cennetler gibi aydınlık olur.)
5. Pes güneş toğıcagız olur nehār¹⁵
İşine meşgūl olur her ne ki var¹⁶
(Öyleyse güneş doğup ortalık aydınlandığında (yeryüzünde) her ne varsa işi ile meşgul olur.)
6. Kāmu mīve vü nebātāt u zülāl¹⁷

¹⁰MK₁ nüshasında başlık bu şekildeyken, İAE de “Vaḥyu’n-nebī (a.s.) ‘Aḳd-i Ḥadīcetü’l-Kübrā” , AÜ, M ve AK₁ nüshalarında başlık “Aḳd-i Faḥr-i Kā'ināt min Ḥadīcetü’l-Kübrā”, K nüshasında “Hazā Kitāb-ı Dāsītān-ı Ḥadīce Raḫiullāhu ‘Anhā”, MK₄ nüshasında “Hazā Kitāb-ı Ḥadīcetü’l-Kübrā Raḫiullāhu ‘Anhā”, AK₂ nüshasında “Hazā Mevlūd-i Şerīf Ḥadīcetü’l-Kübrā” ve B nüshasında “‘Āşık Paşa’nın Mevlidi”, P nüshasında “Hazā Mevlūdu Şerīf Ḥadīctü’l-Kübrā” şeklindedir.

¹¹1b MK₁, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, AK₂, AÜ, İAE, K, B, P; 2b M; 96a MK₂

¹²1a - Bu mısra sadece MK₁ nüshasında bulunmaktadır.

¹³3a - Ay u gün: Ay ve günü İAE / Ay-ı gün MK₂, AK₁, AK₂, P / Ay gün MK₃, MK₄

¹⁴3b - Cihān: Cihānı İAE

¹⁵5a - Pes: Bes İAE; Toğıcagız: Toğuncağa AÜ / Toğunca M, K / Toğuncağın MK₂ / Toğuncağaz MK₄, MK₅ / Toğuncağu AK₁ / Toğuncağaz AK₂, B, P; Olur nehār: Olur nihān İAE, AÜ, K, MK₂ / Hem olur nihān M

¹⁶5b - İşine: İşile M

¹⁷6a - Mīve: Meyve P; Nebātātı: Nebātı İAE, MK₅ / Nebādātı P

Pes güneş nūrıla bulurlar kemāl¹⁸

(Tüm meyve ve bitkiler ve tatlı sular güneş ile olgunlaşır.)

7. Her kaçan ʔolunsa gün olur gice

ʔarañuluk zulmet olur ey h̃ace¹⁹

(Ey Hoca! Gün ne zaman batsa gece olur [etrafı] karanlık sarar.)

8. Enbiyâlar içre ol şâh-ı cihân

Kevkeb içre gün gibi olmışdur ‘ayân²⁰

(O âlemin padişahı [Hz. Muhammed], peygamberler içerisinde [tıpkı] güneşin yıldızlar arasındaki durumu gibi görünür olmuştur.)

2a

9. Her kaçan ʔoğsa güneş olur sürür

‘Âlem içre berķ urur dâ‘im bûdür²¹

(Her ne zaman güneş doğsa [ortalık] sevinçle dolar; dolunay da âlemin içerisinde şimşek gibi ışıldar.)

10. Ol Ḥabîbu’llâh Muḥammed Muṣṭafâ

Ol durur dâ‘im viren ʔalbe şafâ

(Daima kalbe huzur veren Allah’ın sevgilisi Muhammed Mustafa’dır.)

11. Şöyle bil kim olmasa faḥr-i cihân

Berr ü baḥr ay u güneş u âsumân²²

(Şöyle bil ki, kâinatın iftihar kaynağı olan Hz. Muhammed olmasaydı toprak ve deniz içerisinde güneş ve gökyüzü [olmazdı].)

12. Olmayaydı yevm-i maḥşerde sebeb

ʔulmet içre ins ü cin ʔalaydı heb²³

(Maḥşer gününde Hz. Muhammed olmasaydı, insanlar ve cinler karanlık içerisinde kalırdı.)

13. Anuñ için dirler aña bil i cân

İki cihānuñ güneşidür hemân²⁴

(Ey can bil [ki], onun için ona “İki cihanın güneşidir.” derler.)

¹⁸6b - Pes: Bes İAE; Bulurlar: Bulur AÜ, AK₁

¹⁹7b - Ey h̃ace: Ey hoca AÜ, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁰8b - Olmuşdur: Oldı M / Olmuş MK₅

²¹9b - Urur: Olur MK₃

²²11b - Berr ü baḥr: Berr baḥr AK₁, AK₂; İçre güneş âsumân: Ay güneş âsumân İAE, AÜ, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Ay u güneş âsumân M, MK₅ / Ay güneş hem âsumân K / Ay u güneş u âsumân MK₂

²³12b - İns ü cin: İns-i cin İAE, MK₂, AK₂; ʔalaydı: ʔalıdı AK₂

²⁴13b - Cihānuñ: Cihân MK₅

14. İns ü cinn ü vahşî u tayr u hem melek²⁵
‘Arş u kürsî ay güneş hem nüh felek²⁶
(İnsan, cin, hayvan ve kuş hem melekler; arşı ve kürsiyi, ay [ile] güneşi hem dokuz feleği [yaratmıştır].)
15. Yir ü gök [u] nâr u cennet yoğ idi²⁷
Anca esmâ vü şîfâtı var idi²⁸
(Yer ve gök, cennet ve cehennem yoktu, sadece [O’nun] isimleri ve sıfatı vardı.)
16. Cümleden evvel Ġanî Cebbâr idi²⁹
Lem yezel ü bî-zevâl Allâh idi³⁰
(Hepsinden önce “Hiçbir şeye ve hiç kimseye muhtaç olmayan” ve “dilediğini gerçekleştiren, yok olmayan ve sonu olmayan” [sadece] Allah idi.)
17. Diledi kim kudretin izhâr ide³¹
Mümkinâtı yoğiken ol var ide³²
([Allah] kudretini açığa çıkarmak istediğinde varlı âlemini yok iken var eder.)
18. Evvelâ nûr-ı Muḥammed Muṣṭafâ
Ḥalk idüben ‘âleme virdi şafâ³³
(İlk olarak Muhammed Mustafa’nın ışığını yaratarak aleme huzur verdi.)
19. Ol Ḥabîbu’llâh Muḥammed Muṣṭafâ
Cümleden evvel yaratdı ol Ġanî³⁴
(Hiçbir şeye ve hiç kimseye muhtaç olmayan Allah, sevgilisi Muhammed Mustafa’yı yarattı.)
20. Şöyle bil kim mümkinâtı ey hümâm
Altı günde cümlesin kıldı tamâm³⁵

²⁵14a - İns ü cin : İns-i cinn MK₂, AK₂ / İnsan-ı cinn P; Vahşî u tayr: Vahş tayr MK₂ / Vahşî tayr AK₂, P

²⁶14b - Ay güneş: Ay u güneş M, MK₅ / Ay-ı güneş AK₁; Hem nüh: Hem İAE, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P / Nüh M

²⁷15a - Yir ü gök: Yir gök İAE, AÜ, AK₂, P / Yir-i gök MK₅; Nâr u cennet: Nâr-ı cennet İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, P / Nâr ve cennet M / Ve cennet nâr K

²⁸15b - Esmâ: Âsumân MK₅

²⁹16a - Evvel: Ol AK₁, AK₂, P

³⁰16b - Lem yezel ü bî-zevâl: Lem yezel bî-zevâl AÜ / Lem yezel Rabbi lâ-yezâl M, AK₁

³¹17a - İde: İdi İAE

³²17b - İde: İdi İAE, AÜ, K

³³18b - Ḥalk: Ḥalkı İAE, K; Şafâ: Ziyâ AÜ

³⁴Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

³⁵20b - Cümlesin: Cümle MK₃

(Ey insan şöyle bil ki [Allah] kâinatın tamamını altı günde yarattı.)

2b

21. Ol Muḥammed yüzi şuyına hemān

Ḥalk olupdur cümle maḥlûḳ âsumān³⁶

(Bütün yaratılanlar [ve] gökyüzü Muhammed'in yüzü suyu [hürmetine] yaratılmıştır.)

22. Hem Ebū Bekr ' Ömer ' Oṣmān ' Alī³⁷

Ḥaḳ Te' âlā'nuñ bular maḳbûl ḳulı³⁸

(Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali; bunlar Allah'ın makbul kulları[dır].)

23. Daḥı bunlar Muṣṭafā'nuñ yārıdır³⁹

Cümle aşḥābuñ daḥı envārıdır

(Ve bunlar Mustafa'nın dostu, cümle sahabeleri de nurlarıdır.)

24. Her ki bularıñ birine buḡḡ ider⁴⁰

Şöyle bil kim anuñ imānı gider⁴¹

(Her kim ki bunların birine kin tutar şöyle bil ki onun imanı gider.)

25. Ḥaḳ buları raḥmetile ṭoyladı⁴²

Her birisin raḥmete ḡarḳ eyledi

(Allah bunları rahmet ile ağırladı, her birini rahmete boḡdu.)

26. Ḥürmetine anlaruñ yā Rabbenā⁴³

Eyle bizi dostlaruñla āşınā

(Onların hürmetine ey Allah'ım bizi dostların ile yakınlaştır.)

27. Rāzī olsun cümlesinden ol Raḥīm⁴⁴

Rıḍvānu'llāhi ' aleyhim ecma' in⁴⁵

(O şefkat ve merhamet sahibi Allah hepsinden razı olsun!)

28. Dilerem ki dilime ḳuvvet ola

³⁶21b - Maḥlûḳ âsumān: Maḥlûḳ u âsumān MK₅ / Maḥlûḳ-ı âsumān P

³⁷22a - Hem Ebū Bekr ' Ömer ' Oṣmān ' Alī: Hem Ebū Bekr u ' Ömer u ' Oṣmān u ' Alī İAE, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₂, B, P / Hem Ebū Bekr u ' Ömer ü ' Oṣmān ' Alī MK₄

³⁸22b - Bular: Bunlar MK₅

³⁹23a - Daḥı: Hem daḥı MK₅; Muṣṭafā'nuñ: Muṣṭafā İAE

⁴⁰24a - Bularıñ: Bunların İAE, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁴¹24b - Kim: Ki AÜ

⁴²25a - Ḥaḳ: Ḥaḳ Te' âlā B; Buları: Bunları MK₅

⁴³26a - Ḥürmetine: Ḥürmetiçün K

⁴⁴27a - Ol Raḥīm: Ol Mu' in K

⁴⁵27b - Rıḍvānu'llāhi ' aleyhim ecma' in: Rıḍvānu'llāhu te' âlā ' aleyhim ecma' in MK₂

Ben ḥaḳīrūñ derdine dermān ola⁴⁶
(Dilerim ki dilime kuvvet olsun. Ben değersiz [olanın] derdine derman olsun.)

29. Muştafa’nuñ ḥūb cemālin söyleyem
Ḥadīce ḥikāyetin şerḥ eyleyem
(Mustafa’nın güzel yüzünü söyleyeyim, Hatice hikayesini şerh edeyim.)

30. Pes nice şāḥib-kemāller söylemiş⁴⁷
Muştafa’nuñ mevlidin şerḥ eylemiş
(Öyle ki pek çok olgunluk sahibi kişiler [bu mevlidi] söylemiş, Muhammed’in mevlidini şerh etmiş.)

31. Ben daḥı bir dāsītān-ı Muştafa⁴⁸
Söyleyem kim diñleyen bula şafā⁴⁹
(Ben de bir Mustafa’nın destanını söyleyeyim ki [bu destanı] dinleyen huzur bulsun.)

3a

32. Kim ki söyler mevlid-i faḥr-i resūl
Añılur meclisde du‘ ā ile ol⁵⁰
(Kim ki Hz. Muhammed’in mevlidini söyler o kişi mecliste dua ile anılır.)

33. Ḥaşre deñlü nāmı anuñ yād olur
Dā’imā rūḥı du‘ ādan şād olur
(Kıyamete kadar onun adı anılır, daima ruhu duadan sevinçle dolar.)

34. Daḥı medḥin oḳudan olur metāb⁵¹
Oḳudan diñleyen bulurlar şevāb⁵²
(Ve dahi övgüsünü okutan tövbe eder ve dinleyen sevap kazanır.)

35. Kıluram ben daḥı sizlerden recā
Luṭf idüb eyleyesiz ḥayr du‘ ā
(Ben sizlerden rica ederim [ki siz bana] lütfedip hayır dua edesiniz.)

36. Dilerem ki Ḥaḳ murādātın vire

⁴⁶28b - MK₂ “derdine” kelimesi iki kez yazılmıştır.

⁴⁷30a - Pes: Bes İAE; Nice: Niçe MK₂

⁴⁸31a - Daḥı bir: Daḥı MK₃

⁴⁹31b - Kim: Ki AK₂, P

⁵⁰32b - Meclisde du‘ ā ile: Du‘ ā ile meclisde MK₅

⁵¹34a - Olur: Bulur MK₅

⁵²34b - Oḳudan diñleyen: Oḳuyan ve diñleyen İAE, AÜ, M, K, AK₂, P / Oḳuyan diñleyen MK₂, MK₃, AK₁ / Oḳuyan u diñleyen MK₄, MK₅; Bulurlar: Bulur K, MK₄, MK₅, AK₁, P

Cennet içinde didārın göstere⁵³

([Bana dua edenlere] dilerim ki Allah tüm istediklerini verir, cennette yüzünü gösterir.)

37. Cümle müşkil işleri āsān ola

‘ Āķibet yoldaş aña īmān ola

(Bütün zor işleri kolay olsun, sonuna kadar yoldaşları iman olsun.)

38. Ben ḥaķīr bīçāreye luṭf işleye⁵⁴

Fātiḥa okuyuban bağışlaya⁵⁵

(Ben değersiz kimseye lütfi işlesin, Fatih okuyup bağışlasın.)

39. Muşṭafā’nuñ ḥürmetine ey Ḥüdā⁵⁶

Raḥmetüñle cümlemüzi yarlığa⁵⁷

(Ey Allah’ım, Mustafa’nın hürmetine hepimizi rahmetin ile bağışla.)

40. Ger bizüm yüz biñde bir suçumuzu

‘ Adl idüben yarlıgamazsañ bizi⁵⁸

(Eğer bizim binde bir suçumuzu adil olup bağışlamazsan.)

41. Vay bizüm ḥālimize yā Müste‘ ān

Kim cehennem bize olısar mekān

(Ey Allah’ım vay bizim halimize! [Bizi bağışlamazsan] bizim mekânımız cehennem olacak.)

42. Fażl iderseñ ey bizüm İlahımız⁵⁹

Cennet-i A‘ lā ola evṭānımız⁶⁰

(Ey bizim İlahımız, [bize] iyilik yaparsan bizim vatanımız cennet olur.)

3b

43. Raḥmetüñ deryāsına yoķdur ‘aded

Zerrece andan bize eyle meded

(Sonsuz rahmet denizinden sen bize de yardım et.)

44. Yā İlāhī dilerem cümlemüzi

⁵³36b - İçinde: İçre MK₅

⁵⁴38a - Luṭf: Luṭfı İAE, AÜ, M, K, AK₁, AK₂, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅ ; İşleye: İşlese AÜ, M, AK₁

⁵⁵38b - Okuyuban: Okuyub MK₅; Bağışlaya: Bağışlasa AÜ, M, AK₁

⁵⁶39a - Ey Ḥüdā: Yā Ḥüdā M

⁵⁷39b - Raḥmetiñle cümlemüzi yarlığa: Raḥmet eyle luṭfu cümlemüze İAE, AK₂ / Raḥmet eyle luṭf kıl cümlemize AÜ, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, B, P / Raḥmetiñle luṭf kıl cümlemize M, MK₃

⁵⁸40b - Yarlıgamazsañ: Yarlıgamazsıñ M, K, MK₂, B

⁵⁹42a - İlahımız: Yezdānımız M / Allāhımız MK₂

⁶⁰42b - Evtānımız: Vaṭanımız B / Oṭağımız P

‘ Ākıbet ĩmānıla gönder bizi
(Ey Allah’ım dilerim ki hepimizi sona doğru iman ile gönder.)

45. Ger bu ‘ âlem halkı dirse şubh u şām
Medh olursa haşre dek olmaz tamām⁶¹
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

46. Ger dileriseñ bula cānıñ şafā⁶²
Vir şalavāt ber-resul-ı Muştafā⁶³
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)

47. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Muḥammed⁶⁴
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Aḥmed⁶⁵
(Sana selam olsun ey Muhammed, sana selam olsun ey Ahmed!)

48. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Ḥāmid⁶⁶
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Maḥmūd⁶⁷
(Sana selam olsun ey öven ve övülen, sana selam olsun ey övülen!)

“mefā’ılün / mefā’ılün / fe’ülün”

49. Muḥammed Muştafā ol mäh-ı tābān
Ana rahminde iken bilgil ey cān
(Muhammed Mustafa o dolunay gibi [parlak olan], anne rahminde iken bil ki.)

50. Babadan yetim oldı faḥr-i cihān⁶⁸
Neler kıılır kim görüñ ulu Sübhān⁶⁹
(Âlemin övücü olan [Muhammed Mustafa] babadan yetim kaldı. [Bunu gören]
yüce Allah görün neler yaptı.)

⁶¹45b - Medh: Şerh MK₅

Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁶²46a - Bula cānıñ: Bulasın AÜ

⁶³Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁶⁴47a - Yā Muḥammed: Yā Muḥammedü AK₁, AK₂, P

⁶⁵47b - Yā Aḥmed: Yā Aḥmedü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ nüshasında yoktur.

⁶⁶48a - Yā Ḥāmid: Yā Ḥāmidü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ nüshasında yoktur.

⁶⁷48b - Yā Maḥmūd: Yā Maḥmūdu AK₁, AK₂, P

K ve B nüshalarında bu beyitten sonra “Baḥr-i Āḥer” başlığı vardır.

⁶⁸50a - Yetim oldı: Oldı yetim M

⁶⁹50b - Kıılır kim görüñ: Kııla görüñ kim İAE, AÜ, MK₂, MK₃, AK₁, AK₂, P / Kıılır görüñ kim M, MK₅ / Kııla görüñ kim K, MK₄

51. Yedi yaşına giricek faḥr-i ‘âlem⁷⁰
Anası ‘ömri daḥı oldu tamâm⁷¹
(Âlemin övüncü [Hz. Muhammed] yedi yaşına gireceği vakit annesinin de ömrü tamamlandı.)
52. Mübârek cismi anuñ oldu ḥastâ
Diledi rūḥı vâşıl ola dosta
(Onun mübarek bedeni hasta oldu ve [O] ruhunun Allah’a ulaşmasını diledi.)
53. Didi kim yâ Muḥammed gel göreyim
Biraz yüzümi yüzüne süreyim⁷²
(“Ey Muhammed gel göreyim, yüzümü yüzüne süreyim.” dedi.)
- 4a
54. Ki senden ayrılam gibi çün ey yâr⁷³
Be-ğâyet ḥasta oldum şöyle kim var⁷⁴
(Ki senden ayrılacak gibiyim ey Muhammed [çünkü] çok hasta oldum.)
55. Ḥabībim sevdiğim cānım cenānım⁷⁵
Fedâ olsun yoluña rūḥ-ı revānım⁷⁶
(Sevgilim, sevdiğim, canım, ciğerim ruhum yoluna feda olsun.)
56. Umaridüm senüñ luṭfuñ göreydim
Risālātuña ‘ömür ırgüreydim⁷⁷
(Peygamberliğine ömrüm ulaşıydı senin lütfunu görmeyi umardım.)
57. Müyesser olmadı el-ḥükmü li’llāh
Be-ğâyet rāzī oldum ḥamdu li’llāh⁷⁸
(Hüküm Allah’ındır [o bunu bana] nasip etmedi [ama] Allah’a hamd olsun ki ben ondan razı oldum.)
58. Atadan yetīm olmışdın i cān⁷⁹

⁷⁰51a - Yedi yaşına: Yedisine M / Yedi yaşa K, AK₂, P; Faḥr-i ‘âlem: Faḥr-i cihân: MK₁

⁷¹51b - Anası: Atası MK₅; Tamâm: İtmâm M

⁷²53b - Süreyim: Süreyin İAE, MK₂, MK₃, MK₄

⁷³54a - Çün ey yâr: Çok ey yâr MK₂ / Ey yâr MK₅

⁷⁴54b - Kim: Ki AÜ, M, AK₁

⁷⁵55a - Cānānım: Cānım MK₃

⁷⁶55b - Rūḥ-ı revānım: Rūḥ revānım M / Rūḥ u revānım K

⁷⁷56b - ‘Ömür: ‘Ömri İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

⁷⁸57b - Ḥamdulillāh: El-ḥamdulillāh İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

⁷⁹58a - Atadan: Anadan AÜ, AK₁; Olmuşdın: Olmuşdı MK₅

Anadan daḥı yetīm olduñ elān⁸⁰

(Ey can! Babadan yetim kalmıştın şimdi de anneden yetim kaldın.)

59. Şarılub boynuna çü kıldı zārī⁸¹

Gör anuñ gitdi elden ihtiyārī⁸²

(Boynuna sarılıp ağladı, onun iradesi elden gitti, gör!)

60. Didi kim yā Muḥammed ey yüzi māh⁸³

Seni ısmarladum Allāh’a her gāh

(“Ey Muhammed, ey yüzü ay! Seni Allah’a ısmarladım.” dedi.)

61. Bunı böyle deyüben virdi cānı

Semāya çıkdı ḳavminūñ fiğānı

(Bunu böyle diyerek canını verdi, kavminin çığlıkları göğe çıktı.)

62. Derilüb bir yere çok ağladılar

Şoñ ucu defn idüb ḳabre ḳodılar⁸⁴

(Bir yere toplanıp çok ağladılar, sonunda defnedip kabrine koydular.)

63. Ki ‘ Abdü’l-muṭṭalib ceddi resülūñ

Elin eline alub ḡonca gülūñ

(Ki Abdülmuttalib Muhammed’in dedesi, [O’nun] elini eline alıp.)

64. Getirdi evine faḥr-i cihānı

Ḳıldı aña dürlü ihtiramı⁸⁵

(Âlemin övücünü evine getirdi. Ona [her] türlü saygıyı sundu.)

4b

65. Yetīm olduḡıña ağlama ḥabībüm

Ki sensin derdlü cānuma ṭabībüm⁸⁶

(“Yetim olduğuna ağlama sevgilim ki benim dertli canımın doktoru sensin.”)

66. Nitekim ‘ ömrüm olduḡça bil ey cān⁸⁷

Ki ḥıfz idüb yerindirmem seni ben

⁸⁰58b - Anadan: Atadan AÜ; Olduñ: Oldı MK₅

⁸¹59a - Şarılub: Şarılur MK₂ / Sariluban B; Çü kıldı: Ḳıldı İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂ / Hem kıldı M

⁸²59b - Gör anuñ: Gözetin İAE / Görenin M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁

⁸³60a - Ey yüzi māh: Yüzi māh AÜ, AK₁

⁸⁴62b - Ḳabre ḳodılar: Ḳodılar AÜ, AK₁

⁸⁵64b - Dürlü: Dirler İAE

⁸⁶65b - Cānuma: Cāna MK₄

⁸⁷66a - Nitekim: Ne kim MK₅; Bil ey cān: Ey cān İAE

(“Ey can! Ömrüm oldukça ben seni koruyup [hiçbir zaman] üzmem, bil.”)

67. Resûlün hâtrın kıldı tesellî
Kıla Hâk aña dîdârın tecelli
(Resul’ün gönlünü teselli ettiği [için] Allah ona [kendi] yüzünü gösterebilir!)
68. Komezdi Ahmed’i hergiz yanından⁸⁸
Severdi anı kim özge cânından⁸⁹
(Ahmed’i asla yanından ayırmazdı, onu ki kendi canından [fazla] severdi.)
69. Otursa tursa yanından komezdi
Ta‘âmı dağı ansuz kim yemezdi⁹⁰
(Otursa [ya da] kalksa onu yanından ayırmazdı, yemeği de onsuz yemezdi.)
70. Meger kim bir gün ol pîr hasta oldu⁹¹
İşidüb Mekke uluları geldi
(Meğer ki bir gün o ihtiyar hasta oldu, [bunu] işitip Mekke büyükleri [oraya] geldi.)
71. Şorub hâtr ziyâret eylediler⁹²
Şifâlıklar vire Allâh didiler
(Hatırını sorup [Abdûlmuttalib’i] ziyaret ettiler, [ona] Allah şifa versin dediler.)
72. Kim üç oğlu bile anda idi hâzır⁹³
Dönüb oğullarına bakdı ol pîr⁹⁴
(Ki [Abdûlmuttalib’in] üç oğlu bile orada hazır. O ihtiyar dönüp oğullarına baktı.)
73. Hemân-dem gözleri yaşıla tıldı
Derûnından âh idüb nâle kıldı⁹⁵
(Hemen o an gözleri yaş ile doldu, gönülden ah edip inledi.)

⁸⁸68a - Yanından: Yanında P

⁸⁹68b - Cânından: Cânında P

⁹⁰69b - Ansuz kim: Kim ansız İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹¹70a - Bir gün ol pîr: Ol pîr İAE

⁹²71a - Hâtr: Hâtrın AÜ, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹³72a - Anda idi bile: Anda idi İAE / İle anda idi AÜ, MK₂, MK₅, AK₁ / Bile anda idi M, K, MK₃, MK₄, B, P / Bile idi AK₂; Kim: Ki AÜ

⁹⁴72b - Ol pîr: Ulusal MK₂

⁹⁵73b - Derûnından âh idüb: Derdünden âh idüben: İAE / Derûnından âh idüben MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, B, P

74. Görüb cümlesi anı nâle kıldı⁹⁶
 Çamunuñ elden ihtiyârı gitdi⁹⁷
 ([Oradakilerin] hepsi onu görüp inledi, hepsinin elden iradesi gitti.)
75. Didi bilün benim ağladığım bu
 Fırâkıla ciğer tağladığım bu
 (Bilin benim ağladığım bu, ayrılıkla ciğer dağladığım bu, dedi.)
- 5a
76. Muḥammed kim yetīm ḳalmışdı ey cān
 Şabīlikde atadan hem anadan
 (Muhammed ki çocukluğunda hem anneden hem babadan yetim kalmıştı.)
77. Gidicek ceddi kim alır cūvānı
 Aluban besleye faḥr-i cihānı⁹⁸
 (Dedesı gittiğinde kim alır [bu] genci? Kim alıp âlemin övücünü besler?)
78. Ebū Leheb didi kim sen baña vir⁹⁹
 Anuñ ḥidmetine beni ulaşdır¹⁰⁰
 (Ebu Leheb, “Sen bana ver, onun hizmetine beni ulaştır.” dedi.)
79. Kemālince aña ḥidmet ḳılayın¹⁰¹
 Bu işi cānuma minnet ḳılayın¹⁰²
 (Olgunlukla ona hizmet edeyim, ben bu işi canıma minnet kılayım.”)
80. Didi senden benüm yoḳdur ümidim¹⁰³
 Benüm saña degildir i‘ timādım
 ([Abdülmuttalib] senden benim ümidim yoktur, benim güvenim sana degildir, [dedi].)
81. Daḥı Ḥamza cihānuñ pehlüvānı
 Didi vir baña ol rūḥ-ı revānı¹⁰⁴

⁹⁶74a - Cümlesi: Cümlesini İAE, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, B ; Nâle kıldı: Kıldı zârî İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

⁹⁷74b - Elden ihtiyârı gitdi: Gitdi elinden ihtiyârı İAE / Gitdi elde ihtiyârı AÜ / Gitdi elden ihtiyârı M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹⁸77b - Besleye: Besleye ol İAE, AÜ, B; Faḥr-i cihānı: Ol faḥr-i cihānı AK₂

⁹⁹78a - Kim: Kİ M; Sen: Luṭf it İAE, M, K, MK₂ MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Luṭfuñ AÜ; Baña vir: Baña MK₃

¹⁰⁰78b - Ḥidmetine: Ḥürmetine MK₅

¹⁰¹79b - Ḥidmet ḳılayın: Ḥürmet ḳılayım İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁰²79b - Ḳılayın: Ḳılayım AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁰³80a - Senden benüm yoḳdur: Yoḳdur benim senden M

¹⁰⁴81b - Vir baña: Baña vir MK₅; Rūḥ-ı revānı: Rūḥ u revānı P

(Hamza dünyanın pehlivanı [öne gelip] o ruh-ı revanı bana ver, dedi.)

82. Anuñ hıdmetine yüzler süreyim¹⁰⁵

Yolına cānımı kırbān vireyim

(Onun hizmetine yüzler süreyim, yoluna canımı kurban vereyim.)

83. Didi sen bir sehi cömerd kişisün¹⁰⁶

Dağı hem pehlüvānlaruñ başısun

([Abdülmuttalib) sen bir doğru, cömert kişisin, [ve] dahi pehlivanların başısın, dedi.)

84. Ki şadıksun özüñde vü sözün haq¹⁰⁷

Kim olsun iki cihānda yüzün aq¹⁰⁸

(Özünde sadıksın ve sözün doğru[dur]. [Bu yüzden] iki dünyada [da] yüzün ak olsun.)

85. Velī sen hālī olmazsın ğazādan

Muhammed'i şaķınuram cefādan

(Ama sen gazadan kaçınmazsın [ben] Muhammed'i cefadan sakınırım, dedi.)

86. Bu kez geldi ilerü Ebī Tālib

Babasınun sözine oldu rāğıb

(Bu kez Ebu Talib ileri geldi, babasının sözüne istekli oldu.)

87. Muhammed'i baña ışmarla ey şah

Aña hıdmet ideyin inşā'allāh¹⁰⁹

(Ey şah! Muhammed'i bana ısmarla, ona Allah nasip ederse hizmet edeyim.)

5b

88. Didi ey gözlerüm nūrı ata sen

Muhammed'i baña ışmarla ihsān¹¹⁰

(Ey gözlerimin nuru baba, sen Muhammed'i bana bağışla, dedi.)

89. Bu sözi işidüb sevündi cānı

Şanasın aña virdiler cihānı

¹⁰⁵82a - Hıdmetine: Hürmetine MK₅

¹⁰⁶83a - Bir sehi: Sehi İAE

¹⁰⁷84a - Özünde vü sözün haq: Özünde hem sözün haq K / Özünde vü sözünde haq MK₄ / Özünde sözün haq MK₅

¹⁰⁸84b - Kim: Ki İAE, MK₄, MK₅; Cihānda: ' Ālemde İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁰⁹Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹¹⁰88b - Muhammed'i baña ışmarla ahsen: İdesin hāşāillāh kim haṭā sen K / Muhammed'i baña ışmarla it ihsān P

(Bu sözleri işitince canı sevindi, ona dünyayı verdiler zannedersin.)

90. Ebū Tālib'e didi kim babası

Veşayyet eylerem didi atası¹¹¹

(Babası Ebu Talib'e dedi ki [sana] vasiyet eylerim.)

91. Muḥammed'i alub eve varasın

Eviñ şadrına anı geçüresin¹¹²

(Muhammed'i alıp eve varasın, onu evin baş köşesine geçiresin.)

92. Elinden geldigünce aña ḥidmet¹¹³

Bulasın Ḥaḳ katında sen de izzet

(Elinden geldiğince ona hizmet [edip] Allah katında sen de izzet bulasın.)

93. Ḳamu oğlanlarıñdan hoş sevesin

Dilersen bulasın derde devāsın¹¹⁴

(Derdine devanı bulmayı dersen [onu] bütün oğlanlarından daha çok sevesin.)

94. Anı hergiz libāssız ḳomayasuñ

Ki ḥorlayub yetimdür dimeyesün¹¹⁵

(Onu asla kıyafetsiz bırakmayasın ki horlayıp [o] yetimdir demeyesin.)

95. Anuñ ḳadrini sen şoñra bilesin¹¹⁶

Sevinüb şād olub ḥandān olasın

(Onun kıymetini sen sonra bilesin, sevinip sevinçle dolasın.)

96. Ḥüdā aña risālet viriserdür

Niçeler ol şafāyı göriserdür¹¹⁷

(Allah ona peygamberlik verecektir, birçokları o huzuru görecektir.)

97. Aña göre niçe dürlü şenālar¹¹⁸

Ebi Tālib'e eyledi du'ālar¹¹⁹

(Buna göre Ebu Talib'e birçok türlü övgüler ve dualar eyledi.)

¹¹¹90b - Eylem didi: Eyledim didi İAE, MK₂ / Eylem dir B

¹¹²91b - Anı geçüresin: Geçüresin İAE

¹¹³92a - Aña ḥidmet: Ḥidmet İAE / Eyle ḥidmet AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹⁴93b - Derde: Derdiñ İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

¹¹⁵Bu mısra MK₃ nüshasında yoktur.

¹¹⁶Bu mısra MK₃ nüshasında yoktur.

¹¹⁷96b - Niçeler: Niceler İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P; Şafāyı: Şıfātı AÜ, M, K

¹¹⁸97a - Niçe : Nice İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹⁹97b - Eyledi: Eyledi çün AÜ, M, K, B, P / Kıldı çok M

98. Aña ışmarladı vü kendi gitdi¹²⁰

Fenâ milkinden beķâyâ rıhlet itdi¹²¹

([Abdülmuttalib Muhammed'i] ona ışmarladı ve kendi gitti. [Ruhu] yokluk ülkesinden ebediyete göç etti.)

6a

99. Yuyub ol piri ķabrine ķodılar¹²²

Anuñçün ħalk-ı    lem ağladılar

(O ihtiyarı yıkayıp kabrine koydular, onun için dünya halkı ağladılar.)

100. Ebî T lib alub geldi res li¹²³

Evine getürüb ol p r-uş li

(Ebu Talib, o resulü alıp evine geldi.)

101. Var idi ħ t n  F t ma'dlu

Melek şıfatlu idi sözi şatlu

([Ebu Talib'in] Fatıma adlı bir hatunu vardı, [bu hatun] melek sıfatlı [ve] tatlı sözlüydü.)

102. Didi ehline kim z i-sa   det¹²⁴

Naş b oldu bize kim bu ker met¹²⁵

([Ebu Talib'e o] saadet sahibidir, bu keramet bize nasip oldu dedi.)

103. Evi ne get resin  z i-sa   det

şükür kim bize virmişler ic zet

(ş k rl r olsun ki o saadet sahibini evine getirmek için bize izin verilmiştir.)

104. Muğammed AĞmed'e d ye olavuz¹²⁶

Yarın mağşerde hem rağmet bulavuz¹²⁷

(Muhammed Ahmed'e bakıcı olalım, hem yarın mağşer gününde rağmet bulalım.)

105. Anı c n muza minnet bilel m

Ölünce biz a a    zzet kılal m¹²⁸

(Onu canımıza minnet bilelim, elimizden geldiğine ona saygı duyalım.)

¹²⁰98a - ışmarladı v  kendi gitdi: ışmarladı kendi gitdi  AE / ışmarladı v  gitdi gitdi MK₂

¹²¹98b - Fen  milkinden: Fen sından M

¹²²99a -  abrine:  abre MK₅

¹²³100a - Alub: Aldı  AE

¹²⁴102a - Z i: Ne z i  AE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

¹²⁵102b - Kim bu : Kim  AE / Böyle K

¹²⁶104a - Olavuz: Olayız K

¹²⁷104b - Bulavuz: Bulayız K

¹²⁸105b - Biz: Ben A , AK₁ / T  M

106. Alub eline tîz şadra geçürdi¹²⁹
Ta‘âm getürüb yedürdi içürdi¹³⁰
(Muhammed’in elini alıp evin köşesine geçirdi, yemek getirip [onu] yedirip içirdi.)
107. Didi kim ey gözüm nûrî Muḥammed
Ki oğlum ismi ‘Alî senüñ Aḥmed¹³¹
(Ey gözümün nuru Muhammed, oğlumun adı Ali senin Ahmed.)
108. Seni artuḡ severem ben ‘Alî’den¹³²
Daḡı cānımdan artuḡ sevgüliden
(Ben artık seni Ali’den fazla severim [hatta] canımdan da sevgiliden de fazla severim.)
109. Muḥammed Muştafâ pes tûrdı anda¹³³
Ḥuzûrile şafâ sürdi ol vaṭanda¹³⁴
(Öyle ki Muhammed Mustafa orada durdu, o evde huzur ile safa sürdü.)
- 6b
- “fa‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün”
110. Ger bu ‘âlem ḡalkı dirse şubḡ u şâm
Medḡ olunsa ḡaşre dek olmaz tamâm¹³⁵
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
111. Ger dilerisen bula cānıñ şafâ
Vir şalavât ber-resûl-ı Muştafâ¹³⁶
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
112. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Aḡyed¹³⁷
Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Vaḡîd¹³⁸

¹²⁹106a - Eline: Elini MK₂, MK₅, AK₂; Tîz şadra geçürdi: Şadra tîz geçürdi MK₅

¹³⁰106b - Getürüb: Getürdi M

¹³¹107b - Ki: Kim AÜ, M, AK₁; İsmi: Adı M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

¹³²108a - Severem: Severen K

¹³³109a - Pes: Bes İAE, MK₃

¹³⁴109b - Şafâ sürdi: Geçürdi İAE, AÜ, M, P / Geçindi K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂; Ol vaṭanda: Vaṭanda AÜ, MK₄

¹³⁵Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹³⁶Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹³⁷112a - Yâ Aḡyed: Yâ Aḡed MK₂ / Yâ Aḡyedü AK₁, AK₂, P

¹³⁸112b - Yâ Vaḡîd: Yâ Vaḡîdü AK₁, AK₂, P

(Sana selam olun ey Ahyed, sana selam olsun ey eşi ve benzeri olmayan!)

113. Eş-şalâtü ve's-selâmu   aleyke yâ Mâhi¹³⁹
Eş-şalâtü ve's-selâmu   aleyke yâ Hâşir¹⁴⁰
(Sana selam olsun ey küfrü mahveden, sana selam olsun ey huzurunda toplanan!)

“mefâ‘  l n / mefâ‘  l n / fe‘  l n”

114.    tike adlu  arındaşı var idi¹⁴¹
Eb  T lib   yet anı sever idi
([Ebu Talib’in] Atike adlı bir kardeşı vardı, onu gayet severdi.)
115. Muhammed’ n h lası idi ey y r¹⁴²
Eb  T lib evine geldi ey y r¹⁴³
(Ey yar, [o] Muhammed’in halası idi [ve] Ebu Talib’in evine geldi.)
116. Ki bir söz geldi e n -yı kel mda¹⁴⁴
Vel kin dili sözde ünlü  amda
(Söz sırasında [dilin ucuna] bir söz geldi fakat dili sözde ünlü gamdaydı.)
117. Didi kim ey çözüm n r   arında ¹⁴⁵
Size bir söz diyeyin eyleme f  ¹⁴⁶
([Atike] ey   z m n nuru kardeşim size bir söz söyleyeyim ama bu sırrı kimseye söylemeyin, dedi.)
118. Muhammed b y di v  y  it oldu¹⁴⁷
Anu  evlenmesin n v  ti geldi¹⁴⁸
(Muhammed büyüdü ve y  it oldu. Onun evlenmesinin vakti geldi.)
119. Vel kin elümüzde m l m z yok 

Bu beyit MK₃ nüshasında yoktur.

¹³⁹113a - Y  M hi: Y  M di  K / Y  M h MK₄

¹⁴⁰113b - Y  H  ir: Y  H  iru MK₄, AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ nüshasında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “ Ba r-i şer” başlığı vardır.

¹⁴¹114a -  arında :  arda ı  AE, K, MK₂, MK₃, AK₂, B, P

¹⁴²115a - H  lası: H  latesi AK₁

¹⁴³115b - Ey y r: Bil ey y r  AE, A , MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P / Ol y r M

¹⁴⁴116a - Geldi: Didi MK₅

¹⁴⁵117a -  arında :  arında ım  AE

¹⁴⁶117b - Diyeyin: Diyeyim M, K, MK₅, AK₂, P

¹⁴⁷118a - B y di: B y rdi MK₂, AK₁

¹⁴⁸118b - Evlenmesin n: Evlenmesin A , AK₁

Varub kız dileycek hâlimiz yok¹⁴⁹
(Fakat elimizde malımız yok, gidip kız isteyecek halimiz yok.)

120. Aña fık̄r eyleyüb tedb̄ir idelüm¹⁵⁰
Ne kılub neyleyelüm nic'idelüm¹⁵¹
(Bunun için ne yapıp ne eyleyeceğimizi düşünelim, [bir] çare bulalım.)

7a

121. Ebî T̄alib didi kim elümüzde
S̄im ü zer yok kışadur dilümüz de
(Ebu Talib, elimizde altın ve gümüş yok dilimiz de kısadır, dedi.)

122. Ya akçe isteyü kime varalum¹⁵²
Kime boyun eyüben yalvaralum
(Ya akçe istemeye kime gidelim? Kime boyun eğip yalvaralım.)

123. ˆĀtike didi ey yār-ı vefā-dār¹⁵³
Ki ben bir fık̄r kıldım diñle ey yār¹⁵⁴
(Atike “Ey vefalı sevgili! Ben bir fikir düşündüm dinle!” dedi.)

124. Ḥadīce Ḥātūn'uñ kim kārübānı
Bilürsüñ Şām'a gider her yıl anı
(Bilirsin ki Hatice Hatun'un kervanı her yıl Şam'a gider.)

125. Ticāret vakti geldi diñle ey cān¹⁵⁵
Münādīler nidā kıldı ferāvān
(Ey can dinle, ticaret vakti geldi. Haberciler [bunu] çok kez duyurdu.)

126. Gelüb yazılalar Şām'a gidenler¹⁵⁶
ˆUlūfe ile at deve yedenler¹⁵⁷
(Şam'a gidenler, ulufe ile at ve deve güdenler gelip yazılısınlar.)

127. Yarar atlı silāhlı merd civānlar
Gelüben kārübānı bekleyeler

¹⁴⁹119b - Kız dileycek: Dileycek MK₃

¹⁵⁰120a - Eyleyüb: İdüb MK₅

¹⁵¹120b - Nicidelüm: Nice idelim İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁵²122a - Ya: Ne İAE, K

¹⁵³123a - Yār-ı vefā-dār: Yār u vefā-dār AÜ, MK₅, AK₁ / Yār vefā-dār K, AK₂

¹⁵⁴123b - Ben bir fık̄r: Ben fık̄r MK₃ / Bir fık̄r MK₅

¹⁵⁵125a - Diñle ey cān: Ey cān MK₃

¹⁵⁶126a - Gidenler: Gideler M, AK₁

¹⁵⁷126b - İle: Birle AÜ, M, AK₁; Yedenler: Yedeler M

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

(Faydalı, atlı, silahlı mert delikanlılar gelip kervanı beklesinler.)

128. ‘Ulûfe eyleye hâlli hâlince
Ri‘âyet ola herkese yolunca¹⁵⁸
(Halli halince ödeme yapılınsın, yolunca herkese saygılı olsun.)
129. Dilerem ben dahı varam o şâha
Ki ‘arzuḥâl idem ol yüzi mâha
(Dilerim ki ben de o şâha varayım, o yüzü ay [olana derdimi] anlatayım.)
130. Muḥammed’i kıoya bir ḥidmete ol
Bulavuz ol sebebden müşkile yol
(O, Muhammed’i bir hizmete koysun. Bu zorlu yola bu sebeple bir çözüm bulalım.)
131. Mürüvvet kânı bir ehl-i keremdir
Yetecek deñlü māl virse ne ğamdır¹⁵⁹
(O, iyilik ve ihsanda bulunan bir cömertlik örneğidir. [Bu derdimizi çözmemize] yetecek kadar mal verse ne çıkar.)
- 7b
132. Anı ol mālıla evlendirevüz¹⁶⁰
Muḥammed’e gelin alıvirevüz¹⁶¹
(Muhammed’i o mal ile evlendirelim, ona gelin alalım.)
133. Ebî Ṭālīb işidüb şaldı başın
Aḳıdub gözlerinden kanlu yaşın
(Ebu Talib bunları işitince başını aşağı salıp gözlerinden yaşlar akıttı.)
134. Didi kim ey qarındaş aşlımızda
Kırâcı yok durur hiç neslimizde¹⁶²
(Ebu Talib, ey kardeşim bizim neslimizde kira ile tutulan kimse yoktur, dedi.)
135. Yine ğayret idüb ‘aqlını derdi¹⁶³
Ki kendi kendine fikr itdi didi¹⁶⁴

¹⁵⁸128b - Herkes: Herkes AÜ, AK₁

¹⁵⁹131b - Yetecek: Yinecek MK₅

¹⁶⁰132a - Evlendirevüz: Evlendireyiz K

¹⁶¹132b - Alıvirevüz: Alıvireyiz K

¹⁶²134b - Yok durur: Yokdur AK₂, P

¹⁶³135a - Ğayret idüb ‘aqlını: Ğayret idüben ‘aqlı AÜ / Ğayret idüben ‘aqlını AK₁ / ‘İzzet idüp ‘aqlını B

¹⁶⁴135b - Kendine: Kendüye M, AK₂, P

([Ebu Talib] yine gayret edip aklını [başına] topladı, kendi kendine fikir etti ve dedi.)

136. Meger kim vardır ola Hikmetu'llāh¹⁶⁵
Görelüm nic'olur Kudretu'llāh¹⁶⁶
(Meğer ki [bu işte] Allah'ın bir hikmeti vardır, Allah'ın kudretini görelim ne olacak.)
137. İcāzetle 'Ātike geldi eve¹⁶⁷
Düzetdi armağanlar aña göre¹⁶⁸
([Atike] izin alarak evine geldi. Hatice'ye göre armağanlar hazırlattı.)
138. Ḥadīce bārigāhına irişdi
Bilüb bevvăblar anı görüşdi¹⁶⁹
(Hatice'nin makamına erişti, hizmetçiler Atike'yi görüp onunla görüştü.)
139. Ḥadīce Ḥātūn'a tīz söylediler¹⁷⁰
'Ātike geldigün 'arz eylediler¹⁷¹
(Hatice Hatun'a hemen söylediler, Atike'nin geldiğini bildirdiler.)
140. Segirdüb karşı çıkdı itdi qabūl¹⁷²
Elin alub içeri girdi fi'l-hāl¹⁷³
(Hızlı hızlı yürüyüp geldi, Atike'yi kabul etti. O anda elini alıp içeri girdi.)
141. Niçe ta'zīmle şadra geçürdi¹⁷⁴
Gülāb şerbet mükerrer içürdi¹⁷⁵
(Birçok hürmetle köşeye geçirdi. Gül suyu şerbeti[ni] ona içirdi.)
142. Buyurdi ol kadar çekildi ni'c met¹⁷⁶
Ḳamusı sükkeri yiyene minnet¹⁷⁷
(Hepsi tatlı, yiyene lütuf getiren nimetlerin getirilmesini buyurdu.)

¹⁶⁵136a - Vardur ola: Var ola İAE / Bunda var bir M

¹⁶⁶136b - Nic'olur: Nice olur / Nicedir M

¹⁶⁷137a - Eve: Evine İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

¹⁶⁸137b - Düzetdi: Düzüldi İAE / Düzeltti AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁶⁹138b - Bilüb: Görüb İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂; Görüşdi: Buruşdı K

¹⁷⁰139a - Tīz: Da İAE

¹⁷¹139b - Geldigün: Geldigini İAE; Eylediler: İtdiler MK₅

¹⁷²140a - Segirdüb: Segirtti K; İtdi qabūl: İdüb iqbāl K

¹⁷³140b - Elin alub: Alub elin MK₅

¹⁷⁴141a - Niçe: Nice M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁷⁵141b - Gülāb-ı şerbet: Gülāb-ı şerbeti İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Gülāb şerbeti K; Mükerrer; Sükker AÜ, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁷⁶142a - Çekildi: Çekdi AÜ, İAE, MK₂, B

¹⁷⁷142b - Sükkeri: Sükker İAE, MK₄

8a

143. Yenilüb içilüb du‘ â kılındı
Du‘ âdan soñra el yüze sürüldi
(Yenilip içilip dua edildi, duadan sonra el yüze sürüldü.)
144. Ĥadīce söz açub didi ki ey yār
Ne geldigin eyleseñ bunda ikrār¹⁷⁸
(Hatice söz açıp niye geldiğini söyle ey yar dedi.)
145. Murādıñuz nedür söyleñ bilelüm¹⁷⁹
Aña göre tedārikler kılalum¹⁸⁰
(Muradınız nedir söyleyin bilelim ona göre hazırlık yapalım.)
146. ‘Ātike dir dilerem var olasın¹⁸¹
Hemişe devletile yār olasın¹⁸²
(Atike, dilerim ki var olasın, daima mutlulukla yar olasın der.)
147. Dağı ‘ömrüñ mezīd pāyende olsun
Niçe şāhlar kapuña bende olsun¹⁸³
(Ömrün de artsın, devamda olsun. Nice şahlar kapına köle olsun.)
148. Güler yüzüñ cihānda şolmasun hiç
Mübārek qalbine ġam gelmesün hiç
(O güler yüzün dünyada hiç solmasın, mübarek kalbine keder hiç gelmesin.)
149. Murādum budur ey devletlü ĥānum¹⁸⁴
Velīkin dimeye varmaz zebānum
(Ey mutluluğa ermiş olan sevgili hanım! İsteğim budur ama söylemeye dilim varmaz.)
150. Muḥammed Emīn adlu bil kim ey yār¹⁸⁵

¹⁷⁸144b - Ne geldigin eyleseñ bunda ikrār: Nedir bunda geldiginiz eyle ikrār İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / Nedir bunda geldigin eyle izhār M / Murādıñuz ne ise eyle ikrār K / Nedir bunda gelmeñiz murād eyle ikrār AK₂ / Nedir bunda geldüviñiz eyle ikrār B / Nedir bunda gelmeñizden murād eyle ikrār P

¹⁷⁹145a - Söyleñ: Söyle MK₅

¹⁸⁰145b - Kılalum: Kuralum İAE

¹⁸¹146a - Dir: Eydür İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, B, P

¹⁸²146b - Yār: Yād AK₁

MK₅ nüshasında 146b ve 147a mısraları yoktur.

¹⁸³147b - Niçe: Nice İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P; Kapuña: Kapunda M, AK₂

¹⁸⁴149a - Budur ey: Bu durur İAE

¹⁸⁵150a - Bil kim: Bil İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, B, P

Bir yigit arındaş uzusu var
(Ey yar, Muhammed Emin adlı bir yiğit kardeş kuzusu var, bil.)

151. Niçeler idmetiñüz edicidür¹⁸⁶
Kimi deve kimi at yedidür¹⁸⁷
(Birçok kişiler sizin hizmetinizdedir. Kimi deve kimi at güdendir.)
152. Aña da n'ola bir idmet buyursañ¹⁸⁸
Muñı'dür emriñe her ne ki dirseñ¹⁸⁹
(Ona da bir hizmet buyursan ne olur? Her ne dersen o senin emrine itaatkardır.)
153. Ticâretten gelince kâribānuñ
Sevinüb şād u andān ola cānuñ¹⁹⁰
(Kervanın ticaretten geldiğinde canın sevinip mutlulukla dolsun.)
- 8b
154. amularuñ 'ulūfesin viresin
Aña da ne olur ihsān idesin¹⁹¹
(Hepsinin parasını veresin ne olur ona da bir iyilik yapasın.)
155. Anı evermek isteriz muaa
Velākin destimizde sīm ü zer yok
(Onu şüphesiz evlendirmek isteriz ama elimizde altın ve gümüş yok.)
156. Ebī Tālib size ılur du'ālar
İder dergāhıñıza hem şenālar¹⁹²
(Ebu Talib size dualar eder, hem huzurunuzda övgüler düzer.)
157. Didi kim lu u ihsān eylesünler¹⁹³
Bu derdimize dermān eylesünler
([Ebu Talib] dedi ki, iyilik ve yardım buyursunlar, bu derdimize derman eylesinler.)
158. İsidüb bu sözi çünkim adīce¹⁹⁴

¹⁸⁶151a - Niçeler: Niceler İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Nice MK₃

¹⁸⁷151b - Kimi deve kimi at: Kimi at kimi deve AÜ, M

¹⁸⁸152a - idmet: idmete AÜ, AK₁

¹⁸⁹152b - Her ne ki: Her ne kim İAE / Her ne AÜ

¹⁹⁰153b - Şād u andān: Şād-ı andān AK₂, P

¹⁹¹154b - Ne olur: Ne kim İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₅, AK₁, AK₂, P / Ne MK₄; İdesin: Buyurasın İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁

¹⁹²156b - Hem: Ço M

¹⁹³157a - Lu u ihsān: Lu-ı ihsān İAE, AÜ, AK₁, AK₂ / Lu ihsān MK₄

¹⁹⁴158a - Çünkim: Çünki AÜ, M, AK₁ / Çün MK₅

Çü bildi neydigin ol dem netice¹⁹⁵
(Hatice bu sözü işittiği anda ne yapip bu işi nasıl sonuçlandıracağını bildi.)

159. Meger Hadice bir düş görmüş idi
Mu‘ abbirlere anı şormuş idi
(Meğer ki Hatice bir düş görmüşü, [bu düşü] rüya tabircilerine sormuştu.)

160. Görür gökden münevver bedr-i mâhî¹⁹⁶
Tamâmet nûr idüb leyl-i siyâhî¹⁹⁷
([Hatice] parlak dolunayın göğün tamamını aydınlattığını görür.)

161. Nüzûl idüb iner ol yeryüzine¹⁹⁸
Konar ol dem Hadice’niñ dizine
([Dolunay] yeryüzüne inip o an Hatice’nin dizine konar.)

162. Anuñla rûşen olur cümle ‘ âlem¹⁹⁹
Sevinüb şâd olur cinn ile âdem²⁰⁰
(Bütün alem onunla aydınlanır. Cin ile insan sevinip neşe içinde olur.)

163. Hadice hâbdan ol sâ‘ at uyandı²⁰¹
Şafâdan misk ü ‘ anbere boyandı²⁰²
(Hatice o saat uykudan uyandı, mutluluktan misk ve amber kokularına büründü.)

164. Kalem alub eline yazdı ol dem²⁰³
Mu‘ abbire hemân gönderdi âdem
(O an eline kalem alıp [mektup] yazdı, hemen rüya tabircisine birini gönderdi.)

9a

165. Düşüni nice gördüğünü bir bir²⁰⁴
Yazub kâğıda anı kıldı taqrîr
(Düşünü nasıl gördüğünü bir bir [anlatıp] kâğıda yazdı, onu tekrar etti.)

¹⁹⁵158b - Neydigin: Neyledüğün MK₃ / Neydugin P

¹⁹⁶160a - Gökden: Gökde M; Bedr-i mâhî: Bedr ü mâhî AÜ, AK₁

¹⁹⁷160b - Nûr idüb: Seyr ider MK₅; Leyl-i siyâhî: Leyl ü siyâhî AÜ, AK₁

¹⁹⁸161a - Ol yeryüzine: Yeryüzine MK₅

¹⁹⁹162a - Olur: Oldı AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁰⁰162b - Olur: Olurlar AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂; Cinn ile âdem: Cinn ü âdem İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / Cinn-i âdem MK₂, P / Cinn âdem AK₂

²⁰¹163a - Hâbdan ol sâ‘ at uyandı: Ol sâ‘ at düşden uyandı İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁰²136b - Misk ü ‘ anbere: Misk-i ‘ anbere P

²⁰³164a - Kalem: Divit İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁰⁴165a - Nice: Niçe MK₂

166. İrişdi çünki nāme vāşıl oldu
Getürüb mührünü oğudı bildi
(Çünkü mektup rüya tabircisine erişti, mührü görüp açıp okudu.)
167. Kalem alub mu‘abbir ol dem ele²⁰⁵
Getürdi Allāh adını diline²⁰⁶
(Rüya tabircisi o an eline bir kalem alıp diline Allah adını getirdi.)
168. Didi peygām-ber-i aḥir zamāna
Naşīb olasın ol faḥr-i cihāna
(Dünyanın son zamanına bir peygamber [gelecek, sen] o kâinatın iftihar kaynağına nasip ola [cak]sın.)
169. Gele Mekke’de hem ol nūr-ı ekber²⁰⁷
Cihān anuñıla ola mübeşşer²⁰⁸
(Hem o büyük nur Mekke’den gelecek, dünya onunla müjdelenmiş olacak.)
170. Ki Teverāt’da yazılmışdur şıfātı²⁰⁹
Anuñçün ḥalḳ idübdür mümkinātı²¹⁰
(Ki onu yüzü Teverat’ta yazılmıştır, [Allah] onun için olan şeylerin hepsini yaratmıştır.)
171. Daḥı nesli ola İbrāhīm Ḥalīl’ün²¹¹
Ḥabībī ola ol Rabb-i Celīl’ün²¹²
([Ve] dahi o İbrahim Halil’in nesli olacak, Allah’ın da sevgilisi olacak.)
172. Olısdur anuñ ismi Muḥammed
Bir adı Maḥmūd ola biri Aḥmed²¹³
(Onun ismi Muhammed olacaktır, bir [diğer] adı Mahmut biri de Ahmed olacak.)
173. Ki nāmeyi Ḥadīce çünki bildi²¹⁴
Be-ğāyet cān u dilden rāzī oldı²¹⁵

²⁰⁵167a - Alıb: Aldı M, MK₅

²⁰⁶167b - Adını: Adı İAE

²⁰⁷169a - Mekke’de: Mekke’den MK₂, B

²⁰⁸169b - Anuñıla: Anıñla AK₂

²⁰⁹170a - Yazılmışdur: Yazılmışdı AÜ, M, AK₁

²¹⁰170b - İdübdür mümkinātı: İdüb bu mümkinātı M / İdüb mümkinātı AK₁

²¹¹171a - Nesli: Tesellī AK₁

²¹²171b - Rabb-i Celīl’ün: Rabbü’l-Celīl’iñ İAE, K / Hem Rabbü’l-Celīl’iñ M

²¹³172b - Bir adı ola Maḥmūd biri Aḥmed: Bir adı ola Maḥmūd bir adı Aḥmed İAE / Bir adı Maḥmūd ola biri Aḥmed B, P

²¹⁴173a - Çünki: Oğudı İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Oğuyub M

²¹⁵173b - Cān u dilden: Cān-ı dilden İAE, MK₃, MK₄, AK₂, P / Cān ve dilden K

(Hatice mektubu okuduğu an can ve gönülden son derece razı oldu.)

174. Yaraşmaz aña diyeler kiracı
Yaraşur ala küffardan haracı
(Ona kiracı demeleri yakışmaz, kafirlerden haraç alan olmak yakışır.)
175. Umaram ben anı peygamber-ber ola
Bu maḥlūḳāta kamu reh-ber ola
(Ben onu umarım ki [o] peygamber olsun, bütün bu yaratılmışların hepsine rehber olsun.)
- 9b
176. Daḥı ḥūkm eyleye Şām u ‘Irāk’a²¹⁶
Şanemleri kırub yābāna ata
(Ve dahi Şām ve Irak’a hüküm eylesin, putları kırıp yabana atsin.)
177. Didi gönder Muḥammed bunda gelsün
Kiracı bilmeziz biz anı bilsün²¹⁷
([Hatice Atike’ye] gönder Muhammed buraya gelsin biz onu kiracı bilmeyiz bunu bilsin, dedi.)
178. Bile olsun n’ola ol kārubānda²¹⁸
Ola aña cihānuñ ḥalkı bende²¹⁹
(O kervanda o da olsa ne olur, ona dünyanın halkı köle olsun.)
179. Ki gelsün bunda anı biz görelüm²²⁰
Aña lāyık meşālīḥ biz görelüm²²¹
(Ki buraya gelsin biz onu görelim, ona layık işler verelim.)
180. İşitdi ‘Ātike anı sevindi²²²

²¹⁶176a - Şām u ‘Irāk’a: Şām’a ‘Irāk’a AÜ, M, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, P / Şām’a u ‘Irāk’a MK₃ / Şām-ı ‘Irāk’a MK₅

²¹⁷177b - Bilsün: Gelsün M

²¹⁸178a - Olsun n’ola: Ola n’ola MK₅

²¹⁹178b - Ola aña cihānuñ ḥalkı bende: Ola kim bes cihān ḥalkı aña bende İAE, MK₃ / Ola kim pes cihān ḥalkı aña bende AÜ, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Cihān ḥalkı ola pes aña bende M / Olalar pes cihān ḥalkı aña bende K

²²⁰179a - Ki gelsün bunda anı biz görelüm: Ki gelürse böyle anı biz görelüm İAE / Ki gelürse bunda anı biz görelüm AÜ / Gelürse biz anı bunda görelüm M / Gelürse bunda anı biz görelim K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²²¹179b - Biz görelüm: Gösterelim İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, P

²²²180a - İşitdi: İşidüb MK₅; Anı sevindi: Sevindi cānı İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P

İcāzet diledi çünkü sevindi²²³
(Atike bunu duyunca sevindi, izin istedi.)

“fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün”

181. Ger bu ‘ âlem halkı dirse subh u şâm
Medh olunsa haşre dek olmaz tamâm²²⁴
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
182. Ger dileriseñ bula cânın şafâ
Vir şalavât resûl-ı Muşţafâ²²⁵
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
183. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ ‘ Âķīb²²⁶
Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ Taha²²⁷
(Sana selam olsun ey peygamberlerin en sonuncusu, sana selam olsun ey temiz olan!)
184. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ Bâ‘ is²²⁸
Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ Tâhir²²⁹
(Sana selam olsun ey yaratılış sebebi, sana selam olsun ey günahlardan uzak olan!)

“mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / fe‘ ülün”

185. ‘ Âtike Hâtün’a çün oldu destür²³⁰
Ebî Tâlib’e irdi ol yüzi nûr²³¹
(Atike Hatun’a izin verilince o nur yüzlü Ebu Talib’in yanına geldi.)
186. Aña bildirdi cümle kıl u kâli²³²

²²³180b - Çünkü sevindi: Oldı revâne İAE, AÜ, M, MK₂, AK₁ / Oldı revânı K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

²²⁴Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

²²⁵Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

²²⁶183a - Yâ Âķīb: Yâ ‘ Âķību AK₁, AK₂, P

²²⁷Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

²²⁸184a - Yâ Bâ‘ is: Yâ Sîn MK₂, AK₂, B / Yâ Bâ‘ isu AK₁

²²⁹184b - Yâ Tâhir: Yâ Tâhiru AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baħr-i Âķer” başlığı vardır.

²³⁰185a - ‘ Âtike Hâtün’a: ‘ Âtike Hâtün AK₁; Çün oldu: Çü oldu MK₅

²³¹MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allâhu Zâdu Muħammeden Ta‘zīmân / Şallu ‘ Aleyhü Vesselâmu Eslimân” başlığı vardır.

²³²186a - Kıl u kâli: Kîle kâli MK₂ / Kıl kâli P

Ḥadīce ile olan ḥasb u ḥālī²³³

(Ona tüm konuşulanları, Hatice ile olan muhabbeti bildirdi.)

10a

187. Ebī Ṭālib didi kim yā Muḥammed

Ḥadīce inṣāʾallāh ola mesned²³⁴

(Ebu Talib, Muhammed’e “Hatice Allah nasip ederse sana dayanak olacak” dedi.)

188. Buyurmuş sizleri anda varasız

Meṣālīḥ ne ise anda göresiz²³⁵

(Seni buyurmuş oraya varasın, işler ne ise göresin.)

189. İṣitdi bu sözi çün faḥr-i cihān²³⁶

Saʿ ādetle teveccüh kıldı ol dem

(Kâinatın iftihar kaynağı bu sözü işitti, o an mutlulukla [o tarafa] yöneldi.)

190. Ḥadīce ḥānesine çünki irdi²³⁷

Ki taʿ zīm itdiler oṭaya girdi²³⁸

(Hatice evine erdi ki odaya girdiği [vakit onu] hürmetle karşıladılar.)

191. Ḥadīce cümle Tevrāt’ı bilürdi

Ne deñlü var durur anı oḡurdi²³⁹

(Hatice bütün Tevrat’ı bilirdi, ne denli var ise onu okurdu.)

192. İcāzet oldı çün geçdi oturdı

Muḥammed geldigin Ḥadīce gördi

(İzin verildiğinde gidip oturdu. Hatice Muhammed’in geldiğini gördü.)

193. Ki Tevrāt’ı öpüb eline aldı

Oṭa dīvārınun ḳurbına geldi

(Ki Tevrat’ı öpüp eline aldı, oda duvarının yakınına geldi.)

194. Meger Tevrāt içinde görmüş idi²⁴⁰

²³³186b - Ḥasb u ḥālī: Ḥasbiḥālī M

²³⁴187b - Ḥadīce inṣāʾllāh: İnṣāʾllāh Ḥadīce K

²³⁵188b - Anda: Anı İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁

²³⁶189a - Çün faḥr-i cihān: Çün faḥr-i ʿālem İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / Faḥr-i ʿālem AK₂, P

²³⁷190a - Çünki: Çünkim MK₂

²³⁸190b - Ki: Kim İAE

²³⁹191b - Oḡurdi: Bilürdi MK₂, MK₃, AK₁

Bu beyit K, MK₂, MK₃ nüshalarında vardır. MK₂, MK₃, MK₅, AK₁ ve P nüshalarında 193. beyitten sonra gelmektedir.

²⁴⁰194a - Meger Tevrāt içinde görmüş idi: Ḥadīce cümle Tevrāt’ı bilürdi İAE, MK₄, AK₂

Dahı ‘ âlimlere de şormuş idi²⁴¹

(Meğer [Hatice] Tevrat içinde görmüştü ve alimlere sormuştu.)

195. Yazılmışdı Muḥammed’ün şifâtı

Ḥaḳīḳat nice ise ḥadd u zâtı²⁴²

(Muhammed’in sıfatı gerçek ne ise bütün esasları ile [Tevrat’ta] yazılmıştı.)

196. Mesihden sonra geliser Muḥammed²⁴³

Şefâ‘at ehli olısar Muḥammed²⁴⁴

(İsa’dan sonra Muhammed gelecektir, şefaet ehli olacaktır.)

197. Anuñ yüzi şuyına cümle ‘ âlem

Yaradılmış durur hem cinn ü âdem²⁴⁵

(Onun yüzü suyuna bütün alem, cin ve insan yaratılmıştır.)

198. Ḳamu peygām-bere reh-ber olısar

Velī nebī aña muḥtāc olısar

(Bütün peygamberlere rehber olacaktır, veli nebi ona muhtaç olacaktır.)

10b

199. Anuñçün yaradıbdur Ḥaḳ cihānı²⁴⁶

Ki ‘ arş u kürsî vü ḥūr u cinānı

(Allah dünyayı, arşı, kürsiyi ve hurilerle cennetleri onun için yaratmıştır.)

200. Vücūda Mekke şehrinde gele ol

Ḳamu ḥalkı dīne da‘ vet kıla ol

(O, vücuda Mekke şehrinde gelecektir. Bütün yaratılanları dine davet edecektir.)

201. Bu ‘ ilmi çün okuyub bilmiş idi

Derūndan aña müştāk olmuş idi

(Çünkü bu ilmi okuyup bilmişti, gönülden ona hasret çekmişti.)

202. Anuñ gelecek vakti olduğunu

Muḥammed hem vücūda geldiğini

(Onun gelecek vakti olduğunu, Muhammed[in] hem vücuda geldiğini [bilmişti].)

203. Çü Mekke şehri içinde bil ey cān

²⁴¹194b - ‘ Âlimlere de: ‘ Âlimlere İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B

²⁴²195b - Ḥadd u zâtı: Ḥadd-ı zâtı AÜ, M, MK₄, AK₁

²⁴³196a - Geliser: Geliserdir AÜ, AK₁

²⁴⁴196b - Olısar: Olıсарdır AÜ, AK₁

²⁴⁵197b - Cinn ü âdem: Cinn-i âdem AK₂, P

²⁴⁶199a - Yaradıbdur: Yaratdı İAE / Yaradır MK₅

Güneş gibi ‘ayān oldu o civān²⁴⁷

(Çünkü ey can, bil ki Mekke şehri içinde o delikanlı güneş gibi açığa çıkmıştır.)

204. Büyük küçük ulu kici bil anı

Severdi cümlesi faḥr-i cihānı

(Büyük, küçük, ulu onu bil[irdi], hepsi kâinatın iftihar kaynağını severdi.)

205. Muḥammed-i Emīn dirlerdi aña²⁴⁸

Ḳamu ḥalkuñ ḳatında ḳadri a‘lā

(Ona Muhammed-i Emin derlerdi, bütün halkın katında onun kıymeti yüce idi.)

206. Anuñ ḳadrini Ḥadīce bilürdi²⁴⁹

Gice gündüz ḥayālinde olurdu

(Onun kıymetini Hatice bilirdi, gece gündüz [Muhammed onun] hayalinde olurdu.)

207. Dīvār delügüne yüzün getürdi²⁵⁰

Kim ol sā‘at Ḥabību’llāh’ı gördi²⁵¹

(Duvar deliğine yüzünü getirdi ki o saat Allah’ın sevgilisini gördü.)

208. Tecellī eylemiş alnındaki nūr

Görürdi anı kim Tevrāt’da mezkūr

(Onu Tevrat’ta zikredildiğinden görürdü ki alnındaki nur tecelli eylemiş.)

209. Ḳaçan kim söylese maḥbūb zebānı²⁵²

Erirdi dinleyenüñ cism ü cānı²⁵³

(Her ne zaman ki o sevilen dili konuşsa dinleyenin cismi ve canı erirdi.)

11a

210. Daḥı kirpikleri ebrū siyāhī²⁵⁴

Cünün ider görenleri kemāhī

([Ve] dahi kirpikleri, kaşı siyahtır; [o gözler] görenleri deli eder.)

²⁴⁷203b - Oldı: Olmuşdı İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₂, P; O civān: Civān AÜ / Ol cān K / Ol cüvān AK₂

²⁴⁸205a - Muḥammed-i Emīn: Muḥammed Emīn AÜ, M, K, MK₄, MK₅, AK₂, P / Muḥammedü Emīn AK₁

²⁴⁹206a - Ḳadrini: Ḳadrin K

²⁵⁰207a - Dīvār: Ḳapı K

²⁵¹207b - Gördi: Görürdi K; Kim ol sā‘at Ḥabību’llāh’ı gördi: Kim gördü anı ki Tevrāt’da mezkūr B

²⁵²209a - Maḥbūb zebānı: Maḥbūb u zebānı AÜ, MK₃, MK₅, AK₁ / Şirīn zebānı M / Maḥbūb lisānı K

²⁵³209b - Erirdi: Eridir MK₅; Cism ü cānı: Cismi cānı İAE, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

²⁵⁴210a - Ebrū: Ebrī AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁ / Ābir: İAE, M, K, MK₅, AK₂, B, P

211. Görür anı ki ol maḥbūb-ı Ḥaḫdur²⁵⁵
Anuñ hergiz cihānda mişli yoḫdur
(Görür ki o Allah'ın sevdiğidir, onun dünyada hiçbir benzeri yoktur.)
212. Bilür anı ki bir şāḫib-cemāldür²⁵⁶
Kimesne anı vaşf itmek muḫāldür²⁵⁷
(Onu bilir ki o güzellik sahibidir, bir kimsenin onun vasfetmesi imkansızdır.)
213. Sevindi didi kim bu idi maḫşūd
Dilerem ki müyesser ide ma' būd
(Sevindi, dedi ki söylenilmek istenen bu idi. Dilerim ki Allah [beni ona] nasip etsin.)
214. Du' āmı yā İlāhī sen ḫabūl it
Ḥabībūñ Muşṭafā'ya beni ḫul it²⁵⁸
(Ey Rabbim, [sen] duamı kabul et. Sevgilin Mustafa'ya beni kul et.)
215. Ḥadīce geldi oturdı sarāya
Yüzi beñzemiş idi bedr aya²⁵⁹
(Hatice saraya geldi, oturdu. [Onun] yüzü dolunaya benzemişti.)
216. Sevinüb şāz olub evine geldi²⁶⁰
Ki ḫāşnigīrlerine emr ḫıldı²⁶¹
(Sevinip evine geldi, çeşnicilerine emir verdi.)
217. Ṭa' ām çekildi o yār-i vefāya²⁶²
Yedi vü içdi irişdi şafāya²⁶³
(O vefalı sevgiliye yemek hazırlandı, yedi ve içti, huzura erişti.)
218. Ḥadīce anı görüben sevindi²⁶⁴
Ke-enne kendüsini yāvı ḫıldı

²⁵⁵211a - Ki ol: Gören M / Ki MK₅, AK₁; Maḥbūb-ı Ḥaḫdur: Maḥbūb Ḥaḫdur AK₂ / Maḥbūb u Ḥaḫdur P

²⁵⁶212a - Ki: Kim İAE; Şāḫib-cemāldür: Şāḫib-i cemāldür İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

²⁵⁷212b - Kimesne: Kimse P

²⁵⁸214b - ḫul: Naşīb P

²⁵⁹215b - Yüzi: Dedi İAE; Bedr aya: Bedr ü aya AÜ, AK₁

²⁶⁰216a - Olub evine: Oluban eve İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁶¹216b - Ki ḫāşnigīrlerine: ḫāşnigīrlerine K

²⁶²217a - O: Ol MK₄; Yār-i vefāya: Yār u vefāya AÜ, MK₅, AK₁

²⁶³217b - Yedi vü içdi: Yedi içdi İAE, AÜ, M, MK₅, AK₁

²⁶⁴218a - Görüben: Ben göri MK₃ / Göricek MK₅

(Hatice onu görüp sevindi, güya kendisini gizledi.)

219. Yine ğayret idüb ‘aqlını derdi²⁶⁵
Ki kendi kendüsiyle fıkı iderdi
(Yine gayret edip aqlını [başına] topladı ki kendi kendisiyle fikir ederdi.)

220. Eger bu sırrı bir kimseye dirsem
Bu gizlü rāzımı izhār idersem²⁶⁶
(Eğer bu sırrı bir kimseye dersem, bu gizli sırrımı birine açık edersem.)

11b

221. İşidenler kâmusı dînleyeler
Bu sırrdan nice ma‘nî añlayalar²⁶⁷
(İşitenlerin hepsi dinler [ve] bu sırrdan nasıl anlam çıkarır?)

222. Dimişler ulular şabır selāmet²⁶⁸
İvenler ‘ākıbet olur melāmet²⁶⁹
(Ulular sabır [edelim] selamet[e erelim], acele edenler sonunda ayıplanır demişler.)

223. Kıracı dimiş idi gönderelüm²⁷⁰
Nice olur işüñ şöñi görelüm²⁷¹
(Kıracı gönderelim, bu işin sonu nasıl olur görelim demiştir.)

224. Var idi bir kulu Meysere adlu
Re‘is-i kārübān ‘alî şıfātlu²⁷²
([Hatice’nin] Meysere adlı bir kulu vardı, kervanın reisi, yüce sıfatlı [idi].)

225. Kâmu māl menālî ol zabt iderdi²⁷³
Ki yılda bir ticārete giderdi
(Bütün malı ve mülkü o zapt ederdi. Ki yılda bir [defa] ticarete giderdi.)

226. Re‘isi idi cümle kārübānuñ
Kâmu mahkûm idi hükmünde anuñ

²⁶⁵219a - Ğayret idüb ‘aqlını: ‘Aqlını ğayret idüb MK₅

²⁶⁶220b - Rāzımı: Rāzı AÜ, AK₁ / Rāzı ben M

²⁶⁷221b - Nice: Niçe P

²⁶⁸222a - Dimişler: Dimişlerdir AÜ, AK₁

²⁶⁹222b - Olur: Çeker M

²⁷⁰223a - Dimiş idi: Dimiş İAE

²⁷¹223b - Nice: Niçe P

²⁷²224b - ‘Alî: Haydar M / Şıfātlu MK₃

²⁷³225a - Māl menālî: Māl u menālî M / Māl u kumaş K / Mālî menālî MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Māl u menāl MK₅

(Bütün kervanın reisi idi. Bütün [kervan] onun hükmünde [iş yapmaya] mecbur idi.)

227. Didi yâ Meysere işit cevâbı²⁷⁴

Ne ise anı kıl işün şevâbı

([Hatice] “Ey Meysere cevabı işit, bu işin sevabı ne ise onu kıl.” dedi.)

228. Ki ‘ Abdü’l-muṭṭalib oğlu Muḥammed

Yazıldı kārübāna kıla ḥidmet

(Ki Abdülmuttalib’in oğlu Muhammed hizmet etmek [için] kervana yazıldı.)

229. Kureyş ulılarıdur aşlı anuñ

Hem İbrāhīm Ḥalīl’dür nesli anuñ

(Onun aslı Kureyş ulularıdır hem onun [nesli] İbrahim Halil’in neslidir.)

230. Anı ben görmüşem Tevrāt içinde

Daḥı Tevrāt’daki ayāt içinde²⁷⁵

(Ben onu Tevrat içinde ve dahi Tevrat’taki ayetler [in içinde] görmüşüm.)

231. Ki Tevrāt’da olan na‘ t-ı şıfâtı²⁷⁶

Müşābihdür kamu ḥâlde şıfâtı²⁷⁷

(Ki [onun] bütün özellikleri Tevrat’ta bahsedilen özellikleriyle benzerdir.)

12a

232. Ola bir gün ki peygām-ber ola ol²⁷⁸

Ḳamu peygām-bere server ola ol²⁷⁹

(Bir gün O peygamber olacak, bütün peygamberlere rehber olacak.)

233. Daḥı Cebrā‘ il inüb gele Ḳur‘ ān²⁸⁰

Aña uyanlar ola ehl-i imān

([Ve] dahi Cebrail inip Kuran gelecek, ona uyanlar iman ehli olacak.)

234. Aña göre aña ‘ izzet gerekdür

Kemālince aña ḥürmet gerekdür

(Ona göre ona kıymet gerektir, olduğunca ona hürmet gerektir.)

²⁷⁴227a - Cevâbı: Aḥvālī MK₅

²⁷⁵230b - Ayât: Ayet AK₁

²⁷⁶231a - Nā‘ t-ı şıfâtı: Ni‘ met şıfâtı İAE

²⁷⁷231b - Ḥâlde şıfâtı: Ḥaddi şıfâtı İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Ḥadd ü şıfâtı M, K, MK₅

²⁷⁸232a - Ola: Ol B

²⁷⁹232b - Server: Reh-ber MK₅

²⁸⁰233a - İnüb gele: Gelüb ine MK₅

235. Anuñ bir bendesiyüz inşā'allāh²⁸¹
O bize h̄idmet itmek h̄āṣā li'llāh
(Allah nasip ederse biz onun bir kölesiyiz. Onun bize hizmet etmesi[ni] Allah [bizlere] göstermesin.)
236. El urub şandıǵından niçe eşvāb²⁸²
Çıkardı hem saçub üstüne gülāb²⁸³
(El vurup sandıǵından birçok giysi çıkararak üzerlerine gül suyu saçtı.)
237. İki gömlek iki yağlık iki ton
İpek yerine işlemişler altun²⁸⁴
(İki gömlek, iki büyük mendil, iki don [ki üzerlerine] ipek yerine altın işlemişler.)
238. İki harīr libās hem iki dülbend
Görenler diyeler āferīn besend²⁸⁵
(İki ipek elbise hem iki tülbent [bunları] görenler "Aferin!" desinler.)
239. Koyub boǵçaya didi bunları al²⁸⁶
Oñat kıl bu işi eyleme ihmāl²⁸⁷
(Bohçaya koyup bunları al; bu işi doğru yap, ihmal etme, dedi.)
240. Gidicek sen Muḥammed'e ḥaber vir
Ata bindür yanıñ şıra yola gir²⁸⁸
(Sen gidilecek [vakitte] Muhammed'e haber ver; [onu] ata bindir yanın sıra yola gir.)
241. İkinci konaǵa varınca hele
Yesün içsün k̄amu senüñle bile²⁸⁹
(İkinci konaǵa varıldığında seninle ve hepsiyle [birlikte] yesin içsin.)
242. Üçünci konağ ola çün müyesser²⁹⁰

²⁸¹235a - Bir: Biz P

²⁸²236a - Urub: Vurub K; Niçe: Nice İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

²⁸³236b - Çıkardı hem saçub üstüne: Çıkardı üstüne saçuban AÜ, AK₁ / Çıkardı saçuban üstüne M / Çıkardı hem saçar üstüne gülāb K

²⁸⁴237b - İşlemişler: İşlenmişdi M / İşlenmiş AK₁

²⁸⁵238b - Diyeler: Didiler AÜ, M, AK₁; Besend: Aḥsent İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁸⁶239a - Bunları al: Bunları ey al MK₂ / Al bunları MK₅

²⁸⁷239b - Bu işi eyleme ihmāl: Eyleme ihmāl bu işi MK₅

²⁸⁸240b - Yanıñ şıra: Yanıñca hem M / Yanı şıra K

²⁸⁹241b - K̄amu senüñle: K̄amusuñla MK₃

²⁹⁰242a - Konağ ola çün: Konağ çün ola AÜ, MK₅, AK₁ / Çün konağ ola M / K̄onan ol çün MK₃

Oñat kıl bu işi eyleme ebter²⁹¹

(Üçüncü konağa varmak nasip olunca bu işi doğru yap, eksik bırakma.)

12b

243. Muḥammed'i uyarı tırı erden²⁹²

Aña geydür bu eşbâbı seherden²⁹³

(Muhammed'i erkenden haberdar et; bu giysiyi ona seher vaktinde giydir.)

244. Ki bir niçe tön u gömlek ḥarîrler²⁹⁴

Giyinsün dostları kılsun şükürler²⁹⁵

(Birçok don ve gömlekler, ipekler[i] giysin ki dostları onu görünce şükürler kılsın.)

245. Daḥı bu ince dülbendi şarınsun²⁹⁶

Niçe gün ḥalk içinde böyle gezsün²⁹⁷

([Ve] dahi bu ince tülbenti sarınsın; birkaç gün halkın içinde böyle gezsün.)

246. Daḥı bir 'Arabî atı egerle²⁹⁸

Müzeyyen eyle anı sîm ü zerle

([Ve] dahi [bir] Arap atını altın ve gümüşle süsleyerek egerle.)

247. Egeri uyanı vü sîne-bendî²⁹⁹

Ki sîm ü zerden olsun hem kemendî³⁰⁰

(Egeri, dizgini ve göğüs bağı hem [de] kemendi altın ve gümüşten olsun.)

248. Varub gelince aña eyle 'izzet

Bulasın sen daḥı katımda ḥürmet³⁰¹

(Varıp geldiğinde ona hürmet eyle [ki] sen de benim katımda hürmet bulasın.)

249. Varub geldükde seni kılam âzād

²⁹¹242b - Oñat: Güzel K

²⁹²243a - Uyarı tırı: Uyar tırı M, AK₁ / Uyarı tır K, MK₂

²⁹³243b - Bu eşbâbı: Eşbâb İAE, AK₂, MK₂, MK₃, MK₄, K / Bu eşvâbı M, AK₁

²⁹⁴244a - Bir niçe tön u gömlek: Bunca tön gömlekler İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Bunca tön u gömlekler M, MK₅

²⁹⁵244b - Geyinsün: Geysün İAE, AÜ, MK₃, MK₄, AK₁, B

²⁹⁶245a - Bu ince: Bunca MK₅

²⁹⁷245b - Niçe gün: Nice bir İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Gezsün: Gezinsün AÜ, AK₁

²⁹⁸246a - Bir 'Arabî atı egerle: Bir 'Arabî atı aña egerle MK₅

²⁹⁹247a - Egeri: Eger İAE / Egerle AÜ; Uyanı vü sîne-bendî: Uyanı sîne-bendî MK₅ / Üstine bindi B

³⁰⁰247b - Hem kemendî: Hep kemendî M, AK₁ / Kemendî MK₅

³⁰¹248b - Sen daḥı: Seyyid MK₃; Ḥürmet: 'İzzet MK₅

Şu deñlü māl virmegi olasın şād³⁰²

(Gidip geldiğinde seni [katımdan] azat edeyim; şu denli mal verip seni sevindireyim.)

250. Çıkardı şaydı tîzrek elli altın³⁰³

Di aña bunı harçlık içün alsun³⁰⁴

(Çıkardı, hemen elli altın saydı; onu bunu harçlık için [ver], alsın dedi.)

251. Yarağ itsün yola hem hâzır olsun³⁰⁵

Haber oldığı sâ' at bunda gelsün

(Hazırlık yapsın hem yola hazır olsun; haber edildiği saat buraya gelsin.)

252. Bu sözleri işitdi Meysere çün

Didi kim devletün pâyende olsun

(Çünkü Meysere bu sözleri işitti; devletin devamda olsun dedi.)

253. Ne kim siz buyurursız ey şehinşāh³⁰⁶

Dağı artuğ kılayım inşā'allāh³⁰⁷

(Şahlar şahı siz ne buyursanız bundan sonra Allah nasip ederse onu yapayım.)

13a

254. Yüzin yerlere sürüb tırı geldi³⁰⁸

Hem elli altını eline aldı

([Meysere] yüzünü yerlere sürüp geldi hem elli altını eline aldı.)

255. Dağı boğçayı aldı kıldı pinhān³⁰⁹

Muhammed'ün katına vardı ey cān

(Boğçayı aldı ve gizledi; o can Muhammed'in katına vardı.)

256. Virüb altını aña didi ey cān

Varub hâzırlık eyle yola elān

(Altını ona verip "Ey can! Şimdi gidip yola hazırlık eyle!" dedi.)

257. Gidecek gün ola bunda gelesin

³⁰²249b - Virmegi: Virem kim K / Virem ki MK₂

³⁰³250a - Tîzrek: Tîz MK₃, B / Tîzden MK₃

³⁰⁴250b - Di aña bunı harçlık içün alsun: Di bunı aña harçlık içün olsun AÜ, M, AK₁ / Didi aña bunı harçlık içün alsun MK₅

³⁰⁵251a - Yarağ itsün: Tez itsün AÜ, M, AK₁ / Silāh alsun K; Yola hem: Hem yola MK₂, MK₃, AK₂

³⁰⁶253a - Siz buyurursız: Buyurursız M; Ey şehinşāh: Şehinşāh İAE, AÜ, M, K, MK₄, MK₅, B, P

³⁰⁷253b - Kılayım: Kılam ben K, MK₄

³⁰⁸254a - Yüzin yerlere: Yüz yerlere AK₂, Tırı geldi: Tıra geldi MK₅

³⁰⁹255a - Boğçayı: Boğça MK₅

Eyi yatlu bizümile olasın³¹⁰

(Gidilecek gün olduğunda buraya gelesin; iyi [veya] kötü bizim ile olasın.)

“fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün”

258. Ger bu ‘ âlem halkı dirse subh u şām

Medh olunsa haşre dek olmaz tamām³¹¹

(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

259. Ger dileriseñ bula cānıñ şafā

Vir şalavāt ber-resül-ı Muştafa³¹²

(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)

260. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Muṭahhar³¹³

Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Ṭayyib³¹⁴

(Sana selam olsun ey temizlenmiş olan, sana selam olsun ey temiz olan!)

261. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Seyyid³¹⁵

Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Resül³¹⁶

(Sana selam olsun ey önder olan, sana selam olsun ey peygamber!)

“mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / fe‘ ülün”

262. Yerinden tırdı çünkü oldu destür³¹⁷

Ebī Ṭālib katına irdi ol nūr

(O Nur, izin verildiğine yerinden kalktı; Ebu Talib’in katına gitti.)

263. Didi ‘ ammişi aña kim bilesin³¹⁸

Hemişe dā’imā mesrūr olasın

³¹⁰257b - Yatlu: Yanlu MK₅

³¹¹Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muḥammeden Ta‘ zīmān / Şallu ‘ Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

³¹²Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

³¹³260a - Yā Muṭahhar: Yā Ṭayyib MK₄ / Yā Muṭahharu AK₁, AK₂, P

³¹⁴260b - Yā Ṭayyib: Yā Muṭahhar MK₄ / Yā Ṭayyibu AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

³¹⁵261a - Yā Seyyid: Yā Seyyidü AK₁, AK₂, P

³¹⁶261b - Yā Resül: Yā Resülü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Âḥer” başlığı vardır.

³¹⁷262a - Çünkü: Çünkim AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P

³¹⁸263a - Didi: Didi kim AÜ, M, AK₁; Kim bilesin: Bilesin M

(Amcası, ona “Daima sevinçli olasın” dedi.)

264. Didi ‘ ammisine ey şāh-ı ‘ ālem³¹⁹

O deñlü kıldılar ‘ izzet ü ikrām³²⁰

(Amcasına “Ey dünyanın şahı, o denli saygı ve ikramda bulundular.” dedi.)

13b

265. Şu deñlü sükkeri ni‘ met çekildi

Anuñ rub‘ ı dağı yenmedi kaldı

(Şu denli tatlı nimetler hazırlandı; onun çeyreği bile yenmedi, kaldı.)

266. Anı bir kimse vaşf itmek muhāldur

Bize bu ‘ izzet ü ikrām ne hāldur³²¹

(Onu ki nitelendirmek imkansızdır; bize bu gösteriş ve ikram ne haldir?)

267. Dağı hem virmiş idi elli altın³²²

Dimiş kim bunu varsun harçlık itsün

(Hem elli altın vermiş; demiş ki bunu alsın harçlık yapsın.)

268. ‘ Ātike Ebū Tālīb diñlediler

Çatı mürvetli hātündür didiler

(Atike [ile] Ebu Talib dinlediler; şüphesiz cömert kadındır, dediler.)

269. Ki bir gün gitmege tedbīr kılundı³²³

Tabllar naqareler kösler çalındı³²⁴

(Ki bir gün gitmek için hazırlık yapıldı; davullar, tefler, kösler çalındı.)

270. Ĥadice’niñ kamu dört biñ devesi

Kimi ipek kimi dülbend boğası

(Hatice’nin bütün dört bin devesi kimi ipek kimi tülbent [le yüklenmiş] erkek sığırları [vardı].)

271. Yükuñ yükledüb oldılar revāne³²⁵

Ĥaber eylediler faḥr-i cihāna³²⁶

³¹⁹264a - Ey şāh-ı ‘ ālem: Ol şāh-ı ‘ ālem M / Şāh ‘ ālem MK₅

³²⁰264b - ‘ İzzet ü ikrām: ‘ İzzet ve ikrām İAE, AÜ, M, MK₃, AK₁, AK₂ / ‘ İzzet ikrām K / ‘ İzzet-i ikrām MK₅

³²¹266b - Ġirret ü ikrām: Ġirret ikrām İAE / ‘ İzzet ikrām AÜ, MK₄, MK₅, AK₂, P / Ġirret-i ikrām MK₂ / ‘ İzzet-i ikrām MK₃, AK₁

³²²267a - Virmiş idi: Virilmiş idi AÜ, AK₁ / Virmiş bize K

³²³269a - Kılandı: Kıldı AÜ, M, AK₁

³²⁴269b - Naqareler: Na‘ ralar P

³²⁵271a - Yükuñ: Yükleri K; Oldılar: Oldı MK₅

³²⁶271b - Eylediler: Virdiler AÜ, M, AK₁

(Yüklerini yükleyip yola çıktılar; kâinatın iftihar kaynağı Muhammed'e haber ettiler.)

272. Muḥammed daḥı ḥāzır olmuş idi
Zīrā evvelden aña dīnmiş idi
(Muhammed de hazırlanmıştı; çünkü önceden ona [yola çıkılacağı] denilmişti.)

273. ˆ Ātike Ebī Ṭālib dīnlediler³²⁷
Muḥammed gidecegin aṇladılar³²⁸
(Atike [ile] Ebu Talib dinlediler; Muhammed'in gideceğini anladılar.)

274. Biraz vaqit gözlerinden dökdi yaşı³²⁹
ˆ Ātike didi eyder ey qarındaşı³³⁰
(Bir zaman gözlerinden yaşlar döktüler; Atike "Ey kardeş!" dedi.)

275. Muḥammed'i becid tut gönderelüm³³¹
Bu işüñ soñı ḥayr ola görelüm
(Acele et Muhammed'i gönderelim, bu işin sonu hayır olsun görelim.)

14a

276. İcāzetle Muḥammed yola girdi
Gelüben Meysere katına irdi³³²
(Muhammed izin isteyip yola koyuldu; gelip Meysere'nin katına ulaştı.)

277. Tamām Meysere ḥāzırlanmış idi
Kılıç kuşanub ata binmiş idi
(Tam o an Meysere hazırlanmıştı; kılıç kuşanıp ata binmişti.)

278. Muḥammed geldüğün gördi sevindi
Bir ata hem Muḥammed daḥı bindi
(Muhammed'in geldiğini gördü [ve] sevindi; bir ata da Muhammed bindi.)

279. İkisi de yola oldu revāne
Gelüb irişdiler heb kārübāne³³³
(İkisi de yola koyuldular; gelip kervana yetiştiler.)

³²⁷273a - Dinlediler: Aṇladılar M

³²⁸273b - Muḥammed gidecegin aṇladılar: Muṣṭafā'nın gidecegin bildiler M

³²⁹274a - Dökdi: Dökdiler AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

³³⁰274b - Didi eyder ey: Döndi ey İAE / Döndi eyder ey AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P /
Döndi ider ey M / Eyder döndü ey MK₅

³³¹275a - Becid: Nice AÜ, M, AK₁

³³²276b - İrdi: Geldi MK₅

³³³279b - Heb: Hem M

280. Ticâret ehli heb kıamusı geldi³³⁴
Ki Meysere önünde tapu kııldı
(Ticaret yapanların hepsi geldi ki Meysere'nin önünde itaat etti.)
281. Ebû Cehl Ebû Leheb Ebû Süfyân³³⁵
Ebû Bekr dağı bileydi ey cân
(Ebu Cehil, Ebu Leheb, Ebu Süfyan, Ebu Bekir de oradaydı.)
282. İrişdiler üçünci konağa çün
İrişdi çünkü ağışam yatdılar dün
(Üçüncü konağa ulaştılar; akşam olduğu için yattılar.)
283. Şeherde Meysere kalkub oturdı
Dağı boğçayı ortaya getürdi³³⁶
(Şehir vaktinde Meysere kalkıp oturdu; boğçayı da ortaya getirdi.)
284. Resûlu'llâh'ı Meysere uyardı³³⁷
Aña cümle emânetleri virdi
(Meysere, Allah'ın resulünü uyandırdı; ona bütün emanetleri verdi.)
285. Didi diñle sözüm ey mâh-ı ' âlem
Mübârek hâtırına gelmesün ğam
(O'na "Ey, alemi ay [gibi yüzü olanı] sözümü dinle; mübarek kalbine keder uğramasın" dedi.)
286. Ĥadice'den ne kim işitdi bildi³³⁸
Muhammed'e kıamusın ' arz kııldı³³⁹
(Hatice'den ne işittiyse hepsini Muhammed'e anlattı.)
- 14b
287. Ĥarir atlas kıumâşları geyürdi³⁴⁰
Dağı dülbendini hem şarıvirdi³⁴¹
(İpek atlas kumaşları giydirdi; hem dülbentini de sarıverdi.)

³³⁴280a - Heb: Hem MK₄

³³⁵281a - Ebû Cehl Ebû Leheb Ebû Süfyân: Ebû Cehl Ebû Leheb ve Ebû Süfyân AÜ, MK₃, AK₁, AK₂, P / Ebû Cehl u Bû Leheb Ebû Süfyân M

³³⁶Bu beyit K nüshasında yoktur.

³³⁷284a - Uyardı: Öperdi AK₂

³³⁸286a - Bildi: Didi M

³³⁹286b - Kıamusın ' arz kııldı: Kıamusın ' arza kııldı K, MK₃ / Kıamusın ' arzu kııldı MK₄

³⁴⁰287a - Geyürdi: Geydirdi AÜ, AK₁, B / Getürdi K

³⁴¹287b - Dülbendini: Dülbendi AÜ, M, AK₁; Şarıvirdi: Şarığı virdi M

288. Dağı yağlığı hem hūb destmāller³⁴²
Taķındı vaşf idemez anı diller³⁴³
([Güzeli] mendilleri de hem takındığında diller onu anlatamaz oldu.)
289. Dağı zerrīn egerlū bir eyi at
Getürdi didi gel bin yā Muḥammed³⁴⁴
(Meysere altından yapılmış eğerli bir iyi at getirip Muhammed’e “Gel, bin ey Muhammed”, dedi.)
290. Süvār oldu Muḥammed çünki aña
Bu işi kim görürse ıaldı taña³⁴⁵
(Muhammed’in o ata bindiğini görenler şaşakaldı.)
291. Yüridi kārübān oldu revāne³⁴⁶
Ki ta’ zīm oldu ol faḥr-i cihāna³⁴⁷
(Kervan kâinatın iftihar kaynağına saygı gösterip yola koyuldu.)
292. Şabāḥ oldu anı gördi görenler³⁴⁸
Murāda irdi çün anı sevenler
(Sabah olduğunda onu görenler gördü; onu sevenler arzusuna ulaştı.)
293. Ebū Bekr anı görüben sevindi³⁴⁹
Ḥasūd olanlar anda oda yandı³⁵⁰
(Ebu Bekir onu görüp sevindi; kıskanç olanlar fesatlığından ateşler içine yandı.)
294. Bu vechile çü gitdiler iki gün
Ebū Leheb Ebū Cehl’ile mel’ ün
(Lanetli Ebu Leheb ile Ebu Cehil bu yolla iki gün gittiler.)
295. Didiler Meysere’ye ey ulumuz
Ey bizüm cānımızdan sevgilümüz³⁵¹
(Meysere’ye “Ey büyüğümüz, ey bizim canımızdan sevgilimiz!” dediler.)

³⁴²288a -Hūb: Çözüb MK₁; Destmāller: Destmālleri MK₄ / Destmāllere AK₁

³⁴³288b - Diller: Dillere AK₁

³⁴⁴289b - Gel: Sen AÜ, M, AK₁

³⁴⁵290b - Kim görürse: Kim ki gördi M; ıaldı taña: Taña İAE

³⁴⁶291a - Revāne: Ferāvāne AÜ, AK₁

³⁴⁷291b - Ta’ zīm oldu: Ta’ zīm ola AÜ, M, AK₁

³⁴⁸292a - Anı gördi: Gördi MK₅

³⁴⁹293a - Görüben: Gören AÜ, AK₁ / Gördi M / Göricek K

³⁵⁰293b - Ḥasūd olanlar anda oda yandı: Ḥasūd oldu anlar kim yerindi: MK₁

³⁵¹295b - Bizüm cānımızdan: Cānımızdan bizüm MK₁

296. Nedendir buña böyle ‘izz ü hürmet³⁵²
Dağı bu ağı libās hem ‘Arabī at³⁵³
(Buna böyle saygı ve hürmet nedendir? Bu güzel elbise hem Arap atı [nedendir?])
297. Revādur ol size eyleye hıdmet³⁵⁴
Bile hıdmetiñüz cānına minnet
(“O[nun] size hizmet etmesi revadır, [o sizin] hizmetinizde olmalı, [bu hizmet onun] canına minnet.)
- 15a
298. Sen aña hıdmet eyleyüb n’idersin³⁵⁵
Ki kendi kendüni taḥfīf idersin³⁵⁶
(Sen ona hizmet edip ne edersin; ki kendi kendini küçültürsün.)
299. Bu sözleri işitdi Meysere çün
Didi kim ne sözüñüz var yā mel‘ ün³⁵⁷
(Meyser bu sözleri işitin “Ne sözünüz var ey lanetliler!” dedi.)
300. Bu kamu māl u milk cümle anuñdur³⁵⁸
Bilün Ḥadıce dağı kim anuñdur³⁵⁹
(Bu bütün mal ve mülk onundur, bilin ki Hatice de onundur.)
301. Bilürseñ ben dağı anuñ kılıyam
Ki aqçesiyle alınmış kılıyam
(Bilirsin ben de onun kuluyum ki [onun] parasıyla alınmış kuluyum.)
302. Ne kim hüküm ide ben anı kıluram³⁶⁰
Velikin ben dağı şöyle bilürem
(Ne ki hükmederse ben onu yaparım; ama ben de şöyle bilirim.)
303. Kamu maḥlūḳdan ulıdur Muḥammed
Ḥaḳ’uñ sevgüli kılıdur Muḥammed
(Muhammed Bütün yaratılanlardan uludur; Muhammed Allah’ın sevgili kuludur.)

³⁵²296a - Nedendir: Nedir MK₅; ‘İzz ü hürmet: ‘İzz-i hürmet İAE, MK₂ / ‘İzzet ü hürmet MK₃

³⁵³296b - Libās: Esvāb M; Hem ‘Arabī at: ‘Arabī at İAE, M, MK₅, AK₂, P

³⁵⁴297a - Hıdmet: Hürmet MK₃

³⁵⁵298a - Hıdmet eyleyüb: Eyleyüb hıdmet M

³⁵⁶298b - Kendi kendüni: Kendüni AÜ

³⁵⁷299b - Ne sözüñüz: Söziñiz MK₃

³⁵⁸300a - Bu kamu: Kamu bu M; Māl u milk: Māl-ı mülk İAE, AÜ, MK₂, MK₃, AK₁, P / Māl mülk AK₂

³⁵⁹300b - Dağı kim: Dağı hem İAE, AÜ, M, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P / Dağı K

³⁶⁰302a - Ne kim hüküm ide: Ne ki hüküm eyleye AÜ, M, AK₁; Ben anı: Anı M

304. Hâk'ũn sevgüli kulu gerçi çokdur
Velîkin Muştâfâ maḥbûb-ı Hâkdur³⁶¹
(Gerçi Allah'ın sevgili kulu çoktur fakat Mustafa Allah'ın sevgilisidir.)
305. Kâmu düşmen bu sözleri işitdi
Ḥased nârına yanuban tûtuşdı³⁶²
(Bütün düşman bu sözleri işitti; kıskançlık ateşiyle yanıp tutuştu.)
306. Ebû Bekr bu sözleri fûrâvân
İşidüb itdi taḥsîn şad-hezârân³⁶³
(Ebu Bekir bu sözleri işitip yüz binlerce [kez] takdir etti.)
307. Didi yâ Meysere ne hoş didigün³⁶⁴
Be-ğâyet ḥûb toğrı söyledigün³⁶⁵
([Ebu Bekir] "Ey Meysere, dediğin ne hoş[tur]; söylediğin son derece güzel, doğru[dur]." dedi.)
308. Yüzün aḳ âferîn ey merd-i 'âlem
Ki kılduñ düşmenün bağrını pür-ğam
(Ey alemin doğru sözlü olanı! Aferin, yüzün ak [olsun] ki düşmanın göğsünü kederle doldurdun.)
- 15b
309. Yola oldılar andan çün revâne
Varuban kındılar bir ḥûb mekâna³⁶⁶
(Ondan [sonra] yola koyuldular; varıp bir güzel mekâna yerleştiler.)
310. Ki andan gitdiler günlerde bir gün
Ki Buḥrâ deyrine irişdiler çün³⁶⁷
(Ki ondan [sonra] günlerden bir gün gittiler; Buḥra'nın kilisesine ulaştılar.)
311. O deyr içinde bir râhib var idi³⁶⁸
Aña Buḥrâ-yı râhib dirler idi³⁶⁹

³⁶¹304b - Maḥbûb-ı Hâkdur: Maḥbûb u Hâkdır MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁

³⁶²305b - Nârına: Odına K; Yanuban: Yanub MK₄

³⁶³306b - İtdi: Okudı MK₅; Şad-hezârân: Ol an AÜ, AK₁ / Anı ol an M / Şâd B

³⁶⁴307a - Didigin: Didiniz M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

³⁶⁵307b - Söyledigün: Söylediniz M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

³⁶⁶309b - Ḥûb: Hoş AK₂, P

³⁶⁷310b - Ki Buḥrâ deyrine: Ki Buḥrâ derine AÜ, AK₁ / Buḥrâ deyrine M / Buḥrâ yerine MK₅

Kaynaklarda Bahira veya Buhayra olarak geçmektedir. Metinde Buḥrâ biçiminde kullanıldığı için metne bağlı kalınmıştır.

³⁶⁸311a - Deyr: Der AÜ, K, AK₁

³⁶⁹311b - Aña Buḥrâ-yı râhib: Aña Buḥrâ-yı der-râhib AÜ, AK₁ / Buḥrâ râhib adına M

(O kilise içinde bir rahip vardı; ona Rahip Buhra derlerdi.)

312. Kāmu ḥalk anı işidüb bilmiş idi³⁷⁰
Anuñ vaşfı cihāna ṭolmuş idi
(Bütün halk [onu] işitip bilmişti; onun nitelikleri [bütün] dünyaya dolmuştu.)
313. ‘İbādet eyler idi meskeninde
Ki kâ’im olmuş id’İsî şer‘inde³⁷¹
(Evinde ibadet ederdi; İsa peygamberin yolundan giderdi.)
314. Be-her yevm aḥşama dek şā‘im idi³⁷²
Giceler şubḥa deñlü kâ’im idi³⁷³
(Her gün akşama kadar oruçluydu; gecelerden sabaha dek ibadet ederdi.)
315. Anuñ işi ki ‘ilmile ‘ibādet³⁷⁴
Okuyub yazmak ü ḥalvet riyāzet³⁷⁵
(Onun işi ki ilim ile ibadet [etmek], okuyup yazmak ve halvette [olmak] ve nefsini köreltip ibadet etmektir.)
316. Meger Tevrāt içinde Muştāfā’yı³⁷⁶
Daḥı İncil’de hem ol bedr ayı³⁷⁷
(Meğer Mustafa’yı Tevrat’ın içinde hem o dolunay gibi parlak yüzlü olanı İncil’de de [görmüştü].)
317. Tamāmet okuyub hem bilmiş idi³⁷⁸
Derūndan aña müştāk olmuş idi
(Tamamını okuyup bilmişti; derinden onun hasretini çekmişti.)
318. Nice idüğünü na‘t-ı şıfātın
Daḥı anuñ güzide mu‘cizātın
(Niteliklerinin övgülerinin nasıl olduğunu [ve] onun seçkin mucizelerini de [bilirdi].)

³⁷⁰312a - Anı işidüb: İşidüb M, MK₃, MK₅, B

³⁷¹313b - Kâ’im olmuş idi ‘İsî şer‘inde: Kâ’im idi ‘İsî şer‘inde M

³⁷²314a - Yevm: Gün M, K

³⁷³314b - Şubḥa deñlü: Şubḥ olunca AÜ, M, AK₁ / Deñlü B

³⁷⁴315a - İş ki: İşiydi K / İş MK₃

³⁷⁵315b - Okuyub yazmak vü ḥalvet riyāzet: Okuyub yazmak hem ḥalvet riyāzet M / Okuyub yazmak ḥalvet riyāzet K, MK₅

³⁷⁶316a - Meger: Meger kim AÜ / Meger ki M, AK₁

³⁷⁷316b - Bedr ayı: Bedr-i ay AÜ / Bedr ayı ey M / Bedr ü ayı AK₁ / Neydānı AK₂, P

³⁷⁸317a - Hem: Vü K

319. Cihān anuñ içün oldı muḥaqqāḳ³⁷⁹
Daḥı ḥūr u ḳuşūr cennet u uçmaḳ³⁸⁰
(Hiç şüphesiz dünya, huri, köşkler, cennet ve bahçeler onun için [var] oldu.)
- 16a
320. Gelecegin daḥı aḥir zamānda
Ola bu ḥalkı-ı ‘ālem aña bende³⁸¹
(Dünyanın son zamanlarında geleceğini de bu dünyanın halkının ona kul olacağını da [bilirdi].)
321. Ḳamu peygām-ber anuñ ‘izzetine
Gireler cennete anuñ hürmetine
(Bütün peygamberler onun yüceliğine ve onun hürmetine cennete girecekler.)
322. Toğısar Mekke şehri içre ol māh³⁸²
Yaḳın ḳaldı mu‘ayyen oluñ āgāh³⁸³
(O ay Mekke şehri içinde doğacaktır; [onun doğacağı zamana] az kaldı; haberdar olun.)
323. Ki ḳanda giderise bilgil anı
Ola bir pāre bulut sāyebānı
(Bir parça bulut onun gölgeliği olacak ki nereye giderse onu tanı.)
324. Daḥı hem kārübān ile gidecegin³⁸⁴
Bu yollarda ne ḳılub n’idecegin
(Bu yollarda ne yapıp edeceğini de kervan ile gideceğini de [bilirdi].)
325. Tamāmet ‘ilm içinde görmüş idi
Anuñcün aña gōñül virmiş idi
(Onun tamamını ilim içinde görmüştü; onun için ona gönül vermişti.)
326. Mūnācāt eyleyüb didi İlāhī
Ki sensin cümle maḥlūḳuñ ilāhı
(Allah’a yalvarıp “İlahi, bütün yaratılanların ilahı sensin.” dedi.)

³⁷⁹319a - Muḥaqqāḳ: Bil muḥaqqāḳ AÜ, M, AK₁

³⁸⁰319b - Ḥūr u ḳuşūr cennet-i uçmaḳ: Ḥūrī ve ḳaşr-ı cennet uçmaḳ İAE, AÜ, K, MK₄, AK₁, AK₂ / Ḥūrī ü ḳuşūr u cennet uçmaḳ M, MK₃ / Ḥūrī u ḳuşūr cennet uçmaḳ MK₂ / Ḥūrī ḳaşr-ı cennet u uçmaḳ MK₅ / Ḥūrī ve ḳaşır cennet uçmaḳ P

³⁸¹320b - Bu ḥalkı-ı ‘ālem: Ḥalkı-ı ‘ālem MK₅

³⁸²322a - İçre: İçinde MK₅, P; Ol māh: O māh MK₃

³⁸³322b - Āgāh: Aña AK₂

³⁸⁴324a - Daḥı hem kārübān ile gidecegin: Daḥı ḳārübānıla hem gidecegin İAE, K, MK₂, B / Daḥı hem kārübānıla gelecegin M

327. Cemî³⁸⁵ -i kullaruñ ma³⁸⁶ bûdı sensin
Kamu³⁸⁷ âbidlerüñ ma³⁸⁸şûdı sensin
(Bütün kullarının ilahı sensin, bütün kulluk edenlerinin yöneldiği sensin.)

328. Dikenden gül şadefden dür virensin³⁸⁵
Kamu³⁸⁶ halkı murâda ırgürensın³⁸⁷
(Dikenden gül, sedeften inci verensin; tüm halkı isteğine erdirensin.)

329. Bu kemter kulunuñ oldur murâdı³⁸⁷
Esirge lutf idüb bu nâm u adı³⁸⁸
(Bu değersiz kulunun arzusu bu adı ve namı lütfedip esirgemendir.)

330. Dilerem ol zamâna ırgüresin
Anuñ ma³⁸⁹hbûb cemâlin gösteresin³⁹⁰
(Dilerim [beni] o zamana ulaştırırsın; onun sevgili yüzünü gösteresin.)

16b

331. İlâhî sen beni andan ayırma
Resûli görmeyince cânım alma³⁹⁰
(İlahi, sen beni ondan ayırma; resulü görmeden canımı alma.)

332. Beni eyle hem anuñ ümmetinden
Hüdâ eyleme âhir himmetinden³⁹¹
(Beni hem onun ümmetinden eyle; [beni] sonsuz şefaatten ayırma.)

“fâ³⁹² ilâtün / fâ³⁹³ ilâtün / fâ³⁹⁴ ilün”

333. Ger bu³⁹⁵ âlem halkı dirse şub³⁹⁶ u şâm
Med³⁹⁷h olunsa haşre dek olmaz tamâm³⁹⁸
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

334. Ger dileriseñ bula cânıñ şafâ
Vir şalavât ber-resûl-ı Muştafa³⁹⁹

³⁸⁵328a - Virensin: Viren sensin AÜ, AK₁

³⁸⁶328b - İrgürensın: İrgüren sensin AÜ, AK₁

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

³⁸⁷329a - Oldur: Ol durur AÜ, AK₁

³⁸⁸329b - İdüb bu nâm u adı: İdüb bu ben³⁹⁰ ibâdı İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, B / İt işbu³⁹¹ ibâdı AÜ, AK₁ / Kıl işbu ibâdı M / İdüb ben³⁹² ibâdı AK₂, P

³⁸⁹330b - Ma³⁹³hbûb cemâlin: Ma³⁹⁴hbûb u cemâliñ MK₄, AK₁

³⁹⁰331b - Cânım: Cânımı İAE

³⁹¹332b - Âhir: Bir dem M

³⁹²Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

³⁹³Bu beyit İAE, K, MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa'ya salavat ver.)

335. Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Nebî³⁹⁴
Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Resûlür'r-raḥîm³⁹⁵
(Sana selam olsun ey Nebi, sana selam olsun ey merhametli Resul!)
336. Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Kayyîm³⁹⁶
Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Câmî³⁹⁷
(Sana selam olsun ey ayakta tutan, sana selam olsun ey bütün her şeyi kendinde toplayan!)

“mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün”

337. Çün ol rāhib du'āyî öyle kıldı³⁹⁸
Du'āsı Hāḡ katında maḡbûl oldu³⁹⁹
(Çünkü o rahip duayı öyle etti; duası Allah katında kabul oldu.)
338. Pes Allāhu Te'ālā kıldı taḡdîr⁴⁰⁰
Muḡammed'in yüzini göre ol pîr
(Öylece Allah Teâlâ o pire Muhammed'in yüzünü görmesini nasip etti.)
339. Ne vaktin gele Mekke kārübânî⁴⁰¹
Çıḡub şavma'adan gözlerdi anı⁴⁰²
(Mekke kervanın ne zaman geleceğini ibadet ettiği yerden çıkıp gözlerdi.)
340. Baḡuban göremezdi ol buludî⁴⁰³
Zîrā anuñ beşāreti ol idi
(Bakıp o bulutu görmezdi çünkü onun nişanı oydu.)

³⁹⁴335a - Yâ Nebî: Yâ Nebiyyü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

³⁹⁵335b - Resûlür'r-raḥîm: Resûlü'r-raḡmete AÜ, M, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂ / Resûlü P

³⁹⁶336a - Yâ Kayyîm: Yâ Kayyîmü AK₁, AK₂, P

³⁹⁷336b - Yâ Câmî: Yâ Câmî'ü AK₁, AK₂, B, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḡr-i Āḡer” başlığı vardır.

³⁹⁸337a - Çün: Çü K; Du'āyî: Bu du'āyî AÜ, AK₁; Öyle: Böyle M

³⁹⁹337b - MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zâdu Muḡammeden Ta'zîmân / Şallu 'Aleyhü Vesselâmu Eslimân” başlığı vardır.

⁴⁰⁰338a - Pes: Bes İAE

⁴⁰¹339a - Ne vaktin gele Mekke kārübânî: Baḡuban göremezdi ol buludî M / Ne vaktin gelse Mekke kārübânî K

⁴⁰²339b - Gözlerdi anı: Gözlerdi MK₅

⁴⁰³340a - Baḡuban göremezdi ol buludî: Ne vaktin gele Mekke kārübânî M; Baḡuban: Baḡub K

341. Yine girüb oturub alvetine
Getürüb hem kitâbların atına
([Kendini] kitaplarının katına getirip ibadet yerinde otururdu.)
- 17a
342. Yine bir yıla dek ‘ aşık-ı ayrân⁴⁰⁴
Dökerdi gözlerinden yaşıla an
(O tutkun aşık, yine bir yıla dek gözlerinde kan ile yaş dökerdi.)
343. Ki her yıl bunu böyle eyler idi
İlâhî sen müyesser ıl dir idi⁴⁰⁵
(Ki her yıl bunu böyle yapardı; “İlahi sen [bunu bana] nasip et.” derdi.)
344. Bu âl üzre ki otuz yıldan artu
Aardı gözi yaşı selden artu
(Bu hal üzerine ki otuz yıl geçtiğinden, gözünün yaşı selden fazla akardı.)
345. Ki her kimse yakın gelse o deyre⁴⁰⁶
Gider olsa ticârete ya seyre⁴⁰⁷
(Ki her kimse o kiliseye yakın [bir yere] gelse, ticarete ya da seyre gitse.)
346. İnerlerdi devesinden atından
Süvâr gitmezdi şavma‘ a atından⁴⁰⁸
(Devesinden atından inerlerdi. İbadethanenin katından geçmeden gitmezlerdi.)
347. amu alk aña müştâ idi ey cân⁴⁰⁹
Velîkin kendüzin ılurdi pinhân⁴¹⁰
(Bütün halk onu arzuları ama [O] kendisini gizlerdi.)
348. Ki alkdan ‘ uzlet ider kendüzini⁴¹¹
Göremez degme kimseler yüzünü⁴¹²
(Ki kendisini halktan gizlerdi rastgele kimseler [onun] yüzünü göremezdi.)
349. Kim irdi anda Mekke kârübânı⁴¹³

⁴⁰⁴342a - Yine bir yıla: Yıla bir yıla M

⁴⁰⁵343b - ıl: Eyle İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂

⁴⁰⁶345a - O deyre: O yere MK₅ / Ol deyre AK₂

⁴⁰⁷345b - Ya seyre: Seyre AK₂, P

⁴⁰⁸346b - Süvâr: Sürer M, AK₁

⁴⁰⁹347a - alk: alkı İAE

⁴¹⁰347b - Pinhân: Nihân İAE

⁴¹¹348a - İder: İderdi K, MK₃ / İdüb M; Kendüzini: Kendüziyi MK₂

⁴¹²348b - Kimseler: Kimse MK₄

⁴¹³349a - Kim: Ki İAE, AÜ, M, AK₁

Varub bildirdiler Buḫrā'ya anı⁴¹⁴

(Ki o anda Mekke kervanı [oraya] ulaştı; onu varıp [hemen] Buhra'ya bildirdiler.)

350. Segirdüb savma' a üstüne çıktı⁴¹⁵

O gelen kārübāndan yaña baqdı⁴¹⁶

(Atlayıp ibadethanenin üstüne çıktı; o gelen kervana doğru baktı.)

351. Görür bir aq bulut kim kārübānda⁴¹⁷

Nereye gitse bile gider anda

(Kervanda bir beyaz bulut görür ki nereye gitse [o bulut] da oraya gider.)

352. Bilür taḥḫīk ki gelmişdür ol Aḥmed⁴¹⁸

Ki bunda zāhir olmuşdur Muḥammed

(Şüphesiz bilir ki o Ahmed gelmiştir; Muhammed burada açığa çıkmıştır.)

17b

353. Sevindiginden anuñ ' aklı gitdi

Yerinden kendüzin ' aşağı itdi⁴¹⁹

(Sevindiği için onun aklı başından gitti; kendisini ibadethaneden aşağı attı.)

354. Ḥaḫ' uñ ismini getürdi diline

Ḥaṭā gelmedi anuñ bir kılına

(Allah'ın adını diline getirdi; onun bir kılına [bile] zarar gelmedi.)

355. Segirdüb kārübāna karşı vardı⁴²⁰

Gelürken kārübān ḥalkı anı gördi

(Atlayıp kervanın karşısına geldi; gelirken kervan halkı onu gördü.)

356. Ḳamusı atlarından inmiş idi

Yönünü şavma' aya tutmuş idi⁴²¹

(Hepsi atlarından inmişti; yönünü ibadethaneye doğru tutmuştu.)

⁴¹⁴349b - Bildirdiler Buḫrā'ya: Buḫrā'ma bildirdiler İAE, MK₄, MK₅ / Buḫrā'ya didiler M / Buḫrā'ya bildirdiler AK₂, P

⁴¹⁵350a - Segirdüb: Sekredüb İAE, AÜ, M, K, B, P

⁴¹⁶350b - O gelen: Ol gelen AK₂, P

⁴¹⁷351a - Kārübānda: Ḳārübāndan İAE

⁴¹⁸352a - Bilür: Bilüb MK₂; Taḥḫīk ki: Taḥḫīk kim İAE, AÜ, M, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; Ol Aḥmed: Aḥmed İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁴¹⁹353b - Yerinden: Deyrden M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Ve yerden İAE; İtdi: Atdı M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁴²⁰355a - Segirdüb: Sekredüb İAE, AÜ, M, K, B, P

⁴²¹356b - Tutmuş: Dönmiş AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P

357. Kimi sürer yüzün toprağa inler⁴²²
Kimi el kaldırub hâcet dilerler⁴²³
(Kimi yüzünü toprağa sürer; hepsi el kaldırıp [Buhra'dan] bir dilek diler.)
358. Görürler ol 'azizün geldüğünü⁴²⁴
Hem ol dem anda hâzır olduğunu⁴²⁵
(O azizin geldiğini [ve] o anda hazır olduğunu görürler.)
359. Gelüb bunlara çün virdi selâmı⁴²⁶
Didi işidiñüz ey hâş u 'âmı⁴²⁷
([Buhra] gelip bunlara selam verdi; "Hepiniz işitiniz!" dedi.)
360. Yüki bunda koyub bize gelesiz⁴²⁸
Ta'âm hâzırladım gelüb yiyesiz⁴²⁹
(Yükleri buraya bırakıp bize gelin; yemek hazırladım gelip yiyin.)
361. Didiler ey 'aziz n'ola varalım⁴³⁰
Varub dergâhına yüzler sürelim
([Kervan halkı] "Ey aziz, ne olur gidelim, varıp onun dergahına yüzler sürelim."
dediler.)
362. Ki Buhrâ şavma' aya döndi andan⁴³¹
İrişdi meskenine şād u hāndān
(Ondan sonra Buhra yüzünü ibadethaneye döndü, sevinçle ve gülerek
ibadethaneye erişti.)
363. Niçe kırbān kesüb aşlar pişürdi⁴³²
Hâk'a hāmd u şenā dilinde virdi
(Birçok kurban kesip, yemekler pişirdi; Allah'a gönlünden dua ve övgüler verdi.)

18a

⁴²²357a - Yüzün: Yüzünü İAE; İnler: Ey yār İAE, AÜ, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁴²³357b - Kāmu: Kimi M, K

⁴²⁴358a - Geldigini: Geldigin AK₂, P

⁴²⁵358b - Olduğunu: Olduğın AK₂, P

⁴²⁶359a - Çün virdi: Virdi çün MK₂ / Virdi MK₅; Selâmı: Selâm İAE, AÜ, M, MK₄, AK₁

⁴²⁷359b - Didi işidiñiz: Didi işidiñ İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Didi kim işidiñiz M, K; Hâş u 'âmı: Hâş u 'âm M, AK₁, B / Hâş u 'âmı K, P

⁴²⁸360a - Gelesiz: Gelesin AK₁

⁴²⁹360b - Gelüb yiyesiz: Böyle bilesiz İAE / Şöyle bilesiz AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Şöyle bilesin AK₁

⁴³⁰361a - Ey 'aziz n'ola: N'ola ey 'aziz MK₃

⁴³¹362a - Ki Buhrâ: Buhrâ M

⁴³²363a - Niçe: Nice İAE, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂

364. Hemān-dem indürüben yüklerini
Dirüb bir yere cümle varlarını
(Hemen o an yüklerini indirip bütün varlarını bir yere topladılar.)
365. ẖumāş beklemege ẖodılar ādem⁴³³
Muḥammed bile ẖalsun didiler hem
(Kumaşları beklemeye bir adam koydular. Muhammed hem de burada kalsın dediler.)
366. Yürüyüb oldılar andan revāne⁴³⁴
Ulular şadra geçdi kāmūrāne
(Ondan sonra yürüyüp gittiler; büyükler dileklerine ulaşmış bir halde köşeye geçtiler.)
367. Ki Buḥrā ḥāzır itmışdi ta‘ āmı⁴³⁵
Didi kim geldiñüz mi heb tamāmı⁴³⁶
(Buhra yemeği hazır etmişti ki “Hepiniz, tamamını geldiniz mi?” dedi.)
368. Ebū Cehl didi kim heb geldi bunda⁴³⁷
Buraya lâyıķ ādem yokdur anda⁴³⁸
(Ebu Cehl “Hepimiz buraya geldik, burada buraya layık başka adam yoktur” dedi.)
369. Ebū Bekir didi kim ey ‘ azīzüm
Ki bir yigit ẖalubdur diñle sözüm⁴³⁹
(Ebu Bekir “Ey azizim! Bir yigit kalmıştır dinle sözümü.” dedi.)
370. Adı anuñ Muḥammed Muşṭafā’dır⁴⁴⁰
Yüzün görmek anuñ ‘ ayn-ı şafādır
(Onun adı Muhammed Mustafa’dır; onun yüzünü görmek mutluluğun kaynağıdır.)
371. ẖamumuzdan anuñ aşı ulıdur
Anuñla hem-dem olmaķ sevgülidür
(Onun aslı hepimizden yücedir; onunla dost olmak sevgilidir.)

⁴³³365a - ẖodılar ādem: Bunda bir ādem M / ẖorlar ādem K

⁴³⁴366a - Yürüyüb oldılar andan: Yürüb vardılar andan İAE / Yürüb vardılar anda AÜ, MK₂ / Yürüyüb andan oldılar M / Yürüyüb vardılar anda K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁴³⁵367a - Ki Buḥrā: Buḥrā M

⁴³⁶367b - Kim: Ki MK₂, MK₅

⁴³⁷368a - Didi kim: Didi M, MK₃, MK₅, AK₂, B, P; Geldi: Geldik İAE, AÜ, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁴³⁸368b - Ādem yokdur: Yokdur MK₃

⁴³⁹369b - Bir yigit: Biriñe MK₃

⁴⁴⁰370a - Adı anuñ: Anuñ adı M

372. İſitdi bu sözi Buḫrā çü bildi⁴⁴¹
Muḥammed'den yaña hem 'azm kıldı
(Çünkü Buhra bu sözleri işitti, bildi; Muhammed'e doğru yola çıktı.)
373. Görür ol aḳ bulut ṭurur yerinde⁴⁴²
Ḳumāş ṭurdıḡı yeriñ üzerinde
(Görür ki o beyaz bulut yerinde, kumaşların durduḡu yerde durmaktadır.)
374. Hemīn 'azm eyleyüb segirtti vardı
Bu ḳavme ol naḡar eyledi gördi
(Hemen yola çıkıp atlayarak [oraya] vardı; bu kavme doğru baktı, gördü.)
- 18b
375. Ki anda gördi serverüñ yüzini
Olub ḡayrān unuttı kendüzini
(Ki o anda o ulu kişinin yüzünü gördü; [ona] hayran olup kendisini unuttu.)
376. Görür kim berḳ urur alnındaki nūr
Mişāl olmaz aña cennetteki ḡūr
(Görür ki (onun) alnındaki ışık şimşek gibi vurur; cennetteki huri ona benzemez.)
377. Yañaḡı ḡonca gülden daḡı terdür⁴⁴³
Yüzi ḡüneş anuñ alnı ḳamerdür
(Yanaḡı yeni açılmış gülden daha tazedir; yüzü güneş onun alnı aydır.)
378. Dişi dürdür ruḡı yāḳūt-ı aḡmer⁴⁴⁴
Sözi sükker lebidür āb-ı Kevşer⁴⁴⁵
(Dişi incidir, yanakları kırmızı yakut; sözü tatlı, dudaḡı Kevser suyudur.)
379. Siyāḡ ebrūları dönmiş hilāle
Didiler beñzemez ḡaddine lāle⁴⁴⁶
(Siyah kaşları hilale benzemiş; yanaḡına lale benzemez dediler.)

⁴⁴¹372a - Bu sözi Buḫrā çü bildi: Bu sözi Buḫrā çün bildi AÜ, AK₁ / Çün Buḫrā sözi bildi M / Bu sözi çü Buḫrā bildi MK₅

⁴⁴²373a - Durur yerinde: Yerinde İAE / Daḡı yerinde AÜ, M, K, MK₂, MK₃, AK₁, AK₂, P / Hem yerinde MK₅

⁴⁴³377a - Daḡı terdür: Terdir İAE

⁴⁴⁴378a - Dürdür: Dür İAE, K, MK₅ / Düri daḡı AÜ, M, AK₁, P / Düri MK₂, MK₃, MK₄; Yāḳūt-ı aḡmer: Yāḳūt u aḡmer İAE, AÜ, M, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, P / Yāḳūt aḡmer MK₂, AK₂

⁴⁴⁵378b - Lebidür: Lebi ve İAE / Lebi düri AK₂

⁴⁴⁶379b - Didiler beñzemez: Diler kim beñzeye İAE, K, MK₃, MK₄, MK₅ / Diyeler kim beñzeye AÜ, MK₂, AK₁, AK₂ / Diyeler beñzeye M / Diler kim beñzeye P

380. Gören ‘aynın olur vâlih u hayrân⁴⁴⁷
Olur ‘ışkıla anuñ bağırı biryân
(Gözlerini gören şaşkın ve hayran olur; onun aşk ile göğsü kebab olur.)
381. Şanasın servidür ol kıadd-i bālā⁴⁴⁸
Muşavver hūb yaratmış Hāḡ Te‘ ālā⁴⁴⁹
(O uzun boyunu servi sanırsın; Hak Teâlâ [onu] güzel bir şekilde yaratmış.)
382. Nereye uğrasa idi o server⁴⁵⁰
Ḳoḡardı haftaya dek misk ü ‘anber⁴⁵¹
(O ulu kişi nereye uğrasa [gelecek] haftaya değin [etraf] misk ve amber kokardı.)
383. Hemīn-dem gördi Buḡrā ‘aḡlı gitdi⁴⁵²
Yine ‘aḡlını dirüb ḡayret itdi
(Hemen Buhra onu gördü, akı [başından] gitti; yine gayret edip aklını [başına] topladı.)
384. Birazdan ‘aḡlını başına derdi
Elin öpüb yüzün yüzine sürdi⁴⁵³
(Birazdan aklını [başına] topladı; elini öpüp yüzünü yüzüne sürdü.)
385. Didi ey benim ārzū eylediğim
Gice gündüz yolını gözlediğim⁴⁵⁴
(“Ey benim arzu eylediğim, gece gündüz yolunu gözlediğim!” dedi.)

“Şi‘r-i Beyt-i Buḡrā”

386. Otuz yıldan beri ḡasret yaşını⁴⁵⁵
Dökerdi gözlerüm ey mihribānum⁴⁵⁶

⁴⁴⁷380a - Vâlih u hayrân: Vâlih-i hayrân İAE / Vâlih hayrân K

⁴⁴⁸381a - Ol: Ola MK₂

⁴⁴⁹381b - Yaratmış: İtmış MK₅

⁴⁵⁰382a - Uğrasa idi: Varub uğrasa M; O: Ol MK₂
İAE nüshasında bu mısra bulunmamaktadır.

⁴⁵¹382b - Ḳoḡardı: Ḳoḡar MK₅; Haftaya dek: Üç güne dek K / Haftaya MK₃; Misk ü ‘anber: Misk-
i ‘anber M, K, MK₂, MK₄, MK₅, P / Misk ‘anber AK₂

⁴⁵²383a - Hemīn-dem: Hemīn M

Bu beyit MK₁ nüshasında yoktur.

⁴⁵³384b - Yüzün yüzine: Yüzünü yere AÜ, AK₁

⁴⁵⁴385b - Gözlediğim: Beklediğim M

AÜ ve AK₁ nüshalarında bu beyitten sonra “Buḡrā-yı Beyt-i Buḡrā”, M nüshasında ise
“Şi‘r-i Beyt-i Buḡrā” şeklinde başlık vardır.

⁴⁵⁵386a - Yaşını: Yaşını dökdüm MK₅ / Yaşını gözlerim P

⁴⁵⁶386b - Dökerdi: Buḡrā daḡı dökerdi AK₂, P

(Ey güler yüzlüm, gözlerim otuz yıldan beri hasret yaşını dökerdi.)

19a

387. Seniñ ‘ışkıñla geçmişdür bu ‘ömrüm⁴⁵⁷

Seniñ şevkiñle devr ider zamānum

(Bu ömrüm senin aşkınla geçmiştir; senin arzunla zamanım devretmiştir.)

388. Bi-ḥamdi’llāh müyesser oldı āḥir

Bī-ḫāre bülbüle sen gül-sitānım

(Allah’a şükürler olsun sonunda nasip oldu; [ben] çaresiz bülbüle sen gül bahçemsin.)

389. Giceler şubḥa deñlü ḥasretiñle⁴⁵⁸

Eridür taşları āḥ u feğānım⁴⁵⁹

(Gecelerden sabaha kadar [senin] hasretinden ahlarım ve inlemelerim taşları eritir.)

390. Tazarru‘lar kılub dergāḥ-ı Ḥaḫdan

Seniñ didārıñ idi ārzūmānım

(Yalvarıp Allah’ın katından istediğim senin yüzünü [görmekti].)

391. Eger yazarlarısı āḥ u zārım⁴⁶⁰

Ḳalem şerḥ idemezdi dāsītānım

(Eğer ahlarımı ve bağırırlarımı yazarlarsa [benim bu] destanımı kalem yazamazdı.)

392. Kitāblarda okuyub bilmiş idüm

Seniñ evşāfıñ ey faḫr-i cihānım⁴⁶¹

(Ey kâinatın iftihar kaynağı senin özelliklerini kitaplarda okuyup bilmiştim.)

393. Bu şi‘ri okuyub didi kim ey yār⁴⁶²

Seniñçündür bu ḥidmetler ne kim var⁴⁶³

([Buhra] bu şiiri okuyup “Ey yar, her ne var ise bu hizmetler senin içindir.” dedi.)

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muḥammeden Ta‘zīmān / Şallu ‘Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

⁴⁵⁷387a - Geçmişdür: Geçmiş idi İAE

⁴⁵⁸389a - Giceler: Gice AK₂

⁴⁵⁹389b - Āḥ u feğānum: Āḥ-ı feğānım İAE, MK₄, P / Āḥ feğānım K, AK₂

⁴⁶⁰391a - Yazarlarısı: Yazarısı AÜ, AK₁; Yazarlarısı āḥ u zārım: Yazmak murād olaydı ḥālim M / Yazarlar ise āḥ u feğānım MK₅ / Yazarlar ise āḥ-ı zārım AK₂, P

⁴⁶¹392b - Ey faḫr-i cihānım: Faḫr-i cihānım AK₂

⁴⁶²393a - Şi‘ri okuyub didi kim: Şi‘ri okudu çün didi İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Şi‘ri okuyub didi ki M / Şi‘ri okudu çü didi AK₁

⁴⁶³393b - Kim: Ki M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

394. Muḥammed'in elin eline aldı
Hemān-dem ʔoġrı şavma⁴⁶⁴ aya geldi
(Muhammed'in elini eline alıp hemen ibadethaneye doğru geldi.)
395. Ƙamunuñ üzerine ƙıldı taƙdīm
Ebū Cehl diledi kim men⁴⁶⁵ ideyim
(Hepsinin üzerine takdim etti; Ebu Cehil [Muhammed'in] men edilmesini istedi.)
396. Didi Buḥrā aña kim ne sözün var⁴⁶⁵
Ki söylemege ey la⁴⁶⁶ in[-i] murdār⁴⁶⁶
(Buhra, ona "Ey lanetli ve iğrenç [kişi]! Ne sözün var?" dedi.)
397. Ƙiṭāb idüb didi diñleñ bu sözi⁴⁶⁷
Ki da⁴⁶⁸ vet eylemişim cümleñüzi⁴⁶⁸
([Davetlilere] hitap edip "Bu sözü dinleyin ki ben hepinizi davet etmişim." dedi.)
- 19b
398. Muḥammed için olmuşdur ziyāfet
Ben itmezdim size zerrece raġbet
(Bu ziyafet Muhammed için olmuştur [yoksa] ben size zerrece raġbet etmezdim.)
399. Daḥı ben böyle iderdım şehādet⁴⁶⁹
Muḥammed'dür aşıl ehl-i sa⁴⁶⁹ ādet
(Ben böyle şehadet ederdim; asıl mutluluk ehli Muhammed'dir.)
400. Bilün āḥir zamān peygām-beridür
Daḥı cümle nebīler serveridür
(Bilin [ki O] son zaman peygamberidir ve dahi bütün nebilerin öncüsüdür.)
401. Bunuñ yūzi şuyına kā'inātı
Ḥüdā halk eylemişdür mümkünātı⁴⁷⁰
(Allah Muhammed'in yüzü suyu [hürmetine] bütün varlıkları yaratmıştır.)

⁴⁶⁴394b - Ʀoġrı şavma⁴⁶⁴ aya: Şavma⁴⁶⁴ aya Ʀoġrı İAE

⁴⁶⁵396a - Didi Buḥrā aña kim: Buḥrā aña didi M / Didi Buḥrā kim MK₅

⁴⁶⁶396b - La⁴⁶⁶ in: Mel⁴⁶⁶ ün M

⁴⁶⁷397a - Dinleñ: Dinle MK₅

⁴⁶⁸397b - Ki: Ki ben MK₅

⁴⁶⁹399a - Böyle iderdım: İderem böyle AÜ, M, AK₁ / Böyle iderem MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂,

P

⁴⁷⁰401b - Mümkünātı: Kā⁴⁷⁰ inātı MK₅

402. Eger bu olmasaydı olmaz idi⁴⁷¹
Cihāna cinn ü âdem gelmez idi⁴⁷²
(Eğer O olmasaydı [hiçbir şey] olmazdı; bu dünyaya cin ve insan gelmezdi.)
403. Bu sözleri didi vü daḥı tırdı⁴⁷³
Varub bu ḥalka tiz ni‘ met getürdi
(Bu sözleri dedi ve durdu; varıp bu halka çabucak nimet getirdi.)
404. Yenildi vü içildi dürlü ni‘ met
Du‘ ā kıldı vü tağıldı şöḥbet⁴⁷⁴
(Çeşitli nimetler yenildi ve içildi; dua edildi ve sohbet dağıldı.)
405. Tırı gelüb icāzet dilediler
Hemişe himmetiñ olsun didiler
(Gelip izin istediler; daima yardımın olsun dediler.)
406. Tırub Muḥammed’i gönderdi vardı
Yine tekrār yüzün yerlere sürdi
([Buhra] durup Muhammed’i gönderdi [yanına] vardı yine yüzünü yerlere sürdü.)
407. Budur senden dileğim yâ Muḥammed
Kaçan kim saña irişür nübüvvet⁴⁷⁵
(Ey Muhammed, senden dileğim budur ki sana peygamberlik erişir.)
408. Beni de ümmetinden eyleyesin
Yarın şefâ‘ atinle toylayasın
(Beni de ümmetinden eyleyesin; yarın [mahşerde] şefaatinle ağırlayasın.)
- 20a
409. Şükürler eyleyüb didi ki ey mäh⁴⁷⁶
Murâda irmişem el-ḥamdu li’llâh
(Ey ay [yüzlü!], şükürler edip Allah’a hamd olsun arzuma ulaşmışım.)
410. Tazarru‘ lar ile ayrıldı Buḥrâ

⁴⁷¹402a - Eger: Ger İAE

⁴⁷²402b - Cinn ü âdem: Cinn ve âdem AÜ, MK₃, B, P

⁴⁷³403a - Bu sözleri didi vü daḥı tırdı: Bu sözi eyle didi tırdı İAE / Bu sözleri didi daḥı tırdı K / Bu sözile didi ve daḥı tırdı P

⁴⁷⁴404b - Kıldı: Kıldı AÜ, M, AK₁; Vü tağıldı: Tağıldı MK₅

⁴⁷⁵407b - İrişür: İrsün K

⁴⁷⁶409a - Ki: Kim AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

Feğânından tölardı ƣağ u şağrâ⁴⁷⁷

(Buhra oradan bağırışlar içinde ayrıldı; dağ ve çöl [onun] figanıyla doldu.)

“fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün”

411. Ger bu ‘ âlem ħalkı dirse subĥ u şâm

Medĥ olunsa ĥaşre dek olmaz tamâm⁴⁷⁸

(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

412. Ger dileriseñ bula cāniñ şafâ

Vir şalavât resûl-ı Muşţafâ⁴⁷⁹

(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)

413. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ Muğţefî

Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ Muğţaffî⁴⁸⁰

(Sana selam olsun ey ardı sıra giden, sana selam olsun ey ardında toplanan!)

414. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ Resûlü’l-melâĥim⁴⁸¹

Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ Resûlü’r-raĥâti⁴⁸²

(Sana selam olsun ey savaşçı resul, sana selam olsun ey rahat ettiren!)

“mefâ‘ ilün / mefâ‘ ilün / fe‘ ülün”

415. Çü yola kârübân oldı revâne⁴⁸³

Yine at çekdiler faĥr-i cihâna⁴⁸⁴

(Çünkü kervan yola koyuldu; iftihar kaynağına yine at verildi.)

416. Bular günlerde bir gün irdi Şâm’a

Ĥaber irişdi cümle ĥaş u ‘ âma

(Bunlar günlerden bir gün Şam’a ulaştılar; bütün halka haber erişti.)

⁴⁷⁷410b - Feğânından: Efğânından P; Ƣağ u şağrâ: Kûh-ı şağrâ İAE, MK₄ / Kûh u şağrâ AÜ, M, K, MK₂, MK₅, AK₁ / Kûh şağrâ AK₂, P

⁴⁷⁸Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allâhu Zâdu Muĥammeden Ta‘ zîmân / Şallu ‘ Aleyhü Vesselâmu Eslimân” başlığı vardır.

⁴⁷⁹Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁴⁸⁰Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁴⁸¹414a - Yâ Resûlü’l-melâĥim: Yâ Resûlü’l-delâ‘ il AK₁

⁴⁸²Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

414b - Resûlü’r-raĥâti: Resûlillâh İAE / Resûlü’r-raĥmete AÜ, M, K, B
K nüshasında bu beyitten sonra “Baĥr-i Âĥer” başlığı vardır.

⁴⁸³415a - Çü yola: Çün yola İAE, AK₂, P / Çün bu yola AÜ

⁴⁸⁴415b - At çekdiler: Çekdiler İAE, MK₃

417. Çıkuban ehl-i Şām karşıladılar
Size Allāh mu‘īn olsun didiler⁴⁸⁵
(Çıkıp Şām halkı karşıladılar; size Allah yardımcı olsun dediler.)
418. Varub hanlara kōndılar tamāmi⁴⁸⁶
Oṭalar tūtdılar heb hāṣ u ‘āmı
(Tamamı varıp hanlara yerleştiler; hepsi odalar tuttular.)
419. Şu deñlü fā‘ide itdi ki bunlar
Kimesne görmemiştir şöyle kim var⁴⁸⁷
(Kervan halkı, o denli faydalar ettiler ki böyle faydaları kimseler [daha önce] görmemiştir.)
- 20b
420. Didiler kim gelürüz bunda biz çok⁴⁸⁸
Ki böyle fā‘ide itdigimiz yok
(Biz burada çok geliriz ki böyle bir yararımız yok.)
421. Ebū Bekr didi Meysere’ye ey cān
Muḥammed ḥidmetindendür bu iḥsān⁴⁸⁹
(Ebu Bekir Meysere’ye “Ey can, bu ihsan Muhammed’in hizmetidir.” dedi.)
422. Didi Meysere gerçek söylediñüz
Muḥaḳḳaḳdur anı kim siz didiñüz⁴⁹⁰
(Meysere “Doğru söylediniz, bu söylediğiniz şüphesiz ki doğrudur.” dedi.)
423. Ki ben beni bileden beri ey şāh
Ticārete gelürem bunda her gāh⁴⁹¹
(Ey şah, ben kendimi bildiğimden beri her zaman ticarete gelirim.)
424. Ki böyle fā‘ide görmüş degülem
Bu işüñ sırrına ırmış degülem
(Ki böyle yarara görmüş değilim, bu işin sırrına ulaşmış değilim.)

⁴⁸⁵İAE nüshasında bu mısra yoktur.

⁴⁸⁶418a - Varub: Varuban MK₅

⁴⁸⁷419b - Kimesne: Kimse İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / Kimseler B; Kim: Ki AÜ, M, MK₅, AK₁

⁴⁸⁸420a - Gelürüz bunda biz çok: Gelürüz kim bunda çok MK₅

⁴⁸⁹421b - Ḥidmetindendür: Ḥürmetindendir İAE / Ḥidmetinedir AÜ / Ḥizmetinden K

⁴⁹⁰422b - Anı kim siz: Anı kim size AÜ, AK₁ / Siz anı kim M

⁴⁹¹423b - Gelürem: Gelürdüm İAE / Gelürin K / Gelürüz MK₅

425. Ḥadīce'nün ḥisābsız oldı mālī⁴⁹²
Sevinüb Meysere buldı kemālī
(Hatice'nin malı hesapsız oldu; Meysere sevinip huzuru buldu.)
426. Cühūdlaruñ meger bayrāmı geldi⁴⁹³
Şhirden şamuları taşra oldı
(Meğerse Yahudilerin bayramı gelmişti; hepsi şehirden gitmişti.)
427. Bular bir ulu şahrāya ŧonandı
Tenefler şırılub şandīl uyandı⁴⁹⁴
(Bunlar bir büyük çöle toplandı; çadırlar kurulup kandiller yakıldı.)
428. Didiler gelüñüz biz de varalum
Nicesi bayrām iderler görelüm⁴⁹⁵
(Gelin biz de gidelim, nasıl bayramı kutlarlar görelim dediler.)
429. Ebū Bekr ile Meysere'Bū Süfyān⁴⁹⁶
Ki Mekke ulıları cümle a' yān
(Ebu Bekir, Meysere, Ebu Süfyan, Mekke büyüklerinin hepsi.)
430. Muḥammed'i bile aldılar ey yār⁴⁹⁷
Varalar seyr içün ol gice bunlar⁴⁹⁸
(O gece [bayramı] seyretmek için Muhammed'i bile [yanlarına] aldılar.)
- 21a
431. Görürler ki şamu yeyüb içerler⁴⁹⁹
Ki bütler üstüne şacı şaçarlar
(Görürler ki hepsi yiyip içerler; putların üstüne saçı saçarlar.)
432. Olar odlar yaķub secde iderler⁵⁰⁰

⁴⁹²425a - Oldı mālī: Oldı AK₂

⁴⁹³426a - Bayrāmı: Bednāmı AÜ, M, MK₂, AK₁, B

⁴⁹⁴427b - Tenefler: Çadırlar M, K; Şandīl: Şandīller İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P; Uyandı: Yandı K

⁴⁹⁵428b - Nicesi bayrām iderler: Nicesi betnām eylerler AÜ, MK₂, MK₅, AK₁ / Nice bednām iderler M / Nicesi bayrām eylerler K, MK₃, MK₄, AK₂

⁴⁹⁶429a - Ebū Bekr ile Meysere'Bū Süfyān: Ebū Bekr ile Meysere Ebū Süfyān AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Ebū Bekr ile Meysere Bū Süfyān M

⁴⁹⁷430a - Muḥammed'i bile aldılar ey yār: Muḥammed'i bilesince alurlar M / Muḥammed bile aldılar ey yār MK₃

⁴⁹⁸430b - Varalar: Varırlar M / Vara MK₅

⁴⁹⁹431a - Görürler ki: Görür ki MK₅

⁵⁰⁰432a - Olar: Ulu AÜ, M, K, AK₁; Odlar: Āteş K

Ki bunlar adına Mecūsī dirler⁵⁰¹
(Büyük ateşler yakıp [ona] secde ederler ki bunların adına Mecusi derler.)

433. Kāmusı yeyüb içüb şād u ḥandān⁵⁰²
Kimi mest kimi sarhoş kimi ḥayrān
(Hepsi sevinçli ve gülerek yiyip içerler; [bunların] kimisi mest olmuş, kimisi sarhoş kimisi hayrandır.)

434. Muḥammed Muṣṭafā çün bunı gördi
Ki bir kez bunlara karşı okurdu⁵⁰³
(Muhammed Mustafa bunları gördü; bir kez bunlara karşı [dua] okudu.)

435. Kāmunuñ ol sâ' at söyüñdi öd⁵⁰⁴
Niçenüñ qorḥusından şındı ödi⁵⁰⁵
(O saat hepsinin ateşi söndü; birçoğunun korkudan ödü koptu.)

436. Niçe kim cehd idüb yakamadılar⁵⁰⁶
Bize bu ne muşibetdür didiler⁵⁰⁷
(Uğraşıp ateşi [tekrar] yakamadılar; bize bu ne musibettir dediler.)

437. Ol itlerüñ var idi bir ulu
Kāmunuñ ihtiyārı sevgülisi
(O itlerin bir büyüğü vardı; [O] hepsinin [en] yaşlısı, sevgilisiydi.)

438. Didiler bize bildür bu ne ḥāldür
Bu işde cümlemüz heb bī-mecāldür⁵⁰⁸
([O'na] “Bu işte hepimiz güçsüzüz, bu ne haldir bize anlat.” dediler.)

439. Didi kim Mekke kavmini buluñuz
Muḥammed bunlaruñladır bilüñüz
([Büyükləri] “Mekke kavmini bulunuz, Muhammed onlardır biliniz.” dedi.)

440. Gelecekdir zīrā āḥir zamānda⁵⁰⁹
Gele hem kārübān kavmile bunda

⁵⁰¹432b - Ki bunlar: Bunlarıñ K

⁵⁰²433a - İçüb: İçün MK₂ / Şād u ḥandān: Şād-ı ḥandān AK₂, P

⁵⁰³434b - Bunlara: Butlara MK₂, MK₅; Okurdu: Oturdu M / Okudu MK₅ / Okur B

⁵⁰⁴435a - Ol: O M, K; Söyüñdi: Söñdi AÜ, M, AK₁

⁵⁰⁵435b - Niçenüñ: Nicenüñ İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂ / Nicesinin MK₅; Şındı: Şıddı AK₁

⁵⁰⁶436a - Niçe: Nice İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁵⁰⁷436b - Bize bu ne: Bize bu AK₂, P

⁵⁰⁸438b - Heb bī-mecāldür: Bī-mecāldür AÜ, M, AK₁ / Hem bī-mecāldür MK₄, MK₅, AK₂, P

⁵⁰⁹440a - Gelecekdir zīrā: Gelecekdir İAE / Ki zīrā gelecek M

(Son zamanda [dünyaya] gelecektir; kervan halkı ile hem buraya gelecektir.)

441. Muḥammed'îñ gelecegi zamānı

İrişmişdir budur anuñ nişānı

(Onun işareti budur; Muhammed'in geleceği zaman gelmiştir.)

21b

442. Naẓarı irdi çü putlara yakın⁵¹⁰

Söyündi odı ẓandīllere baķın⁵¹¹

(Putlara baktı, ateşi söndürdü kandillere bakın.)

443. Bilüñüz kim cihāna ol geliser⁵¹²

Ḳamu dīnleri heb bātıl kılısar

(Biliniz ki O dünyaya gelecek; bütün dinleri geçersiz kılacak.)

444. Nişānın deyüvirdi bir bir anuñ

Didi ol bundadur taḥķīķ inanuñ

(Onun işaretlerini bir bir anlattı; “Şüphesiz o buradadır, inanın.” dedi.)

445. Anuñ ḥükmi ṭuta cümle cihānı

Musaḥḥar eyleye kevn ü mekānı⁵¹³

(Onun hükmü bütün dünyaya yayılacak; kâinatı ele geçirecek.)

446. Ki ‘ asker cem‘ idüb kılıç çeke ol⁵¹⁴

Nice başlar kesüb ẓanlar döke ol⁵¹⁵

(O ki asker(leri) toplayıp kılıç çekecek; birçok başı kesip kanlar dökecek.)

447. Bu sözleri çün işitdi bu itler⁵¹⁶

Aradı Mekke ẓavmin ol pelīdler⁵¹⁷

(O itler bu sözleri işitti; o alçaklar Mekke kavmini aradı.)

448. Be-ğāyet Meysere'ye ẓorķu düşdi

⁵¹⁰442a - Çü putlara: Putlara İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Çün bunlara M / Bunlara AK₁

⁵¹¹442b - Söyündi odı: Söndi odı AÜ, AK₁ / Söndi odlar M / Söyündi âteş K; ẓandīllere: ẓandīller İAE, AÜ, M, K, MK₄, AK₁, AK₂, P; Baķın: Yaķın AÜ, M, K, AK₁, AK₂, P

⁵¹²443a - Kim: Ki İAE, MK₂, MK₄

⁵¹³445b - Kevn ü mekānı: Kevn-i mekānı İAE, AÜ, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Kevn mekānı K, MK₂

⁵¹⁴446a - Çeke ol: Çeke MK₅

⁵¹⁵446b - Nice: Niçe AÜ, AK₁, AK₂, P; Döke ol: Döke MK₅

⁵¹⁶447a - Bu sözler: O bu sözi B; Çün işitdi bu itler: İşitdi çün ol itler İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, P

⁵¹⁷447b - ẓavmin: ẓavmini MK₃, B; Ol pelīdler: Pelīdler B

Ebū Bekr'e daħı ħavfı iriřdi⁵¹⁸

(Sonunda Meysere'nin [içine bir] korku düştü; Ebu Bekir'e de korku erişti.)

449. Alub Meysere ol faħr-i cihānı

Ki cübbe altına řaķladı anı

(Meyser, O kâinatın iftiħar kaynağını alıp cübbesinin altına sakladı.)

450. Be-ġāyet cehd idüb bulamadılar⁵¹⁹

Ki ķanda idüğün bilemediler

(Çok uğraşıp bulamadılar; nerede olduğunu bilemediler.)

451. Dönüb kārübāna itdiler ħaber tiz

Ķamu oşalarına gitdiler tiz⁵²⁰

(Hemen dönüp kervana haber verdiler; hepsi hemen odalarına gittiler.)

452. O gice kārübān oldı revāne⁵²¹

Güneş şoğuncaya dek bu cihāna⁵²²

(O gece kervan yola koyuldu; bu dünyaya güneş doğuncaya kadar [yola devam ettiler].)

453. Bular ķať^c eylediler bir ķonaķ yer⁵²³

Selāmet ķurtulub anda yigid-ber⁵²⁴

(Yaşlı [ile] genç sağlam bir şekilde kurtulup bir konaklık yeri geçtiler.)

22a

454. Yüridiler ķamusı ķona göçe

Cemī^c an řād u ħandān yiye iće⁵²⁵

(Hepsi dura kalka, gülerek ve mutlu yiyip içip yürüdüler.)

455. Yaķın ķalmıřdı Mekke üç ķonaķ yer⁵²⁶

Neler ķılur görüñ ol Ħayy u Ķādir⁵²⁷

(Mekke'ye üç konaklık bir yer kaldı; O bütün varlıklara hayat kaynağı olan ve mutlak kudret sahibi Allah gör neler yapar.)

⁵¹⁸448b - Ħavfı: Bīñ ħavf İAE, AÜ, MK₃, MK₄ / Pek ħavf M, K, AK₁, AK₂, P / Ħavf pek MK₂

⁵¹⁹450a - Be-ġāyet: Ġāyet İAE

⁵²⁰Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

⁵²¹452a - O gice: Ol gice MK₅, AK₂, P

⁵²²452b - Dek bu cihāna: Degin cihāna K

⁵²³453a - Bular: Bunlar K, MK₅

⁵²⁴453b - Yigit-ber: Yigit-bir İAE, MK₃ / Yigit-pir AÜ, M, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁵²⁵454b - Cemī^c an: Cem^c isi M, AK₂, P / Cem^c i K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / řād u ħandān:

řād-ı ħandān AK₂, P

⁵²⁶455a - Ķalmıřdı Mekke: Ķaldı Mekke'ye B; Üç: Bir AÜ, M, AK₁; Ķonaķ yer: Ķonaķ MK₅

⁵²⁷455b - Ħayy u Ķādir: Ħayy u Ħallāķ MK₅ / Ħaķ Ķādir AK₂, P

456. Kāmu Mekke uluları derildi⁵²⁸
Ki cümle Meysere katına geldi
(Bütün Mekke büyükleri toplandı; hepsi Meysere'nin katına geldi.)
457. Kaçan kim ol yere gelseler ey yār
Şalarlar buradan müjdeci bunlar⁵²⁹
(Ne zaman ki onlar o yere varsalar buradan bir müjdeci gönderirler.)
458. Ki Meysere kalem aldı eline
Getürdi Allāh adını diline
(Ki Meysere eline kalem aldı; Allah adını diline getirdi.)
459. Ḥadīce Ḥātūn'a tīz yazdı nāme
Ne günü varub irdigüni Şām'a⁵³⁰
(Hatice Hatun'a mektup yazdı; Şam'a hangi gün varıp eriştiklerini [bildirdi].)
460. Daḥı Buḥrā ḥikāyetin tamāmī⁵³¹
Nice konuqladığın ḥāş u 'āmī⁵³²
(Buhra hikayesinin tamamını, (kervan) halkını nasıl konuk ettiğini.)
461. Bu seferde daḥı hem kārübānuñ⁵³³
Nicesi fā'ide itdügin anuñ⁵³⁴
(Bu sefer kervanın birçok kâr ettiğini.)
462. Daḥı hem ol cühūdlar bayrāmında⁵³⁵
Didi hem nicesi olmuşdur anda⁵³⁶
(Ve dahi Yahudilerin bayramında nelerin olduğunu da [anlattı].)
463. Nicesi olmuşıdı yazdı bir bir⁵³⁷

⁵²⁸456a - Mekke uluları: Kārübān büyükleri K

⁵²⁹457b - Şalarlar: Şalarlardı İAE / Şalalar AÜ; Buradan: Oradan AÜ, M, AK₁ / Ol yerden MK₅

⁵³⁰459b - Günü: Güne İAE, AK₂

⁵³¹460a - Ḥikāyetin: Ḥikāyesin M

⁵³²460b - Nice: Niçe AÜ, AK₁

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵³³Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵³⁴461b - Nicesi: Niçesi AÜ, MK₂, AK₁

⁵³⁵462a - Daḥı hem ol cühūdlar bayrāmında: Daḥı hem ol cühūdların bet-nāmında AÜ / Cühūdların daḥı hem bed-nāmında M / Daḥı ol cühūdlar bayrāmında K / Daḥı hem ol cühūdlar bed-nāmında MK₂ / Daḥı hem cühūdların bet-nāmında AK₁ / Daḥı hem o cühūdlar bayrāmında AK₂

⁵³⁶Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵³⁷463a - Nicesi: Nice İAE, MK₄ / Niçe AÜ, M, K, MK₂, AK₁; Yazdı: Hep yazdı M

Ne kim olmuşdu anı kıldı takrîr⁵³⁸
(Neler olduğunu bir bir anlattı; olanları tekrar etti.)

464. Didi kim ey ulular diñleñüz söz⁵³⁹
Ki müjdeci kimi gönderelüm biz
(“Ey büyükler sözümü dinleyiniz, biz kimi müjdeci gönderelim?” dedi.)

22b

465. Didiler kim emr ü fermân seniñdür⁵⁴⁰
Asıl māl metā^c kārübān seniñdür⁵⁴¹
(“Emir ferman senindir, asıl mal mülk kervan senindir.” dediler.)

466. Didi kim ben revā gördüm Muḥammed⁵⁴²
Varub müjdeleye vü giye ḥil^c āt⁵⁴³
([Meysere] “Ben Muhammed’i uygun gördüm; varıp müjdelesin ve kaftanı giysin” dedi.)

467. Ḳamusundan Muḥammed’e revādur
Ki evlād-ı Ḥalīl hem Muṣṭafā’dur⁵⁴⁴
(Hepinizden [daha fazla] Muhammed’e layıktır ki Mustafa hem Halil’in neslindendir.)

468. Ebū Cehl Ebū Leheb işitdi
İkisi de ṭa^c nlı sözler itdi
(Ebu Leheb ve Ebu Cehil işittiler ikisi de ağır sözler söylediler.)

469. Didiler bu sözün hiç aşlı yokdur
Celāsunlar bu ^c asker içre çokdur
(“Bu sözün hiç gerçeği yoktur; cesur olanlar bu askerin içinde çoktur.” dediler.)

470. Didigiñüz kişi yolu ne bilür⁵⁴⁵

⁵³⁸463b - Anı kıldı: Kıldı anı M

⁵³⁹464a - Diñleñüz: Diñleyiñ M, K; Söz: Siz İAE, M, K

⁵⁴⁰465a - Didiler kim: Didiler M, MK₅; Emr ü fermân: Emr fermân İAE, K, MK₄, MK₅, AK₂, B, P / Emr ü fermânlar M

⁵⁴¹465b - Māl metā^c kārübān: Māl-ı metā^c -ı kārübān İAE, MK₂, MK₄, AK₂, P / Metā^c -ı kārübān AÜ / Metā^c ı kārübān cümle M / Mālī metā^c u kārübānı MK₃ / Māl u metā^c karubān MK₅ / Metā^c u kārübān AK₁; Seniñdür: Cümle seniñdir AK₁

⁵⁴²466a - Gördüm: Gördigim İAE; Muḥammed: Aḥmed’i M / Muḥammed’i AK₁

⁵⁴³466b - Müjdeleye vü giye: Müjdeleye ve giye İAE, AÜ, K, AK₁ / Müjdeleye giye M, MK₅; Ḥil^c āt: Ḥil^c ātı M, AK₁

⁵⁴⁴467b - Evlād-ı Ḥalīl hem Muṣṭafā’dur: Evlād-ı Ḥalīl Muṣṭafā’dur İAE, AÜ, K, MK₂, AK₁ / Evlād-ı Ḥalīl-i Muṣṭafā’dır MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁵⁴⁵470a - Didigiñüz: Didiniñiz P; Kişi: Ādem MK₅

Yarım mil gitmeden yolu yañılır⁵⁴⁶

(Dediğiniz kişi yolu ne bilir; yarım mil [bile] gitmeden yolu karıştırır.)

471. Ol aşıl kişi hiç anı ider mi⁵⁴⁷

Gice ile turub yola gider mi

(O asıl kişi bunu hiç yapar mı? Gece ile durup yola gider mi?)

472. İşitdi Meysere didi ki Va'llāh⁵⁴⁸

Ümidüm bu durur şaklaya Allāh⁵⁴⁹

(Meysere işitti “Allah’a yemin olsun! Ümidim budur, Allah sakınsın.” dedi.)

473. Hüdā şaşırmağa yolundan anı⁵⁵⁰

Selāmet ilte ol faħr-i cihānı

(Allah onu yolundan şaşırtmasın; o kâinatın iftihar kaynağını esenlikle iletсин.)

474. Getürüb virdi nāmeyi eline⁵⁵¹

Hüdā irsāl ide Mekke yolına⁵⁵²

([Meysere] mektubu getirip eline verdi; Allah, [seni] Mekke yoluna [esenlikle] göndersin.)

475. İdüb cehdi oluñ yola revāne⁵⁵³

Ki didi şubħa degin yüri vara⁵⁵⁴

(Sabaha kadar yürüyüp varacaksın [o yüzden] hemen yola çıkmak için çaba gösterin.)

23a

476. Hemān uyħuyı terk idüb gidesin⁵⁵⁵

Şu nāmeyi Hādīce’ye viresin⁵⁵⁶

(Hemen uykuyu terk edip gidesin; şu mektubu Hatice’ye iletесin.)

477. Bilüb sağlıgımız oluban şād

Ola hem qalbi anuñ ğamdan āzād

⁵⁴⁶470b - Yolu: Yolu gitmez MK₃

⁵⁴⁷471a - Hiç anı: Anı hiç AÜ, M, AK₁

⁵⁴⁸472a - Ki: Kim İAE, MK₄

⁵⁴⁹472b - Bu durur: Budur İAE, AÜ, MK₄, MK₅, AK₁

⁵⁵⁰473a - Yolundan: Yoldan İAE, MK₄

⁵⁵¹474a - Virdi nāmeyi: Nāmeyi virdi K / Virdi nāme MK₃

⁵⁵²474b - İrsāl ide Mekke yolına: Āsān ide gide yoluna K

⁵⁵³475a - Oluñ yola: Oluñ didi AÜ, AK₁ / Didi oluñ M

⁵⁵⁴475b - Degin: Dek M; Vara: Revāne AÜ, AK₁, AK₂, P / Mekke’ye M

⁵⁵⁵476a - Uyħuyı: Uyħuñı AÜ, AK₁; Gidesin: Gidesiz AK₁, AK₂, P

⁵⁵⁶476b - Şu nāmeyi: Şu nāme AK₂; Viresin: İletesin İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, B / Viresiz AK₁ / İletesiz AK₂, P

(Sağlıklı olduğumuzu bilip sevin; onun kalbi hem kederden azat olsun.)

478. Girü mektûb alub bize gelesin⁵⁵⁷
Ki yolda bize karşı getüresin⁵⁵⁸
(Geri mektup alıp bize gelesin ki yolda bizimle karşılaşsın.)

“fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün”

479. Ger bu ‘âlem halkı dirse subh u şâm
Medh olunsa haşre dek olmaz tamâm⁵⁵⁹
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

480. Ger dileriseñ bula cânıñ şafâ
Vir şalavât ber-resûl-ı Muştafa⁵⁶⁰
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)

481. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Kâmil⁵⁶¹
Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ İklîl⁵⁶²
(Sana selam olsun ey eksiksiz olan, sana selam olsun ey baş tacı!)

482. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Müddeşşir⁵⁶³
Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Müzzemil⁵⁶⁴
(Sana selam olsun ey örtüsüne bürünen, sana selam olsun ey örtünüp bürünen!)

483. Seyyid-i ‘âlem Muhammed ol gice⁵⁶⁵
‘Azm-i Mekke kıldı gitdi ol gice⁵⁶⁶
(Dünyanın efendisi Muhammed o gece Mekke’ye doğru yola koyuldu.)

“fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün”

⁵⁵⁷478a - Gelesin: Gelesiz AK₁, AK₂, P

⁵⁵⁸478b - Getüresin: Getüresiz AK₁, AK₂, P

⁵⁵⁹Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allâhu Zâdu Muhammeden Ta‘zîmân / Şallu ‘Aleyhü Vesselâmu Eslimân” başlığı vardır.

⁵⁶⁰Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁵⁶¹481a - Yâ Kâmil: Yâ Kâmilü AK₁, AK₂, B, P

⁵⁶²481b Yâ İklîl: Yâ İklîlü AK₁, B, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁵⁶³482a - Yâ Müddeşşir: Yâ Müddeşşirü AK₁, B, P

⁵⁶⁴482b - Yâ Müzzemil: Yâ Müzzemilü AK₁, B, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Âḥir” başlığı vardır.

⁵⁶⁵483a - Gice: Giceye MK₂

⁵⁶⁶MK₃ ve AK₂ nüshalarında 483 ve 484. beyitlerin yerleri değiştirilmiştir.

484. Tîz hecîn ayarlayub bindirdiler⁵⁶⁷
Muştafâ'yı müjdecî gönderdiler⁵⁶⁸
(Hemen deveyi hazırlayıp Mustafa'yı müjdecî gönderdiler.)
485. Gideriken gözine uyhu gelür⁵⁶⁹
Ya' nî kim ğaflet aña fırsat bulur⁵⁷⁰
(Giderken gözüne uyku gelir yani ki uykusuzluk ona fırsat bulur.)
486. Devenüñ yularına yapışub ol⁵⁷¹
Yoldan ırak yire ilter ol fużül⁵⁷²
([Muhammed] devenin yularına yapışırken o yol bilmez deve O'nu yoldan uzak yere iletir.)
- 23b
487. Haḡ Te' ālā emr ider Cebrā' il'e⁵⁷³
Deveyi didi getür toġrı yola⁵⁷⁴
(Allah Cebrail'e deveyi doğru yola getir diyerek emreder.)
488. Ol sâ' atde indi Cibrîl-i Emîn⁵⁷⁵
Deveyi yolına getürdi hemîn
(O saatte Cebrail [yeryüzüne] indi; deveyi hemen doğru yoluna getirdi.)
489. Çün uyur idi daḡı uyanmadı⁵⁷⁶
Kendüsini yoldan azdum şanmadı
([Muhammed] uyurdu ama uyanmadı; kendisinin yoldan ayrıldığını anlamadı.)
490. Sen uyurken toġrı yola getüren⁵⁷⁷

⁵⁶⁷484a -Ayarlayub bindirdiler: Hâzırlayub didiler İAE, AÜ, MK₂, MK₅, AK₁

⁵⁶⁸ Bu beyit İAE, M, K, MK₂, MK₄, MK₅ ve AK₁ nüshalarında 473. beyitten sonra gelmektedir. AÜ nüshasında yoktur.

⁵⁶⁹485a - Uyhu gelür: Uyhu geldi İAE

⁵⁷⁰485b - Ya' nî kim ğaflet aña fırsat bulur: Ya' nî kim şeytân aña fırsat bulur İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, P / Ya' nî kim uyhusı gelüb ol uyur AÜ, M, AK₁ / Ya' nî şeytân aña fırsat bulur MK₅

⁵⁷¹486a - Yularına yapışub ol: Yularına yapışub ol şeytân-ı la' in AÜ, AK₁ / Tutdı yuların iblis-i la' in M

⁵⁷²486b - Yoldan ırak yire ilter ol fużül: Yoldan ırak yire iletür ol fużül İAE, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Yoldan ayrı eyledi anı hemîn AÜ, M, AK₁ / Yoldan uzak yire iletir ol fużül K

⁵⁷³487a - Cebrā' il'e: Cebrā' il MK₂

⁵⁷⁴487b - Deveyi didi getür: Deveyi getür didi İAE, MK₅ / Develiyi getür AÜ, M, AK₁

⁵⁷⁵488a - Ol sâ' atde: Ol sâ' at AK₂; İndi: Anladı İAE; Cibrîl-i Emîn: Cebrā' il-i Emîn MK₃, MK₄, AK₂ / Cibrîl ü Emîn AK₁ / Cebrā' il Emîn P

⁵⁷⁶489a - Uyur idi: Olur idi MK₂

⁵⁷⁷490a - Uyurken: Olurken MK₂

Niçe dürlü müşkil işin bitüren⁵⁷⁸

(Sen uyurken [seni] doğru yola getiren; birçok zorlu işi bitiren.)

491. Sen yetimiken saña ihsân iden

İki cihâna seni sultân iden⁵⁷⁹

(Sen yetimken sana yardım eden; iki dünyaya seni sultan eden.)

492. Ümmetüñi heb saña bağışladım

Yâ Muhammed gör ne ihsân işledim⁵⁸⁰

(Ümmetini hep sana bağışladım; gör ey Muhammed sana ne yardım[lar] ettim.)

493. Ümmetiñden şöyle kim bir kimsenüñ

‘Ömri yetmiş yıl dälâletde anuñ⁵⁸¹

494. Geçse hergiz hayr ‘amel işlemese⁵⁸²

Âhiretçün fıkır idüb gam yemese⁵⁸³

495. ‘Âkıbet suçlarına ikrâr idüb

Cân u dilden tevbe istiğfâr idüb⁵⁸⁴

496. Dise kim yâ Rab sığındım saña⁵⁸⁵

Derdimendem ya‘ nî dermân it baña⁵⁸⁶

(Şöyle ki ümmetinden bir kimsenin ömrü yetmiş yıl [boyunca] doğru yoldan ayrı geçse; asla iyi işler yapmasa ahireti için kederlenmese, sonsuz suçlarını kabul edip can ve gönülden tövbe etse, dese ki “Ya Rab sana sığındım, dertliyim bana derman et.”.)

497. Şuçunu bağışlayub rahmet kılam

Âhiretde meskenin cennet kılam⁵⁸⁷

⁵⁷⁸490b - Niçe dürlü: Nice dür İAE / Nice dürlü M, K, MK₄, AK₁, AK₂; İşin: İş AÜ, AK₁

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁷⁹Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸⁰Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸¹493b - Dälâletde: Dälâlet içinde AK₂, P

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸²494a - Geçse: Gice K

⁵⁸³494b - Âhiretçün: Âhireti M

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸⁴495b - Cân u dilden: Cân dilden MK₂/ Cân-ı dilden AK₂, P

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸⁵496a - Yâ Rabb: Yâ Rabbi M, K, MK₄, AK₂

⁵⁸⁶496b - Derdimendem: Derdmendem İAE, MK₂, MK₅, B

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸⁷Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

([Onun] suçunu bağışlayıp merhamet edeyim; ahirette [onun] yerini cennet eyleyeyim.)

24a

498. Biz geledüm yine söz evveline⁵⁸⁸

Gitdi deve yine doğru yolına⁵⁸⁹

(Biz yine sözün öncesine gelelim; deve yine doğru yoluna gitti.)

499. Hâk Te'âlâ emri ile pes i cân⁵⁹⁰

Ol sâ'atde Mekke'ye irdi hemân

([Muhammed] Allah'ın emri ile o saatte hemen Mekke'ye ulaştı.)

500. Hâdîce'nün diñle imdi hâlini

Kimseye bildürmedi ahvâlini

(Şimdi Hatice'nin halini dinle; [O] durumunu kimseye anlatmadı.)

501. Şöyle kim müştâk u ser-gerdân idi⁵⁹¹

Ağlamağdan gözleri giryân idi

(Şöyle ki hasretinden ne yapacağını bilmezdi; gözleri yaşlarla dolu ağlardı.)

502. Gözlerinden dâ'imâ dökerdi yaş

Ağlaşurlardı aña kıl qaravaş⁵⁹²

(Gözlerinden daima yaş dökerdi; [onun bu haline] kulları ve hizmetkarları da ağlardı.)

503. Dir idi kim müjdecî geldiğini

Müjdeleyüb baña bildürse anı

(“Kim müjdecinin geldiğini müjdeleyip bana bildirirse.” derdi.)

504. Ben anı mālımdan âzâd ideyim

Dağı çok nesne virüb şâd ideyim

(Onu malımdan azat edeyim ve dahi çok mal verip sevindireyim.)

505. Şubh u şâm bekler idi cāriyeler⁵⁹³

Gice nevbetle uyurlardı bunlar⁵⁹⁴

⁵⁸⁸Bu mısra MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸⁹498b - Yolına: Yola MK₄

MK₅ nüshasında bu mısradan sonra “‘Azm-i Mekke kıldı gitdi ol gice” mısrası gelmektedir.

⁵⁹⁰499a - Pes: Bes İAE

⁵⁹¹501a - Müştâk: Ser-gerdân idi MK₃

⁵⁹²502b - Aña: Dâ'imâ MK₅

⁵⁹³505a - Şubh u şâm: Şubh-ı şâm AK₂, P; Cāriyeler: Cāriye İAE

⁵⁹⁴505b - Bunlar: Bular İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

(Cariyeler sabah akşam beklerdi; gece nöbetle uyurlardı.)

506. Çün irişdi anda ol dem Muştāfā
Ol yüzi gül alnı ay bedr-i şafā⁵⁹⁵
(O an, o yüzü gül, alnı ay, dolunay gibi parlak olan Mustafa [oraya] ulaştı.)
507. İki cāriye uyanıkdı hemān
Ḥadīce'ye müjdeledi şādumān⁵⁹⁶
(O sırada iki cariye uyanıktı; hemen sevinçle Hatice'ye [Muhammed'in geldiğini] müjdelediler.)
508. Çün Ḥadīce işidüben şāz olur⁵⁹⁷
Açıluban gül yüzi ḥandān olur⁵⁹⁸
(Hatice işitip sevinir; gül yüzü açılıp neşelenir.)
- 24b
509. Emr ider ḥādımlerine tiz varın⁵⁹⁹
Müjdeciyi ḥāş oṭaya ḳondurun⁶⁰⁰
(Hizmetçilerine hemen çabucak varın, müjdeciyi has odaya oturtun diye emreder.)
510. Ḳoşuşub ḥādım u bevvāb vardılar⁶⁰¹
Ta' zīmīle oṭaya ḳondurdılar⁶⁰²
(Hizmetçi ve kapıcılar koşup vardılar; hürmetle odaya koydular.)
511. Gördiler kim gelen Muḥammed Emīn⁶⁰³
Ḥadīce'ye anı didiler hemīn
(Gelenin Muhammed-i Emin olduğunu gördüler; hemen Hatice'ye onu söylediler.)
512. Çün Muḥammed geldüğün işitdi ol
Şād oluban kendüzinden gitdi ol⁶⁰⁴
(O, Muhammed'in geldiğini işitti; sevinip kendinden geçti.)

⁵⁹⁵506b - Ol yüzi gül alnı ay: Yüzi alnı ay ol MK₅ ; Bedr-i şafā: Pür-şafā M / Bedr ü şafā AK₁

⁵⁹⁶507b - Ḥadīce'ye: Ḥadīce K; Müjdeledi: Müjdelediler AK₂, P

⁵⁹⁷508a - İşidüben: İşidüb AÜ, AK₁

⁵⁹⁸508b - Gül yüzü: Yüzi MK₃

⁵⁹⁹509a - Ḥādımalarına: Cāriyelerine İAE

⁶⁰⁰509b - Müjdeciyi: Müjdeci M; Ḥāş: Ḥāzır AÜ, M, AK₁

⁶⁰¹510a - Ḥādım u bevvāb: Ḥādım u bevvāblar İAE / Ḥādımler bevvāb MK₅ / Ḥādım bevvāb AK₂

⁶⁰²510b - Ta' zīmīle: Ta' zīm idüb M; Ḳondurdılar: İndirdiler İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶⁰³511a - Gördiler kim gelen: Gördiler ki AK₂, P; Muḥammed Emīn: Muḥammedü Emīn MK₃

⁶⁰⁴512b - Oluban: Olub AÜ, M, AK₁

513. Çün Hādīce gördi geldi Muştafa⁶⁰⁵
Şād u ḥandān oldı ḡāyet pür-şafā⁶⁰⁶
(Çünkü Hatice Mustafa'nın geldiğini gördü; gayet huzur dolu sevinip mutlu oldu.)
514. Ḥādīm aldı nāmeyi virdi aña⁶⁰⁷
Oğudı şükür idüb qaldı taña⁶⁰⁸
(Hizmetçi mektubu alıp ona iletti; okudu ve şükretti, şaşkınlık içinde kaldı.)
515. Nāmeyi çünkim oğudı bildi ol⁶⁰⁹
Ḥālīk'a yüz biñ şükürler kıldı ol⁶¹⁰
(Mektubu alıp okudu, bildi; Allah'a yüz bin [kez] şükretti.)
516. Niçe ta^c zīm itdigün Buḥrā aña⁶¹¹
Hem şehādet itdigün önden şoña⁶¹²
(Buhra'nın ona nasıl saygı gösterdiğini, önden sona hem şehadet ettiğini [gördü].)
517. Didi varuñ idüñüz Muḥammed'e
Ol ḥabīb ü ol ṭabībüm Aḥmed'e⁶¹³
(O sevgili ve o tabibim Muhammed'e varın, dedi.)
518. Kārübāndan ḳaḡı gün ayrıldı ol
Anı bildirsün bize ol pür-uşul
(O, hangi gün kervandan ayrıldı, onu bize bildirsin.)
519. O sâ^c at ḥādım varub şordı revān⁶¹⁴
Kārübāndan ḳaḡı gün gitdüñ i cān⁶¹⁵
(Hizmetçi hemen o saat gidip "Ey can, kervandan hani gün ayrıldın?" diye sordu.)

⁶⁰⁵513a - Geldi: Bildi AÜ, M, AK₁

⁶⁰⁶513b - Şād u ḥandān: Şād ḥandān K / Şād-ı ḥandān AK₂, P

⁶⁰⁷514a - Virdi: İletdi İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶⁰⁸514b - Oğudı şükür idüb: Oğudı ve şükür idüb İAE, AÜ, M, K, MK₂, AK₁, AK₂ / Oğudı vü şükür idüb MK₃, MK₄, MK₅, B, P

⁶⁰⁹515a - Nāmeyi: Nāme K, MK₅; Çünkim: Çünki MK₅

⁶¹⁰515b - Yüz biñ: Biñ biñ K

⁶¹¹516a - Niçe: Nice İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Buḥrā aña: Buḥrāña MK₂

⁶¹²516b - Hem şehādet: Şehādet P; Önden şoña: Şoña İAE

⁶¹³517b - Ol ḥabīb ü ol ṭabībüm: Ol ḥabīb ol ṭabībüm AÜ, MK₂ / Ol ḥabībüm ol ṭabībim M, K, AK₁ / Ol ḥabīb ol ṭabībim AK₂, P; Aḥmed'e: Ol Aḥmed'e MK₅

⁶¹⁴519a - O sâ^c at: Ol sâ^c at AK₁; Şordı revān: Şoruban AÜ, M, AK₁ / Aña MK₅

⁶¹⁵519b - ḳaḡı gün: ḳaḡı İAE; Gitdüñ ey cān: Olduñ nihān M / Gitdüñ eyā MK₅ / Ayrıldıñ ey cān AK₂, P

25a

520. Dir Muḥammed kim bu gice gelmişem⁶¹⁶
Üç sâ' at geçdügi dem 'azm itmîšem⁶¹⁷
(Muhammed "Bu gece gelmişim, üç saat geçtiği an buraya varmışım." dedi.)
521. Didi ḥādīm bu gice çıkmış o yār⁶¹⁸
Üç sâ' at geçdügi dem olmuş süvār⁶¹⁹
(Hizmetçi "Ey yar, bu gece [yola] çıkmış; üç saat geçtiği an buraya varmış." dedi.)
522. Didi kim kalmadı şekküm yā İlāh
Budur ol iki cihānda pādīşāh⁶²⁰
([Hatice] "Ey Allah'ım şüphem kalmadı ki iki dünyanın da padişahı budur." dedi.)
523. Bu durur Tevrāt'da vu İncîl'de ol⁶²¹
Ḥātemü'n-Nebî Muḥammedü'r-Resûl⁶²²
(Tevrat'ta ve İncil'de [bahsedilen] budur, peygamberlerin sonuncusu resul Mustafa'dır.)
524. Çaşnīgīrlere buyurdi'l nigār
Tîz ta'ām ḥāzır idüñ didi i yār
(O resim gibi güzel sevgili yemekçilerine buyurdu, "Hemen yemek hazırlayın." dedi.)
525. Pes ta'ām çekildi anda yediler⁶²³
Şoñunda el-ḥamdu li'llāh didiler
(Bundan sonra yemek hazırlandı ve yediler; sonunda "Allah'a hamd olsun!" dediler.)
526. Bir ağır bahālî kaftān virdiler
Muştāfā'nuñ egnine geydirdiler
(Bir ağır pahalı kaftan verdiler; Mustafa'nın bedenine giydirdiler.)
527. Didi gider misüñ ol cānāneye⁶²⁴

⁶¹⁶520a - Muḥammed kim: Muḥammed ki AÜ, M, AK₁ / Muḥammed MK₅; Bu gice: Gice İAE

⁶¹⁷520b - 'Azm itmîšem: 'Azm eylemişem AÜ, AK₁ / Muḥaddem 'azm eylemişem M

⁶¹⁸521a - O yār: Ey yār İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶¹⁹521b - Geçdügi dem olmuş: Ol eylemiş M / Âdem olmuş K

⁶²⁰522a - Budur: Bu durur İAE

⁶²¹523a - Bu durur Tevrāt'da u İncîl'de: Bu durur Tevrāt'da İncîl'de / Budur Tevrāt'da ve İncîl'de AÜ, MK₅, AK₁, AK₂ / Budur Tevrāt ve İncîl'de K

⁶²²523b Ḥātemü'n-Nebî Muḥammedü'r-Resûl: Ḥātemü'n-Nebîyyin Muḥammed Resûl AÜ, M, MK₅, AK₁

⁶²³525a - Pes: Bes İAE, K, MK₃; Anda: Andan M

⁶²⁴527a - Gider misüñ: Gidiseriñ AÜ; Ol cānāneye: Ol cānibe MK₅

Kārübāna yā sa‘ ādet-ḥāneye
(“Sevgilinin evine gider misin? Ya mutluluk hanesine ya da kervana?” dedi.)

528. Didi kim ben kārübāna giderem⁶²⁵
Nāme yazsunlar varub ‘arz iderem⁶²⁶
(“Ben kervana giderim; mektubu yazsınlar varıp onu arz edeyim.” dedi.)

529. Nāmeyi yazdı Ḥadīce ol zamān⁶²⁷
Virdiler Muḥammed’e oldı revān
(Hatice o zaman mektubu yazdı; Muhammed’e verdiler yola koyuldu.)

530. Kārübāndan yaña çün ‘azm eyledi
Derdile bir kerre yā Allāh didi⁶²⁸
(Kervana doğru azim eyledi; derdi ile bir kez “Ya Allah!” dedi.)

25b

531. Ḥaḳ Te‘ālā emrile bil i yār⁶²⁹
Şubḥ-ı şādık olmadan ol bil i yār⁶³⁰
(Ey yar Allah’ın emri ile bil henüz gün ağarmadan bil.)

532. Ol konaḳdan kārübāna irdi ol⁶³¹
Dostları şād oldı düşmānı melūl
(O yerden kervanın konakladığı yere vardı; dostları sevindi düşmanları[nın] boynu büküldü.)

533. Uyanub kalkmış idi heb tācirān⁶³²
Yüklerini yükledirler şādumān⁶³³
(Tacırların hepsi uyanıp kalkmış, sevinçle yüklerini yüklerlerdi.)

534. Gördiler kim ol Muḥammed Muştāfā⁶³⁴
Ḳarşudan geliyürür ol pür-şafā⁶³⁵
(Karşıdan Muhammed Mustafa’nın geldiğini gördüler; o huzur dolu [bir halde] geliyordu.)

⁶²⁵528a - Didi kim ben: Didi kim MK₅

⁶²⁶528b - Yazsunlar: Yazıñuz MK₅; Varub: Varır AÜ, AK₁

⁶²⁷529a - Nāmeyi: Nāme MK₄, MK₅

⁶²⁸530b - Yā Allāh: Allāh AK₂

⁶²⁹531a - Bil ey yār: Merd-i kār M

⁶³⁰531b - Şubḥ-ı şādık: Şubḥ şādık M, K / Şubḥ u şādık İAE, AÜ, AK₁, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅

⁶³¹532a - Ol konaḳdan: Ol konaḳda İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂

⁶³²533a - Tācirān: Kārübān AÜ, M, AK₁

⁶³³533b - Yüklerini: Yüklerin MK₅;Yükledirler: Yüklediler MK₃ / Yüklerler MK₅

⁶³⁴534a - Gördiler: Görürler K

⁶³⁵534b - Geliyürür: Geliyor AÜ, M, K, AK₂, MK₅ / Geliyor K; Pür-şafā: Bā-şafā K

535. Ebū Cehl Ebū Leheb şāz olub⁶³⁶
Ṭa‘ n iderler ahahā ile g l b
(Ebu Cehil [ile] Ebu Leheb sevinip ŐaŐkınlıkla gülüp kakhaha atarlar.)
536. Dimedik mi biz sağa y  Meysere
Y  nice  dem g nderirs   z g re⁶³⁷
(“Ey Meysere, biz sana demedik mi? Nasıl adam gönderirsin g r.”)
537. Yoldan azmıŐ bu gice yol bulmamıŐ⁶³⁸
Ne yire varacağını bilmemiŐ⁶³⁹
(Bu gece yoldan ayrılmış, yolu bulamamıŐ; nereye varacağını bilememiŐ.”
[derler].)
538. Geliy r r bir aber Őoru  a  a⁶⁴⁰
Bu muŐbetler sehl iŐd r sa a⁶⁴¹
(Geliyor, ona bir haber sorun; sana bu musibetler kolay bir iŐtir.)
539. Meysere bu sözleri işitdi   n
DüŐmenin a‘ nından oldu bağı h  n⁶⁴²
(Meyser e bu sözleri işitti; düşmanın ayıplamasından bağı kan doldu.)
540. Pes Eb  Bekr dağı oldu mel l⁶⁴³
Ol s ‘ at içinde irdi p r-uŐ l
( yle ki Ebu Bekir de boynunu b kt ; o saate yol yordam bilen [Muhammed]
oraya ulaştı.)
541.  re gelüb bunlara virdi sel m
Pes sel mın aldı andan     u ‘   m⁶⁴⁴
(Oraya eriŐip bunlara selam verdi; kervan halkı onun selamını aldı.)
- 26a
542. Gördiler egnine geymiŐ il‘ atı

⁶³⁶535a - Eb  Cehl Eb  Leheb: Eb  Leheb Eb  Cehl MK₅

⁶³⁷536b - Nice: Niçe A ; Göre: G r A , M, AK₁ / Hele K

⁶³⁸537a - AzmıŐ: ŐapmıŐ K

⁶³⁹537b - Ne yire: Nereye A , K, MK₂, AK₁, AK₂, P / Ne yereye M / Nerene MK₃; Varacağını: Ereceğini MK₂; BilmemiŐ: Hem bilmemiŐ A , AK₁ / Hiç bilmemiŐ MK₅

⁶⁴⁰538a - Geliy r r:   n geliyor M / Geliyor MK₅ / Geliy r z AK₁

⁶⁴¹538b - MuŐbetler: MuŐbet   E

⁶⁴²539b - DüŐmenin: D Őmeninden MK₅

⁶⁴³540a - Pes: Bes   E

⁶⁴⁴541b - Pes: Bes   E; Andan: Anda A , K, MK₂, MK₅, AK₁, AK₂, P

Devleti pâyende ü hem ʔal‘ atı⁶⁴⁵

([Muhammed] sırtına kaftanı giymiş, mutluluğu ve yüz[ünün güzelliği] yerindedir gördüler.)

543. Şundi Meysere’ye nāmeyi o şāh⁶⁴⁶

Ġulgule düşdi bu hāḫ içre nāgāh

(O şah, mektubu Meysere’ye sundu; aniden halkın içerisinde bir gürültü ortalığa yayıldı.)

544. Meysere nāme okudı bildiler⁶⁴⁷

Cümle hāḫ bu işe ḫayrān ḫaldılar⁶⁴⁸

(Meysere mektubu okudu bildiler; bütün halk bu işe hayran oldular.)

545. Gördiler kim bu cevāb Ḥadīce’nün⁶⁴⁹

Bildiler kim mühr anuñdur ḫaṭ anuñ⁶⁵⁰

(Bu cevap Hatice’nin [cevabıdır] gördüler; yazı da onun mühür de onun [bunu] bildiler.)

546. Ebū Bekr u Meysere şād oldılar⁶⁵¹

Budur Allāh’uñ ḫabībi didiler⁶⁵²

(Ebu Bekir ve Meysere sevindiler; Allah’ın sevgilisi budur dediler.)

547. Ebū Cehl Ebū Leheb oldılar⁶⁵³

Ḥor oluban nās ḫatında ḫaldılar⁶⁵⁴

(Ebu Cehil ve Ebu Leheb, halkın huzurunda aşağılık duruma geldiler.)

548. Didiler bu cādūluḫdur bil ‘ayān

Pes üç günlük yolu bir günde revān⁶⁵⁵

(Üç günlük yolu bir günde gitmek bil apaçık cadılıktır.)

⁶⁴⁵542b - Devleti pâyende ü hem ʔal‘ atı: Devleti pâyende olsun hem ʔal‘ atı AÜ, AK₁ / Devleti pâyende olsun ʔal‘ atı M

⁶⁴⁶543a - Meysere’ye: Çün Meysere’ye M; Nāmeyi ol şāh: Ol nāmeyi şāh AÜ, MK₄, AK₁, AK₂ / Nāmeyi şāh M, K, MK₂, MK₃, MK₅

⁶⁴⁷544a - Nāme okudı: Nāmeyi okudı İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Okudı nāmeyi M

⁶⁴⁸544b - Ḥayrān ḫaldılar: Ḥayrān oldılar İAE / Ḥayrān ḫaldılar B

⁶⁴⁹545a - Gördiler kim bu cevāb Ḥadīce’nün: Gördiler kim mühür anuñdur ḫaṭ anuñ AÜ, M, AK₁

⁶⁵⁰545b - Bildiler kim mühr anuñdur ḫaṭ anuñ: Ebū Bekr gördiler kim bu cevāb Ḥadīce’niñ AÜ, AK₁ / Ebū Bekr gördi cevāb Ḥadīce’niñ M / Bildiler kim bu mihr anuñ ḫaṭ anuñ AK₂, P

⁶⁵¹546a - Ebū Bekr u Meysere: Ebū Bekr Meysere İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶⁵²546b - Didiler: Bildiler İAE, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁶⁵³547a - Oldılar: Oldılar melīl K

⁶⁵⁴547b - Ḥaldılar: Hem zelīl K

⁶⁵⁵548b - Pes: Bes İAE; Üç günlük yolu: Üç günlük MK₅; Revān: ‘Ayān AÜ, AK₁ / Hemān M

549. Varuban hem girü gelmek ola mı⁶⁵⁶
Bunı ‘ âlemde kimesne kıla mı⁶⁵⁷
(Varıp hem geri gelmek olur mu; bunu dünyada kimse yapar mı?)
550. Ger bu ‘ âlem halkı dirse subh u şâm
Medh olunsa haşre dek olmaz tamâm⁶⁵⁸
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
551. Ger dileriseñ bula cāniñ şafâ⁶⁵⁹
Vir şalavât ber-resûl-ı Muştafa⁶⁶⁰
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
552. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ ‘ Abdu’llâh
Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ Hâbîbu’llâh⁶⁶¹
(Sana selam olsun ey Allah’ın kulu, sana selam olsun ey Allah’ın sevgilisi!)
- 26b
553. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ Şafîyu’llâh
Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘ aleyke yâ Necîyu’llâh⁶⁶²
(Sana selam olsun ey temiz yürekli, sana selam olsun ey Allah’ın kurtuluş verdiği!)
554. Kârübân halkı çün oldılar revân⁶⁶³
Gelüben günlerde bir gün şādumân
(Günlerden bir gün kervan halkı neşeyle yola koyuldular.)
555. Mekke’nün şehrine irdiler tamâm⁶⁶⁴
Karşu geldiler bulara hâş u ‘ âm⁶⁶⁵
(Tamamı Mekke şehrine eriştiler; bunları karşılamaya şehir halkı geldiler.)

⁶⁵⁶549a - Hem girü: Girüye M / Girü AK₁

⁶⁵⁷549b - Kimesne: Kimse MK₅

⁶⁵⁸550b mısrası AK₂ nüshasında yoktur.

Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁶⁵⁹Bu mısra AK₂ nüshasında yoktur.

⁶⁶⁰Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁶⁶¹Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁶⁶²Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Âḥer” başlığı vardır.

⁶⁶³554a - Oldılar: Oldı İAE

⁶⁶⁴555a - Mekke’nün şehrine: Mekke şehrine AÜ, M, AK₁; İrdiler: İrişdiler M

⁶⁶⁵555b - Geldiler: Gelüben M; Bulara: Bunlara İAE, K

556. Her kişi meskenine irişdiler
 Kavm u karındaşıla gürüřdiler⁶⁶⁶
 (Her [bir] kişi yaşadığı yere ulaştılar; kavmi ve kardeşleri ile gürüştüler.)
557. Meysere dağı irişdi řadumān
 Ĥadice'nün bārigāhına hemān
 (Meysere de Hatice'nin evine neşeyle gitti.)
558. Didi Ĥadice Muĥammed inmesün
 Atıla varsun eve yorulmasun
 (Hatice, "Muhammed inmesin, at ile evine varsin yorulmasın." dedi.)
559. Pes sāyisler öñe düşüb gitdiler⁶⁶⁷
 Ebū Tālib evine iletdiler
 (Öylece seyisler öñe düşüp gittiler; [Muhammed'i] Ebu Talib'in evine ilettiler.)
560. Çün Ebū Tālib 'Ātike gördiler⁶⁶⁸
 Ĥamd idüb hem Ĥālīk'a şükr itdiler⁶⁶⁹
 (Ebu Talib ve Atike [Muhammed'in geldiğini] gördüler; Allah'a hamd ve şükrettiler.)
561. Gelüben ikisi de gürüşdiler
 Birbirile ĥāllerin şoruşdılar
 (Gelince ikisi de gürüştüler; birbirinin halini sordular.)
562. Bu aradan geçdi eyyām bir zamān⁶⁷⁰
 Öyle umarlar Ĥadice'den 'ayān⁶⁷¹
 (Aradan belli bir zaman geçmişti [onlar] Hatice'den bir haber gelmesini umarlardı.)
563. Ya' nī kim aķçe ü altun göndere⁶⁷²
 Pes Muĥammed'in 'ulūfesin vire⁶⁷³
 (Yani ki para ve altın göndersin; Muhammed'in ücretini versin.)

27a

⁶⁶⁶556b - Kavm u karındaşıla gürüşdiler: Kavmi karındaşıla gürüşdiler İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁶⁶⁷559a - Pes: Bes İAE; Sāyisler: Ĥādimler K

⁶⁶⁸560a - Gördiler: Gördi MK₅ / Hem gördiler P

⁶⁶⁹560b - Şükr: Şükürler AK₂, P; İtdiler: Eyledi MK₅

⁶⁷⁰562a - Bu aradan: Bu arada MK₂, MK₄; Geçdi eyyām bir zamān: Çün mürūr itdi zamān M

⁶⁷¹562b - Öyle: Eyle İAE; 'Ayān: Hemān M

⁶⁷²563a - Aķçe ü altun: Aķçe ve altun İAE, AÜ, M, K, AK₁, AK₂ / Aķçe altun MK₅

⁶⁷³563b - Pes: Bes İAE, MK₃

564. Geçdi bir ay kim eşer belürmedi
Aḥmed'ün 'ulūfesin göndermedi⁶⁷⁴
(Bir ay geçti ki hiçbir haber gelmedi; Ahmed'in ücretini göndermedi.)
565. Dir 'Ātike ey birāder varayın⁶⁷⁵
Ol kerīmeye anı aındurayın⁶⁷⁶
(Atike "Ey birader varayım, o cömert kadına onu hatırlatayım." der.)
566. Dir Ebū Ṭālib aña kim sākin ol⁶⁷⁷
Kimsenün ḥaqqın yimez ol öyle bil⁶⁷⁸
(Ebu Talib ona "Sakin ol, O kimsenin hakkını yemez öyle bil." der.)
567. Bī-ḳıyās māl şimdi kim gelmiş durur⁶⁷⁹
Bil kim anı deftere almış durur⁶⁸⁰
(Şimdi eşi benzeri olmayan mal(lar) gelmiştir; bil ki onu deftere almıştır.)
568. Şimdi anlar kıılır ol mālī ḥisāb⁶⁸¹
Varma zinhār anlara virme 'itāb⁶⁸²
(Şimdi onlar o malın hesabını yaparlar; asla onlara gitme [ve] zahmet verme.)
569. Geçdi bir ay yine fāriğ oldılar
Yine ikisi bir araya geldiler⁶⁸³
(Bir ay geçti yine el çektiler; ikisi bir araya geldiler.)
570. 'Ātike dir zāhir unutmışdur ol⁶⁸⁴
Zīrā ḡāyet şuḡlı çok eşḡālī bol⁶⁸⁵
(Atike "Şüphesiz O unutmıştır; çünkü [onun] işleri gayet çok, meşguliyeti de bol[dur]" der.)

⁶⁷⁴564b - Aḥmed'ün ulūfesin: 'Ulūfesin Aḥmed'ün İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶⁷⁵565a - Dir 'Ātike ey birāder varayın: Didi 'Ātike birāder varayım M / Dir ki 'Ātike ey birāder varayın MK₅

⁶⁷⁶565b - Ol kerīmeye anı aındurayın: Ol kerīmeye bir kez anı añayın AÜ, AK₁ / Ol kerīmeye anı bir kez añayım M

⁶⁷⁷566a - Dir Ebū Ṭālib aña kim: Dir Ebū Ṭālib aña İAE, MK₄ / Ebū Ṭālib dir aña kim B

⁶⁷⁸566b - Kimsenün: Kimse M; Ol: O AÜ, M

⁶⁷⁹567a - Māl: Mālī MK₂; Şimdi kim: Kim MK₅; Gelmiş durur: Gelmişdür MK₃

⁶⁸⁰567b - Bil kim: Bil ki İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂ / Belki P

⁶⁸¹568a - Ol mālī: Mālī MK₃

⁶⁸²568b - Anlara virme: Virme anlara K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₂

⁶⁸³569b - Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁶⁸⁴570a - 'Ātike dir: Dir 'Ātike İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶⁸⁵570b - Eşḡālī bol: Eşḡālī ol AÜ, AK₁ / İtmişdir ol M

571. Pes icāzet vir baña kim varayım⁶⁸⁶
Ne sebep olmuş durur bir göreyim⁶⁸⁷
(Öyleyse izin ver varayım; neler olmuştur bir göreyim.)
572. Dir Ebū Ṭālib ki n'ola varasın
Olmaya zinhār teḳāzā viresin
(Ebu Talib “Vardığın zaman ne olur asla zorlamayasın.” der.)
573. Söyledigün sözi söyle rıfkile⁶⁸⁸
Ḥāṭıra toḳuna sözüñ kim bile⁶⁸⁹
(Söylediğin sözü yumuşak bir şekilde söyle; o sözün hatıra dokunacağını [unutma].)
574. Hem daḥı bizden selām irgüresin
Ḥāk-i pāyına anuñ yüz süresin
(Hem bizden de selam götürsin; onun ayağının toprağına yüz süresin.)
- 27b
575. Hem ne kim iḥsān iderise alasın
Az u çok dimeyüb alub gelesin⁶⁹⁰
(Hem ne ki bağışlarsa alasın; az veya çok demeyip alıp gelesin.)
576. Bu yaña geldiñ Ḥadice ḥāline
Diñle imdi fikri nedür ḳāli ne
(Bu yana gelince Hatice’nin haline [bakalım]; şimdi [onun] fikri ne sözü ne dinle.)
577. Şubḥ-dem fikri ḥayāli yār ile⁶⁹¹
Göñlün eyler idi ol server ile⁶⁹²
(Sabah vaktinde fikri, hayali sevgilide, o serverle gönlünü oyalardı.)
578. Gice gündüz uyku gelmez gözüne⁶⁹³
Gözyaşı incü dizerdi yüzüne⁶⁹⁴
(Gece gündüz gözüne uyku girmez; gözyaşları yüzüne inci [gibi] dizilirdi.)

⁶⁸⁶571a - Pes: Bes İAE, MK₃; Varayım: Varayın İAE, K

⁶⁸⁷571b - Olmuş durur: Olmuşdur MK₅, B, P; Göreyim: Göreyin İAE, K

⁶⁸⁸573a - Söyle: Şöyle K; Rıfkile: Reftile M

⁶⁸⁹573b - Toḳuna: Toḳunmaya M; Sözüñ kim: Sözüñ ki İAE / Sözüñ M / Sözüñ kimile MK₂

⁶⁹⁰575b - Az u çok dimeyüb: Az çok dimeyüb AÜ, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, P / Dimeyüb az u çok M

⁶⁹¹576a - Şubḥ-dem: Şubḥa dek İAE, M, K / Şubḥa degin AÜ, AK₁; Fikri ḥayāli: Fikr ü ḥayāli MK₅

⁶⁹²577b - Server ile: Dildār ile K / Sürür ile AK₁

⁶⁹³578a - Gelmez: Girmez AK₁

⁶⁹⁴578b - İncü dizerdi: Uyḥuda düşerdi AÜ, AK₁ / İncü düşerdi M

579. Çeşm-i mesti lâ-cerem giryân idi⁶⁹⁵
Şöyle kim müştâkı ser-gerdân idi⁶⁹⁶
(Şöyle ki hasretinden ne yapacağını bilmezdi; mest olmuş gözleri şüphesiz [her daim] ağlardı.)
580. Dir idi kim yâ İlâhe'l-⁶⁹⁷ Âlemîn
Maḥremim ola Muḥammedün Emîn⁶⁹⁷
(“Ya Alemlerin İlâhı; Muhammed Emin benim mahremim olsun.” derdi.)
581. Sen kamu ⁶⁹⁸ âlemleriñ sulṭânısın
Lâ-cerem derdlilerin dermânısın⁶⁹⁸
(Sen bütün alemlerin sultanısın; şüphesiz dertlilerin dermanısın.)
582. Ben za⁶⁹⁹ ĩfeyi aña itgil naşīb⁶⁹⁹
Kıl beni cāriye aña yâ Mucīb
(Ey Allah’ım! Ben zayıf olanı ona nasip et; beni ona köle et.)
583. Yanar idi bülbul-i şeydâ gibi⁷⁰⁰
Gözleri yaşı aḳar deryâ gibi⁷⁰¹
([Hatice] çılgın bülbul gibi yanardı; gözlerinin yaşı denizler gibi akardı.)
584. Gerçi ağlar şubḥ u şâm nālân ider⁷⁰²
Kimseye rāzın dimez pinhân ider⁷⁰³
(Gerçi sabah vaktinde ağlar, inlerdi; [bu sırrını] kimseye söylemez gizlerdi.)
585. Halka izhâr eylemez aḥvālını
Kendi bilür yine kendi ḥālını
(Kimseye halini anlatmazdı; kendi halini yine kendi bilirdi.)

⁶⁹⁵579a - Çeşm-i mesti: Çeşm-i cāmı AÜ, AK₁ / Çeşm ü cāmı M

⁶⁹⁶579b - Şöyle: Söyle K

⁶⁹⁷580b - Maḥremim ola Muḥammedün Emîn: Maḥremim ola Muḥammed Emîn İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Maḥremim ola hem-dem Muḥammed Emîn AÜ, AK₁ / Maḥremim hem-demim ola Muḥammed Emîn M / Maḥremim ola Muḥammed’e Emîn B

⁶⁹⁸Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

⁶⁹⁹582a - Aña itgil naşīb: İtgil naşīb İAE / Aña eyle naşīb AÜ, M, AK₁ / İtgil aña naşīb MK₂, MK₃, AK₂

⁷⁰⁰583a - Yanar idi: Zār iderdi M; Bülbul-i şeydâ: Bülbul şeydâ AÜ, K, MK₂, AK₂ / Bülbul ü şeydâ MK₃, AK₁

⁷⁰¹Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁷⁰²584a - Gerçi: Böyle İAE; Şubḥ u şâm nālân ider: Şubḥ-dem nālân idi İAE, B / Şubḥ-ı şâm nālân ider AK₂, P

⁷⁰³584b Kimseye rāzın dimez pinhân ider: İllâ kimseye dimez pinhân ider İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / İllâ kimseye dimez pinhân idi AK₂, B, P

Bu beyit İAE nüshasında 581. beyitten sonra gelmektedir.

586. Dir eger ben aḳçe altun gönderem⁷⁰⁴
Ya‘ nî kim Muḥammed’üñ ḥaḳḳın virem
(Eğer ben para, altın göndersem; yani ki Muhammed’in hakkını versem, derdi.)
- 28a
587. Virdigim aḳçeyle gelin alalar
Anı kendülere maḥrem kılalar
(Verdiğim parayla gelin alsınlar; onu kendilerine mahrem kılsınlar.)
588. Ben anuñ dîdârından maḥrûm olam
Tâ ebed bu derde yanub yakılam⁷⁰⁵
(Ben onun yüzünden mahrum kalayım; ta ölünceye dek bu dertle yanıp yakılayım.)
589. Ḥaḳ baña ol günleri göstermesün
Ayrılıḡı kimselere virmesün
(Allah bana o günleri göstermesin; ayrılıḡı kimselere vermesin.)
590. Bu işe ben şabr ideyim ne ola
Kim bile kim ‘ Ātike bunda gele⁷⁰⁶
(Ben bu işe sabredeyim ne olur; kim bilir [belki] Atike buraya gelir [bekleyeyim].)
591. Söz açuban anı sırdaş ideyim⁷⁰⁷
Gizlû fikrimi aña fâş ideyim⁷⁰⁸
(Söz açıp onu [kendime] sırdaş edeyim; gizli düşüncemi ona söyleyeyim.)
592. Ḥaḳ ‘ ināyet eyleye tevḫîḳ ola
Ol resûlden derdime dermân ola⁷⁰⁹
(Allah iyilik versin, yardımcı olsun; o resulden [yana olan] derdime derman olsun.)
593. Gözler idi dâ'imâ yolları ol
Ḳaḅḡı gün gele ‘ aceb dir idi ol⁷¹⁰
(O, daima yolları gözlerdi; acaba hangi gün gelecek derdi.)

⁷⁰⁴586a - Dir: Dir idi kim AK₂, P

⁷⁰⁵588b - Tâ: Yâ AÜ, AK₁

⁷⁰⁶590b - Kim bile kim: Bilürem M / Kim bile ki ĀAE, AK₁ / Kim bile ki P; Bunda gele: Belki bize gele AÜ, AK₁ / Bize gele M

⁷⁰⁷591a - İdeyim: İdeyin K

⁷⁰⁸591b - Fikrimi: Fikrim AÜ, AK₁ / Sırrımı ben M / Fikrin MK₄; İdeyim: İdeyin K

⁷⁰⁹592b - Ol: O M

⁷¹⁰593b - Gele: Gelür M

594. ‘Ātike dahı ‘ayān oldı hemān⁷¹¹
 Pes sa‘ ādet-ḥāneye irdi revān⁷¹²
 (Atike hemen açığa çıktı öylece mutluluk evine vardı.)
595. Didi bevvāblar Ḥadīce anaya
 Devletün pāyende olsun sāniyā⁷¹³
 (Kapıcılar, Hatice Ana’ya “Talihin, mutluluğun devamda olsun.” dediler.)
596. ‘Ātike geldi sa‘ ādet-ḥāneye
 Destūr ister bulıṣa Ḥadīce’ye⁷¹⁴
 (Atike mutluluk evine geldi, Hatice’yle buluşmak için izin istedi.)
597. Pes Ḥadīce karşı geldi gülerek⁷¹⁵
 ‘İzzet ü ṭa‘ zīm ü ikrām kılarak⁷¹⁶
 (Bundan böyle Hatice gülerek saygı, izzet ve ikramla [Atike’yi] karşıladı.)
- 28b
598. Aldı elini eline ol zamān
 Getürüb ṣadra geçürdi pes hemān⁷¹⁷
 (O zaman elini eline aldı; getirip hemen köşeye geçirdi.)
599. Ortaya yayıldı şofra vu simāt⁷¹⁸
 Yenilüb içildi çün känd u nebāt⁷¹⁹
 (Ortaya sofralar yayıldı; tatlılar [ortaya getirildi] yenilip içildi.)
600. ‘Ātike dir söz açub ba‘ de’ṭ-ṭa‘ ām⁷²⁰
 Ebī Ṭālib sizlere kıldı selām⁷²¹
 (Atike yemek bittikten sonra söz açıp Ebu Talib sizlere selam eder, der.)

⁷¹¹594a - ‘Ayān: Revān M

⁷¹²594b - Pes: Bes İAE, MK₃; Revān: Hemān M, MK₅

⁷¹³595b - Pāyende: Devamda İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Her dā‘im M; Sāniyā: Āyinā AÜ, AK₁ / Ḥāneye M

⁷¹⁴596b - Ḥadīce’ye: Cānāneye K / Ḥadīce B

⁷¹⁵597a - Pes: Bes İAE, MK₃

⁷¹⁶597b - ‘İzzet ü ṭaṣīm ü ikrām: ‘İzzet-i ṭaṣīm ile ikrām İAE / ‘İzzet ve ṭaṣīm ve ikrām AÜ, AK₁ / ‘İzzet ṭaṣīm ve ikrām K, P / ‘İzzet ü ṭaṣīm ve ikrām MK₂ / ‘İzzet ṭaṣīm ikrām MK₃, MK₅

⁷¹⁷598b - Ṣadra: Baş ṣadra M; Pes hemān: Bes hemān İAE / Hemān AÜ, M, MK₄, MK₅, AK₁

⁷¹⁸599a - Şofra vu simāt: Çün şofra simāt İAE, K, MK₂, MK₅, AK₂, P / Çün şofra u simāt AÜ, MK₄, AK₁

⁷¹⁹599b - Yenilüb içildi çün känd u nebāt: Yenilüb içildi çok idi iltifāt AÜ, AK₁ / Yiyüb içüb eyledi çok iltifāt M / Yenilüb içildi çok känd u nebāt K / Yenilüb içilüb çün känd-i nebāt İAE, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B, P

⁷²⁰600a - ‘Ātike dir: Dir ‘Ātike İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁷²¹600b - Sizlere kıldı selām: Ḥak-i pāyına selām İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B, P / İder ḥak-i pāyına selām AÜ, AK₁ / İder ḥak-i pāye selām M

601. Ne virürse dürr-i yetîme daḥı⁷²²
Anı ḥarc idüb yetürelüm aḥı⁷²³
(Ebu Talib, yetimlerin incisine ne verirse onu yetirip harçlık edelim.)
602. Anuñıla anı evlendirevüz⁷²⁴
Bir kişizâdeyi gelin alavuz⁷²⁵
(Onunla Muhammed'i evlendirelim, bir kişiyi gelin alalım [der].)
603. Çün işitdi bu sözi ol mâh-veş⁷²⁶
Şaḥı leylîdür hemân yüzi güneş
(O ay gibi [güzel], saçı gece gibi [siyah] yüzü güneş gibi [olan Hatice] bu sözü işitti.)
604. Kızarıb'ldı beñzi lâle-renk⁷²⁷
Gül eger görse olur ḥayrân-ı denk⁷²⁸
(Yüzü kızarıp lale rengine döndü; gül onun yüzünü görse onun rengine hayran olurdu.)
605. ‘Âtike’ye dir ayâ cân-ı cihân⁷²⁹
Yoluña olsun fedâ ten ile cân⁷³⁰
(Atike'ye “Ey dünyanın canı, benim ile canım yoluna feda olsun.” der.)
606. Didi kim ben sâbıka düş görmüşem
Hem düşümi ehline yordurmuşam
(Ben [bir] rüya görmüştüm; bu rüyamı bilenlere yordurmuştum.)
607. Gökdeki bedr olmuş ay indi revân⁷³¹
Şağ yanımdan dizime kındı hemân⁷³²

⁷²²601a - Dürr-i yetîme: Dürr-i yektâya AÜ, M / Ol Muhammed'e K

⁷²³601b - Aḥı: Daḥı K

⁷²⁴602a - Anuñıla anı evlendirevüz: Didi hem Muhammed'i evlendirevüz AÜ, AK₁ / Didi Muhammed'i evlendirevüz M / Anuñıla anı evlendireyiz K

⁷²⁵602b - Kişizâdeyi: Kişizâde M, AK₁; Alavuz: Ala gelevüz AÜ, M, AK₁ / Alayız K

⁷²⁶603a - Çün işitdi bu sözi ol mâh-veş: Çün işitdi bu sözi ol şâh-ı mâh İAE / Ḥadice işitdi bu sözi ol zaman AÜ, AK₁ / Ḥadice işitdi bu sözleri uş M / Çün işitdi bu sözi ol mâhıveş P

⁷²⁷604a - Oldı beñzi: Beñzi oldı M / Ol beñzi MK₃

⁷²⁸604b - Ḥayrân-ı denk: Ḥayrân u denk K, MK₅ / Ḥayrân renk AK₁, AK₂ / Hayrân-ı renk MK₂, B, P

⁷²⁹605a - ‘Âtike’ye dir: ‘Âtike’ye dir ki M / Dir ‘Âtike’ye İAE, AÜ, K MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; Ayâ cân-ı cihân: Ey cân u cihân AÜ, M, AK₁ / Eyâ cân u cihân K, MK₅

⁷³⁰605b - Ten ile cân: Cânıla ten İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Cismile cân M

⁷³¹607a - Ay indi revân: Ay revân MK₄

⁷³²607b - Yanımdan: Yanımda AÜ, M, AK₁

(Gökteki dolunay o anda [yeryüzüne] inerek sağ yanımdan gelip dizime kondu.)

608. Nūra ğarķ oldu cihān ol dem hemīn⁷³³

Cennet oldu güyā kim rūy-ı zemīn⁷³⁴

(Bütün dünya hemen nura boğuldu; yeryüzü o an sanki cennet oldu.)

29a

609. Ta‘ bīr itdi bir kişi bu düşümi⁷³⁵

Ĥayra yordı giderüb teşvīşimi⁷³⁶

(Bir kişi bu rüyamı yorumladı; [rüyamı] hayra yorup zihin bulanıklığımı giderdi.)

610. Dir gele peyğam-ber-i āhīr zamān⁷³⁷

Kim şerī‘ atile tola bu cihān⁷³⁸

(Ahir zamana peygamber gelecek; bu dünya [onun] şeriat[i] ile dolacak.)

611. Ola ismi hem Muḥammed Muṣṭafā⁷³⁹

Ĥātemü’l-enbiyādur ol pūr-şafā⁷⁴⁰

(O, huzur getirecek peygamberlerin sonuncusudur; onun ismi Muhammed Mustafa olacaktır.)

612. Cümle peyğam-berden ulu ola ol⁷⁴¹

Ĥaķ’a ansız kimse bulamaya yol⁷⁴²

(O, bütün peygamberlerden daha yücedir; kimse onsuz Allah’a ulaşan yolu bulamayacaktır.)

613. Ehl-i İslām içre ol Maḥmūd ola⁷⁴³

Bir adı daḥı Ĥabību’llāh ola⁷⁴⁴

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁷³³608a - Hemīn: Emīn MK₂

⁷³⁴608b - Cennet oldu güyā kim rūy-ı zemīn: Cennet mişāli güyā rūy-ı zemīn AÜ, AK₁ / Cennet-āsa güyiyā rūy-ı zemīn M

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁷³⁵609a - Bir kişi: Bir ‘ālim K

⁷³⁶609b - Teşvīş: Teveşşüşümi B

⁷³⁷610a - Peyğam-beri: Peyğam-ber İAE, MK₂

⁷³⁸610b - Kim: Ki İAE, AÜ, M

⁷³⁹611a - Hem Muḥammed Muṣṭafā: Muḥammed hem Muṣṭafā MK₅

⁷⁴⁰611b - Ĥātemü’l-enbiyādur ol pūr-şafā: Ĥātemü’n-nebiyyin ol bā-şafā K

⁷⁴¹612a - Peyğam-berden ulu ola ol: Peyğam-berden olıdır ulu AÜ, AK₁ / Peyğam-berden olıdır ulu M / Peyğam-berden ulu ola ol B

⁷⁴²612b - Kimse bulamaya yol: Bulmaya kimse yolu M, AK₁ / Kimse bulmaya yol İAE, AÜ, MK₄, B, P

⁷⁴³613a - Maḥmūd: Māh K

⁷⁴⁴613b - Daḥı Ĥabību’llāh ola: Daḥı Beytu’llāh ola B / Muḥammedün Resūlallāh ol M / Daḥı Muḥammed hem Resūlallāh ola AK₁

(İslam haklı içerisinde Mahmud olacak, bir adı da Beytullah olacak.)

614. Vakti gelmişdür kim ol ide zühür⁷⁴⁵
Anuñ içündür kamu cennet ü hür⁷⁴⁶
(Onun ortaya çıkmasının vakti gelmiştir; bütün cennet ve huriler onun içindir.)
615. Hağ idiserdür seni aña naşib⁷⁴⁷
Seniñile hem-dem ola ol habib⁷⁴⁸
(Allah seni ona nasip edecektir; o sevgili seninle dost olacaktır.)
616. Dir Hadice ‘Ātike’ye her ne var⁷⁴⁹
Ben size cāriye olam bahtiyār
(Hatice Atike’ye her ne varsa [söyler]; ben size cariye olunca mutlu olacağım, der.)
617. Siz de beni kılurisañuz kabul⁷⁵⁰
Cānuma minnet bilürem öyle bil⁷⁵¹
(Siz de beni kabul ederseniz [ben bu işi] canıma minnet bilirim, öyle bil.)
618. Ol Habibu’llah Muḥammed Muştafa⁷⁵²
İncil ü Tivrāt’da medḥ itmiş Hüdā⁷⁵³
(O Allah’ın sevgilisi Muhammed Mustafa, Allah O’nu İncil ve Tivrāt’ta övmüştür.)
619. Gelecek hem aña Cibril-i Emin⁷⁵⁴
Kıla da‘ vet ümmetini ol emīn
(Hem ona Cebrail gelecek; o güvenilir olan, ümmetini [dine] davet edecek.)

Bu beyit MK₁ ve AÜ nüshalarında yoktur.

⁷⁴⁵614a - Kim: Ki AÜ, M, AK₁

⁷⁴⁶614b - Anuñ içündür: Anuñçündür P; Cennet ü hür: Cennet hür İAE, MK₃, MK₄, B / Cennet ile hür AÜ, M, AK₁ / Cennet ve hür K, MK₅ / Cennete hür MK₂ / Cennet-i hür AK₂, P

⁷⁴⁷615a - Hağ idiserdür seni aña naşib: Hağ naşib idiserdür seni aña İAE

⁷⁴⁸615b - Seniñile hem-dem ola ol habib: Seniñile ol habib hem-dem ola İAE / Seniñile hem-dem ol habib MK₃

⁷⁴⁹616a - Dir Hadice ‘Ātike’ye her ne var: Dir ‘Ātike’ye Hadice ne ki var İAE / Dir Hadice ‘Ātike’ye ne ki var AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Dir Hadice ‘Ātike’ye nem ki var B

⁷⁵⁰617a - Siz de: Size de MK₂

⁷⁵¹617b - Bilürem: Kıluram İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁷⁵²618a - Muḥammed Muştafa: Kim Muḥammed Muştafa AÜ, AK₁

⁷⁵³618b - İncil ü Tivrāt’da medḥ itmiş: İncil Tivrāt’da anı medḥ itmiş AÜ, AK₁, AK₂ / İncil Tivrāt’da medḥ itmiş K, MK₂ / İncili Tivrāt’da medḥ itmiş Hüdā P

⁷⁵⁴619a - Gelecek hem aña Cibril-i Emin: Gelecek aña hem Cibril ü Emin AÜ, MK₄, AK₁ / Aña hem gelecek Cibril-i Emin M / Gele dağı hem aña Cibril Emin K / Gelecek hem aña Cibril-i Emin AK₂, B, P

620. Dilerem Allāh vire anı baña
Güldüre beni dağı önden şoña
(Dilerim ki Allah onu bana versin; ben önden sonra güldürsün.)
- 29b
621. Niçe begler istemişdi hoş beni⁷⁵⁵
Siz bilürsüz istemedim anları⁷⁵⁶
(Birçok beyler beni işitmişti hoş, bunu bilirsiniz ben onları istemedim.)
622. Bu düşü görelî ben umar idim⁷⁵⁷
Benim ola faḥr-i ‘ âlem dir idim⁷⁵⁸
(Bu rüyayı gördüğümünden beri âlemin iftihar kaynağı benim olsun der, bunu umardım.)
623. Bilürem bu mâlı milki fānîdür⁷⁵⁹
İsterem ol dār-ı ḥuldı bâkîdür⁷⁶⁰
(Bu mal mülk geçicidir, bilirim; o cennet yurdunu isterim o kalıcıdır.)
624. Anuñ içündür benüm istediğüm⁷⁶¹
Gice gündüz âh idüb ağladığum
(Benim istediğim, gece gündüz ah edip ağladığım onun içindir.)
625. Didi kim ‘ Ātike’ye tîz varasın
Ebū Ṭālib’e ḥaberi iltesin⁷⁶²
(Atike’ye “Hemen varasın Ebu Talib’e haberi iletessin.” dedi.)
626. Ger bu ‘ âlem ḥalkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām⁷⁶³
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

⁷⁵⁵621a - Niçe: Nice İAE, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P; İstemişdi: İstemişdir MK₅ / İşitmişdi İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, B, P; Beni: Bunı İAE, M, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, B, P

⁷⁵⁶621b - Anları: Ben anları AÜ

⁷⁵⁷622a - Görelî ben: Ben görelî AÜ, M, AK₁

⁷⁵⁸Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁷⁵⁹623a - Mâlı milki: Mâlı u milki MK₄ / Mâl u milk MK₅

⁷⁶⁰623b - Dār-ı ḥuldı: Ḥuldı dā‘im AÜ, M, AK₁ / Dār-ı ḥādî MK₂ / Dār-ı ḥuld P

⁷⁶¹624a - Anuñ içündür: Anuñçündür B, P; İstedigüm: Bu istedigüm B, P

⁷⁶²625b - Ḥaber: Ḥaberi İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; İletesin: Eyleyesin MK₄

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁷⁶³Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

627. Ger dileriseñ bula cānñ şafā
Vir şalavāt ber-resūl-ı Muşţafā⁷⁶⁴
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa'ya salavat ver.)
628. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Kelīmu'llāh⁷⁶⁵
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Hātemü'l-Enbiyā⁷⁶⁶
(Sana selam olsun ey Allah'ın hitap ettiği, sana selam olsun ey peygamberlerin sonuncusu!)
629. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Hāteme'r-Resūl⁷⁶⁷
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Muhyī⁷⁶⁸
(Sana selam olsun ey resullerin sonuncusu, sana selam olsun ey can veren!)
630. 'Ātike çün diñledi bu sözleri⁷⁶⁹
Yaşıla tıldı mübarek gözleri⁷⁷⁰
(Atike bu sözleri dinledi; mübarek gözler yaş ile doldu.)
631. Didi ey şāh-ı cihān hoş didiñüz⁷⁷¹
Gerçi bu sözleri şerh eylediñüz
(“Ey dünyanın padişahı! Hoş dediniz, gerçi bu sözleri açıkladınız.” dedi.)
- 30a
632. Tā ki göñlüm hergiz inanmaz aña⁷⁷²
Yoḥsa laṭīfe mi idersin baña⁷⁷³
(İlla gönlüm size asla inanmaz yoksa bana şaka mı yaparsınız?)
633. Ağladığım budur ey şāhım benim
Ey saçı leyli yüzi māhım benim
(Ey şahım, saçı siyah yüzü ayım benim, ağladığım budur.)

⁷⁶⁴Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁷⁶⁵628a - Yā Kelīmullāh: Yā Hāteme'l-Enbiyā AÜ, M, AK₁

⁷⁶⁶628b Yā Hāteme'l-Enbiyā: Yā Kelīmullāh AÜ, M, AK₁

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁷⁶⁷629a - Yā Hāteme'r-Resūl: Hāteme'r-Resūlī AK₁

⁷⁶⁸Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Āḥir” başlığı vardır.

⁷⁶⁹630a - Bu sözleri: Sözleri MK₃

⁷⁷⁰630b - Yaşıla tıldı: Yaşıla MK₅

⁷⁷¹631a - Şāh-ı cihān: Şāh u cihān AÜ, K

⁷⁷²632a - Tā ki: İllā İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; Hergiz: Hiç İAE

⁷⁷³632b - İdersin: İdersiz AK₁, AK₂, P

634. Şıdķıla mı söyledin sen bu sözi⁷⁷⁴
Ki inandır söziñize bizleri⁷⁷⁵
(Bu sözleri doğrulukla mı söylersin, ki sözlerine bizi inandır.)
635. Dir Ĥadice ‘Ātike’ye bil i cān
Tañrı ĥaķķiçün bu sözime inan⁷⁷⁶
(Hatice, Atike’ye “Ey can! Allah’ın hakkı için bu sözüme inan.” der.)
636. Bu sözi cān u gönülden söylerim⁷⁷⁷
Şanma kim lāğ u laṭife eylerim⁷⁷⁸
(Bu sözü can ve gönülden söylerim; sanma ki şaka yaparım.)
637. Didi kim şimdengerü varuñ hemān⁷⁷⁹
Mekke ulularını cümle a‘ yān
(Bundan sonra varın hemen, Mekke’nin büyüklerinin hepsini [bir araya toplayın], dedi.)
638. Cem‘ idüben babama gönderesiz⁷⁸⁰
Hem dağı bunlara öğüt viresiz⁷⁸¹
(Toplayıp babam gönderin; hem de bunlara öğüt verin.)
639. Meskenetle söyleyeler sözlerin
Kim tekebbür kılmayalar özlerin
(Sözlerini alçakgönüllülük ile söylesinler ki kendilerini büyük göstermesinler.)
640. Kim eger ol rāzīyam dimez ise
Tınmayub şabr ideler her ne ise⁷⁸²
(Eğer o razıyım demezse, her ne varsa söz söylemeyip sabretsinler.)
641. Diyeler incinme gel ey ihtiyār⁷⁸³
Kim Muḥammed Muşṭafā’dur baḥtiyār
(Ey ihtiyar, gel incinme ki mutluluk Muhammed Mustafa’dır, desinler.)

⁷⁷⁴634a - Söyledin sen: Söylersin İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B, P; Sözi: Sözleri B

⁷⁷⁵634b - Ki inandır söziñize bizleri: Ki inandır söziñize sen bizi İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Kim inandır sevdiğim şimdi bizi AÜ, M, AK₁

⁷⁷⁶635b - Sözüme: Sözüde AÜ, AK₁

⁷⁷⁷636a - Sözi: Sözümi AÜ, M, AK₁; Cān u gönülden: Cān gönülden AK₂ / Cān-ı gönülden P

⁷⁷⁸636b - Şanma kim: Şanma sen kim AÜ, AK₁; Lağ u laṭife: Lağ ve laṭife K / Lağ laṭife AK₁ / Lağ-ı laṭife P

⁷⁷⁹637a - Kim: Ki K

⁷⁸⁰638a - İdüben: İdüb AÜ, AK₁

⁷⁸¹638b - Hem dağı: Hem AÜ, AK₁

⁷⁸²639b - Her ne ise: Ne dir ise K

⁷⁸³641a - Diyeler: Diye AÜ, AK₁; İncinme gel: İncitme gel M / İncinmegil MK₅

642. Cümle ecdādı şerifler aşlıdur
Dağı İbrāhīm Ḥalīl'ün neslidür
(Bütün cediti şereflilerin soyundandır; [hem] de İbrahim Halil'in neslindendir.)

30b

643. Gerçi bu söz dağı itmezse eşer⁷⁸⁴
Tınmayub sözi kıllalar muhtaşar
(Gerçi bu söz de etki etmezse söz söylemeyip, sözü kısa kessinler.)
644. İnşā' allāh anı rāzī kılluram⁷⁸⁵
Ben aña n'eyleyeceğim bilürem⁷⁸⁶
(Allah nasip ederse ben onu razı ederim; ben ona ne edeceğimi bilirim.)
645. 'Ātike bunı işitdi çün hemān⁷⁸⁷
Destūr alub yoluna oldu revān⁷⁸⁸
(Atike bunu işitti hemen izin isteyip yola koyuldu.)
646. Ol dem irdi Ebū Ṭālib katına⁷⁸⁹
Naql ide bu sözleri ol dem aña⁷⁹⁰
(O an Ebu Talib'in katına erişti; ona bu sözler nakletti.)
647. Dir Ḥadīce sizlere ider selām⁷⁹¹
Şerḥ ider her ne ki söyledi kelām⁷⁹²
(Hatice sizlere selam söyler der; her ne söz söylediyse onları açıklar.)
648. Ebū Ṭālib işidicek şād olur⁷⁹³
Ḥamd ider Allāh'a şükürler kıllur⁷⁹⁴
(Ebu Talib [bu sözleri] işitince sevinir; Allah'a hamd edip şükürler kılar.)

⁷⁸⁴643a - Gerçi: Dağı M; Söz dağı: Sözler dağı AÜ, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, P / Sözler de M;
İtmezse: İtmez İAE

⁷⁸⁵644a - Anı: Ben anı AK₂, P

⁷⁸⁶644b - N'eyleyeceğim: N'ideceğimi M

⁷⁸⁷645a - 'Ātike bunı işitdi: Bunı işitdi 'Ātike İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B,
P

⁷⁸⁸645b - Alub: Olub K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁷⁸⁹646a - Ebū Ṭālib katına: Ebū Ṭālib'den yaña M / Ebū Ṭālib'e katına MK₂

⁷⁹⁰646b - İde: İder K

⁷⁹¹647a - İder: Eyler AÜ, M, AK₁; Selām: Du'ā MK₅

⁷⁹²647b - Ki: Kim AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; Kelām: Aña MK₅

⁷⁹³648a - İşidicek şād olur: İşidüb şād olub AÜ, AK₁ / İşidüben şād olur M

⁷⁹⁴648b - Kıllur: Kıllub AÜ, M, AK₁

649. Pes hemān-dem oradan olur revān⁷⁹⁵
Ki Ebū Bekr'e irişür şādumān⁷⁹⁶
(Öylece hemen oradan ayrılır; sevinçli bir halde Ebu Bekir'in [yanına] varır.)
650. Cümle sözleri aña taḳrīr ider⁷⁹⁷
Ol daḥı şükr eyleyüb tedbīr ider
(Bütün sözleri ona tekrar eder; O da şükür edip hazırlık yapar.)
651. Tīz tūt imdi Mekke ulularını⁷⁹⁸
Minnetile cem' idüb her birini⁷⁹⁹
(Şimdi hemen Mekke büyüklerinin [yolunu] tut; iyilik ile her birini bir araya getir.)
652. Ben daḥı anlarla bile varayım⁸⁰⁰
Ḥāk-i pāyına yüzümi süreyim⁸⁰¹
(Ben de onlarla varayım; ayaklarının topraklarına yüzümü süreyim.)
653. Çağıruban kişiler cem' itdiler⁸⁰²
Ḥadīce'nün babasına gıtdiler
(Kişileri çağırıp topladılar; Hatice'nin babasına gittiler.)
- 31a
654. Ebū Bekr ile Ebū Süfyān bile⁸⁰³
Geldiler kim sa' y ide anlar bile⁸⁰⁴
(Ebu Bekir ile Ebu Süfyan bile çabalayıp oraya geldiler.)
655. Ne ise ta' zīm ü ikrām kıldılar⁸⁰⁵

⁷⁹⁵649a - Pes: Bes İAE; Oradan olur revān: O aradan olur revān AÜ / Oradan oldu revān M / Oradan ulu dermān B

⁷⁹⁶649b - Ki: Kim AÜ, M, AK₁

⁷⁹⁷650a - Cümle sözleri: Cümle bu sözi İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Bu sözi cümle M

⁷⁹⁸651a - Tut imdi: Var imdi MK₅

⁷⁹⁹651b - Cem' İdüb: Cem' eyle MK₅; Birini: Birilerini M

⁸⁰⁰652a - Anlarla: Anlara AÜ, M; Varayım: Varayın K

⁸⁰¹652b - Süreyim: Süreyin K

⁸⁰²653a - Çağıruban kişiler: Çağırub çok kişi AÜ, AK₁ / Çağıruban çok kişi M / Çağırub kişiler MK₅

⁸⁰³654a - Ebū Bekr ile Ebū Süfyān: Ebū Bekr Ebū Süfyān İAE / Ebū Bekr u hem Ebū Süfyān M / Ebū Bekr ile Ebū Süfyān ile AK₁

⁸⁰⁴654b - İde anlar: İdeler hem M / İdeler AK₁ / İde anlara AK₂; Bile: İle K, AK₁

⁸⁰⁵655a - Ta' zīm ü ikrām: Ta' zīm-i ikrām İAE, M / Ta' zīm ikrām AÜ, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, P

K nüshasında 650a ve 650b beyitlerinin yeri değiştirilmiştir.

Pes selām virüb du‘ âlar kıldılar⁸⁰⁶
([Her] ne ise saygı ve ikram ettiler; bundan böyle selam verip dualar ettiler.)

656. Aldı bunların selāmın ol hemān⁸⁰⁷
Şadra geçürdi buları bi’t-tamām
(O hemen bunların selamını aldı; tamamını köşeye geçirdi.)

657. Çeşnigirlere işāret eyledi
Tiz ta‘ ām geldi buları toyladı⁸⁰⁸
(Aşçılarına işaret etti; hemen yemek getirip bunların karnını doyurur.)

658. Söz açıldı söylenüb ba‘ de’t-ta‘ ām
Perde ref‘ oldı añıldı bu kelām⁸⁰⁹
(Yemekten sonra söz açıldı; perde kalktı bu söz anıldı.)

659. Didiler ey şāh-ı cihān diñleñüz⁸¹⁰
Cümlemüzün sözi nedir añlañuz⁸¹¹
(“Ey dünyanın padişahı dinleyiniz; hepimizin sözünü anlayınız.” dediler.)

660. Dilerüz sizden ki maḥdüm-zādeyi⁸¹²
Viresiz Muḥammed’e Ḥadice’yi
(Biz sizden evladınız Hatice’yi Muhammed’e vermenizi dileriz.)

661. Anuñ ismidür Muḥammedün Emīn⁸¹³
Anuñla faḥr ider rüy-ı zemīn
(Onun ismi Muhammed Emin’dir; yeryüzü onunla övünür.)

662. Hem emīn ü müstaḳīm hem uşlıdur⁸¹⁴
Daḥı İbrāhīm Ḥalīl’üñ neslidür⁸¹⁵
(Hem güvenilir, dürüst hem de usludur ve dahi İbrahim Halil’in neslindendir.)

⁸⁰⁶655b - Pes: Bes İAE

⁸⁰⁷656a - Ol hemān: Ol hümām M, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, P

⁸⁰⁸657b - Geldi: Gelüb AÜ, M, AK₁; Buları: Bunları K

⁸⁰⁹658b - Oldı: Olub K; Añıldı: Ve geldi M / Añladı MK₄ / Geldi AK₁

⁸¹⁰659a - Ey şāh-ı cihān: Ey merd-i ‘ālem K; Diñleñüz: Diñleyin K

⁸¹¹659b - Sözi nedir: Nedir İAE / Sözi AÜ / Sözi B; Añlayıñuz: Añlayın K

⁸¹²660a - Sizden ki: Siziñ MK₅; Maḥdüm-zādeyi: Maḥdüm-zādeñi MK₂

⁸¹³661a - Muḥammedün Emīn: Muḥammed Emīn İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Muḥammedi’l-Emīn K

⁸¹⁴662a - Hem emīn ü müstaḳīm hem uşlıdur: Hem emīn ve müstaḳīm hem uşlıdur İAE / Hem emīn ve müstaḳīm ve aşlıdur AÜ / Hem emīn ü müstaḳīm ü uşlıdur M, AK₁ / Hem emīn müstaḳīm hem uşlıdur K / Hem emīn ve müstaḳīm hem aşlıdur AK₂

⁸¹⁵662b - İbrāhīm Ḥalīl’üñ: İbrāhīm Ḥalīl MK₅

663. Çün bu sözleri işitdi babası
Rāzī olmayub dimedi nitesi
(Babası bu sözleri işitti; razı olmayıp sebebini söylemedi.)
664. Didi kim ey bī-ḥayālar bu sözi⁸¹⁶
Niçe dirsiz deli gördüm ben sizi⁸¹⁷
([Babası] “Ey utanmazlar bu sözü nasıl söylersiniz, ben sizi deli gördüm.” dedi.)
- 31b
665. Kim Muḥammedü’l-Emīn kim var ola⁸¹⁸
Kim benim kızım aña maḥrem ola⁸¹⁹
(Muhammed Emin kimdir ki benim kızım ona mahrem olsun.)
666. Bir dahı ger söyleyesiz bu sözi⁸²⁰
Nefy iderem buradan bilün sizi⁸²¹
(Bir daha eğer bu sözleri söylerseniz sizi buradan sürgün ederim.)
667. Kim bilürsiz nice şāhlar istedi⁸²²
Mālı milkim vireyim gelsün didi⁸²³
(Ki bilirsiniz birçok şahlar istedi, malımı mülkümü vereyim gelsin dedi.)
668. Her biri ḥükm issi idi tācdār
Kimseye ol eylemedi ihtiyār⁸²⁴
(Her biri hüküm ve taç sahibiydi [fakat] o kimseyi seçmedi.)
669. Söylemeyüb sākin oldılar hemān
Ḳıldılar ol demde tebdīl-i mekān⁸²⁵
([Söz] söylemeyip sakın kaldılar; o an oradan gittiler.)

⁸¹⁶664a - Bu sözi: Sözi AÜ, AK₁

⁸¹⁷664b - Niçe: Nice İAE, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, P
Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸¹⁸665a - Kim: Ki İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Ol M

⁸¹⁹Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸²⁰666a - Söyleyesiz bu sözi: Söyler iseñiz bu sözi AK₂

⁸²¹666b - Buradan bilün sizi: Bu aradan bil sizi AÜ, M, AK₁

⁸²²667a - Kim: Siz M / Ki MK₂; Nice: Niçe AÜ, AK₁; İsted: işitdi K; Bilürsiz nice şāhlar: Nice şāhlar bilürsiz MK₅

⁸²³667b - Mālı milkim: Māl u milkim M

⁸²⁴668b - Kimseye: Kimseyi M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Ol eylemedi: Eylemedi ol İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁸²⁵669b - Tebdīl-i mekān: Tebdīl ü mekān MK₃ / Tebdīl mekān AK₁

670. Pes Ebū Ṭālib'e virdiler haber⁸²⁶
Her ne kim işitdilerse hayr u şer⁸²⁷
(Öylece Ebu Talib'e haber verdiler; iyi veya kötü her ne duydularsa söylediler.)
671. Ebī Ṭālib 'Ātike oldu melīl⁸²⁸
Didiler Ḳādir durur Rabb-i Celīl⁸²⁹
(Ebu Talib ile Atike boyunlarını büktüler; Allah kudret sahibidir, dediler.)
672. Çün Ḥadīce işidüb bu sözleri⁸³⁰
Oldı maḥzūn ağlayuban gözleri
(Hatice bu sözleri işitince hüznünlendi, gözlerinden yaşları akıttı.)
673. 'Āḳile vü kāmīle gör ne ider⁸³¹
Mekke'niñ uluların da' vet ider
(Akıllı ve olgun [olan Hatice] gör ne eder; Mekke'nin büyüklerini davet eder.)
674. Ebū Süfyan geldi kibārlar ile
Ebū Ṭālib Ebū Bekr ile bile⁸³²
(Ebu Süfyan da diğer büyükler, Ebu Talib ve Ebu Bekir ile birlikte geldi.)
675. Cümlesi bir araya cem' oldılar
Dürlü ta'ām yiyüben şād oldılar⁸³³
(Hepsi bir araya toplandılar; çeşitli yemekler yiyip sevindiler.)
676. Ebū Ṭālib Ḥadīce'ye gör ne der⁸³⁴
Mektûbıla bu sözi i' lām ider⁸³⁵
(Gör, Ebu Talib Hatice'ye ne der; mektupla bu sözleri ona bildirir.)

32a

⁸²⁶670a - Pes Ebū Ṭālib'e virdiler: Bes Ebū Ṭālib'e virdiler İAE, MK₃ / Ebū Ṭālib'e virdiler pes MK₅

⁸²⁷670b - Ne kim: Ne M, AK₁; Ḥayr u şer: Ḥayr şer MK₂, P

⁸²⁸671a - Oldı: Oldılar AÜ, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁸²⁹671b - Ḳādir durur: Ḳādirdür AÜ, K, MK₃, AK₁, AK₂, P

⁸³⁰672a - İşidüb: İşidir K

⁸³¹673a - 'Āḳile ü kāmīle: 'Āḳile ve kāmīle İAE, AK₂ / 'Ātike-i kāmīle AÜ, AK₁ / Ḥadīce-i kāmīle M / 'Āḳile kāmīle MK₅; Ne ider: Neder K

⁸³²674b - Ebū Ṭālib Ebū Bekr ile: Ebū Ṭālib Bū Bekr ile M / Ebū Bekr Ebū Ṭālib'de K / Ebū Ṭālib ü Ebū Bekr'le MK₃

Bu beyit MK₁ nüshasında yoktur.

⁸³³675b - Yiyüben: Yiyüb İAE, AÜ, B

⁸³⁴676a - Ebū Ṭālib Ḥadīce'ye: Ebū Ṭālib'e Ḥadīce M, K, AK₁, AK₂, P / Ḥadīce Ebū Ṭālib'e MK₅; Gör ne der: Haber gönderir AK₂, P

⁸³⁵676b - i' lām: i' lām M

677. Babamı ġāyetde serhoş idiñüz⁸³⁶
Tolu kâse içirüb hoş idiñüz⁸³⁷
(Babamı çokça sarhoş ediniz; kâse dolusu şarap içirerek [babamın gönlünü] hoş ediniz.)
678. Sözüni tutub aña içirdiler
Serhoş idüb kendiden geçürdiler⁸³⁸
(Sözünü tutup onu içirdiler; sarhoş edip kendinden geçirdiler.)
679. Ol dem anı aluban getürdiler
Ĥadice'nün evine yaturdılar⁸³⁹
(O an onu alıp Hatice'nin evine getirerek yatırdılar.)
680. Ĥadice evinde yatdı pür-uşul
Yatdı anda şubha deñlü qaldı ol⁸⁴⁰
(Usulünce Hatice'nin evinde yattı; onda sabaha dek kaldı.)
681. Ol gice Ĥadice gör kim n'eder⁸⁴¹
Babasının etegine renk ider⁸⁴²
(O gece gör Hatice ne eder; babasının eteğine renk sürer.)
682. Pes za' ferānī çividle bil i yār⁸⁴³
Eteginün bir qarış yerin boyar⁸⁴⁴
(Bil ey yar, [Hatice] safran rengi boyayla eteğinin bir karış yerini boyar.)
683. Ol zamānda bir kişi serhoş iken
Qızını ' ahd eylese bī-hūş iken⁸⁴⁵
684. Renk sürerlerdi anuñ etegine⁸⁴⁶

⁸³⁶677a - Ġayetde: Ġayetle M; İdiñüz: İdesiz İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁸³⁷677b - Tolu kâse: Dolular K; İçirüb hoş idiñüz: İçirüb hoş idesiz İAE, AÜ / Virüb bī-hoş idesiz M / İçirüben hoş idesiz K / İçirüb nūş idesiz MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / İçirüb bī-hoş idesiz AK₁ / İçirüb mey-hoş idiñüz B

⁸³⁸678b - Geçürdiler: Getürdiler B

⁸³⁹679b - Yaturdılar: Getürdiler İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁸⁴⁰680b - Şubha deñlü: Şubha degin M; Qaldı ol: Qıldı ol MK₅

⁸⁴¹681a - Ĥadice: Ĥadice'yi MK₄

⁸⁴²Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁴³682a - Pes za' ferānī çividle bil ey yār: Bes za' ferānī çividle bil ey yār İAE / Pes za' ferān çividle ey yār AÜ, AK₂ / Za' ferānī çividle pes ey yār M / Pes za' ferān çividle bil ey yār K / Bes za' ferān çivid ey yār MK₃ / Pes zağfurān çividle ey yār AK₁

⁸⁴⁴682b - Eteginün: Etegin AÜ, AK₁, AK₂

⁸⁴⁵683b - Bī-hūş: Serhoş M

⁸⁴⁶684a - Anuñ etegine: Etegin AK₁

Tā ki dönmeyeler ‘ ahdinden yine⁸⁴⁷

(O zamanlarda bir kişi sarhoşken kızını [bir başkasına] verse sözünden dönmesin diye onun eteğine renk sürerlerdi.)

685. Çün şabāh oldı anı bildi yaq̃n
Görđi etegindeki rengi hemīn⁸⁴⁸

(Sabah olduğunda etegindeki rengi gördü ve onu anladı.)

686. Dir Ḥadīce’ye ayā cān-ı cihān⁸⁴⁹

Nedür işbu etegimdeki nişān

(Hatice’ye “Ey dünyanın canı, eteğimdeki bu işaret nedir?” der.)

687. Dir Ḥadīce babasına vay seni

Niçün virdiñüz Muḥammed’e beni⁸⁵⁰

(Hatice, babasına “Vay seni, beni Muhammed’e neden verdiniz?” der.)

32b

688. Bu gice anda olanlar ḥāş u ‘ām⁸⁵¹

Beni sizden dilemişler ey hümām

(Ey hümam, bu gece orada olan bütün halk beni sizden istemişler.)

689. Eylemişler ulular size niyāz⁸⁵²

Siz daḥı anlara gösterüb cevāz⁸⁵³

(Büyükler size yalvarmışlar; siz de onlara cevap [vermişsiniz].)

690. Aluban ikrārıñı biñ cehdile⁸⁵⁴

Öyle buyurmuşsunuz virdüm n’ola⁸⁵⁵

(Bin bir uğraşla kabul edip verdim ne olacak diye buyurmuşsunuz.)

691. Yazmağıçün ‘ ahdinīz peymānıñuz

Anuñ içün renklidür dāmānıñuz

(Sözünüzü, yemininizi unutmamak için elbiseniz renklidir.)

692. İşidüb bu sözi ol dem kaq̃ıdı

⁸⁴⁷684b - Dönmeyeler: Dönmeye AÜ, MK₂, MK₅, AK₁ ; Yine: Gine P

⁸⁴⁸685b - Etegindeki: Eteginde MK₃; Hemīn: Yaq̃n AÜ, AK₁

⁸⁴⁹686a - Cān-ı cihān: Cān u cihān AÜ, M, K, MK₅, AK₁

⁸⁵⁰687b - Niçün: Ne içün K

Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁵¹688a - Olanlar: Olan M, AK₁

⁸⁵²689a - Niyāz: Ricā AÜ, M, AK₁

⁸⁵³689b - Cevāz: Rızā AÜ, M, AK₁ / Cevāb MK₅

⁸⁵⁴690a - Biñ: Pek P

⁸⁵⁵690b - Öyle: Eyle B

Haylî zamân gürleyüben şakıdı⁸⁵⁶
(Bu sözü işitince o an öfkeleni; uzun bir zaman bağırıp çağırdı.)

693. Didi ‘ ahd itmemişem hem virmezem⁸⁵⁷
Zîrâ seni aña lâyıķ görmezem⁸⁵⁸
(Ben yemin etmedim hem [seni ona] vermem çünkü seni ona layık görmem, dedi.)

694. Yoķdur anda māl u milk ü sîm ü zer⁸⁵⁹
Delidür anlar ki bizden kız diler⁸⁶⁰
(Onda mal ve mülk, altın ve gümüş yoktur; onlar deli midir ki bizden kız isterler.)

695. Babasına dir ki sulţānım benim
Yoluña olsun fedā cān u tenim⁸⁶¹
([Hatice] babasına “Sultanım benim, canı ve bedenim yoluna feda olsun.” der.)

696. Ulular önünde ikrār idesiz⁸⁶²
Şoñra pişmān olub inkār idesiz⁸⁶³
(Büyüklerin önünde kabul etmişsiniz; sonra pişman olup inkâr edersiniz.)

697. Diyeler seniñ için ikrārsız⁸⁶⁴
Ķavline tırmaz yalāncı ‘ ārsız
(Senin için kararsız, sözünde durmayan, yalancı, arsız [mı] desinler?)

698. Hergiz inanmaya kimse sözine⁸⁶⁵
Niçe kişi ta‘ n ururlar yüziñe⁸⁶⁶
(Hiç kimse asla sözüne inanmaz; [bu durumda] birçok kişi yüzünüze karşı sizi ayıplar.)

⁸⁵⁶692b - Gürleyüben şakıdı: Güröldeyüb şakıdı İAE, MK₂, MK₃, MK₄ / Gör n’edeyüb şakıdı AÜ, AK₁ / Gümürdenüb şakıdı M / Gürleyüb şakıdı MK₅ / Güröldeyüb şakıdı AK₂, P

⁸⁵⁷693a - İtmemişem: İtmedim İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; Hem: Ve hem İAE, AÜ, K, MK₃, AK₁; Virmezem: Virmedüm MK₅

⁸⁵⁸693b - Zîrâ seni aña lâyıķ görmezem: Kim seni aña lâyıķ görmedim MK₅
Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁵⁹694a - Māl u milki: Mālî mülki İAE, AÜ, AK₁, P / Māl u milk ü M, MK₅ / Mālî milki K, MK₃ / Māl mülki AK₂

⁸⁶⁰Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁶¹695b - Olsun fedā: Fedā olsun İAE, M, MK₂, MK₅, AK₂, B, P; Cān u tenim: Cānım benim İAE, AÜ, M, K, AK₁ / Cānım tenim MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁸⁶²696a - İdesiz: İdesin AK₂, P

⁸⁶³696b - Pişmān olub inkār idesiz: Nādim olub inkār idesiz M / Soñra pişmān olub inkār idesin AK₂, P

⁸⁶⁴697a - Diyeler: Didiler K / Diye MK₃; Seniñ: Siziñ AÜ, M, AK₁

⁸⁶⁵698a - İnanmaya kimse: İnanmayalar MK₅

⁸⁶⁶698b - Niçe: Nice İAE, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Ururlar: İderler M, K, MK₅

33a

699. Halk içinde ola ʿırzın pāymāl⁸⁶⁷

Sizlere lāyık degildir işbu hāl

(Halkın içinde şerefın ayaklar altında olur; bu iş size uygun değildir.)

700. Öyle bil kim ben cihāna gelmedim⁸⁶⁸

Yāhūd ol dem şimdiye dek kalmadım⁸⁶⁹

(Öyle bil ki, ben dünyaya bunun için gelmedim yahut bunun için yaşamadım.)

701. Tek söziñiz olmasun sizün yalān⁸⁷⁰

Yolña olsun fedā cānım hemān

(Sizin tek sözünüz yalan olmasın; yoluna canım hemen feda olsun.)

702. Ol Muḥammed kim ulular aşıldur

Zīrā İbrāhīm Ḥalīl'ün neslidür

(O Muhammed uluları soyundandır; zira o İbrahim Halil'in neslindendir.)

703. Hāşimīdür hem Benī Saʿd ulusı⁸⁷¹

ʿAceb olmaz elde yoksa nesnesi⁸⁷²

(O Haşimi'dir hem de Beni Sa'd ulusudur; elde malı mülkü yoksa ne olur.)

704. Sīm ü zer destinde yoğısa n'ola⁸⁷³

Eylükile añılur ismi hele

([Onun] elinde altın ve gümüş yok ise ne olur, onun ismi iyilik ile anılır.)

705. Anda yoksa bizde vardur sīm ü zer⁸⁷⁴

Mālımız milkimiz olunca yiter

(Onda altın ve gümüş yoksa bizde vardır; [bizim] malımız mülkümüz var olduğunca yeter.)

706. Söyleyerek gönlünü itdi hele

Didi naşibindir ola kim bile

([Böyle] söyleyerek [babasının] gönlünü yaptı; [babası da] o senin nasibindir, dedi.)

⁸⁶⁷699a - Pāyimāl: Pāy-māl İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B

⁸⁶⁸700a - Öyle bil kim: Öyle ol kim İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / Öyle ola kim AK₂, P / Eyle ol kim B

⁸⁶⁹700b - Ol dem: Oldum K, MK₄, P; Dek: Degin İAE

⁸⁷⁰701a - Söziñiz olmasun sizün: Söziñiz sizin olmasun İAE, AÜ, K, MK₂, MK₅, AK₁, AK₂, P / Siziñ söziñiz olmasun M / Sözüñüz olmasun MK₃

⁸⁷¹703a - Hāşimīdür hem: Hāşimīdir İAE; Benī Saʿd: Saʿd AÜ, AK₁ / Saʿd'dır M

⁸⁷²703b - Olmaz: Olunmaz M

⁸⁷³704a - Sīm ü zer: Sīm zer K

⁸⁷⁴705a - Bizde vardur: Bizde MK₅

707. Ger bu ‘ âlem halkı dirse şubh u şām
Medh olunsā ḥaṣre dek olmaz tamām⁸⁷⁵
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
708. Ger dileriseñ bula cānīñ şafā
Vir şalavāt ber-resūl-ı Muṣṭafā⁸⁷⁶
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
709. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Müncī
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Müzekkir⁸⁷⁷
(Sana selam olsun ey kurtarıcı, sana selam olsun ey ibadet eden!)
- 33b
710. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Nāşir⁸⁷⁸
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Manşūr⁸⁷⁹
(Sana selam olsun ey imdada yetişen, sana selam olsun ey zafere ulaşan!)
711. Çün Ḥadīce sözi işitdi hemān⁸⁸⁰
Ġāyetile gönli oldı şādumān
(Hatice hemen bu sözü işitti; gönlü son derece sevindi.)
712. Nāme yazdı ‘ Ātike’ye sırrile⁸⁸¹
Der babamı rāzī eyledim hele⁸⁸²
(Gizlice Atike’ye mektup yazar; [Hatice] babamı razı eyledim, der.)
713. ‘ Ātike nāmeyi oğudı revān⁸⁸³
Ebū Ṭālib katına irdi hemān
(Atike mektubu okudu; hemen Ebu Talib’in katına erişti.)

⁸⁷⁵Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁸⁷⁶Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁸⁷⁷709b - Yā Müzekkir: Yā Müzekkirü AK₁, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁸⁷⁸710a - Yā Nāşir: Yā Nāşirü AK₁, P

⁸⁷⁹710b - Yā Manşūr: Yā Manşūru AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Āḥer” başlığı vardır.

⁸⁸⁰711a - Çün Ḥadīce sözi işitdi: Çün Ḥadīce bu işitdi bu sözi İAE / Bu sözi Ḥadīce işitdi M / Çün Ḥadīce bu sözi işitdi K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B

⁸⁸¹712a - Nāme yazdı: Yazdı nāme M; ‘ Ātike’ye: ‘ Ātike Ḥātūn’a AÜ, AK₁

⁸⁸²712b - Eyledim: İtdim MK₃

⁸⁸³713a - Revān: O ān M

714. Kıldı Ebū Ṭālib'e sözi beyān
Babasınuñ rāzī oldıǵın ey cān⁸⁸⁴
(Ey can, Ebu Talib'e [Hatice'nin] babasının razı olduğunu bildirdi.)
715. Dir Ebū Ṭālib Muḥammed'e i yār⁸⁸⁵
Ebū Bekr ḥazretine yūri var
(Ebu Talib Muhammed'e "Ey yar, Ebu Bekir'in [yanına] git." der.)
716. Şöyle kim bizden selām eyle aña
Bir ağır bahālı bez vırsün saña
(Şöyle ki bizden ona selam söyle; sana bir ağır pahalı bez versin.)
717. Şoñra aña biz bahāsın virürüz⁸⁸⁶
Ḥadice içün nişānı göreyüz⁸⁸⁷
(Hatice'ye [onu] nişan ettikten sonra pahası neyse biz ona veririz.)
718. Hem daḥı kendüsi ḥāzır olalar
Da' vet olundıǵı demde geleler
(Hem kendileri de hazır olsunlar; davet edildiǵı zaman gelsinler.)
719. Pes Muḥammed işidüb oldı revān⁸⁸⁸
Geldi Ebū Bekr'e ol demde hemān⁸⁸⁹
(Bundan sonra Muhammed yola koyuldu; hemen Ebu Bekir'in [yanına] geldi.)
720. Ol daḥı dükkānda oturmış idi
Bu ḥuşūşa muntazır tırmış idi⁸⁹⁰
(Ebu Bekir de dükkânında oturmuş; bu işi beklerdi.)
- 34a
721. Karşudan Muḥammed'i gördi gelür
Bī-nihāyet sevinüben şād olur⁸⁹¹
(Karşıdan Muhammed'in geldiğini görür; sevinip nihayetsiz neşelenir.)

⁸⁸⁴714b - Ey cān: Hemān M

⁸⁸⁵715a - Dir: Deyüb AÜ, M; Muḥammed'e: Muḥammed K, B

⁸⁸⁶717a - Virerüz: Virevüz AÜ, M, MK₄, MK₅, AK₁, P / Vireyiz K

⁸⁸⁷717b - Nişānı: Nişān AÜ, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, B, P; Göreyüz: Görevüz İAE, AÜ, M, AK₁, AK₂, P / Göndereyiz K / Gönderevüz MK₅

Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁸⁸719a - Pes Muḥammed işidüb: Bes işidüb İAE / Oldı revān: Revān MK₅

⁸⁸⁹719b - Geldi: Gele MK₅; Ebū Bekr'e: Ebū Bekr B; Ol demde: O demde M

⁸⁹⁰720b - Ḥuşūşa: Ḥuşūşda M; Muntazır tırmış: Tırmış muntazır MK₅

⁸⁹¹721b - Bī-nihāyet sevinüben: Bī-nihāye sevinüb AÜ, AK₁ / Bī-nihāye sevinüben M / Bī-nihāyet sevinin K / Bī-nihāyet sevinüben MK₃ / Bī-nihāyet sevinüb MK₄, MK₅

722. Şıçrayub indi dükânından hemân⁸⁹²
Didi kim hoş geldiñüz ey nev-cüvân⁸⁹³
(Şıçrayıp hemen dükkanından [aşağı] indi; ey delikanlı hoş geldiniz, dedi.)
723. Didi kim ey yâr hâliñüz nedür
Hem murâdıñuz ve kıaliñüz nedür⁸⁹⁴
(“Ey yar, haliniz nedir; arzunuz ve sözünüz nedir?” dedi.)
724. Didi kim ‘ammüm size selâm kıılır⁸⁹⁵
Dileyüb sizden dağı hâcet kıılır⁸⁹⁶
([Muhammed] “Amcam size selam söyler; sizden bir isteği var.” dedi.)
725. Viresiñüz siz bize kıymetli bez⁸⁹⁷
Hâdîce’ye anı nişân idevüz⁸⁹⁸
(Siz bize bir değerli bez verseniz [biz de] onu Hatice’ye nişan edelim.)
726. Didi ki lûtf eyle gel otur hele⁸⁹⁹
İdelüm ol nesne kim elden gele⁹⁰⁰
([Ebu Bekir] “Lütuf et gel otur, elden ne gelirse o malı verelim.” dedi.)
727. Pes Muhammed şadra geçüb oturur⁹⁰¹
Gör o Şıddîk ki ne işler bitürür⁹⁰²
(Bundan böyle Muhammed köşeye geçip oturdu; gör ki o özü sözü bir olan ne işler bitirir.)
728. On tabak altun bile dağı gümüş⁹⁰³
On tabak misk dağı hâzır eylemiş⁹⁰⁴
(On tabak altın ve de gümüş; on tabak da misk hazırlamıştı.)

⁸⁹²722a - İndi dükânından: Dükânından indi M

⁸⁹³722b - Nev-cüvân: Cân İAE

⁸⁹⁴723b - Murâdıñuz ve kıalinüz: Murâdıñuz kıaliñüz AK₂, P / Murâdıñuz ve fâliñüz B

⁸⁹⁵724a - Selâm kıılır: Selâm ider M

⁸⁹⁶724b - Dileyüb: Dileyüben K; Sizden dağı: Sizden K; Kıılır: Kıılar AK₁

⁸⁹⁷725a - Viresiñüz: Virseñüz İAE, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂; Siz bize: Bize bir İAE, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Bize AÜ, AK₁ / Bizlere M

⁸⁹⁸725b - Nişân idevüz: Nişân gönderrevüz AK₂, P

Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁹⁹726a - Eyle gel otur: Eylegil otur İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B, P / Eyle otur gel AÜ, AK₁ / Eyle oturgıl M

⁹⁰⁰726b - İdelüm ol nesne kim: İdeyim ol nesne ki İAE / İdelim ol nesne ki AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P / İdelim ol nesne MK₄

⁹⁰¹727a - Pes: Bes İAE, MK₃

⁹⁰²727b - O: Ol M, K MK₄, AK₂ / Ki ol AÜ, AK₁; Şıddîk: Şıddîkı K; İşler bitürür: İşler kıılır MK₅

⁹⁰³728a - Bile: İle M; Dağı gümüş: Gümüş İAE

⁹⁰⁴728b - Dağı hâzır eylemiş: Hâzır eylemiş İAE

729. Daḥı mercān ağacı hem ey aḥī⁹⁰⁵
 Yedi budağı var idi hem daḥı⁹⁰⁶
 (Hem de bir mercan ağacı ki yedi tane budağı [var].)
730. Her budağı kim üçer arşun idi⁹⁰⁷
 Böyle tuḥfe şey görülmemiş idi⁹⁰⁸
 (Her budağı ki üçer arşındı; böyle benzersiz şey görülmemişti.)
731. Hāzır itmiş daḥı on a^c lā kumāş
 Daḥı birkaç dāne hem kıymetli taş⁹⁰⁹
 (On güzel kumaş, hem de birkaç tane değerli taş hazırlamıştı.)
- 34b
732. Didi ki ey nūr-ı ‘aynum Muştafa⁹¹⁰
 Ey benüm cān u cihānum pür-şafā⁹¹¹
 (“Ey gözümün nuru Mustafa, ey benim huzur dolu canım ve dünyam!” dedi.)
733. Bunca eşvāb kim görürsünüz anı⁹¹²
 Hāzır itmişdim gele deyü seni
 (Bunca giysi ki onu görürsünüz; siz gelmeden ben onları hazır etmiştim.)
734. Cümlesi heb yolına olsun fedā
 Ben varub bu ḥidmeti kılam edā⁹¹³
 (Hepsi yoluna feda olsun; ben varıp bu hizmeti edeyim.)
735. Emriñüzle ben ḥuluñuz varayım⁹¹⁴
 İnşā^c allāh bu işi bitüreyim⁹¹⁵
 (Emrinizle ben kulunuz varayım; Allah nasip ederse bu işi bitireyim.)
736. Dir Muḥammed kim eyā rūḥ-ı revān

⁹⁰⁵729a - Mercān ağacı: Bir mercān ağacı K

⁹⁰⁶729b - Hem daḥı: Ey aḥī MK₅

⁹⁰⁷730a - Her: Hem MK₅

⁹⁰⁸731b - Tuḥfe şey: Tuḥfe MK₅

⁹⁰⁹Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁹¹⁰732a - Ki ey: Kim AÜ, M, K, MK₂, MK₅, P; Nūr-ı ‘aynum: Nūr u ‘aynum MK₄

⁹¹¹732b - Cān u cihānım: Cān-ı cihānım İAE, AÜ, K, AK₁, AK₂, P; Pür-şafā: Muştafa AÜ, M, AK₁
 / Bā-şafā K

⁹¹²733a - Eşvāb: Eşbāb K

⁹¹³734b - Bu ḥidmeti: Ḥizmeti İAE

⁹¹⁴735a - Varayım: Varayın K

⁹¹⁵735b - İş: İşimi AK₁; Bitüreyim: Bitüreyin K / Ben bitüreyim P

Bunca eşbâbı virürsin sen hemân⁹¹⁶
(Muhammed “Ey ruhumun ferahlığı, sen hemen bunca giysiyi bize verirsin.” der.)

737. İki yüz biñ akçelik vardır ahi⁹¹⁷
Şoñra bunı kim ödeyiser dañı⁹¹⁸
([Burada] iki yüz bin akçelik [mal] vardır; sonra bunu kim ödeyecek?)

738. Dir Ebū Bekir eyā dostum benim
Yoluña olsun fedā cān u tenim⁹¹⁹
(Ebu Bekir “Ey dostum benim, yoluna can ve tenim yoluna feda olsun.” der.)

739. Şatmazam ben bunı saña bil i yār⁹²⁰
Cümlesini saña kıldım bergüzār⁹²¹
(Ey yar, ben bunu sana satmadım; hepsini sana hediye ettim.)

740. Sen kadem başduñ bugün dükānıma
Kim hayāt irdi benüm bu cānıma⁹²²
(Sen bugün benim dükkanıma ayak bastın; benim bu canıma hayat geldi.)

741. Hamdu li’llāh çünki oldum ber-murād
On kulum olsun bugün benden āzād
(Allah’a hamd olsun, ben dileğime ulaştım; bugün on kulum benden azat olsun.)

742. Terk idüben bunca eşvābı mālī⁹²³
On kıl āzād eyledi hem ol velī⁹²⁴
(Bunca malı ve giysiyi terk edip o veli [hemen] on kulunu azat etti.)

35a

743. Āferīnler olsun anuñ şıdkına⁹²⁵

⁹¹⁶736b - Eşbâbı: Esvâbı İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P, B ; Virürsin sen: Sen virürsin MK₅

⁹¹⁷737a - İki yüz biñ: Bu nice yüz biñ K

⁹¹⁸737b - Ödeyiser: Edā ider M

Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁹¹⁹738b - Olsun fedā: Fidā olsun AK₂, P; Cān u tenim: Cānım tenim İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Cānım benim AÜ, M, AK₁

⁹²⁰739a - Bil ey yār: Ey yār AÜ, M, AK₁ / E yār K

⁹²¹739b - Cümlesini: Cümlesi K

⁹²²740b - Cānıma: Tenime İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₂, P

⁹²³742a - Eşvābı mālī: Eşvāb mālī AÜ, MK₂, MK₃, AK₁ / Eşbāb mālī K / Eşvāb u mālī MK₅

⁹²⁴742b - Kıl: Kuluñ MK₅; Velī: Delī İAE

⁹²⁵MK₅ nüshasında mısraların yerleri değiştirilmiştir.

Ṭon geyürdi daḥı hem on miskīne⁹²⁶
(On düşküne de don giydirdi; onun doğruluğuna aferinler olsun.)

744. Pes Muḥammed görüben ḳaldı ‘aceb⁹²⁷
Şad-hezārān āferīn olsun aña⁹²⁸
(Öylece Muhammed bunları görünce şaşırdı; yüz binlerce kez aferin, dedi.)

745. Getürüb eşbābı ḥādīmler hemān⁹²⁹
Kendi öñünce yüridi şādumān⁹³⁰
(Hizmetçiler hemen giysileri getirip kendisi neşeyle önünden yürüdü.)

746. Ḥadīce’nün ḳapusına irdiler
Ḳapucılar daḥı anı gördiler⁹³¹
(Hatice’nin kapısına ulaştılar; kapıcılar da onu gördüler.)

747. Ḳoşuşuban babasına irdiler⁹³²
Müjde idüb aña ta‘zīm ḳıldılar⁹³³
([Hizmetçiler] koşup babasının [yanına] vardılar; müjdeyi verip ona hürmet ettiler.)

748. Bunlara virdi Ebū Bekir selām
Aldılar cümle selāmın bi’t-tamām
(Ebu Bekir bunlara selam verdi; hepsi bunların selamını aldı.)

749. Ebū Bekr’i oṭaya ḳondurdılar
Gelen eşbāb içerü gönderdiler⁹³⁴
(Ebu Bekir’i odaya koydular; gelen giysileri içeri gönderdiler.)

750. Çün Ḥadīce gördi bunca dürlü māl⁹³⁵
Didi bu Muḥammed’in olmaḳ muḥāl⁹³⁶

⁹²⁶743b - Geyürdi: Geydürdi İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₅, AK₁, B, P; Daḥı hem: Daḥı M, AK₁ / Hem daḥı K

⁹²⁷744a - Pes: Bes İAE, MK₃; Ḳaldı ṭaña: Ḳıldı ‘aceb İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅ / Ḳıldı ‘aceb aña K, B, P

⁹²⁸744b - Olsun aña: Olsun saña M, MK₄ / Ey bā-adab K / Olsun hep MK₅

⁹²⁹745a - Eşbābı: Eşvābını AÜ, AK₁ / Eşvābı M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁹³⁰745b - Yüridi: Yürürdi K

⁹³¹746b - Bu mısra İAE nüshasında yoktur.

⁹³²747a - Ḳoşuşuban: Ḳoşuban MK₃, MK₅
Bu mısra İAE nüshasında yoktur.

⁹³³MK₄ nüshasında bu mısra 746. beytin son mısrası ile yer değiştirilmiştir.

⁹³⁴749b - Eşbāb: Eşvābı AÜ, M, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Eşbābı İAE, B

⁹³⁵750a - Dürlü māl: Māl MK₅

⁹³⁶750b - Didi bu Muḥammed’in olmaḳ muḥāl: Didi bu Muḥammed’in degil olmaḳ muḥāl M / Bu Muḥammed’in olmaḳ didi muḥāl MK₅

(Hatice bunca türlü malı gördü; bunların Muhammed'in (malı) olması imkânsız, dedi.)

751. Şek degildür bilürem anı 'ayân
Dir Ebū Bekr'iñ durur bu armağān⁹³⁷
(Şüphesiz onu açıkça bilirim ki bu armağan Ebu Bekir'dendir.)
752. Sevinüben kendi mālını virür
Fahır-i 'âlem uğrına fedâ kıılır
(Sevinip kendi malını verir; [malını] kâinatın iftihar kaynağının uğruna feda eder.)
753. Aldı eşbâbı bular kııldı kıabûl⁹³⁸
Dostları şād oldu düşmenler melûl⁹³⁹
(Bunlar giysileri aldı, kabul etti; dostları sevinip düşmanları boynunu büktü.)
- 35b
754. Mekke ulularını da' vet kıılır
Cümlesi ol araya hâzır olur
(Mekke büyüklerini davet eder; hepsi bir araya toplanır.)
755. Ol dem içre kııldılar 'ağd-i nikāh
Bir araya cem' olub şemsile māl⁹⁴⁰
(Güneş ile ay bir araya geldiğinde o an nikah törenini gerçekleştirdiler.)
756. Çünkü birkaç günden itdiler düğün⁹⁴¹
Düşmenüñ bağına urdılar düğün⁹⁴²
(Birkaç gün düğün yaptılar; [o düğünle] düşmanın bağına düğümlediler.)
757. İkinin bir araya getürdiler⁹⁴³
Hakkı müsteħakkına yetürdiler⁹⁴⁴
(İkisini bir araya getirdiler; hakkı hak edene ulaştırdılar.)
758. Hādīce zeyn eylemişdi bir sarāy⁹⁴⁵

⁹³⁷751b - Dir Ebū Bekr'iñ durur: Kim Ebū Bekr'indür K, P / Ebū Bekr'iñ durur MK₅

⁹³⁸753a - Eşbâbı: Eşvâbı AÜ, M, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Eşbâb K; Bular: Dağı K / Bunlar MK₅

⁹³⁹753b - Dostları: Dostlar B; Düşmenler: Düşmānları MK₅

⁹⁴⁰755b - Cem' olub: Cem' için M

⁹⁴¹756a - Günden: Günler M / Günlük MK₃

⁹⁴²756b - Düğün: Düğüm İAE, AÜ, M, AK₁, B

⁹⁴³757a - İkinin: İkinini MK₅

⁹⁴⁴757b - Hakkı: Ki hakkı AÜ, AK₁

⁹⁴⁵758a - Zeyn eylemişdi: Tezyīn itmiş idi AÜ, AK₁ / İtmişdi tezyīn M / Zeyn itmişdi K, MK₂, MK₃, MK₅, B, P

Kendi dağı bedr olmuşdur şanki ay⁹⁴⁶
(Hatice bir saray süsletmişti; kendi de sanki ay[mış gibi] parlamıştı.)

759. Bir yere cem^c oldu çün ay u güneş⁹⁴⁷
Şakıdı yıldız gibi kul karaveş
(Güneş ile ay bir araya geldiler; kul [ve] cariyeler yıldızı gibi parladı.)

760. Ebî Tâlib'le Hâdîce şâd olub⁹⁴⁸
Sevinürler Hakk'a şükürler kılub⁹⁴⁹
(Ebu Talib ile Hatice sevinip, Allah'a şükrederler.)

761. Derilürler bir araya şādumân
Geçdi bu vechile eyyâm bir zamân
(Sevinçle bir araya gelirler; bu şekilde bir zaman geçti.)

762. Çünki hâsidler bunu hoş gördiler⁹⁵⁰
Her biri bir vechile ta^c n itdiler
(Kıskanç olanlar bunu hoş gördüler; her biri bir sebeple ayıpladılar.)

763. ^c Avretüñdür bunca mālıla menāl⁹⁵¹
Bir gün ola incine bozıla hāl⁹⁵²
(Bunca mal ile mülk kadınıdır; bir gün olur bu hal bozulur.)

764. Olacağı bu durur ey bahtiyâr
Diye kıandan geldiñ ise anda var
(Ey mutluluk sahibi, olacak olan budur; nereden geldin ise oraya git, dediler.)

36a

765. Bunda seniñ mālı emlâkiñ mi var
Yâ baña söz diyecek hālîñ mi var
(Burada senin malın mülkün mü var; ya bana söz diyecek halin mi var?)

766. Çünki düşmenden işidür bu sözi⁹⁵³

⁹⁴⁶758b - Dağı bedr olmuşdur şanki ay: Dağı güyâ kim bedr olmuş ay İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Dağı güyâ bedr olmuş ay AÜ

⁹⁴⁷759a - Ay u güneş: Ay güneş İAE, AÜ, K, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹⁴⁸760a - Hâdîce: ^c Âtike İAE, AÜ, M, K, MK₃, AK₁, AK₂, B; Şâd: Şādân AÜ, AK₁; Olub: Olur MK₅

⁹⁴⁹760b - Kılub: Kılur MK₅

⁹⁵⁰762a - Hâsidler: Hâsid MK₅; Gördiler: Görürler MK₃

⁹⁵¹763a - Bunca: Bunca kim M; Menāl: Māl AÜ, M

⁹⁵²763b - Ola incine bozıla: İncine yüzile K

⁹⁵³766a - İşidür: İşidüb İAE / İşitdi AÜ, M, MK₅, AK₁

Gāh-be-gāh maḥzūn olur idi özi⁹⁵⁴
(Bu sözü düşmandan işitir; zaman zaman hüznlenirdi.)

767. Çün Ḥadīce işidüb āgāh olur
Mekke ulularını da‘ vet kıılır
(Hatice bunları işitip haberdar olur; Mekke büyüklerini davet eder.)

768. Tā ki bir şahrāya bunlar cem‘ ola⁹⁵⁵
Ehl-i Mekke ulu kici heb gele
(Bunlar bir çölde bir araya gelsin; Mekke halkı büyük küçük [hepsi] gelsin.)

769. Kıldılar öyle münādīler nidā⁹⁵⁶
Pes ta‘ ām ḥāzır idüb ol arada⁹⁵⁷
(Haberciler bunu duyurdu; o arada yemekler hazırlandı.)

770. Kāmu Mekke ḥalkı anda geldiler⁹⁵⁸
Er ve ‘avret cümlesi cem‘ oldılar⁹⁵⁹
(Bütün Mekke halkı oraya geldiler; erkek ve kadın hepsi bir araya toplandılar.)

771. Cümle bunlar yeyüb içdiler ta‘ ām
Küllisi tıoylandı bunda ḥāş u ‘ām⁹⁶⁰
(Bunların hepsi yemek yiyip, içtiler; halkın hepsi bu yemekten faydalandı.)

772. Bunlara gāyet konukluk itdiler⁹⁶¹
Pes ta‘ āmdan şonra tırsun didiler⁹⁶²
(Bunlara gayet misafirperverlik yaptılar; yemekten sonra dursunlar dediler.)

773. Gör ne kıılır Ḥadīce ba‘ de’t-ta‘ ām
Bir ḥarīr döşek getürdi ol hümām
(Yemekten sonra Hatice ne eder gör; o hüma bir ipek döşek getirir.)

⁹⁵⁴766b - Gāh-be-gāh: Gāh gāh İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P, B / Özi: Gül yüzi K

⁹⁵⁵768a - Bir şahrāya bunlar: Bunlar bir şahrāya MK₃

⁹⁵⁶769a - Öyle: Ola İAE / Anda AÜ, M, AK₁; Nidā: Nidā anda AK₂, P

⁹⁵⁷769b - Pes: Bes İAE; Ḥāzır idüb: Ḥāzırlayub M

⁹⁵⁸770a - Ḥalkı: Kavmi AÜ, M, AK₁

⁹⁵⁹770b - Er ve ‘avret: Er ‘avret AÜ, MK₅, AK₁, AK₂; Cem‘ oldılar: Oldılar MK₂

⁹⁶⁰771b - Tıoylandı: Tıynadı MK₂

⁹⁶¹772a - İtdiler: Eyledi İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹⁶²772b - Pes: Bes İAE; Tırsun didiler: Tırsun didi İAE / Tıralar didi AÜ, M, AK₁ / Tırsunlar didi K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B, P

774. Ol döşek büyüklüğünü bil i yâr⁹⁶³
Dört yüz arşun idi bunu bil i yâr⁹⁶⁴
(Ey dost, o döşegin büyüklüğü dört yüz arşın idi, bil.)
775. Mekke şahrâsında anı yaydılar
Halk-ı ‘ âlem bu ne hâldir didiler⁹⁶⁵
(Mekke çölünde onu yaydılar; alemin halkı bu ne haldir, dediler.)
- 36b
776. Döşek üzre dökdiler şol deñlü mâl⁹⁶⁶
Kimse anı şerh idebilmek muhâl
(Şu denli [çok] malı döşegin üzerine döktüler; bir kimsenin bunu açıklaması imkânsız[dır].)
777. Er boyunca dört küb incü var idi⁹⁶⁷
Dağı her dânesi gevher-dâr idi⁹⁶⁸
(Erkek boyunca dört küp inci vardı; her tanesi de cevherli inci idi.)
778. La‘ l ü yâkût her biri kıymetli taş⁹⁶⁹
Bî-hisâb u bî-kıyâs zerrîn kumâş⁹⁷⁰
779. Döşek ü yaşıdık u yorğan bî-şümâr⁹⁷¹
Cümlesi zerrîn idi bil kim i yâr
(Ey dost! Her biri lal ve yakut gibi değerli taş[lar ile] hesapsız ve mukayese edilemez altından yapılmış kumaşlar, döşek, yastık ve yorgan sayısız[dı. Bunların] hepsi altından yapılmıştı, bil.)
780. Mısrî Şâmî u cevherî tonlar heb⁹⁷²
Dökdiler ol döşek üzre bî-hisâb⁹⁷³

⁹⁶³774a - Döşek: Döşegin İAE, AÜ, K, MK₃, MK₄, B / İhrâm K; Büyüklüğünü: Büyüklüğün İAE, B

⁹⁶⁴774b - Bunu bil: Bil İAE, AÜ, M, MK₅, AK₁, AK₂, P / Anı bil MK₂

⁹⁶⁵775b - Halk-ı ‘ âlem: Halk ‘ âlem K

⁹⁶⁶776a - Dökdiler: Kodılar K; Şol deñlü mâl: Şu deñlü mâl AÜ, M, K, MK₂, AK₁ / Mâl MK₅

⁹⁶⁷777a - İncü: İçre AÜ, M, AK₁

⁹⁶⁸777b - Dâr idi: Var idi İAE

⁹⁶⁹778a - La‘ l ü yâkût: Lâ‘ l ü yâkût MK₂ / Lâ‘ l-i yâkût İAE, AÜ, M, K, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹⁷⁰778b - Bî-hisâb u bî-kıyâs: Bî-hisâb bî-kıyâs İAE, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Bî-kıyâs ve bî-hisâb AÜ, AK₁ / Bî-kıyâs u bî-hisâb M; Zerrîn kumâş: Dürî ü kumâş MK₅

⁹⁷¹779a - Döşek ü yaşıdık u yorğan: Döşek ve yaşıdık ve yorğan İAE, AÜ, AK₁, AK₂, P / Döşek yaşıdık ve yorğan M, K / Döşek ve yaşıdık u yorğan MK₂, MK₃ / Döşek yaşıdık yorğan MK₅

⁹⁷²780a - Mısrî Şâmî u cevherî tonlar heb: Mısrî Şâmî cevherî tonları heb AÜ, M, MK₃, AK₁ / Mısrî Şâmî cevherî bunlar heb K / Mısrî Şâmî cevherî tonları heb MK₂, MK₄ / Mısrî Şâmî cevherî tonlar heb MK₅, AK₂, P

⁹⁷³780b - Ol döşek: O döşek M / Döşek MK₅

(O döşeğin üzerine Mısır'dan ve Şam'dan getirilmiş değerli taşlarla bezenmiş donlar döktüler.)

781. Şol kadar oldu ki incü sîm ü zer⁹⁷⁴

Ṭurdu iki yanına pes iki er⁹⁷⁵

(İnci, altın ve gümüş o kadar [çok] oldu ki, [bunların] iki yanında ki erkek durdu.)

782. Baḳuban biri birin görmediler⁹⁷⁶

Kimse bunuñ sırrına irmediler

(Bakınca birbirlerini görmediler; hiçbiri bunun sırrına erişmediler.)

“mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ulün”

783. Daḥı beş yüz köle üç yüz ḥalāyık⁹⁷⁷

Ḳoşub ḥidmet iderler aña lāyık⁹⁷⁸

(Beş yüz köle, üç yüz hizmetçi koşuşup ona layık hizmet ederler.)

784. Daḥı dört biñ deve dürlü hecînler⁹⁷⁹

Yarar atlar daḥı dürlü ḳatırlar⁹⁸⁰

(Dört bin deve, çeşitli binek develeri, işe yarar atlar ve de katırlar [vardı].)

“fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün”

785. Her birinüñ egeri vü kesmesi

Sîm ü zerden olmışıdı cümlesi⁹⁸¹

(Her birinin egeri ve örtüsü altın ve gümüşlendi.)

786. Didi kim bu deñlü māl bir kimsede⁹⁸²

Görüben işitdiñiz mi dünyede

([Hatice] “Bu denli malı bir kimsede görüp dünyada işittiniz mi?” dedi.)

37a

787. Didiler kimse işidüb görmedi

⁹⁷⁴781a - Oldı ki: Ki oldı İAE / Kim oldı AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Kim ṭoldı M; İncü sîm ü zer: İncü ü sîm ü zer K, MK₅, AK₁ / İncü ü sîm zer MK₂

⁹⁷⁵781b - Pes: Bes İAE; Yanına: Başa AÜ, AK₁ / Başına M

⁹⁷⁶782a - Biri birin: Birbirin MK₂, MK₃, MK₄, MK₅

⁹⁷⁷783a - Beş yüz köle üç yüz ḥalāyık: Üç yüz köle beş yüz ḥalāyık M

⁹⁷⁸783b - Ḳoşub: Ḳoşuşub K; İderler: İder K, MK₅

⁹⁷⁹784a - Daḥı dört biñ: Dört biñ MK₃; Hecînler: Hecîn AÜ, M, MK₅, AK₁

⁹⁸⁰784b - Dürlü ḳatırlar: Dürlü ḳatırlar zeyn AÜ, AK₁ / Ḳatırları zîn M / Nice ḳatırlar K

⁹⁸¹785b - Cümlesi: Hepisi K

⁹⁸²786a - Didi kim bu deñlü māl bir kimsede: Görüben bu deñlü māl kimsede M / Didi kim bu deñli māl kimsede K, AK₁

Kimsenün bu sırra ‘aklı irmedi⁹⁸³
 (“Kimse işitip görmedi.” dediler; kimsenin bu sırra aklı ermedi.)

788. Didi Mekke ulularına bilün
Siz benüm bu sözime şahid oluñ
([Hatice], Mekke büyüklerine “Bilin, siz benim sözüme şahit olun.” dedi.)

789. Didi bu gördigünüz hayl ü haşem⁹⁸⁴
Kul halâyık māl milki muhteşem⁹⁸⁵
 (“Bu gördüğünüz hizmet edenler, köle, hizmetçi mal ve mülk muhteşem[dir].” dedi.)

790. Bu kadar deve katır māl u tavar⁹⁸⁶
Heb Muhammed’iñ durur her ne ki var
(Bu kadar deve, katır, mal ve davar [burada] her ne varsa hepsi Muhammed’indir.)

791. Bilünüz bu işi böyle işledim⁹⁸⁷
Kamusuñ Muhammed’e bağışladım⁹⁸⁸
(Bu işi biliniz ki ben böyle yaptım; hepsini Muhammed’e bağışladım.)

792. Nice diyesiz Muhammed’e fakir⁹⁸⁹
Ya‘ nî rızkı mālı yok bedr-i münir⁹⁹⁰
(Siz Muhammed’e, o parlak dolunaya nasıl fakir yani malı rızkı yok dersiniz?)

793. Dest-gir oldı aña Rabb-i Celil
Dostları şad oldı düşmānı melil⁹⁹¹
(Allah ona yardımcı oldu; dostları sevindi düşmanlarının boynu büküldü.)

794. Ger bu ‘ālem halkı dirse şubh u şām
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām⁹⁹²

⁹⁸³787b - Kimsenün: Kimse MK₅

⁹⁸⁴789a - Bu gördigünüz: Gördigünüz İAE

⁹⁸⁵789b - Māl milki: Māl u milki M, MK₃ / Māl u milk MK₅

⁹⁸⁶790a - Deve katır: Katırlar MK₅; Māl u tavar: Māl-ı tavar İAE, P / Māl tavar AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂ / Māl ve tavar K / Māl tavarlar MK₅

⁹⁸⁷791a - Böyle: Niçün M

⁹⁸⁸791b - Kamusun: Cümlesin K

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁹⁸⁹792a - Nice: Niçe MK₂

⁹⁹⁰792b - Rızkı mālı: Māl u milki K; Bedr-i münir: Bedr ü münir AK₁

⁹⁹¹792b - Melil: Melül İAE

⁹⁹²Bu beyit İAE, K, MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muhammeden Ta‘ zīmān / Şallu ‘Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

795. Ger dileriseñ bula cānīñ şafā

Vir şalavāt ber-resūl-ı Muşţafā⁹⁹³

(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa'ya salavat ver.)

796. Eş-şalātü ve's-selāmu ' aleyke yā Nebiyyü'r-Raḥmete

Eş-şalātü ve's-selāmu ' aleyke yā Nebiyyü't-Tevbe⁹⁹⁴

(Sana selam olsun ey rahmet peygamberi, sana selam olsun ey tövbe peygamberi!)

797. Eş-şalātü ve's-selāmu ' aleyke yā Ḥarīsūn ' Aleyküm⁹⁹⁵

Eş-şalātü ve's-selāmu ' aleyke yā Ma' lūm⁹⁹⁶

(Sana selam olsun ey doğru yola sevk eden, sana selam olsun ey bilinen!)

37b

“mefā'īlūn / mefā'īlūn / fe'ūlūn”

798. Bular hoş-ḥālile dirlik dirildi⁹⁹⁷

Niçe eyyām bu ḥāl üstüne oldı⁹⁹⁸

(Bunlar iyi hal ile geçindi; birçok zamanı böyle geçirdiler.)

799. Ḥadīce'den hem iki oğlu oldı⁹⁹⁹

Biri Kāsım birisi Tāhir idi¹⁰⁰⁰

(Hatice'den hem iki oğlu oldu; biri Kasım biri Tahir idi.)

800. Ruḳiyye Ümmü Gülsüm Zeyneb ey yār

Ki kızlar idi Fāṭıma'yla bunlar¹⁰⁰¹

(Ey dost! Fatıma ile birlikte Rukiye, Ümmü Gülsüm, Zeynep de kızlarıydı.)

⁹⁹³Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁹⁹⁴Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁹⁹⁵797a - Ḥarīsūn ' aleyküm: Ḥarīsü AÜ, M, MK₂, AK₁, AK₂, P / Ḥarīsūn MK₄

⁹⁹⁶797b - Yā Ma' lūm: Yā Ma' lūmu AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Âḥer” başlığı vardır.

⁹⁹⁷798a - Bular: Bunlar K; Hoş-ḥālile: Çok ḥālile AÜ, M; Dirlik: Dirik MK₃

⁹⁹⁸798b - Niçe: Nice AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Üstüne oldı: Üzre oldı İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Üzre geçindi K

⁹⁹⁹799a - Hem: Pes K

¹⁰⁰⁰799b - Tāhir idi: Tāhir oldı MK₅

¹⁰⁰¹800b - Kızlar idi: Kızları MK₅, P

801. ‘Alī’niñ Fāṭıma oldı naşibi¹⁰⁰²
Ruḳıyye Ümmü Gülsüm ey ḥabibi
802. Virildi ‘Oṣmān’a ikisi anuñ¹⁰⁰³
Birisi hem Ebü’l-‘Āş’a o cānuñ¹⁰⁰⁴
(Ey sevgili! Ali’nin nasibi Fatıma oldu; Rukiye (ile) Ümmü Gülsüm Osman’a birisi de Ebü’l-‘As’a verildi.)
803. Resülün yaşı irdi çünki kırka¹⁰⁰⁵
Ki ma’lüm ola tā ki iki fırka¹⁰⁰⁶
(Resul’ün yaşı kırka erişti; [sonunda] iki insan topluluğu belirdi.)
804. Giyerdi gāhī beyāz gāhī aḥmer¹⁰⁰⁷
Sözi sükker yüzi gül lebi kevşer¹⁰⁰⁸
(Bazen beyaz bazen kırmızı giyerdi; söz tatlı, yüzü gül, dudağı Kevser [suyu idi].)
805. Mu‘īn idi aña Rabb-i Kerīmī¹⁰⁰⁹
Görenler sever idi bi’z-żarūrī¹⁰¹⁰
(Yüce Allah ona yardımcıydı; görenler onu ister istemez severdi.)
806. Kaçan bir yola uğrasa o server¹⁰¹¹
Koşardı üç güne dek misk ü ‘anber¹⁰¹²
(O önder ne zaman bir yoldan geçse orası üç güne dek misk ve amber kokardı.)
807. Be-ğāyet ḥüb idi ḥüsni vü ḥulkı
Musaḥḥar kılmış idi cümle ḥalkı¹⁰¹²
(Yaratılışı ve tabiatı son derece güzeldi; bütün halkı kendine hayran etmişti.)

¹⁰⁰²801a - ‘Alī’niñ: ‘Alī’ye AÜ, M, AK₁

¹⁰⁰³802a - Virildi ‘Oṣmān’a: ‘Oṣmān’a virildi İAE / Ki ‘Oṣmān’a virildi AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / ‘Oṣmān’a virdi M; İkisi: İkisini M; Anuñ: Anında K

¹⁰⁰⁴802b - Birisi hem: Birisi M, K; Ebü’l-‘Āş’a o cānuñ: Ebü’l-‘Āş’ın yanında K
AÜ, M, B ve AK₁ nüshalarında bu beyitten sonra “Maṭlā‘-i Şems-i Risālet” başlığı vardır.

¹⁰⁰⁵803a - Çünki: Çün MK₅

¹⁰⁰⁶803b - Ma’lüm ola tā ki: Ma’lüm ola tā kim İAE, AÜ, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂ / Tā ki zāhir ola K

¹⁰⁰⁷804a - Gāhī: Gāh İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P

¹⁰⁰⁸804b - Yüzi gül: Yüzi MK₃

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰⁰⁹805a - Rabb-i Kerīmī: Rabbü Kerīmī AÜ

¹⁰¹⁰806a - Uğrasa: Uğrasa idi MK₂; O server: Ol server AK₂

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰¹¹806b - Güne dek: Günden İAE, MK₃ / Misk ü ‘anber: Misk-i ‘anber P

¹⁰¹²807b - Kılmış idi: Eylemiş idi İAE

808. Anuñ gölgesi düşmez idi yere¹⁰¹³

Ꞑamu cismi anuñ nūr idi zīre¹⁰¹⁴

(Onun gölgesi yere düşmezdi; çünkü onun bütün vücudu nurdu.)

38a

809. Şaçı düşse hem oda yanmaz idi¹⁰¹⁵

Siñek cismine aşla ꞑonmaz idi

(Saçı hem ateşe düşse yanmazdı; sinek onun vücuduna asla konmazdı.)

810. İderdi dā'imā zıkrile t̃ā'at

Gice ancak uyurdu iki s̃ā'at¹⁰¹⁶

(Daima zikir ve ibadet ederdi; gece sadece iki saat uyurdu.)

811. Gehī ğamġin olurdu ğāhī ħandān¹⁰¹⁷

Gehī ğuşşalanurdu ğāhī şādān¹⁰¹⁸

(Bazen kederli bazen neşeli olurdu; bazen kederlenir bazen sevinirdi.)

812. Gehī ħalvet idüb kııurdu 'uzlet

Bulurdu rūhı anuñ Ħaħħ'a vuşlat

(Bazen bir köşeye çekilip yalnız kalırdı; onun ruhu [bu şekilde] Allah'a kavuşurdu.)

813. 'İbādet zıkr ü t̃ā'at dā'im işi¹⁰¹⁹

Gehī aħardı tırmaz gözi yaşı¹⁰²⁰

(İbadet ve zikir daima [onun] işiydi; bazen gözünü yaşı akar durmazdı.)

814. Çıkardı ol Ħirā taġına dā'im¹⁰²¹

Yemez bir iki gün olurdu şā'im¹⁰²²

(Daima Hira daġına çıkardı; bir iki gün [yemek] yemez, oruç tutardı.)

¹⁰¹³808a - Yere: Aşla M

¹⁰¹⁴808b - Nūr idi: Nūrı idi MK₃

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰¹⁵809a - Şaçı: Kıılı K; Hem oda: Oda hem AÜ, M, MK₂, MK₃, AK₁, AK₂, P / Āteşe K

¹⁰¹⁶810b - İki s̃ā'at: Bir iki s̃ā'at K

¹⁰¹⁷811a - Gehī: Ġāh K, AK₂

¹⁰¹⁸811b - Gehī: Ġāh AÜ, K, MK₂, AK₁, P

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰¹⁹813a - Zıkr ü t̃ā'at: Zıkr-i t̃ā'at P

¹⁰²⁰Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰²¹814a - Ol Ħirā taġına: Ħirā taġına K

¹⁰²²814b - Yemez bir iki gün: Yemezdi bir iki gün İAE, K, MK₂ / Yemezdi nice gün AÜ, M, AK₁

815. Gehī üç günde bir yer etmek ü aş¹⁰²³
Mübârek bağına bağlar idi taş¹⁰²⁴
(Bazen üç günde bir ekmek ve yemek yerdi; mübarek bağına taş bağlardı.)
816. Ki ister idi ol tağda murâdı¹⁰²⁵
Murâdı ol idi Allāhu Hādī¹⁰²⁶
(Dağda, arzusu hidayet veren Allah'ı bulmaktı.)
817. Risâlet gelmeden düşde bilürdi
Murâdı ne ise ma' lûm olurdu
(Peygamberlik gelmeden [onun geleceğini] düşünde bilirdi; arzusu ne ise ona malum olurdu.)
818. Şu resme Hakk'a tâlib olmuş idi
Mübârek beñzi gül-veş şolmuş idi¹⁰²⁷
(Bu şekilde Allah'a talip olmuştu; mübarek benzi gül gibi solmuştu.)
819. Görüb Hamza anuñ hâliñ kayurdu
Varub 'Ātike'ye bu hâli şordu
(Hamza onun halini görüp endişelendi; gidip Atike'ye [Muhammed'in] bu halini sordu.)
- 38b
820. Didi kim 'Ātike'ye ey qarındaş¹⁰²⁸
Muhammed yimez olmuş etmek ü aş¹⁰²⁹
([Hamza] Atike'ye "Ey kardeşim! Muhammed ekmek ve yemek yemez olmuş." dedi.)
821. Niçün döndi anuñ qaddi hilâle
Hemân gül beñzi şolmuşdur revâ ne¹⁰³⁰
(Gül benzi solmuş, onun boyu neden hilale döndü?" dedi.)

¹⁰²³815a - Etmek ü aş: Etmegi aş AÜ, AK₁ / Etmek aş M / Etmek aş K / Etmegi aş MK₄, MK₅, AK₂, P

¹⁰²⁴815b - Bağına: Yüregine K; Bağlar idi taş: Hem bağladı taş İAE, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, P / Bağladı taşı AÜ, AK₁ / Bağlardı taşı M / Bağladı taş K / Bağladı hem taş MK₅

¹⁰²⁵816a - Ki: Kim AÜ, M / Gehī K; Ol tağda: Tağda MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁰²⁶816b - Ol idi: Anuñ ol K

¹⁰²⁷818b - Şolmuş idi: Olmuş idi İAE

¹⁰²⁸820a - Didi kim 'Ātike'ye: 'Ātike'ye didi kim İAE, AÜ, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, B, P / 'Ātike didi kim MK₃, MK₅

¹⁰²⁹820b - Yimez olmuş: Yimez içmez olmuş AÜ, AK₁ / Yimez içmez M; Etmek ü aş: Etmek aş AÜ, AK₁

¹⁰³⁰821b - Hemân: Niçün K; Gül beñzi: Beñzi MK₃; Şolmuşdur revâne: Şolmuş durur fâne AÜ, AK₁ / Şoldı tâ ki lâlâ M / Şolmuş durur revâne MK₂ / Dönmüşdi hâzâna MK₁

822. Muḥammed'den idüñ didi su'ālī¹⁰³¹
Size idivirür ne ise ḥālī¹⁰³²
([Atike] bu soruyu Muhammed'e sorun dedi; hali her ne ise size o söyler.)
823. Didi kim yā Muḥammed ḥālīñüz ne
Hilāl olmuşsıñuz aḥvālīñüz ne
([Hamza] "Muhammed haliniz ne? Hilal [gibi] olmuşsunuz haliniz ne?" dedi.)
824. Şu gül beñzin niçün şolmuş hemāne¹⁰³³
Niçün olmuş gözün yaşı revāne¹⁰³⁴
(Gül benzin niçin solmuş, gözünün yaşı niçin akar durur?)
825. Eger kimse seni incitdi ise¹⁰³⁵
Diyüvir baña anı n'itdi ise¹⁰³⁶
(Eğer bir kimse seni incittiyse bana ne yaptıysa onu söyle.)
826. Neler kılam aña sen bir göresin¹⁰³⁷
Kulağınca idem her bir pāresin¹⁰³⁸
(Ben ona neler yaparım görürsün; her bir parçasını kulağı kadar yaparım.)
827. Eger olduñsa bir kimseye ʿāşık
Yiğitlikde olur bu da yaraşık¹⁰³⁹
(Eğer bir kimseye âşık olduysan yiğitlikte olur bu, [sana] yaraşır.)
828. Baña söyle bu işi ben bitürem
Eger gökde ise ele getürem¹⁰⁴⁰
(Bana söyle [ben] bu işi bitireyim; eğer gökte ise bile gidip getireyim.)
829. Muḥammed çünkim işitdi bu sözi
Ḥayāsından kızardı gül yüzi¹⁰⁴¹
(Muhammed bu sözleri işitti; utancından gül yüzü kızardı.)

¹⁰³¹822a - İdün didi: İdüb didi AÜ, AK₁ / Didi idün M

¹⁰³²822b - Size idivirür ne ise ḥālī: Size söyler ne ise şimdi ḥālī AÜ, AK₁ / Size söyler neden ise melālī M / Size idivire her ne ise ḥālī K

¹⁰³³824a - Beñzin: Yüziñ K; Hemāne: Hemān AÜ, M, MK₄, AK₁, AK₂, P / Ḥazāne K

¹⁰³⁴824b - Revāne: Revān AÜ, M, MK₄, AK₁, AK₂, P

¹⁰³⁵825a - Kimse: Bir kimse AÜ, M, K, AK₁

¹⁰³⁶825b - Baña anı: Anı baña M; N'itdi ise: Kanda ise AK₂, P

¹⁰³⁷826a - Neler kılam: Ne kılam AÜ, AK₁ / Ne kılarım M; Aña sen: Aña İAE, MK₅

¹⁰³⁸826b - Kulağınca: Kulağı gibi M; Her bir: Her M

¹⁰³⁹Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹⁰⁴⁰Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹⁰⁴¹Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

830. Didi ‘ ammisine ey yâr vefâ-dâr¹⁰⁴²
Ki ben olmamışam hiç kimseden zâr¹⁰⁴³
(Amcasına “Ey vefalı dostum, ben kimseden incinmedim.” dedi.)
831. Baña kâr eyledi ‘ ışk-ı İlâhî
Kim oldur pâdişâhlar pâdişâhı¹⁰⁴⁴
(Bana Allah aşkı etki etti ki padişahların padişahı O’dur.)
832. Anuñ ‘ ışkî ile döndüm hazâna
Anuñçün yaşım olmuşdur revâne
(Onun aşkı ile hazana döndüm; onun için gözyaşı durmaz olmuştur.)
833. Ki hergiz yokdur elde ihtiyârım
Dükendi qalmadı şabrım qarârım¹⁰⁴⁵
(Ki iradem asla elimde değil; sabrım tükendi, kararım kalmadı.)
- 39a
834. İşitdi bu sözi ol pehlüvân çün¹⁰⁴⁶
Didi kim yârûñ olsun ferd-i bî-çün
(O pehlivan bu sözü işitti; kendisine soru sorulamayan Allah, yârin olsun.)
835. Görürler idi andan çok kerâmet
Bilürdi çün nübüvvetden ‘ alâmet¹⁰⁴⁷
(Muhammed’den çok keramet görürlerdi; çünkü onda peygamberliğin işaretleri vardı.)
836. İder Hâk müşkülün düşünde ilhâm¹⁰⁴⁸
Hemîn zâhir gibi olurdu i’ lâm
(Allah müşkülün düşünde ilham olurdu; hemen apaçık malum olurdu.)
837. Hîrâ tağında varurdu hem ekşer¹⁰⁴⁹
Olurdu tağ anuñ ile münevver

¹⁰⁴²830a - Ey yâr vefâ-dâr: Ey yâr u vefâ-dâr M, MK₅ / Ey yâr-ı vefâ-dâr İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, B, P

¹⁰⁴³830b - Hiç kimseden: Hiçbir kimseden MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Hiçkesden M; Zâr: Âzâr M

¹⁰⁴⁴831b - Pâdişâhlar pâdişâhı: Pâdişâhlar ilâhî İAE, MK₂, MK₄, MK₅, B, P / Mañlûquñ ilâhı K / Pâdişâhların şâhı MK₃ / Pâdişâhların ilâhı AK₂

¹⁰⁴⁵833b - Şabrum qarârım: Şabr u qarârım M, K

¹⁰⁴⁶834a - Çün: Cüvân MK₂

¹⁰⁴⁷835b - Bilürdi: Belürdi M, P; Çün nübüvvetden: Nübüvvetdedn çün MK₃

¹⁰⁴⁸836a - İder: İderdi AK₂

¹⁰⁴⁹837a - Tağında: Tağına AÜ, M, AK₁; Hem: Çün M

(Genellikle Hira dağına giderdi; dağ onun ile aydınlanırdı.)

838. İderdi tağ üzerinde ʿibādet

Ki dā'im böyle idinmişdi ʿādet

(Dağın üzerinde ibadet ederdi ki daima böyle adet edinmişti.)

839. Resūlu'llāh meger günlerde bir gün

Ḥirā tağında oturmuş idi çün

(Allah'ın resulü meğer günlerden bir gün Hira dağında oturmuştu.)

840. Buyurdi ol sâ'at Allāhu Hādī

Didi Cebrā'īl'e kim yā ʿİbādī¹⁰⁵⁰

(Hidayete ulaştıran yüce Allah o saat Cebrail'e "Ey kulum!" dedi.)

841. Yüri irgür ḥabībime risālet

Dağı Kur'ān'ıla kııl aña işāret¹⁰⁵¹

(Gidip sevgilime peygamberliği eriştir; Kur'an ile ona yol göster.)

842. Dīne da'vet idüben ḥāṣ u ʿāmı

ʿAyān itsün ḥelāli vü ḥarāmı¹⁰⁵²

(Bütün halkı dine davet etsin; helali ve haramı açığa çıkarsın.)

843. Ḥaḳ'ıñ emri ile Cebrā'īl indī¹⁰⁵³

Hemān sâ'at Ḥirā tağında ḳondı¹⁰⁵⁴

(Cebrail, Allah'ın emri ile o saatte Hira dağına indi.)

844. Resūlu'llāh inerken gördi anı

Be-ğāyet ḥavf idüben ḳorḳdı cānı

(Allah'ın resulü, Cebrail'i inerken gördü; canı son derece korktu.)

39b

845. Didi *ikrā'* didi bilmem ḳırā'at

Ben ümmiyem nedür bilmem ʿibādet¹⁰⁵⁵

([Cebrail] "Oku!" dedi, [Muhammed] "Ben okuma yazma, ibadet nedir bilmem." dedi.)

¹⁰⁵⁰840b - Cebrā'īl'e: Cebrā'īl MK₃

¹⁰⁵¹841b - Kııl aña: Aña kııl MK₅; İşāret: Beşāret K

¹⁰⁵²842b - Ḥelāli vü ḥarāmı: Ḥelāli ve ḥarāmı İAE, AÜ, M, K, AK₂, P

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰⁵³843a - İndi: Andı MK₂

¹⁰⁵⁴843b - Hemān sâ'at: Ol sâ'atde İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Ki ol

sâ'at K; Tağında: Tağına M, MK₅

¹⁰⁵⁵845b - ʿİbādet: Ḳırā'at M

846. Kim İkrā' Sūresi'ni ta' līm itdi¹⁰⁵⁶
Ne kim Hāḡ emri anı ma' lūm itdi¹⁰⁵⁷
([Cebrail O'na] İkra Suresi'ni öğretti; Allah'ın emri her ne ise [Muhammed] onu öğrendi.)
847. Didi var ḡalkı dīne da' vet eyle
Ne kim Hāḡ emri varısa anı söyle¹⁰⁵⁸
([Cebrail] "Git, halkı dine davet et; Allah'ın her ne emri varsa onları söyle." dedi.)
848. Oḡu Ḳur' ān'ı emr ü nehyi bildür¹⁰⁵⁹
Ki ta' līm eyle ḡalka Hāḡḡ'ı bildür
(Kur'an'ı okuyup emirleri ve yasakları öğren [onlara] Allah'ı bildir.)
849. O kim emriñ tatar cennet anuñdur¹⁰⁶⁰
Şu kim münker ider miḡnet anuñdur¹⁰⁶¹
(Her kim ki onun emirlerini gerçekleştirse cennet onundur; her kim ki [emirlerini] reddederse keder onundur.)
850. Hāḡ' uñ emri ile cennet cehennem
Olurlar her bir ehli anda hem-dem¹⁰⁶²
(Allah'ın emri ile cennet ve cehennem yaratılmıştır; her biri orada [birbirleri ile] dost olmuştur.)
851. Senüñ yüzüñ şuyına yā Muḡammed
Bulısardur ḡamu ümmet Muḡammed¹⁰⁶³
(Ey Muhammed, senin yüzün suyun hürmetine bütün ümmetin seni bulacaktır.)
852. Ḳopacakdur āḡir yevmü'l-ḡıyāmet¹⁰⁶⁴
Senüñ ola ḡamu ḡalka şefā' at
(En sonunda kıyamet kopacaktır; [o vakit] bütün halkın şefaatchisi sen olacaksın.)

¹⁰⁵⁶846a - Kim: Çü K; Ta' līm: Ma' lūm İAE

¹⁰⁵⁷846b - Emri: Emrini MK₄, AK₂; Anı: İdi K

¹⁰⁵⁸847b - Hāḡ emri: Emri AÜ, M, AK₁ / Hāḡ emrini MK₅; Varısa: İtdi ise M

¹⁰⁵⁹848a - Ḳur' ān'ı: Ḳur' ān K, MK₅; Emr ü nehyi: Emr-i nehyi İAE, P / Emr-i nehy K / Emr nehyi MK₂, MK₄, MK₅, AK₂; Bildür: Anı bildir MK₅

¹⁰⁶⁰849a - O kim: Şu kim K / Ol kim P

¹⁰⁶¹849b - Münker işler: İşler AK₂, P

¹⁰⁶²850b - Her bir ehli anda: Her biri ehline K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₂, B, P

Bu beyit sadece M nüshasında vardır.

¹⁰⁶³851b - Bulısardır: Olısardır AK₂; Ümmet Muḡammed: Ümmetüñ rahmet İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

¹⁰⁶⁴852a - Yevmü'l-ḡıyāmet: Yevm-i ḡıyāmet M

853. Nebîlerle velîler halk-ı ʿâlem¹⁰⁶⁵
Şefâʿat uma senden cinn ü âdem¹⁰⁶⁶
(Peygamberler, veliler ve dünyanın halkı [ile] cin ve insanlar senden şefaatt umacak.)
854. Ki ben bî-çâre kim peyk-i Celîlem¹⁰⁶⁷
Hâkʿuñ resûliyem Cebrâʿîliyem¹⁰⁶⁸
(Ki ben çaresiz Allah'ın habercisiyim; Allah'ın resulü Cebrail'im.)
855. Hemîn ol dem Cebrâʿîl ġâʿib oldı¹⁰⁶⁹
Hâbîbuʿllâh tûrub evine geldi
(Hemen o an Cebrail [gözden] kayboldu; Allah'ın sevgilisi durup evine geldi.)
856. Hâdîce görüb anı karşı vardı
Be-ġâyet şâd Resûluʿllâh'ı gördi
(Hatice O'nu görüp karşıladı; Allah'ın resulünü görünce sevindi.)
- 40a
857. Nübüvvet nûrî alnında belürmiş¹⁰⁷⁰
Şanasın ay durur kim şuʿle virmiş¹⁰⁷¹
(Peygamberlik nuru alnında belirmiş; sanırsın [orada] ay durmuş ışığını verir.)
858. Hâdîce didi aña yâ Muḥammed
Ki beñzer saña virilmiş risâlet¹⁰⁷²
(Hatice, O'na "Ey Muhammed, sana peygamberlik verilmiş zannederim." dedi.)
859. Didi kim yâ Hâdîce Hâk Teʿâlâ¹⁰⁷³
Risâlet virdi baña ol Raḥîmâ¹⁰⁷⁴
([Muhammed] "Ey Hatice, Allah bana peygamberlik verdi." dedi.)

¹⁰⁶⁵853a - Nebîlerle velîler: Nebîler ve velîler İAE, AÜ, M, MK₂, MK₄, AK₁, P / Nebîler ü velîler K, MK₃, B / Nebîler velîler MK₅

¹⁰⁶⁶853b - Cinn ü âdem: Cinn-i âdem MK₃

¹⁰⁶⁷854a - Ben bî-çâre kim: Bî-çâre AÜ / Ben bî-çâre M, AK₁ / Ben bî-çâreyim K / Ben bî-çâreyim kim AK₂, P

¹⁰⁶⁸854b - Resûliyem Cebrâʿîliyem: Resûliyem Cebrâʿîlem İAE, MK₄, MK₅, AK₂, P / Resûli ve Cebrâʿîlem AÜ, M, MK₃, AK₁ / Resûliyim kim Cebrâʿîlem K / Resûliyem vü Cebrâʿîlem MK₂

¹⁰⁶⁹855a - Ġâʿib oldı: Oldı MK₂

¹⁰⁷⁰857a - Nûrî: Nûrını MK₅

¹⁰⁷¹856b - Ay durur kim: Gün durur kim K

¹⁰⁷²858b - Beñzer: Beñzersiñ AÜ, AK₁

¹⁰⁷³859a - Kim: Ki AÜ, AK₁

¹⁰⁷⁴859b - Ol Raḥîmâ: Hâk Teʿâlâ İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

860. İřidüb nice kıldı űkr-i Yezdān¹⁰⁷⁵
Ne diyem baña ta‘ līm it fūrāvān
([Hatice] bunu duyunca Allah’a űkretti; [Muhammed] ne buyurduysa onu öğrendi.)
861. űhādet gelmesini ta‘ līm itdi¹⁰⁷⁶
Ne kim buyurdu ise anı tıtdı¹⁰⁷⁷
([Muhammed Hatice’nin] űhadet getirmesini istedi; [Hatice de] her ne buyrulduysa onu yaptı.)
862. Meysere itmiş idi aña ikrār¹⁰⁷⁸
űhādet idüben eyledi tekrār¹⁰⁷⁹
(Meysere űhadet edip [dini] kabul etti.)
863. Ki muntazır olmuşdı bunca zamān¹⁰⁸⁰
Bilüben nā’il oldum şimdi elān¹⁰⁸¹
(Bunca zaman bunu beklemişti; şu anda buna ulaştım.)
864. Dir idim yā İlähī ben görem mi¹⁰⁸²
Risāletine ‘ ömür irgürem mi¹⁰⁸³
(Ya İlahi! Ben [onu] görecek miyim, peygamberliğine ömrümü yetirecek miyim, derdim.)
865. Didi kim görmüşem el-ĥamdu li’llāh
Bugüne irmişem el-ĥamdu li’llāh¹⁰⁸⁴
(Dedi ki, “Allah’a hamd olsun görmüşüm, bugüne ulaşmışım.”)
866. űamu tācı vu taĥtı vu māl milki¹⁰⁸⁵
Yolına virmişem el-ĥamdu li’llāh¹⁰⁸⁶

¹⁰⁷⁵860a - Nice kıldı: Niçe kıldı MK₂ / Nice AK₂; űkr-i Yezdān: űkr ü Yezdān MK₅

¹⁰⁷⁶861a - Gelmesini: Gelmesin AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P

¹⁰⁷⁷861b - Anı: Pes anı K

¹⁰⁷⁸862a - İtmiş idi aña ikrār: Aña itmiş idi ikrār MK₅

¹⁰⁷⁹862b - İdüben: Getürüb K; Tekrār: İkrār MK₅

¹⁰⁸⁰863a - Muntazır olmuşdı: Muntazır idi AÜ, M, AK₁ / Muntazır olmuşdum MK₃, MK₄, AK₂, P;
Zamān: Zamānlar M

¹⁰⁸¹863b - Bilüben nā’il oldum: Buluban nā’il oldı AÜ; Elān: Anlar M

¹⁰⁸²864a - Dir idim: Dir idim ki AÜ / Dir idim kim AK₁

¹⁰⁸³864b - ‘ Ömür: ‘ Ömri AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

¹⁰⁸⁴865b - Būgüne irmiřem: Būgüne görmüřem K, MK₂, MK₃, B, P / Baĥr-i cennete bugün irmiřem AK₂

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Baĥr-i Āĥer” başlığı vardır.

¹⁰⁸⁵866a - Tācı u taĥtı u māl milki: Tācı ve taĥtı milki mālī İAE, AÜ, MK₂, AK₁, AK₂, P / Tācı ve taĥtı mülkü ve mālī M, MK₄ / Tācı ve taĥtı milk ü mālī K / Tācı ü taĥtı milki mālī MK₃

¹⁰⁸⁶Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

(Bütün tacı ve tahtı, mal ve mülkü yoluna vermişim, Allah’a hamd olsun!)

867. Muḥammed Muṣṭafā nūrı Ḥüdā’nıñ
Dīnine girmişem el-ḥamdu li’llāh
(Muhammed Mustafa, Allah’ın nurunun dinine girmişim, Allah’a hamd olsun!)

40b

868. Cehennemden be-ğāyet ḥavf iderdim
Ḥalāş oldum hele el-ḥamdu li’llāh
(Cehennemden son derece korkardım, kurtuluşa erdim, Allah’a hamd olsun!)

869. Yarın varılacak Cennet-i ‘Adne¹⁰⁸⁷
Bugünden varmışam el-ḥamdu li’llāh
(Yarın Adn cennetine varılacak, ben (oraya) bugünden erişmişim, Allah’a hamd olsun!)

870. Kāmu ümmetlerinüñ anasıyam¹⁰⁸⁸
Ki faḥr-i ‘ālemisin el-ḥamdu li’llāh¹⁰⁸⁹
(Ben bütün ümmetinin anasıyım sen de bu cihanın övüncüsün, Allah’a hamd olsun!)

871. Yarın maḥşerde hem evlādlarım
Şefā‘ at iderem el-ḥamdu li’llāh¹⁰⁹⁰
(Yarın mahşer gününde hem evlatlarıma da şefa‘at ederim, Allah’a hamd olsun!)

872. Ḥamd olsun Ḥüdā’ya bī-nihāye
Ki ḳadre ırmışem el-ḥamdu li’llāh
(Allah’a sonsuz kere hamd olsun ki değerimi anlamışım!)

873. Niçeler zehriñ içerler bu dehrin¹⁰⁹¹
Şafāsına irüb el-ḥamdu li’llāh
(Birçok kimseler bu dünyanın zehrini içerler; ben bahçesine erişmişim, Allah’a hamd olsun!)

¹⁰⁸⁷869a - Varılacak: Varılacak MK₅

¹⁰⁸⁸AÜ, M ve AK₁ nüshalarında bu beyit yoktur.

¹⁰⁸⁹870b - Faḥr-i ‘ālemisin: Faḥr-i ‘ālemi bu imiş İAE / Faḥr-i ‘ālemi bulmuşam K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, P

¹⁰⁹⁰871b - İderem: Eylerem İAE

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰⁹¹873a - Niçeler: Niceler İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂; Zehriñ içerler bu dehrin: Zehr-i dehrî dā‘im içer K

874. Ki t̃alib olmuşam okdan beriden¹⁰⁹²
Ki ṽaşıl olmuşam el-amdu li'llāh¹⁰⁹³
(Uzun zamandan beri [O'na] talip olmuştum ki sonunda kavuştum, Allah'a hamd olsun!)

“fā' ilātūn / fā' ilātūn / fā' ilūn”

875. Ger bu  alem halkı dirse şubh u řām
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām¹⁰⁹⁴
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
876. Ger dileriseñ bula cāniñ řafā
Vir řalavāt ber-resūl-ı Muřtafā¹⁰⁹⁵
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa'ya salavat ver.)
877. Eş-řalātü ve's-selāmu  aleyke yā řehīr¹⁰⁹⁶
Eş-řalātü ve's-selāmu  aleyke yā řāhid¹⁰⁹⁷
(Sana selam olsun ey ün kazanmış, sana selam olsun ey şahitlik eden!)
878. Eş-řalātü ve's-selāmu  aleyke yā řehīd¹⁰⁹⁸
Eř-řalātü ve's-selāmu  aleyke yā Meřhūd¹⁰⁹⁹
(Sana selam olsun ey bilen ve adaletli olan, sana selam olsun ey şahit olunan!)

41a

“mefā' ilūn / mefā' ilūn / fe' ulūn”

879. Ki bir ruhbān var idi adı Varķa¹¹⁰⁰

¹⁰⁹²874a - T̃alib olmuşam: Ben t̃alibem İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Ben t̃alib idim M / Ki ben  aşıkam K

¹⁰⁹³874b - Ṽařıl olmuřam: Ma' řūķa irmiřem K

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰⁹⁴Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muḥammeden Ta' řīmān / şallu  Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

¹⁰⁹⁵Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹⁰⁹⁶877a - Yā řehīr: Yā řehīrū AK₁, AK₂, P

¹⁰⁹⁷877b - Yā řāhid: Yā řāhidū AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

¹⁰⁹⁸878a - Yā řehīd: Yā řehīdū AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

¹⁰⁹⁹878b - Yā Meřhūd: Yā Meřhūdu AK₁, AK₂, P

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Āḥer” başlığı vardır.

¹¹⁰⁰879a - Ruhbān: Rāhib M

Ki nāmı ʔolmuş idi ğarb u ʃarʃa¹¹⁰¹
(Varka adında bir rahip vardı ki onun namı Şam’dan doğuya kadar yayılmıştı.)

880. ʔadice didi aña işbu ʔālī¹¹⁰²
Muḥammed’den işitdigi maḳālī

881. ʔirā ʔağında neye irdüğini
Ki Cebrā’īl’i anda gördüğünü¹¹⁰³
(Hatice bu hali, Muhammed’dan duyduğu sözleri, [Muhammed’in] Hira dağında neye eriştiğini ki Cebrail’i o anda gördüğünü ona anlattı.)

882. İşidüb Varʃa çünkim bildi anı
Didi buldum cihānda rūḥ-ı şānī¹¹⁰⁴
(Varka (bu sözleri) işitip onu bildi; “Ben bu dünyada ikinci ruhu buldum.” dedi.)

883. Didi el-ḥamdu li’llāh ʔoğmuş ol māh¹¹⁰⁵
Zīrā Tevrāt içinde anı Allāh¹¹⁰⁶

884. ʔamu na‘ tın şıfātın söylemişdür
Aña Allāḥ ḥabībimdür demişdür¹¹⁰⁷
(“O ay [yüzlü olan] doğmuş, Allah’a hamd olsun. Çünkü Allah onun özelliklerini Tevrat’ta söylemiştir, Allah O’na sevgilimdir demiştir.” dedi.)

885. Anuñ ümmeti ʔolısar cihāna
Aña münker olanlar oda yana¹¹⁰⁸
(Onun ümmeti bütün dünyaya dolacaktır; ona karşı gelenler ateşte yanacaktır.)

886. Ki ʃoñra ʔaylī eglendi Cebrā’īl¹¹⁰⁹
Belürmedi ki vaḥy indürmedi bil¹¹¹⁰
(Ki Cebrail ondan sonra bir hayli gecikti; [oracıkta] belirmedi, vahiy indirmede, bil.)

¹¹⁰¹879b - Nāmı ʔolmuş: Varmış M; Ğarb u ʃarʃa: Şām’a ʃarʃa AÜ, M, AK₁ / Ğarba ʃarʃa K / Şām-ı ʃarʃa AK₂, P / Şām u ʃarʃa İAE, MK₂, MK₃, MK₄

¹¹⁰²880a - Didi aña: Didi AÜ, AK₁ / Didi çünkim M

¹¹⁰³881b - Cebrā’īl’i: Cebrā’īl K

¹¹⁰⁴882b - Rūḥ-ı şānī: Rūḥ u şānī İAE, MK₃, MK₅, AK₂, P / Rūḥ şānī MK₂

¹¹⁰⁵883a - ʔoğmuş: Gelmiş K

¹¹⁰⁶883b - Zīrā: Ki MK₅; İçinde anı: İncıl’de anı AK₁ / İçinde anıñ P

¹¹⁰⁷884b - Ḥabībimdür: Ḥabībim MK₅, AK₂, P

¹¹⁰⁸Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹⁰⁹886a - Şoñra: Andan ʃoñra İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Cebrā’īl: Cibril İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁

¹¹¹⁰886b - İndürmedi bil: İndürmedi AÜ, M, AK₁

887. Ki bir gün Cebrā'îl Allāh selāmın¹¹¹¹
Getürdi Aḥmed'e Ḥaḳḳ'ın kelāmın
(Bir gün Cebrail Allah'ın selamını [ve] Ahmed'e Allah'ın kelamını getirdi.)
888. Didi Rabb'ün selām ider ki ey cān¹¹¹²
Melāleti gider ol şād u ḥandān¹¹¹³
(“Ey can, Rabb'in sana selam söyler.” dedi. [Muhammed'in] usancı gider, [içi] sevinçle dolar.)
889. Saña Müddeşiriñ Sūresi'ni bil¹¹¹⁴
Nüzül itdim olub da' vete meşgūl¹¹¹⁵
(Sana Müddessir Suresi'ni indirdim, bu davete uy.)
- 41b
890. Olasın şimdiden gerü ki server¹¹¹⁶
Ḳamu sensin bu cinn ü inse reh-ber¹¹¹⁷
(Bundan sonra sen önde gelensin; bütün cin ve insanlara rehber olan sensin.)
891. Ebū Bekr meger kim ol zamānda
Ticāretde idi vaḥy indiginde¹¹¹⁸
(Meğer ki vahiy indiğinde Ebu Bekir ticaretteydi.)
892. Ticāret itmek için Şām'a irdi
Ki anda bir gice rü'yāda gördi¹¹¹⁹
(Ticaret yapmak için Şam'a ulaştı ki orada bir gece rüya gördü.)

¹¹¹¹887a - Cebrā'îl Allāh selāmın: Cibrīl Allāh'ın selāmın İAE, B / Cebrā'îl Allāhu selāmın K / Cebrā'îl Allāh selāmın MK₂, MK₃, MK₄, P

¹¹¹²888a - Selām ider ki ey cān: Selām ider saña ey cān İAE, K, MK₄ / Selām ider saña nūr-ı cihān AÜ / Eyler selāmı saña Yezdān M / Selām saña ey cān MK₃ / Selām ider saña nūr-ı cān AK₁

¹¹¹³888b - Şād u ḥandān: Şād-ı ḥandān AK₂, P

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹¹⁴889a - Saña Müddeşiriñ Sūresi'ni bil: Aña Müddeşiriñ Sūresi'ni bil ol İAE / Saña Müddeşir Sūresi'ni bil didi ol AÜ / Getürdi Sūre-i Müddeşir'i ol M / Aña Müddeşir Sūresi'ni bil ol K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, P / Aña Müddeşir Sūresi'ni bil didi ol AK₁ / Aña Müddeşir Sūresi'ni bil ol nüzül AK₂

¹¹¹⁵889b - Nüzül itdim olub da' vete meşgūl: Nüzül olubdı ol da' vete meşgūl İAE / Nüzül olub didi ol da' vete meşgūl AÜ / Didi bunun iledir da' vete yol M / Nüzül idüb didi da' vete meşgūl K, MK₃ / Nüzül idübdi ol da' vete meşgūl MK₂, MK₄ / Nüzül idüb ol da' vete meşgūl MK₅ / Nüzül idüb didi ol da' vete meşgūl AK₁, P / İdüb didi ol da' vete meşgūl AK₂

¹¹¹⁶890a - Şimdiden gerü ki: Şimden girü İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹¹⁷890b - Ḳamu sensin bu cinn ü inse: Ki sensin ḳamu cinn-i inse İAE, MK₃, P / Ki sensin ḳamu cinn ü inse AÜ, MK₂, MK₄, AK₁ / Ki sensin ḳamu ins ü cinne M, MK₅, AK₂ / Ki sensin inse cinne cümle K

¹¹¹⁸891b - Vaḥy indiginde: Vaḥy indügi demde İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Vaḥy gelende M / Vaḥy itdügi demde K

¹¹¹⁹892b - Rü'yāda: Düşünde İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

893. İner ay u güneş konar dizine¹¹²⁰
Muṭī^c olur ne kim dirse sözine¹¹²¹
(Ay ve güneş gökyüzünden inip dizine konarlar; her ne derse onun sözüne itaat ederler.)
894. Libās geydürdi güneş ile aya
Uyanub ^c aşık oldu meh-liḳāya¹¹²²
(Güneş ile aya elbise giydirdi; uyanıp o yüzü ay gibi olana âşık oldu.)
895. Ṭurub ta^c bīr için ruhbāna vardı
Düşün şerḥ eyleyüb ta^c bīri şordı¹¹²³
(Durup tabir için bir rahibe gitti; rüyasını anlatıp tabirini sordu.)
896. Didi ruhbān aña ḳandan gelürsin¹¹²⁴
Mekānıñ nerede ḳanda olursın¹¹²⁵
(Rahip ona “Nerden gelirsin? Mekânın neresidir, nerede oturursun?” dedi.)
897. Didi kim Mekke şehridür mekânım
Ebū Bekr añılur adım ve şanıım¹¹²⁶
(“Mekânım Mekke şehridir; adıma ve şanıma Ebu Bekir derler.” dedi.)
898. Didi iki cihānuñ serverinüñ¹¹²⁷
Daḫı āḫir zamān peygām-berinüñ
899. Olısdur anuñ adı Muḫammed
Ki şarḳ u ğarba deñli ṭola ümmet¹¹²⁸
(“İki dünyanı öncüsünün ve dahi son zaman peygamberinin [ki] O’nun adı Muhammed olacaktır, doğuya ve batıya denli ümmeti dolacaktır.” dedi.)
900. Ḳopısar Mekke şehri içre ol māh¹¹²⁹

¹¹²⁰893a - Ay u güneş: Ay güneş İAE, K, MK₅, AK₂, P / Ay ve güneş AÜ; Konar dizine: Dizine MK₂

¹¹²¹893b - Olur: Olurlar İAE, AÜ, K, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹²²894b - Meh-liḳāya: Māh-ı liḳāya İAE, MK₂, AK₁, P / Māh-liḳāya AÜ, K

¹¹²³895b - Düşün şerḥ eyleyüb: Düşünü söyleyüb K; Ta^c bīri: Ta^c bīr İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, B

¹¹²⁴896a - Aña: Eyā MK₅; Ḳandan: Nerden K / Ḳanda P

¹¹²⁵896b - Nerede: Ne yerde İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Nerededir M, K

¹¹²⁶897b - Añılur adım ve şanıım: Diyüler ad u şanıım İAE / Añılur nām u şanıım / Dinür ad u şanıım K / İdilür ad u şanıım MK₃, MK₅ / Añılur adı ve şanıım MK₄ / İdilür adı ve şanıım AK₂, B, P

¹¹²⁷898a - Didi: Didi kim M, MK₂, B; Cihānuñ: Cihān İAE, AÜ, M

¹¹²⁸899b - Ki şarḳ u ğarba: Şarḳ u ğarba B / Ki şarḳa ğarba AÜ, M, K, AK₁ / Ki şarḳı ve ğarba AK₂, P

¹¹²⁹900a - Ḳopısar: Ḳonısar K; İçre: İçinde İAE

Gelecek vaḳti durur inṣā'allāh¹¹³⁰

(O ay Mekke şehri içinde doğacaktır, Allah nasip ederse onun geleceği vakit erişmiştir.)

42a

901. Cemī^c-i ḥalk ḳatında ol uludur¹¹³¹

Ḥaḳḳ'ın ḳatında ğāyet sevgilüdür¹¹³²

(Bütün halkın katında o yücedir; Allah'ın katında da son derece sevgilidir.)

902. Anuñçün yaradıbdur Ḥaḳ cihānı¹¹³³

Daḥı ḥūrī ḳuşūrı vu cinānı¹¹³⁴

(Allah dünyayı ve dahi hurileri köşkleri ve cenneti onun için yaratmıştır.)

903. Yazub Tivrāt içinde anı Allāh¹¹³⁵

Ḳamu 'ālemlerūn raḥmānı Allāh¹¹³⁶

(Bütün alemlerin merhametlisi Allah, O'nu Tevrat'ın içinde yazmıştır.)

904. Dimişdür kim Muḥammed ḥāş ḳulumdur

Ḥabībimdür be-ğāyet sevgilüdür¹¹³⁷

([Allah] demiştir ki Muhammed benim has kulumdur; habibimdir son derece sevgilimdir.)

905. Daḥı hem ehl-i İslāma ola mäh¹¹³⁸

Veziri olasın sen inṣā'allāh¹¹³⁹

(Allah nasip ederse O, İslam ehline yol gösterici sen de onun veziri olacaksın.)

906. İki 'ālemde olasın aña yār

Hemişe olasın yār-ı vefā-dār¹¹⁴⁰

¹¹³⁰900b - Durur: Olur İAE, AÜ / Oldı M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹³¹901a - Cemī^c-i ḥalk: Cemī^c-i maḥluḳ K

¹¹³²901b - Ḳatında: ' İndinde K

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹³³902a - Yaradıbdur: Yaradır MK₅

¹¹³⁴902b - Ḥūrī ḳuşūrı vu cinānı: Ḥūrī ḳuşūrı ve cinānı İAE, AÜ, AK₁, AK₂, P / Ḥūrī u ḳuşūrı hem cinānı M

¹¹³⁵903a - İçinde: İncil'de K

¹¹³⁶Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹³⁷904b - Be-ğāyet: Ve hem M; Sevgilüdür: Maḳbūlumdur İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, P / Maḳbūl ḳulumdur AÜ, M, AK₁

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹³⁸905a - Hem ehl- İslām: Ehl-i İslām MK₅; Ola mäh: Ol mäh MK₅

¹¹³⁹905b - Olasın sen: Olasın AK₁ / Olasın anıñ AK₂, P

¹¹⁴⁰906b - Yār-ı vefā-dār: Yār vefā-dār AK₂

Bu beyit AK₁ nüshasında yoktur.

(İki alemde ona dost olasın; daima onun vefalı yarı olasın.)

907. Ebū Bekr işitdi vü sevindi¹¹⁴¹

Tesellisin buluban girü döndi¹¹⁴²

(Ebu Bekir işitti ve sevindi; tesellisini bulup geri döndü.)

908. Dönüb Şām’dan gelüb hem Mekke’ye ol¹¹⁴³

Olurdu bu düşün fikrine meşgûl¹¹⁴⁴

(Ebu Bekir, Şam’dan dönüp Mekke’ye geldi; geldiğinde zihni bu fikirle meşguldü.)

“fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün”

909. Ger bu ‘ âlem halkı dirse şubh u şām

Medh olunsa haşre dek olmaz tamām¹¹⁴⁵

(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

910. Ger dileriseñ bula cānıñ şafā

Vir şalavāt ber-resûl-ı Muştafa¹¹⁴⁶

(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)

911. Eş-şalâtü ve’s-selāmu ‘ aleyke yâ Beşîr¹¹⁴⁷

Eş-şalâtü ve’s-selāmu ‘ aleyke yâ Neẓîr¹¹⁴⁸

(Sana selam olsun ey müjde getiren, sana selam olsun ey bildirip korkutan!)

42b

912. Eş-şalâtü ve’s-selāmu ‘ aleyke yâ Münzir¹¹⁴⁹

Eş-şalâtü ve’s-selāmu ‘ aleyke yâ Nûr¹¹⁵⁰

¹¹⁴¹907a - İşitdi vü sevindi: İşitdi ve sevindi İAE, AÜ, AK₁, AK₂ / İşidüben sevindi M

¹¹⁴²907b - Buluban girü: Bulub girüye K

¹¹⁴³908a - Gelüb: Gelüben M / Geline K; Hem Mekke’ye ol: Mekke’ye ol AÜ, M, K, AK₁ / Hem Mekke’ye MK₅

¹¹⁴⁴908b - Fikrine meşgûl: Fikri ile MK₅

¹¹⁴⁵Bu beyit İAE, K, MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muḥammeden Ta‘ ẓīmān / Şallu ‘ Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

¹¹⁴⁶Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹¹⁴⁷911a - Yâ Beşîr: Yâ Beşîr AK₁, AK₂, P

¹¹⁴⁸911b - Yâ Neẓîr: Yâ Mübeşşir K / Yâ Neẓîr AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃, MK₄ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

¹¹⁴⁹912a - Yâ Münzir: Yâ Neẓîr K / Yâ Münzir AK₁, AK₂, P

¹¹⁵⁰912b - Yâ Nûr: Yâ Münzir K / Yâ Nûr AK₁, AK₂, P

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Âḥer” başlığı vardır.

Bu beyit MK₃, MK₄ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

(Sana selam olsun ey başına geleceklerini haber veren, sana selam olsun ey aydınlık!)

913. Aḥvāl-i aḥkām-ı teblīğ-i risālet
Muḥammed ‘Aleyhi’ş-şalatü vesselām¹¹⁵¹

“fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün”

914. Çünkü irişdi Muḥammed’e risāleti bil i cān¹¹⁵²
Da‘ vet itmeklige meşğul oldu sultān-ı cihān¹¹⁵³
(Ey can, peygamberlik Muḥammed’e ulaştı [bunu] bil; dünyanın sultanı Muhammed de [bundan sonra halkı dine] davet etmekle meşgul oldu.)
915. Didi Ebū Bekr’e Muḥammed muştuluğ olsun saña¹¹⁵⁴
Baña virmişdür risālet luṭf idüb ol Müste‘ ān¹¹⁵⁵
(Muhammed Ebu Bekir’e “Sana müjdeler olsun, kendisinden yardım istenen Allah bana lütfedip peygamberlik vermiştir.” dedi.)
916. Pes Hırā tağında mā-vaḳ‘ a ne ise şerḥ idüp¹¹⁵⁶
Baña gönderdi risālet Tañrı ḥaḳḳiçün inan¹¹⁵⁷
(Hira dağında her ne olduysa onu anlattı, [Allah] bana peygamberlik gönderdi Tanrı hakkı için inan [dedi].)
917. Çün Ebū Bekr işidüb didi aña ey seyyidüm¹¹⁵⁸
Çünkü peygām-ber olasın ḳanı mu‘ cizāt-ı şān
(Ebu Bekir dinledi [ve] O’na “Ey seyyidim, peygamber olmak için gereken mucizelerin nerede?” dedi.)
918. Didi düşüni Ebū Bekr’iñ nicesi gördüğün¹¹⁵⁹
Hem mu‘ abbir anı nice ta‘ bīr itdüğün beyān¹¹⁶⁰

¹¹⁵¹Bu beyit MK₁, İAE, K, MK₂, MK₃, MK₅ ve AK₂ nüshalarında yoktur. M nüshasında bu beyit başlık olarak verilmiştir.

¹¹⁵²914a - Çünkü irişdi Muḥammed’e risāleti bil: Çünkim irişdi Muḥammed’e risālet bil AÜ, M, K, AK₁ / Çünkü irişdi Muḥammed’e risālet bil MK₄, MK₅, AK₂, P

¹¹⁵³914b - İtmeklige: İtmek ile M, MK₅ / İtmekle AK₁

¹¹⁵⁴915a - Didi Ebū Bekr’e: Didi Ebū Bekr İAE, AÜ / Ebū Bekr’e didi B; Saña: Didi MK₅

¹¹⁵⁵915b - Luṭf idüb ol Müste‘ ān: Ol Müste‘ ān AÜ, AK₁ / Ol Kerīmü Müste‘ ān M / Luṭf idüb Müste‘ ān MK₅

¹¹⁵⁶916a - Pes: Bes İAE

¹¹⁵⁷916b - Baña gönderdi risālet: Baña gönderdi ki risālet AÜ / Baña risālet gönderdi MK₅ / Ne ki gönderdi risālet P

¹¹⁵⁸917a - İşidüb: İşitdi MK₅

¹¹⁵⁹918a - Nicesi gördüğün: Nice kim gördüğün M / Ne şekil gördüğün K / Niçesi gördüğün MK₂, MK₄, P

¹¹⁶⁰918b - Mu‘ abbir: Mu‘ abbire MK₂; Anı nice: Nice K / Niçe MK₂; Beyān: Cümle beyān K

(Muhammed [o an] Ebu Bekir'in nasıl bir düş gördüğünü ve rüya yorumcusunun onu nasıl yorumladığını anlattı.)

43a

919. Çün Ebū Bekr işidüben gördi andan mu' cize¹¹⁶¹
Şıdkıla ĩmān getürdi oldı mü' min müslümān
(Ebu Bekir, Muhammed'den bunu duyduğunda doğrulukla iman getirip müslüman oldu.)
920. Anuñ ardınca ' Alī ĩmāna geldi şöyle bil
Dağı Zeyd'ile Zübeyr ' Osmān getürdiler ĩmān
(Şöyle bil, Ebu Bekir'in ardından Ali iman getirdi ve dahi [ondan sonra] Zeyd, Zübeyr ve Osman imana geldiler.)
921. ' Abdu'r-raḥman Ṭalḥa hem Sa' d bin Vaḳḳāş geldiler¹¹⁶²
Biri Fahḥāş şıdkıla ĩmān getürdiler hemān
(Abdurrahman Talha, Sa'd bin Vakkas ve ardından Fahhas doğrulukla imana geldiler.)
922. Her biri bir mu' cizāt görüb müsülmān oldılar¹¹⁶³
Hem dağı ĩmāna geldi Ḥamza-i şāḥib-ḳırān¹¹⁶⁴
(Her biri bir mucize görüp müslüman oldular; hem [onlardan sonra] Hamza da imana geldi.)
923. Ehl-i ĩmān cümlesi otuz toḳuz olmuş idi¹¹⁶⁵
Gizlü iderlerdi'bādet bir maḡārada hemān¹¹⁶⁶
(İman ehlinin hepsi otuz dokuz kişi olmuştu; bunlar bir mağarada gizlice ibadet ederlerdi.)
924. Duydı Ebū Cehl bu sırrı vardı ' Ömer ḳatına¹¹⁶⁷

43b

Ḥazret-i peygām-ber içün gör ne söyler ḳaltabān¹¹⁶⁸
(Ebu Cehl bu sırrı duydu ve [hemen] Ömer'in katına erişti; o yalancı Hazret-i Peygamber için neler söyler, gör.)

¹¹⁶¹919a - İşidüb: İşitdi M / İşidüben K; Gördi andan: Gördi bunu M / Andan gördi MK₅ / Gördi AK₁

¹¹⁶²921a - Hem Sa' d bin Vaḳḳāş: Sa' d bin Vaḳḳāş MK₃

¹¹⁶³922a - Mu' cizāt: Mu' cize AK₁

¹¹⁶⁴922b - Hem dağı: Dağı hem K, MK₂, P; Ḥamza-i şāḥib-ḳırān: Ḥamza şāḥib-ḳırān AÜ

¹¹⁶⁵923a - Cümlesi: Cümle MK₅

¹¹⁶⁶923b - ' İbādet bir maḡārada: Bir ḡarda ' ibādet M

¹¹⁶⁷924a - Duydı Ebū Cehl bu sırrı vardı ' Ömer ḳatına: Didi Ebū Cehl bu sırrı varub ' Ömer ḳatına AÜ, M, AK₁ / Duydı Ebū Cehl bu sırrı vardı didi ' Ömer ḳatına K

¹¹⁶⁸924b - Ne söyler ḳaltabān: Ne söyler AÜ, AK₁

925. Dir imiş indirdi Ẹur‘  n ba a Cibr l-i Em n¹¹⁶⁹
Başa uyu  benem ol peyg m-ber-i   ir zam n¹¹⁷⁰
(Cebrail bana Kur’an indirdi, bana uyun ben son zaman peygamberiyim, dermiş.)
926. Si irle döndürdi niceleri hem d ninden ol¹¹⁷¹
 alk   ayd itmek i  in d zm   durur fitne yal n¹¹⁷²
(O, birçok kimseleri sihirle dininden çevirdi; halkı avlamak için türlü fitne ve yalanlar uydurdu.)
927. Şimdi anu  d nine giren kişi var erba   n¹¹⁷³
Her birini  er  idüb didi f l n bin f l n
( imdi Ebu Cehil’in dinin giren kırk kişi var; [onların] her birine filan oğlu filan diye anlattı.)
928. Ben sağa yüz deve virem dağı yüz o  a g m  ¹¹⁷⁴
 ld r b ol serveri bir la  a virme em n¹¹⁷⁵
(Ben sana yüz deve vereyim ve de yüz okka gümüş o serveri  ld r b bir an bile ona aman verme.)
929. Bu sözi    mer işidüb  ak yub  urur hem n¹¹⁷⁶
Atına bindi sil  ın aluban oldu rev n¹¹⁷⁷
(Ömer bu sözü duyunca hemen bağırır, silahını yanına alıp ata binerek yola koyulur.)
- 44a
930. Gördi ol mağarada bunlar nam z  ılar  amu¹¹⁷⁸
S re-i T h  okunur di ledi ol pehl v n¹¹⁷⁹
(O pehlivan [Ömer] bunların bir mağarada namaz kıldığını görür, Taha Suresi okunurken dinler.)
931. Didiler kim y  Muğammed    zr olmu  ur    mer¹¹⁸⁰

¹¹⁶⁹925a -  ndirdi:  ndi MK₅; Ẹur‘ n ba a Cibr l-i Em n: Başa Ẹur‘ n Cibr l-i Em n A  / Cibr l-i Em n Ẹur‘ n ba a M / Başa Ẹur‘ n’ı Cibr l-i Em n AK₁ / Ẹur‘ n ba a Cebr   l Em n AK₂

¹¹⁷⁰925b - Pey m-beri: Pey m-ber A , AK₁

¹¹⁷¹926a - Niceleri hem d ninden ol: Niceleri d ninden ol MK₄ / Ni eleri hem d ninden ol MK₅

¹¹⁷²926b - D zm   durur: D zm  d r  AE, A , MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹⁷³927a - Erba   n:  ır   kadar K

¹¹⁷⁴928a - Yüz o  a: Yüz  ıya K, P / O  a AK₁

¹¹⁷⁵928b - A a virme: Virme A , AK₁, AK₂ / Virmegil M

¹¹⁷⁶929a -   id b:   itdi A , M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

¹¹⁷⁷929b - Aluban: Alub A , MK₅, AK₁, P / Aldı t z M

¹¹⁷⁸930a - Ol mağarada bunlar: Bunlar ol mağarada M

¹¹⁷⁹930b - O ınur: O unub K

¹¹⁸⁰931a - Didiler kim y  Muğammed: Didiler kim MK₅

Bu durur kaçdı anuñ kim kese başlar döke kan¹¹⁸¹

(“Ey Muhammed, Ömer hazır olmuştur; onun amacı başlar kesip kan dökmektir.” dediler.)

932. Kaldurub elin du‘ā kıldı Resūlu’llāh hemīn

Didi yā Rab ‘Ömer ile eyle dīni cāvidān¹¹⁸²

(Allah’ın resulü, hemen elini kaldırıp “Ya Rab, bu dini Ömer ile kalıcı eyle.” diye dua etti.)

933. Ol sâ‘at dītređi ‘Ömer’iñ eli vü ayağı¹¹⁸³

Ṭāḳati ṭāḳ oldı şarardı beñzi gūyā ḥazān¹¹⁸⁴

(O saat Ömer’in eli ayağı titredi, gücü bedeninden kesildi, benzi sonbahar[daki yaprakları] gibi sarardı.)

934. Didi kim kalmadı şübhem sen Resūlūsün Ḥaḳ’ın

Şıdķıla īmān getürüb dīne girdi ol zamān¹¹⁸⁵

([Ömer], “Şüphem kalmadı, Allah’ın resulü sensin.” dedi; doğrulukla iman getirip o zaman dine girdi.)

935. Dīne girdiğīñ görüb ğāyet sevindi Muşṭafā¹¹⁸⁶

44b

Daḥı aşḥāb sevinüb tekbīr itdiler şādumān

(Mustafa Ömer’in dine girdiğini görünce son derece sevindi; ashabı da sevinçle tekbir getirdi.)

936. Didi ‘Ömer yā Muḥammed nice pinhān olasın¹¹⁸⁷

Zāhire çık dīne da‘vet eyle bu ḥalkı hemān¹¹⁸⁸

(Ömer, “Ey Muhammed neden gizlenirsin, açığa çık, bu halkı dine davet et.” dedi.)

937. Çıkıdı andan şoñra dīni āşikāre eyledi¹¹⁸⁹

Luṭṭıla da‘vet ider her birini ol ‘ālī-şān¹¹⁹⁰

¹¹⁸¹931b - Bu durur: Budur K

¹¹⁸²932b - ‘Ömer ile: ‘Ömer AK₁; Eyle dīni: Eyle dīnini İAE / Dīni kıt M

¹¹⁸³933a - Eli vü ayağı: Eli ve ayağı AÜ, MK₄, AK₁, AK₂, P / Eli hem ayağı M / Elin ayağı MK₅

¹¹⁸⁴933b - Ṭāḳati ṭāḳ oldı şarardı beñzi gūyā ḥazān: Ṭāḳati ṭāḳ oldı beñzi şanasın misl-i ḥazān M / Ṭāḳati oldı beñzi gūyā kim oldı ḥazān MK₃, P

¹¹⁸⁵934b - Getürüb: İdüb AÜ, M, AK₁

¹¹⁸⁶935a - Dīne: Dīnine İAE; Ğāyet sevindi: Sevindi MK₅

¹¹⁸⁷936a - Nice: Niçe AÜ, MK₂, AK₂

¹¹⁸⁸936b - Hemān: ‘Ayān İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹⁸⁹937a - Dīni: Dīnini İAE

¹¹⁹⁰937b - İder: İdüb K; Birini: Birin AÜ, AK₁

(Ondan sonra o şanı yüce olan Muhammed çıkıp dini açığa çıkardı; her birini lütuf ile [dine] davet etti.)

938. Dir Ebū Cehl ‘Ömer’e ıanı ğayret yā ‘Ömer¹¹⁹¹
Yā nice uyduñ aña sen ıanı bunca ad u şan¹¹⁹²
(Ebu Cehil, Ömer’e “Ey Ömer, hani senin çaban? Ya sen Muhammed’e nasıl uyudun? Bunca ad ve şanın hani [nerededir]?” dedi.)
939. Dir Ebū Cehl’e ‘Ömer kim şübhe yokdur aña hiç
Ol resüldür faır-i ‘ālemdir aña yokdur gümān¹¹⁹³
(Ömer, Ebu Cehil’e “Ona hiç şüphe yoktur, o resuldür, alemin övücüdür bun şüphe yoktur.” der.)
940. Anı da görmez misiñ bir aı bulut dā’im anuñ¹¹⁹⁴
Ne yire giderse olur başı üzre sāyebān¹¹⁹⁵
(Bir beyaz bulut daima onun üzerinde, nereye giderse [o bulut] başının üzerinde gölgelik olur, sen onu da görmez misin?)
- 45a
941. Her ki ümmet oluban aña tutarsa sünnetiñ¹¹⁹⁶
Bī-gümān anuñ içündür ħūrī ğılmān u cinān¹¹⁹⁷
(Her kim onun ümmetinden olup sünnetini tutarsa şüphesiz ki huriler, hizmetkar delikanlılar ve cennetler onun içindir.)
942. Çünkü günden güne artdı ümmeti hem şer‘-i dīn¹¹⁹⁸
İns ü cinn oldu müşerref hem zemīn ü āsumān¹¹⁹⁹
(Ki Muhammed’in ümmeti günden güne arttı; insan ve cin[ler] hem de yeryüzü ve gökyüzü İslam dini ile şereflendi.)

¹¹⁹¹938a - Dir Ebū Cehl ‘Ömer’e ıanı: Dir Ebū Cehl ‘Ömer’e kim ıanı bunca AÜ, AK₁ / Dir Ebū Cehl ‘Ömer’e kim ıanı K, MK₄, MK₅, AK₂ / Dir Ebū Cehl ‘Ömer’e ki ıanı MK₂ / Dir Ebū Cehl’e ‘Ömer kim ıanı MK₃

¹¹⁹²938b - Aña sen: Aña MK₅; Nice: Niçe MK₂, P

¹¹⁹³Bu beyit AK₁ nüshasında yoktur.

¹¹⁹⁴940a - Anı da görmez misiñ bir aı bulut dā’im anuñ: Üzre görmez misiñ bir aı bulut dā’im anuñ AÜ / Anı da görmez misiñ bir aı bulut anuñ İAE / Başı üzre görmediñ mi bir beyāz bulut anuñ M / Başı üzre görmez misin bir aı bulut dā’im anuñ AK₁ / Anı da görmez misiz bir aı bulut dā’im anuñ üzerinde P

¹¹⁹⁵940b - Ne yire giderse olur başı üzre sāyebān: Nereye giderse olur başı üzerine sāyebān İAE / Ne yire giderse olur başı üzerine sāyebān AÜ / Qanda giderse anuñla bilebilir ol sāyebān M / Nereye giderse olur üzerine sāyebān K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹⁹⁶941a - Ki: Kim AÜ, M, AK₁, P; Oluban: Olub K; Aña: Eger AÜ, M, AK₁

¹¹⁹⁷941b - Ħūrī ğılmān u cinān: Ħūrī ğılmān cinān MK₂, MK₄, AK₁, AK₂ / Ħūrī-i ğılmān-ı cinān P

¹¹⁹⁸942a - Artdı: İtdi AK₂, P; Hem: Her MK₅

¹¹⁹⁹942b - İns ü cinn: İns-i cinn AK₂, P; Hem zemīn ü āsumān: Hem zemīn-i āsumān İAE

943. Çekmedi küffāra kılıç dökmedi Mekke’de kan¹²⁰⁰
 Şoñra Medīne’ye varub eyledi anda mekân
 (Kafirlerle kılıç çekmedi, Mekke’de kan dökmedi. Sonra Medine’ye varıp orayı kendine mekân edindi.)
944. Sevdiler ehl-i Medīne oldu cümle tâbi‘ in
 Mu‘ cizātın zīrā itmişlerdi anuñ imtiḥān¹²⁰¹
 (Medine halkı Muhammed’in mucizelerini gördükten sonra O’nu sevdiler, O’na tabi oldular.)
945. Didi Cibrīl yā Muḥammed her ki imān ḥil‘ atın¹²⁰²
 Da‘ vet eyle girmezise ḡatlı idüb virme emān¹²⁰³
 (Cebrail, Muhammed’e “Ey Muhammed, her kim ki iman kaftanını giymezse, dine davet eylediğinde dine girmezse onu katledip aman verme.” dedi.)
946. Faḥr-i ‘ālem pādīşāh oldu vü dört yārı vezīr¹²⁰⁴
 45b
 Biri Ebū Bekr ‘ Ömer ‘ Oṣmān ‘ Alī-i Kamurān¹²⁰⁵
 (Alemin övüncü padişah ve dört yârı Ebu Bekir, Ömer, Osman [ve] Ali de veziri oldu.)
947. Anda mescidler yapuban kıldı beş vakit namāz¹²⁰⁶
 Cebrā‘ il geldi buyurdı kim Bilāl ide ezān¹²⁰⁷
 (Orada mescitler yapıp beş vakit namaz kıldılar; [o an] Cebrail geldi ve “Bilal ezan okusun!” diye buyurdu.)
948. Cu‘ ma gün ḥuṭbe oḡurdı bir direge dayanub¹²⁰⁸

¹²⁰⁰943a - Küffāra kılıç dökmedi Mekke’de kan: Küffāra Mekke’de kılıç dökmedi kan İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Küffārı Mekke’ye kılıç dökmedi kan AÜ, AK₁ / Küffārı Mekke’ye kılıç kan dökmedi M

¹²⁰¹944b - Zīrā: Görüb M / Zīrā heb K, MK₄, P; İtmışlerdi anuñ imtiḥān: İtmışler idi imtiḥān İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄ / Hep imtiḥān M / Hep itmişlerdi imtiḥān MK₅, AK₁, AK₂, P

¹²⁰²945a - Cibrīl: Cebrā‘ il AÜ, K, MK₂, AK₁, P

¹²⁰³945b - Girmezise: Giymezise M, P

¹²⁰⁴946a - Pādīşāh oldu vü dört yār-ı vezīr: Pādīşāh oldu dört yār-ı vezīr İAE, AK₁

¹²⁰⁵946b - Biri Ebū Bekr ‘ Ömer ‘ Oṣmān ‘ Alī-i Kamurān: Ebū Bekr ‘ Ömer ‘ Oṣmān ‘ Alī-i Kamurān İAE / Ebū Bekr ‘ Ömer ‘ Oṣmān ‘ Alī anda Kāmūrān AÜ, M, AK₁ / Ebū Bekr ‘ Ömer ‘ Oṣmān u ‘ Alī-i Kāmūrān MK₂ / Ebū Bekr u ‘ Ömer ü ‘ Oṣmān ‘ Alī-i Kāmūrān MK₃ / Biri Ebū Bekr ‘ Oṣmān ‘ Ömer ‘ Alī Kāmūrān AK₂

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹²⁰⁶947a - Yapuban: Yanuban MK₃ / Yapub MK₅; Kıldı: Kıldılar İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁

¹²⁰⁷947b - Geldi buyurdı kim: Buyurdı kim AÜ, AK₁ / Buyurdı kim anda M; İde: Oḡuya K

¹²⁰⁸948a - Ḥuṭbe oḡurdı bir direge dayanub: Ḥuṭbe oḡur idi sütuna ṭayanub M / Ḥuṭbe oḡurdı direge ṭayanub AK₁, AK₂

Dā'im öyle 'ādet idinmiş idi ol mihribān¹²⁰⁹

(O şefkatli, güler yüzlü, cuma günü bir direğe dayanıp hutbe okurdu, daima böyle adet edinmişti.)

949. Didi aşhāb yā Resūl menber yapalım size biz¹²¹⁰

Ḥuṭbeyi kimi işidir kimi işitmez i cān

(Ashabı, "Ey Muhammed biz size minber yapalım. Ey can [hutbeyi] kim duyar kimi duymaz." dedi.)

950. Şonra bir menber yapıldı çıktdı üstüne Resūl

Ḥuṭbeye başladı okuyaydı ol nev-cüvān¹²¹¹

(Sonra minber yapıldı, Resul üstüne çıktı. Hutbeyi okumaya başladı.)

951. Gördiler kim mescid içre kopdı feryād u enīn¹²¹²

Ol direk yarılub itdi nevḥa vu āh u feḡān¹²¹³

(Mescidin içerisinde bir feryat koptu, gördüler ki o direk ah ve figanlarla [ikiye] yarıldı.)

46a

952. İndi menberden Resūl şıḡar eli ile anı¹²¹⁴

Sākin oldı ol direk evvelki gibi hem çünān¹²¹⁵

(Peygamber, minberden aşağı iner [ve] eli ile o direği okşar; o direk bundan sonra eskisi gibi hareketsiz kaldı.)

953. Cümle aşhāb gördiler tekbīr şalavāt getürdiler¹²¹⁶

Ḥuṭbeyi menberde okudı yine ol şīrīn-dehān¹²¹⁷

(Bütün ashab [bunu] gördüler, tekbir ve salavat getirdiler; o tatlı dilli yine hutbeyi minberde okudu.)

954. Anı işidüb niçe kâfirler oldı müslümān¹²¹⁸

¹²⁰⁹948b - Öyle: Ola İAE; İdinmiş idi: İtmişdi İAE

¹²¹⁰949a - Yā Resūl: Yā Resūlallāh İAE, AÜ / Yā Muhammed M; Menber yapalım size biz: Size menber yapalım M / Menber yapalım biz size K / Menber yapalım size bir MK₄

¹²¹¹950b - Okuyaydı ol nev-cüvān: Okudı bil ey nev-civān AÜ, M, AK₁ / Okuyaydı nev-cüvān İAE, MK₂, B

¹²¹²951a - Gördiler ki mescid içre kopdı: Gördiler ki kopdı mescid içre AÜ, M, AK₁; Feryād u enīn: Feryād-ı enīn İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Feryād MK₅

¹²¹³951b - Ol direk: Ol MK₅; Nevḥa u āh u feḡān: Nevḥa u āh-ı feḡān M / Vāh u fiḡān MK₅ / Nevḥa ve āh-ı fiḡān AK₂, P

¹²¹⁴952a - Şıḡar eli ile anı: Elile mest idüb M

¹²¹⁵952b - Ol direk: Direk MK₅; Hem çünān: Cünān MK₅

¹²¹⁶953a - Gördiler: Görüben K; Tekbīr şalavāt getürdiler: Tekbīr getürdiler MK₅

¹²¹⁷953b - Okudı yine: Okudı MK₅; Ol şīrīn-dehān: Şīrīn-dehān İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

¹²¹⁸954a - Niçe: Nice İAE, M, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂; Kâfirler: Kâfir MK₅

Dağı niçe mu‘ cizāt görün niçe bān oğlu bān¹²¹⁹
(Bunu iſitip birçok kafir çeſitli mucizeler görüp müslüman oldu.)

“fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün”

955. Ger bu ‘ âlem halkı dirse ſubḥ u ſām
Medḥ olunsa ḥaſre dek olmaz tamām¹²²⁰
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
956. Ger dileriseñ bula cānıñ ſafā
Vir ſalavāt ber-resül-ı Muſtafa¹²²¹
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
957. Eſ-ſalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Resūlu’llāh
Eſ-ſalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Ḥabību’llāh¹²²²
(Sana selam olsun ey Allah’ın resulü, sana selam olsun ey Allah’ın sevgilisi!)
958. Bunı yazdım yādigār olmak için
Okuyanlar du‘ ā kılmak için¹²²³
([Ben] bunu hatırdā kalmak [ve] okuyanlardan dua almak için yazdım.)
959. Giderisem eger dār-ı fenādan
Unutma sen beni rûḥum du‘ ādan¹²²⁴
(Eğer bu yokluk yurdundan gidersem sen benim ruhumu duadan unutma.)
960. ‘ Aceb manzûmdır medḥiñ gül ise
Bunı yazan okuyanuñ kûl ise¹²²⁵
961. Okuyanı yazanı dinleyeni¹²²⁶
Raḥmetiñle yarlıgağıl yā Ğani¹²²⁷

¹²¹⁹955b - Niçe: Nice İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂; Görün: Görüb AÜ, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, P / Gördiler M

¹²²⁰Bu beyit K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹²²¹Bu beyit K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹²²²Bu beyit sadece M nüshasında vardır.

¹²²³Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹²²⁴Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹²²⁵Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹²²⁶961a - Okuyanı yazanı dinleyeni: Okuyanı yazanı yazdıranı İAE, AÜ, MK₂, MK₅, AK₁, AK₂, P / Okuyanı dinleyeni yazanı M / Okuyanı yazanı dinleyeni yazdıranı MK₄

Bu beyit K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹²²⁷961b - Yā Ğani: Günāhdan beri MK₅

(Hiç kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah'ım, bunu yazan okuyan senin kulun ise övgün gül ise okuyanı yazanı dinleyeni rahmetinle bağışla!)

DİZİN HAZIRLANIRKEN DİKKATE ALINAN ESASLAR

1. İsimlere gelen eklerin önüne (+), fiillere gelen eklerin önüne (-) işareti konulmuştur.
2. Kelimelerin kökenleri yay ayraç içerisinde gösterilmiştir.
3. Bir kelime aynı beyit içerisine birden fazla kez geçmişse geçiş adedi yay ayraç içerisinde (2), (3) şeklinde gösterilmiştir.
4. Eş sesli kelimelerde numaralandırma yapılarak geçen kelimeler birbirinden ayrılmıştır.
5. Arapça veya Farsça tamlamalar ayrılmadan bütün olarak ele alınmıştır.
6. Ek kısmında gösterilen tüm ekler alfabetik sıraya göre dizilmiştir.

DİZİN

A

‘Abdullāh: (ö.a.) Allah’ın kulu, Hz. Muhammed.

‘a. 26a/552

‘Abdurrahman Talha: (k.a.) Cennetle müjdelenen on sahabelen biridir.

‘a. 43a/921

‘Abdü’l-muṭṭalib: (k.a.) Hz. Muhammed’in dedesi.

‘a. 4a/63, 11b/228

Āb-ı Kevser: (ö.a.) Cennetteki Kevser ırmağının suyu.

ā. 18b/378

‘Abid: (Ar.) Kulluk eden kimse.

‘a. +lerüñ 16a/327

‘Aceb: (Ar.) Acaba, tuhaf.

‘a. 28a/593, 33a/703, 46a/960

Aç-: (Eski Türk.) Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

a. -ub 8a/144, 28b/600

a. -uban 28a/591

Açıl-: (Eski Türk.) Kapalı, örtülü, kilitli, bağlı, toplu veya katlı durumdan çıkarılmak.

a. -dı 31a/658

a. -uban 24a/508

Ad: (Eski Türk.) İsim.

a. 41b/897, 44b/938

a. +ı 9a/172, 16a/329, 18a/370, 29a/613, 41a/879, 41b/899

a. +ım 41b/897

a. +ına 21a/432

a. +ını 9a/167, 22a/458

‘Aded: (Ar.) Sayı.

‘a. 3b/43

‘Adem: (Ar.) Yokluk, var olmama.

‘a. +den 1b/2

Ādem: (Ar.) İnsan.

ā. 8b/162, 8b/164, 10a/197, 18a/365, 18a/368, 19b/402, 25b/536, 39b/853

‘Ādet: (Ar.) Alışkanlık, görenek.

‘ā. 39a/838, 45b/948

‘Adl: (Ar.) Adalet, doğruluk.

‘a. 3a/40	Āh: (Fars.) Feryat.
Adlu: (Eski Türk.) Adında olan, adlı.	ā. 4b/72, 19a/389, 19a/391, 29b/624, 45b/951
a. 6a/101, 6b/114, 8a/150, 11b/224	‘Ahd: (Ar.) Yemin, ant.
Āferīn: (Fars.) Beğenme, takdir, teşvik	‘a. 32a/683, 32b/693
duygularını anlatmak için kullanılır.	‘a. +inden 32a/684
ā. 12a/238, 15a/308, 35a/744	‘a. +iñiz 32b/691
ā. +ler 35a/743	Aḥī: (Ar.) Dost.
Āgāh: (Fars.) Haberdar, sırlara vakıf.	a. 28b/601, 34a/729, 34b/737
ā. 16a/322, 36a/767	Aḥir: (Ar.) Son, sonuncu.
Ağır: (Eski Türk.) Tartıda çok gelen,	a. 9a/168, 16a/320, 16b/332, 19a/388,
yerinden kaldırılması, taşınması güç olan.	19b/400, 21a/440, 29a/610, 39b/852,
a. 25a/526, 33b/716	41b/898, 43b/925
Ağla-: (Eski Türk.) Gözyaşı dökmek,	Āḥiret: (Ar.) Ölümden sonra gidilecek olan
üzülmek.	alem.
a. -dığım 4b/75, 30a/633	ā. +çün 23b/494
a. -dılar 4a/62, 6a/99	ā +de 23b/497
a. -duğum 29b/624	Aḥmed: (k.a.) Hz. Muhammed’in
a. -ma 4b/65	adlarından biri.
a. -makdan 24a/501	a. 3b/47, 6a/107, 9a/172, 17a/352
a. -r 27b/584	a. +e 6a/104, 24b/517, 41a/887
a. -şurlardı 24a/502	a. +i 4b/68
a. -(y)uban 31b/672	a. +üñ 27a/564

Aḥmer: (Ar.) Kırmızı.

a. 37b/804

Aḥsent: (Fars.) Aferin!

a. 12a/238

Aḥşām: (Eski Türk.) Günün sonu.

a. 14a/282

a. +a 15b/314

Aḥvāl: (Ar.) Haller, durumlar.

a. +ini 24a/500, 27b/585

a. +iñüz 38b/823

Aḥyed: (Ar.) Hz. Muhammed'in Tevrat'ta geçen isimlerinden biri.

a. 6b/112

Aḥ-: (Eski Türk.) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek.

a. -ar 27b/583

a. -ardı 17a/344, 38a/813

a. -ıdub 7b/133

Aḥ: (Eski Türk.) 1. Beyaz.

a. 17a/351, 18a/373, 44b/940

2. Duru, temiz.

a. 5a/84, 15a/308

Aḥçe: (Eski Türk.) Para, gümüş sikke.

a. 7a/122, 26b/563, 27a/586

a. +lık 34b/737

a. +siyle 15a/301

a. +(y)le 28a/587

‘Aḥd-i nikāh: (Ar.) Nikahlanmak, evlenmek.

‘a. 35b/755

‘Āḥıbet: (Ar.) Son, nihayet.

‘ā. 3a/37, 3b/44, 11b/22, 23b/495

‘Aḥıl: (Ar.) Düşünme, anlama ve kavrama gücü, hafıza.

‘a. +ı 17b/353, 18b/383, 37a/787

‘a. +ını 7b/135, 11a/219, 18b/383, 18b/384

Aḥıt-: (Eski Türk.) Dökmek, aşağı doğru düşmek.

a. -ub 7b/133

‘Āḥīb: (ö.a.) En son gelen anlamında kullanılan bu isim ayrıca Hz. Muhammed'in isimlerinden biridir.

‘ā. 9b/183

‘Āḥile: (Ar.) Akıllı kadın.

‘ā. 31b/673

Al-: (Eski Türk.) Tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.	‘a. 39a/835
a. 12a/239	‘Ālem: (Ar.) Kâinât, evren, dünya.
a. -a 9a/174	‘ā. 3b/45, 6b/110, 8b/162, 9b/181, 10a/197, 13a/258, 13a/264, 16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550, 29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955
a. -alar 28a/587	‘ā. +i 1b/2
a. -asın 27b/575	‘ā. +de 5a/84, 26a/549, 42a/906
a. -avuz 28b/602	‘ā. +den 24a/504
a. -dı 10a/193, 13a/254, 13a/255, 19a/394, 22a/458, 24b/514, 25b/541, 28b/598, 31a/656, 35a/753	‘ā. +e 2a/18
a. -dılar 20b/430, 35a/748	‘ā. +lerin 27b/581, 42a/903
a. -ınmış 15a/301	Alın: (Eski Türk.) Yüzün, kaşların üstünden saçlara kadar olan ve şakaklar arasında kalan kısmı.
a. -ır 5a/77	a. +ı 18b/377, 24a/506
a. -ma 16b/331	a. +ında 40a/857
a. -mışdurur 27a/567	a. +ındaki 10b/208, 18b/376
a. -sun 12b/250	Alıvir-: (Eski Türk.) Almak.
a. -ub 4a/63, 5b/91, 6a/100, 6a/106, 7b/140, 8b/164, 9a/167, 21b/449, 23a/478, 27b/575, 30b/645	a. -evüz 7b/132
a. -uban 5a/77, 32a/679, 32b/690, 43b/929	‘Alī: (k.a.) Son halife, Hz. Muhammed’in damadı.
Ala - A‘lā : (Ar.) Pek, çok.	‘a. 2b/22, 6a/107, 43a/920
a. 9a/174, 10b/205, 34a/731	‘a. +den 6a/108
‘Alāmet: (Ar.) İşaret, belirti.	

‘ a. +niñ 37b/801

‘ Alī: (Ar.) Yüce, büyük, ulu.

‘ a. 11b/224

‘ Alī-i Kamurān: (k.a.) Hz. Ali.

‘ a. 45b/946

‘ Ālī-şān: (Ar.) Şanı yüce.

‘ ā. 44b/937

Allāh: (ö.a.) Yüce yaratıcı.

a. 2a/16, 4b/71, 9a/167, 20a/417, 22a/458, 22b/472, 25a/530, 41a/883, 41a/887, 42a/903(2)

a. +a 4a/60, 30b/648

a. +uñ 26a/546

Allāhu Hādī: (ö.a.) Hidayete ulaştıran yüce yaratıcı.

a. 38a/816, 39a/840

Allāhu Teā lā: (ö.a.) Yüce yaratıcı.

a. 16b/338

Alt: (Eski Türk.) Bir şeyin aşağısında bulunan boşluk.

a. 21b/449

Altı: (Eski Türk.) 6.

a. 2a/20

Altun: (Eski Türk.) Parlak sarı renkli, kolay işlenebilen, havadan sudan etkilenmeyen, çok yüksek değerli bir element.

a. 12a/237, 12b/250, 13b/267, 26b/563, 27b/586, 34a/728

a. +ı 13a/254, 12b/256

‘ Amel: (Ar.) Bir amaçla yapılan iş.

‘ a. 23b/494

‘ Āmm: (Ar.) Halktan olan.

‘ ā. 25b/541, 26b/555, 32b/688, 36a/771

‘ ā +a 20a/416

‘ ā. +ı 17b/359, 20a/418, 22a/460, 39a/842

‘ Ammi: (Ar.) Amca.

‘ a. +si 13a/263

‘ a. +sine 13a/264, 38b/830

‘ a. +üm 34a/724

Ana: (Eski Türk.) Anne.

a. 3b/49

a. +dan 4a/58, 5a/76

a. +sı 3b/51

a. +(y)a 28a/595

Aña: (Eski Türk.) Ona.

a. 2a/13, 3a/37, 4a/64, 4b/67, 5a/79, 5a/87, 5b/89, 5b/96, 5b/97, 5b/98, 6a/105, 6b/120, 7b/137, 8a/145, 8a/152, 8b/154, 9a/174, 9b/178, 9b/179, 9b/186, 10a/198, 10b/201, 10b/205, 12a/233, 12a/234(2), 12b/243, 12b/248, 12b/250, 13a/256, 13a/263, 13b/272, 14a/284, 14b/290, 15a/298, 15b/311, 15b/317, 16a/320, 16a/325, 17a/347, 18b/376, 19a/396, 23a/485, 24a/502, 24b/514, 24b/516, 25b/538, 27a/566, 27b/582(2), 28a/591, 29a/615, 29a/619, 30a/632, 30b/644, 30b/646, 30b/650, 31b/665, 32a/678, 32b/693, 33b/716, 33b/717, 35a/744, 35a/747, 36b/783, 37a/793, 37b/805, 38b/826, 39a/841, 40a/858, 40a/862, 41a/880, 41a/884, 41a/885, 41b/896, 42a/906, 42b/917, 44b/938, 44b/939(2), 45a/941	Anda: (Eski Türk.) Onda. a. 4b/72, 6a/109, 10a/188(2), 14b/293, 17a/349, 17a/351, 17b/358, 18a/368, 18b/375, 21b/453, 22a/462, 24a/506, 25a/525, 25b/541, 28b/607, 32a/680, 32b/688, 32b/694, 33a/705, 35b/764, 36a/770, 39b/850, 41a/881, 41b/892, 45a/943, 45b/947 Andan: (Eski Türk.) Ondan. a. 3b/43, 15b/309, 15b/310, 16b/331, 17b/362, 18a/366, 39a/835, 41a/886, 43a/919, 44b/937 Añdur-: (Eski Türk.) Hatırlatmak. a. -ayın 27a/565 Anı: (Eski Türk.) Onu. a. 4b/68, 4b/74, 5b/91, 5b/94, 6a/105, 6b/114, 7a/124, 7b/132, 7b/138, 8b/155, 8b/159, 9a/165, 9a/175, 9b/177, 9b/179, 9b/180, 10a/191, 10a/194, 10b/204, 10b/208, 11a/211, 11a/212(2), 11a/218, 11b/227, 11b/230, 12b/246, 13b/266, 14b/288, 14b/292(2), 14b/293, 15a/302, 16a/323, 16b/339, 17a/349, 17b/355, 20b/422, 21b/449, 22a/463, 22b/471, 22b/473, 24a/503, 24a/504, 24b/511, 24b/518, 27a/565, 27a/567, 28a/587,
‘Anber: (Ar.) Amber balığından çıkarılan güzel kokulu, kül renginde bir madde.	
‘a. 18b/382, 37b/806	
‘a. +e 8b/163	
Anca: (Eski Türk.) Yalnız, sadece.	
a. 2a/16	
Ancağ: (Eski Türk.) Yalnız, sadece.	
a. 38a/810	

28a/591, 28b/601, 28b/602, 29a/620,	Anuñ: (Eski Türk.) Onun.
30b/644, 32a/679, 32a/685, 34a/725,	a. 2b/24, 3a/33, 3b/52, 5a/78, 5a/82, 5b/95,
34b/733, 35a/746, 35a/751, 36a/775,	6b/118, 9a/172, 10a/197, 10b/202, 10b/206,
36b/776, 38b/825, 39a/844, 39b/846,	11a/211, 11b/226, 11b/229(2), 12a/235,
39b/847, 39b/856, 40a/861, 41a/882,	13b/265, 15a/301, 15b/312, 15b/315,
41a/883, 42a/903, 42b/918, 44b/940,	15b/318, 15b/319, 16a/321(2), 16a/330,
46a/952, 46a/954	16b/332, 16b/340, 17b/353, 17b/354,
Añıl-: (Eski Türk.) Yad edilmek,	18a/370(2), 18a/371, 18b/377, 18b/380,
bahsedilmek.	21a/441, 21b/444, 21b/445, 22a/461,
a. -dı 31a/658	23a/477, 23b/493, 26a/545, 27a/574,
a. -ur 3a/32, 33a/704, 41b/897	28a/588, 29a/614, 29b/624, 31a/661,
Añla-: (Eski Türk.) Bir şeyin ne olduğunu	32a/684, 32b/691, 35a/743, 37b/802,
akıl yoluyla kavramak.	37b/808(2), 38a/812, 38a/819, 38b/821,
a. -dılar 13b/273	38b/832, 39a/837, 41a/885, 41b/899,
a. -(y)alar 11b/221	43a/920, 43b/927, 44a/931, 44b/940,
a. -ñuz 31a/659	45a/941, 45a/944
Anlar: (Eski Türk.) Onlar.	a. +dur 15a/300(2), 26a/545, 31a/661,
a. 27a/568, 31a/654, 32b/694	39b/849(2)
a. +a 27a/568, 32b/689	a. +ıla 9a/169, 28b/602
a. +ı 29b/621	a. +la 8b/162, 18a/371
a. +la 30b/652	Anuñ(i)çün: (Eski Türk.) Onun için.
a. +uñ 2b/26	a. 2a/13, 6a/99, 9a/170, 10b/199, 15b/319,
Ansız: (Eski Türk.) Onsuz.	16a/325, 38b/832, 42a/902
a. 4b/69, 29a/612	Ara: (Eski Türk.) 1. Kendinden önce gelen
	kelimeye “sırada” anlamı katar.
	a. +da 36a/769

a. +dan 26b/562

2. Söz konusu olan şey ile ortası.

a. +(y)a 27a/569, 31b/675, 35b/754

3. Ortak yer.

a. +(y)a 35b/755, 35b/757, 35b/761

Ara-: (Orta Türk.) Bir şeyi bulmaya çalışmak.

a. -dı 21b/447

Armağān: (Orta Türk.) Hediye.

a. 35a/751

a. +lar 7b/137

‘ Arabī: (Ar.) Araplara ait.

‘ a. 12b/246, 14b/296

‘ Ārsız: (Ar.) Utanma ve sıkılma duygusu olmayan, utanmaz.

‘ ā. 32b/697

‘ Arş: (Ar.) İslama göre göğün en yüksek katı.

‘ a. 2a/14, 10b/199

Arşun: (Fars.) Metrenin resmen kabulünden önce kullanılan eski uzunluk ölçüsü.

a. 34a/730, 36a/774

Art-: (Eski Türk.) Miktarca çoğalmak.

a. -dı 45a/942

Artuk: (Eski Türk.) Cümlede bulunan fiilin zamanına göre “şimdi, bundan sonra, bundan böyle” gibi anlamlar ifâde eder.

a. 6a/108(2), 12b/253, 17a/344(2)

‘ Arz: (Ar.) Sunma, takdim etme.

‘ a. 7b/139, 14a/286

Ārżū: (Fars.) İstek, dilek.

‘ a. 18b/385

‘ Arżuḥāl: (Ar.) Durumu bildirme.

‘ a. 7a/129

‘ Ārżūmān: (Fars.) Şiddeetli istek.

‘ ā. +ım 19a/390

Āsān: (Fars.) Kolay.

ā. 3a/37

Aşḥāb: (Ar.) Sahabe.

a. 44b/935, 45b/949, 46a/953

a. +uñ 2b/23

Aşıl: (Ar.) 1. Soy.

a. 11b/229, 18a/371

a. +dur 30a/642, 33a/702

a. +mızda 7b/134

2. Gerçek, doğru.	ā. 44b/937
a. 14b/296, 19b/399, 22b/465, 22b/469, 22b/471	Āşinā: (Fars.) Tanıdık, yakın.
‘ Asker: (Ar.) Orduda görevli olan her bir insan.	ā. 26b/26
‘ a. 21b/446, 22b/469	At: (Eski Türk.) Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan hayvan.
Aşla: (Ar.) Hiçbir zaman, katiyen.	a. 7a/126, 8a/151, 14b/289, 14b/296, 20a/415
a. 38a/809	a. +a 12a/240, 14a/277, 14a/278
Āsumān: (Fars.) Gökyüzü.	a. +ı b12b/246
ā. 2a/11, 2b/21, 45a/942	a. +ıla 26b/558
Aş: (Eski Türk.) Yemek.	a. +ına 43b/929
a. 38a/815, 38b/820	a. +ından 17a/346
a. +lar 17b/363	a. +lar 36b/784
‘ Aşağı: (Eski Türk.) Bulunulan yere göre seviye bakımından daha alçakta olan.	a. +larından 17b/356
‘ a. 17b/353	a. +lı 7a/127
‘ Āşık: (Ar.) Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse.	At-: (Eski Türk.) Bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak.
‘ ā. 38b/827, 41b/894	a. -a 9b/176
‘ Āşık-ı hayrān: (Ar.) Hayran kalmış, tutkun aşık.	Ata: (Eski Türk.) Baba, aynı aile soyundan daha önce yaşamış olanlar.
‘ a. 17a/342	a. 5b/88
Āşikāre: (Fars.) Açık, belli.	a. +dan 4a/58, 5a/76
	a. +sı 5b/90

a. +sıyam 40b/870	a. +(y)a 41b/894
‘Ātike: (k.a.) Hz. Muhammed’n halası.	a. +(y)ı 15b/316
‘ā. 6b/114, 7a/122, 7b/137, 7b/139, 8a/146, 9b/180, 13b/268, 13b/273, 13b/274, 26b/560, 27a/565, 27a/570, 28a/590, 28a/594, 28a/596, 28b/600, 29b/630, 30b/645, 31b/671, 33b/713	2. Yılın ayrıldığı 12 bölümden her biri. a. 27a/564, 27a/569 Ayā - Eyā: (Ünl.) Ey. a. 28b/605, 32a/686, 34b/736, 34b/738
‘ā. +(y)e 28b/605, 29a/616, 29b/625, 30a/635, 33b/712, 38a/819, 38b/820	Ayağ: (Eski Türk.) Bacaktan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısım.
‘Ātike Hātūn: (k.a.) Hz. Muhammed’in halası.	a. +ı 44a/933
‘ā. +a 9b/185	A‘yān: (Ar.) Bir şehrin ileri gelenleri.
Aṭlas: (Ar.) İpekten sık dokunmuş, yüzü parlak, düz renkli, üstünde motif bulunmayan bir kumaş çeşidi.	a. 19b/429, 30a/637. ‘Ayān: (Ar.) Gözle görünür olan, açık, aşikar.
a. 14b/287	‘a. 1b/4, 1b/8, 10b/203, 26a/548, 26b/562, 27a/594, 35a/751, 39a/842
‘Avret: (Ar.) Kadın.	Ayarla-: (Ar.) Uygun hale getirme.
‘a. 36a/770	a. -(y)ub 23a/484
‘a. +üñdür 35b/763	Ayāt: (Ar.) Ayetler.
Ay: (Eski Türk.) 1. Kamer, dünyanın tek uydusu.	a. 11b/230
a. 1b/3, 2a/11, 2a/14, 11a/215, 15b/316, 24a/506, 28b/607, 35b/759, 40a/857, 41b/893	‘Ayn: (Ar.) Göz. ‘a. +ın 18b/380 ‘Ayn-ı şafā: (Ar.) Mutluluk kaynağı.

‘a. +dur 18a/370	‘Azm-i Mekke: (Ar.) Mekke’ye doğru yol alma.
Ayrıl-: (Eski Türk.) Uzaklaşmak, geride bırakmak.	‘a. 23a/483
a. -am 4a/54	B
a. -dı 20a/410, 24b/518	Baba: (Orta Türk.) Baba, ata, cet.
Ayrılığ: (Eski Türk.) Ayrı olma durumu.	b. +dan 3b/50
a. +ı 28a/589	b. +ma 30a/638
Az: (Eski Türk.) Çok olmayan.	b. +mı 32a/677, 33b/712
a. 27b/575	b. +sı 5b/90, 31a/663
Az-: (Eski Türk.) Yoldan çıkmak.	b. +sına 30b/653, 32a/687, 32b/695, 35a/747
a. -dum 23b/489	b. +sınıñ 5a/86, 32a/681, 33b/714
a. -mış 25b/537	Ba‘ de’-t-‘a‘-m: (Ar.) Yemekten sonra.
Āzād: (Fars.) Serbest bırakma.	b. 28b/600, 31a/658, 36a/773
ā. 12b/249, 23a/477, 24a/504, 34b/741, 34b/742	Bağla-: (Eski Türk.) İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere tutturmak.
‘Azīz: (Ar.) Saygı duyulan, hürmet edilen, sevgili, dost.	b. -r 38a/815
‘a. 17b/361	Bağır: (Eski Türk.) Göğüs.
‘a. +üm 18a/369	b. +ı 18b/380, 25b/539
‘a. +üñ 17b/358	b. +ına 35b/756, 38a/815
‘Azm: (Ar.) Yola çıkma.	b. +ını 15a/308
‘a. 18a/372, 18a/374, 25a/520, 25a/530	Bağışla-: (Orta Türk.) Vermek, bahşetmek.

b. -dım 23b/492, 37a/791

b. -(y)a 3a/38

b. -(y)ub 23b/497

Bahā: (Fars.) Değer, kıymet.

b. +lı 25a/526, 33b/716

b. +sın 33b/717

Baḥr: (Ar.) Deniz.

b. 2a/11

Baḥtiyār: (Fars.) Talihli, mutlu.

b. 29a/616, 30a/641, 35b/764

Bā' is: (ö.a.) Yaratılış sebebi, Hz. Muhammed.

b. 9b/184

Baḫ-: (Eski Türk.) Gözleri bir şeyin üzerine çevirmek.

b. -dı 4b/72, 17a/350

b. -ın 21b/442

b. -uban 16b/340, 36b/782

Bākī: (Ar.) Edebi, ölümsüz.

b. +dür 29b/623

Bān: (Eski Türk.) Prens gibi önemli kişiler için kullanılır.

b. 46a/954(2)

Baṇa: (Eski Türk.) Ben zamirinin yönelme hali.

b. 5a/78, 5a/81, 5a/87, 5b/88, 23b/496, 24a/503, 27a/571, 28a/589, 29a/620, 30a/632, 36a/765, 38b/825, 38b/828, 38b/831, 40a/859, 40a/860, 42b/915, 42b/916, 43b/925(2)

Bārigāh: (Ar.) Girmek için izin istenilmesi gereken yer veya makam.

b. +ına 7b/138, 26b/557

Baş-: (Eski Türk.) Ayağı, üzerine vücudun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde herhangi bir yere koymak.

b. -duñ 34b/740

Baş: (Eski Türk.) 1. Kafa.

b. +ı 44b/940

b. +ın 7b/133

b. +ına 18b/384

b. +lar 21b/446, 44a/931

2. Önder, bir yeri yöneten kişi.

b. +ısuñ 5a/82

Başla-: (Eski Türk.) Bir işi yapmak için harekete geçmek.

b. -dı 45b/950	Be-gāyet: (Fars.) Son derece, pek çok.
Bāṭıl: (Ar.) Doğru olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan.	b. 4a/54, 4a/57, 9a/173, 15a/307, 21b/448, 21b/450, 37b/807, 39a/844, 39b/856, 40b/868, 42a/904
b. 21b/443	
Bayrām: (Eski Türk.) Dini veya milli bir anlam taşıyan özel gün.	Be-her: (Fars.) Her bir.
b. 20b/428	b. 15b/314
b. +ı 20b/426	Beḳā: (Ar.) Ebediyet.
b. +ında 22a/462	b. +ya 5b/98
Becid: (Fars.) Ciddi, acele.	Bekle-: (Orta Türk.) Gözler durumda olmak.
b. 13b/275	b. -mege 18a/365
Bedr: (Ar.) Dolunay.	b. -r 24a/505
b. 11a/215, 15b/316, 28b/607, 35b/758	b. -(y)eler 7a/127
Bedr-i māh: (“Bedr” Ar., “māh” Fars.) Dolunay.	Belür-: (Eski Türk.) Meydana çıkmak, görünmek.
b. +ı 8b/160	b. -medi 27a/564, 40a/886
Bedr-i münir: (Ar.) Parlak dolunay.	b. -miş 40a/857
b. 37a/792	Ben: (Eski Türk.) Birinci tekil kişi zamiri.
Bedr-i şafā: (Ar.) Dolunay gibi parlak, huzur veren.	b. 2b/28, 2b/31, 3a/35, 3a/38, 4b/66, 6a/108, 7a/123, 7a/129, 9a/175, 11b/230, 15a/301, 15a/302(2), 19b/398, 19b/399, 20b/423, 22b/466, 24a/504, 25a/528, 27b/582, 27b/586, 28a/588, 28a/590, 28b/606, 29a/616, 29b/622, 30b/644, 30b/652,
b. 24a/506	
Beg: (Eski Türk.) İleri gelen, nüfuzlu kimse.	
b. +ler 29b/621	

31a/664, 33a/700, 34b/734, 34b/735, 34b/739, 38b/828, 38b/830, 39b/845, 39b/854, 40a/864, 43b/928	Beñzer: (Eski Türk.) Başka bir şeyle ortak nitelikleri bulunan.
b. +den 34b/741	b. 40a/858
b. +i 5a/78, 11a/214, 16b/331, 16b/332, 19b/408, 20b/423, 27b/582, 29a/617, 29a/620, 32a/687, 32b/688, 46a/959	Bergüzār: (Fars.) Hediye.
b. +im 4b/75, 18b/385, 29b/622, 30a/633(2), 31b/665, 32b/695, 34b/732, 34b/738, 37a/788, 43b/925	b. 34b/739
b. +üm 5a/80(2), 29b/624, 34b/740	Beri: (Eski Türk.) Belli bir zamandan.
Bende: (Fars.) Kul, köle.	b. +den 40b/874
b. 8a/147, 9b/178, 16a/320	Berk: (Ar.) Şimşek.
b. +siyüz 12a/235	b. 2a/9, 18b/376
Benī Sa‘d: (ö.a.) Hz. Muhammed'in süt annesinin bulunduğu Arap kabilesi.	Ber-murād: (“Ber” Fars., “murād” Ar.) Dileğine ulaşan.
b. 33a/703	b. 34b/741
Beniz: (Eski Türk.) Yüz, yüzün rengi.	Berr: (Ar.) Kara toprak.
b. +i 28b/604, 38a/818, 38b/821	b. 2a/11
b. +iñ 38b/824	Ber-resül-ı Muştafā: (“Ber” Fars., “resül-ı Muştafā” Ar.) Allah'ın resulü Mustafa üzerine.
Beñze-: (Eski Türk.) Biri veya bir şey gibi görünmek.	b. 3b/46, 6b/111, 16b/334, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/956
b. -mez 18b/379	Besend: (Fars.) Aferin, beğenme ifadesi.
b. -miş 11a/215	b. 12a/238
	Besle-: (Eski Türk.) Yedirip içirmek.

b. -ye 5a/77

Beş: (s.a.) 5.

b. 45b/947

Beşâret: (Ar.) Müjde, iyi haber.

b. +i 16b/340

Beşîr: (ö.a.) Müjde getiren, Hz. Muhammed.

b. 42a/911

Beş yüz: (s.a.) 500.

b. 36b/783

Bevvâb: (Ar.) Kapıcı.

b. 24b/510

b. +lar 7b/138, 28a/595

Beyân: (Ar.) Açıklama, anlatma.

b. 33b/714, 42b/918

Beyâz: (Ar.) Ak.

b. 37b/804

Bez: (Eski Türk.) Kumaş parçası.

b. 33b/716

Bîçâre: (Fars.) Çaresiz, zavallı.

b. 19a/388

b. +(y)e 3a/38

Bî-gümân: (Fars.) Şüphesiz.

b. 45a/941

Bî-ḥayâ: (“Bî” Fars., “ḥayâ” Ar.) Edepsiz.

b. +lar 31a/664

Bi-ḥamdi’llah: (Ar.) Allah’a şükürler olsun.

b. 19a/388

Bî-ḥisâb: (“Bî” Fars., “ḥisâb” Ar.) Hesapsız.

b. 36b/778, 36b/780

Bî-kıyâs: (“Bî” Fars., “kıyâs” Ar.) Eşsiz, denk olmayan.

b. 27a/567, 36b/778

Bil-: (Eski Türk.) Herhangi bir şey hakkında bilgisi olmak, anlamak, idrak etmek.

b. 2a/11, 2a/13, 2a/20, 2b/24, 4b/66, 8a/150, 10b/203, 10b/204, 25b/531, 26a/548, 27a/566, 27a/567, 29a/617, 30b/635, 32a/682, 34b/739, 36a/774(2), 36b/779, 41a/886, 41a/889, 42b/914, 43a/920

b. -di 8b/158, 9a/166, 9a/173, 14a/286, 18a/372, 24b/515, 32a/685, 41a/882

b. -diler 26a/544, 26a/545

b. -dür 21a/438, 39b/848(2)

b. -dürmedi 24a/500

b. -dürse 24a/503	b. -ürsüz 29b/621, 31b/667
b. -e 28a/590	b. -ürsün 7a/124
b. -eden 20b/423	b. -sün 9b/177
b. -elüm 6a/105, 8a/145	Bilâl: (k.a.) Hz. Muhammed'in sahabesi ve ilk müezzîn.
b. -emediler 21b/450	b. 45b/947
b. -esin 5b/95, 13a/263	Bildir-, Bildür-: (Eski Türk.) Bilinir duruma koymak, açıklamak.
b. -eydi 14a/281	b. 21a/438, 39b/848(2)
b. -mem 39b/845(2)	b. -di 9b/186
b. -memiş 25b/537	b. -diler 17a/349
b. -meziz 9b/177	b. -medi 24a/500
b. -miş 10b/201, 15b/312, 15b/317, 19a/392	b. -se 24a/503
b. -üb 23a/477	b. -sün 24b/518
b. -üben 40a/863	Bile: (Eski Türk.) 1. Hatta, üstelik, de.
b. -ün 4b/75, 15a/300, 19b/400, 31b/666, 37a/788	b. 4b/72, 9b/178, 12a/241, 14b/297, 17a/351, 18a/365, 20b/430, 27a/573, 33a/706, 34a/728
b. -ünüz 21a/439, 21b/443, 37a/791	2. Birlikte.
b. -ür 11a/212, 17a/352, 22b/470, 27b/585	b. 30b/652, 31a/654(2), 31b/674
b. -ürdi 10a/191, 10a/194, 10b/206, 38a/817, 39a/835	Bilgil: (Eski Türk.) Bil!
b. -ürem 15a/302, 29a/617, 29b/623, 30b/644, 35a/751	b. 3b/49, 16a/323
b. -ürseñ 15a/301	

Bī-mecāl: (“Bī” Fars., “mecāl” Ar.) Güçsüz, dermansız.	17a/351, 17b/354, 18a/364, 18a/369, 20a/416, 20b/427, 21a/434, 21a/437, 21b/444(2), 21b/453, 22a/463(2), 23b/493, 25a/526, 25a/530, 25b/538, 26a/548, 26b/554, 26b/562, 27a/564, 27a/569(2), 27a/571, 28b/602, 29a/609, 29a/613, 31b/666, 31b/675, 32a/682, 32a/683, 33b/716, 35b/755, 35b/757, 35b/758, 35b/759, 35b/761(2), 35b/762(2), 35b/763, 36a/768, 36a/773, 36b/786, 37b/806, 38a/814, 38a/815, 38b/826(2), 38b/827, 39a/839, 39b/850, 41a/879, 41a/887, 41b/892, 43a/922, 43a/923, 43b/928, 44b/940, 45b/948, 45b/950
b. +dür 21a/438	
Bin-: (Eski Türk.) Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp ayakları sarkıtarak oturmak.	
b. 14b/289	
b. -di 14a/278, 43b/929	
b. -dirdiler 23a/484	
b. -dür 12a/240	
b. -miş 14a/277	
Biñ: (s.a.) 1000.	
b. 32b/690	
Bī-nihāye - Bī-nihāyet: (“Bī” Fars., “nihāye” Ar.) Sınırsız, sonsuz.	b. +i 9a/172, 31b/668, 36b/782, 36b/778, 37b/799, 43a/921, 43a/922, 45b/946
b. 34a/721, 40b/872	b. +in 36b/782
Bir: (s.a.) 1.	b. +ine 2b/24
b. 2b/31, 3a/40, 4a/62, 4b/70, 5a/83, 6b/116, 6b/117, 7a/123, 7a/130, 7a/131, 8a/150, 8a/152, 8b/159, 9a/165(2), 9a/172, 11a/212, 11a/220, 11b/224, 11b/225, 12a/232, 12a/235, 12b/243, 12b/244, 13b/266, 13b/269, 14a/278, 14b/289, 15b/309, 15b/310, 15b/311, 16a/323, 17a/342,	b.+ini 30b/651, 43b/927, 44b/937
	b. +inüñ 36b/785
	b. +isi 37b/799, 37b/802
	b. +isin 2b/25
Biraz: (Eski Türk.) Bir parça.	
	b. 3b/52, 13b/274
	b. +dan 18b/384

Birāder: (Fars.) Erkek kardeş.

b. 27a/565

Birbir: (Eski Türk.) İki veya daha fazla şey veya kimsenin yerini tutar.

b. +ile 26b/561

Birkaç: (Eski Türk.) Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.

b. 34a/731, 35b/756

Biryān: (Fars.) Kebap.

b. 18b/380

Bi'smi'llāhirrahmanirrahīm: (Ar.) Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

b. 1B/1

Bī-šūmār: (Fars.) Sayısız.

b. 36b/779

Bitür-: (Eski Türk.) Sona erdirmek.

b. -em 38b/828

b. -en 23b/490

b. -eyim 34b/735

b. -ür 34a/727

Bi't-tamām: (Ar.) Tamamıyla.

b. 31a/656, 35a/748

Biz: (Eski Türk.) Birinci çoğul kişi zamiri.

b. 6a/105, 9b/177, 9b/179(2), 20b/420, 20b/428, 22a/464, 24a/498, 25b/536, 33b/717, 45b/949

b. +de 33a/705

b. +den 27a/574, 32b/694, 33b/716

b. +e 3a/41, 3b/43, 6a/102, 6a/103, 12a/235, 13b/266, 17b/360, 21a/436, 21a/438, 23a/478(2), 24b/518, 34a/725

b. +i 2b/26, 3a/40, 3b/44

b. +leri 30a/634

b. +üm 3a/40, 3a/41, 3a/42, 14b/295

b. +ümile 13a/257

Bī-zevāl: (“Bī” Ar., “zevāl”Fars.) Yok olmayan.

b. 2a/16

Bi'z-zarūrī: (Ar.) Mecburen, istemsiz.

b. 37b/805

Boğa: (Eski Türk.) Erkek sığır.

b. +sı 13b/270

Boğça: (Eski Türk.) İçine havlu, çamaşır, elbise gibi şeyler konulup sarılan ve köşeleri çaprazlama bir araya getirilerek bağlanan dört köşe kumaş parçası.

b. +(y)a 12a/239	Bu: (Eski Türk.) 1. İşaret sıfatı.
b. +(y)ı 13a/255, 14a/283	b. 1b/3, 1b/4, 3b/45, 5a/79, 5a/86, 5b/89,
Bol: (-) Miktar bakımından çok.	6a/102, 6b/110, 8b/157, 8b/158, 9a/175,
b. 27a/570	9b/181, 10a/189, 10b/201, 11a/220(2),
Boy: (Eski Türk.) Bir şeyin iki ucu arasındaki uzunlamasına mesafe.	11b/221, 12a/239, 12a/242, 12b/243,
b. +unca 36b/777	12b/245, 12b/252, 13a/258, 13b/266,
Boya-: (Eski Türk.) Boya sürerek renk vermek.	13b/275, 14b/290, 14b/294, 14b/296,
b. -ndı 8b/163	15a/299, 15a/300, 15a/305, 15a/306,
b. -r 32a/682	16a/320, 16a/324, 16a/329(2), 16b/333,
Boyun: (Eski Türk.) Başı bedene bağlayan kısım.	17a/344, 18a/372, 18a/374, 19a/387,
b. 7a/122	19a/393(2), 19a/397, 19b/403(2), 20a/411,
b. +una 4a/59	20b/421, 20b/424, 21a/438, 21b/447,
Boz-: (Eski Türk.) Bir şeyi işlemez, iş yaramaz duruma getirmek.	21b/452, 22a/461, 22b/469(2), 23a/479,
b. -ıla 35b/763	25a/520, 25a/521, 25b/537, 25b/538,
Böyle: (Eski Türk.) Bunun gibi, buna benzer.	25b/539, 26a/543, 26a/544, 26a/545,
b. 4a/61, 12b/245, 14b/296, 17a/343, 19b/399, 20b/420, 20b/424, 34a/730, 37a/791, 39a/838	26a/550, 26b/562, 27b/576, 28a/588,
	28a/590, 28b/603, 29a/609, 29a/610,
	29b/622, 29b/623, 29b/626, 29b/630,
	29b/631, 30a/634, 30a/635, 30a/636,
	30b/643, 30b/646, 30b/650, 31a/658,
	31a/663, 31a/664, 31b/666, 31b/672,
	31b/676, 32b/688, 32b/692, 33a/707,
	33b/720, 34a/766, 34b/734, 34b/735,
	34b/740, 35b/761, 36b/786, 37a/787,
	37a/788, 37a/790, 37a/791, 37a/794,
	37b/798, 38a/819, 38b/828, 38b/829,
	39a/834, 40a/865, 40b/873, 40b/875,

41b/890, 42a/908, 42a/909, 43a/924,	b. 34b/740, 34b/741
43b/929, 44b/936, 46a/955	b. +den 40b/869
2. İşaret zamiri.	b. +e 38a/815
b. 4b/75(2), 11a/213, 19b/402, 21a/436,	Buğz: (Ar.) Kin, nefret.
21a/486, 22b/472, 26a/548, 29b/624,	b. 2b/24
35a/750, 35a/751, 35b/764, 36a/775,	Buḥrā: (k.a.) Rahip Bahira veya diğer adıyla
37a/789, 38b/827, 44a/931	Buhra, Hristiyanlığın Nesturī mezhebinden
b. +dur 8a/149, 19b/407, 21a/441, 25a/522,	olan bir Arap rahip ve din adamıdır.
25a/523, 26a/546, 30a/633	b. 15b/310, 17b/362, 18a/367, 18a/372,
b. +ña 14b/296	18b/383, 19a/396, 20a/410, 22a/460,
b. +nca 34b/733, 34b/736, 34b/742,	24b/516
35a/750, 35b/763, 40a/863, 44b/938	b. +(y)a 17a/349
b. +nda 8a/144, 9b/177, 9b/179, 12b/251,	Buḥrā-yı rāhib: (k.a.) Rahip Bahira veya
13a/257, 17a/352, 17b/360, 18a/368,	diğer adıyla Buhra, Hristiyanlığın Nesturī
20b/420, 20b/423, 21a/440, 28a/590,	mezhebinden olan bir Arap rahip ve din
36a/765, 36a/771	adamıdır.
b. +ndadur 21b/444	b. 15b/311
b. +nı 4a/61, 12b/250, 13b/267, 17a/343,	Bul-: (Eski Türk.) Bir kişi veya bir durumla
21a/434, 26a/549, 29b/621, 30b/645,	karşılaşmak, tekrar elde etmek, ulaşmak.
34b/737, 34b/739, 35b/762, 36a/774,	b. -a 2b/31, 3b/46, 6b/111, 9b/182, 13a/259,
46a/958, 46a/960	16b/334, 20a/412, 23a/480, 26a/551,
b. +nuñ 19b/401, 36b/782	29a/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876,
Budaq: (Eski Türk.) Dal.	42a/910, 46a/956
b. +ı 34a/729, 34a/730	b. -amadılar 21b/450
Bugün: (Eski Türk.) İçinde bulunulan gün.	

b. -amaya 29a/612

b. -asın 5b/92, 5b/93, 12b/248

b. -dı 20b/425, 38a/812

b. -dum 41a/882

b. -ısdur 39b/851

b. -mamış 25b/537

b. -ñuz 21a/439

b. -uban 42a/907

b. -ur 23a/485

b. -urlar 1b/6, 3a/34

b. -vuz 6a/104, 7a/130

Bular: (Eski Türk.) Bunlar.

b. 2b/22, 20a/416, 20b/427, 21b/453,
23a/505, 35a/753, 37b/798

b. +a 26b/555

b. +ı 2b/25, 31a/656, 31a/657

Buluş-: (Eski Türk.) Karşılaşmak, bir araya
gelmek.

b. -a 28a/596

Bulut: (Eski Türk.) Gökyüzünün yüksekçe
katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su
buharı kütlesi.

b. 16a/323, 17a/351, 18a/373, 44b/940

b. +ı 16b/40

Bunlar: (Eski Türk.) Bunlar.

b. 2b/23, 20a/419, 20b/430, 21a/431,
21a/432, 22a/457, 27a/569, 36a/768,
36a/771, 37b/800, 44a/930

b. +a 17b/359, 21a/434, 25b/541, 30a/638,
35a/748, 36a/772

b. +ı 12a/239

b. +ın 2b/24

b. +uñb/ 31a/656

b. +uñladur 21a/439

Buradan: (Eski Türk.) Buradan.

b. 22a/457, 31b/666

Buraya: (Eski Türk.) Bu yer, işaret zamiri.

b. 18a/368

Büt - Put: (Fars.) Eski dinlerde, kendisine
tapınılan bir ilahı veya ilahların bâzı
niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış
resim ve heykel.

b. +lara 21b/442

b. +ler 21a/431

Buyur-: (Eski Türk.) Bir şeyin olmasını
kesin bir şekilde bildirmek, emretmek.

b. -dı 7b/141, 25a/524, 39a/840, 40a/861, 45b/947	Cāmī ^c : (ö.a.) Toplayan, toplayıcı, Hz. Muhammed.
b. -mış 10a/188	c. 16b/336
b. -mısuñuz 32b/690	Cān: (Fars.) Ruh, dost, yürek.
b. -sañ 8a/152	c. 2a/13, 3b/49, 4a/58, 4b/66, 5a/76, 7a/125, 9a/173, 10b/203, 13a/255, 13a/256, 14a/281, 17a/347, 20b/421, 23b/495, 24a/499, 24b/519, 28b/605, 30a/635, 30a/636, 32b/695, 33b/714, 34b/732, 34b/738, 41a/888, 42b/914, 45b/949
b. -ursiz 12b/253 Būdūr: (Ar.) Hızla geçme.	c. +dan 6a/108
b. 2a/9 Bülbül: (Fars.) sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş.	c. +ı 4a/61, 5b/89, 10b/209, 39a/844
b. +e 19a/388 Bülbül-i şeydā: (Fars.) Çılgın bülbül, aşık.	c. +ım 4a/55, 16b/331, 33a/701, 34b/738
b. 27b/583	c. +ıma 4b/65, 5a/79, 29a/617, 34b/740
Büyü-: (Eski Türk.) Daha büyük duruma gelmek.	c. +ımı 5a/82 c. +ımıza 6a/105
b. -di 6b/118	c. +ımızdan 14b/295
Büyük: (Eski Türk.) Miktarı fazla olan.	c. +ıñ 3b/46, 6b/111, 9b/182, 13a/259, 16b/334, 20a/412, 23a/480, 26a/551, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/956
b. 10b/204	
b. +lügüñi 36a/774	c. +ına 14b/297
C	c. +ından 4b/68
Cādūluk: (Fars.) Cadılık.	c. +uñ 8a/153, 37b/802
c. +dur 26a/548	

Cānāne: (Fars.) Sevgili.	c. +iyem 39b/854
c. +(y)e 25a/527	Cedd: (Ar.) Büyükbaba, ata, soy.
Cān-ı cihān: (Fars.) Dünyanın canı.	c. +i 4a/63, 5a/77
c. 28b/605, 32a/686	Cefā: (Ar.) Eziyet, sıkıntı.
Cāriye: (Ar.) Para ile alınıp satılan, üzerinde	c. +dan 5a/85
sahibinin her türlü hakka sahip bulunduğu	Cehd: (Ar.) Çalışıp çabalama, uğraşma.
kız.	c. 21a/436, 21b/450
c. 24a/507, 27b/582, 29a/616	c. +i 22b/475
c. +ler 24a/505	c. +ile 32b/690
Cāvidān: (Fars.) Kalıcı, ebedi.	Cehennem: (Ar.) Günah işleyenlerin
c. 44a/932	öldükten sonra cezasını çekecekleri yer.
Cebbār: (Ar.) “Dilediğini cebir yoluyla	c. 3a/41, 39b/850
yapan, kayıtsız şartsız herkese cebredecek	c. +den 40b/868
güçte olan, hiç kimse tarafından kendisine	Celāsun: (Eski Türk.) Kahraman, cesur.
cebir olunamayan” anlamında esma-i	c. +lar 22b/469
hüsna.	Cem‘ : (Ar.) Toplanma, topluluk.
c. 2a/16	c. 21b/446, 30a/638, 30b/651, 30b/653,
Cebrā‘īl - Cibrīl: (ö.a.) Allah’ın vahyini	31b/675, 35b/755, 35b/759, 36a/768,
peygamberlere ulaştırmakla görevli olan	36a/770
melek.	Cemāl: (Ar.) Güzellik, yüz güzelliği.
c. 12a/233, 39a/840, 39a/843, 39b/855,	c. +dür 11a/212
40a/886, 40a/887, 45a/945, 45b/947	c. +in 2b/29, 16a/330
c. +e 23b/487	
c. +i 41a/881	

Cemī^c an: (Ar.) Hep birlikte, hep.

c. 22a/454

Cemī^c -i halk: (Ar.) Bütün halk.

c. 42a/901

Cemī^c -i kul: (Ar.) Bütün kulların.

c. +laruñ 16a/327

Cenān: (Ar.) Yürek, kalp.

c. +ım 4a/55

Cennet: (Ar.) Gölgelek bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir.

c. 2a/15, 3a/36, 15b/319, 23b/497, 28b/608, 39b/849, 39b/850

c. +e 16a/321

c. +teki 18b/376

Cennet-i ‘Adn: (Ar.) Peygamberlere, şehitlere mahsus, içinde gözlerin hiç görmediği çeşitli güzelliklerin bulunduğu cennetin adıdır.

c. +e 40b/869

Cennet-i A‘lā: (Ar.) En yüksek cennet.

c. 3a/42

Cevāb: (Ar.) Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir duruma verilen karşılık, yanıt.

c. 26a/545

c. +ı 11b/227

Cevāz: (Ar.) Din veya törece yasaklanmamış olduğu için yapılmasına izin verilmiş sayılma, yasak olmama, izin.

c. 32b/689

Cevherī: (Ar.) Değerli taşlarla süslenmiş.

c. 36b/780

Cibrīl-i Emīn: (ö.a.) Cebrail.

c. 23b/488, 29a/619, 43b/925

Ciger: (Fars.) Akciğer, iç.

c. 4b/75

Cihān: (Fars.) Yaratılan şeylerin bütünü, evren, dünya, yeryüzü.

c. 1b/4, 3b/51, 9a/169, 15b/319, 28b/608, 29a/610

c. +a 9a/168, 15b/312, 19b/402, 21b/443, 21b/452, 23b/491, 33a/700, 41a/885

c. +da 8a/148, 11a/211, 25a/522, 41a/882

c. +ı 1b/3, 5b/89, 10b/199, 21b/445, 42a/902

c. +ım 34b/732

c. +uñ 2a/13, 5a/81, 9b/178, 41b/898

Cin: (Ar.) İnsanlar tarafından görülmeyip	c. 45b/948
çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle	Cübbe: (Ar.) Elbise üstüne giyilen, bedeni
ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere	uzun ve bol, yenleri geniş, düğmesiz
göründüklerine ve olağanüstü sayılan bâzı	giyecek.
işleri yapacak güce sâhip bulunduklarına	c. 21b/449
inanılan gizli yaratıklara verilen isim.	Cühūd: (Ar.) Yahudi.
c. 2a/12, 2a/14, 8b/162, 10a/197, 19b/402,	c. +lar 22a/462
39b/853, 41b/890, 45a/942	c. +laruñ 20b/426
Cinān: (Ar.) Cennetler.	Cümle: (Ar.) Bütün, tüm, hep.
c. 45a/941	c. 2b/21, 2b/23, 3a/37, 8b/162, 9b/186,
c. +ı 10b/199, 42a/902	10a/191, 10a/197, 11b/226, 14a/284,
Cism: (Ar.) Madde, varlık.	15a/300, 16a/326, 18a/364, 19b/400,
c. 10b/209	20a/416, 20b/429, 21b/445, 22a/456,
c. +i 3b/52, 37b/808	26a/544, 29a/612, 30a/637, 30a/642,
c. +ine 38a/809	30b/650, 35a/748, 36a/771, 37b/807,
Civān - Cüvān: (Fars.) Genç, yakışıklı	45a/944, 46a/953
erkek.	c. +den 2a/16, 2a/19
c. 10b/203	c. +müz 21a/438
c. +ı 5a/77	c. +müzi 3a/39, 3b/44
c. +lar 7a/127	c. +müzin 31a/659
Cömerd: (Fars.) Eli açık.	c. +ñüzi 19a/397
c. 5a/83	c. +si 10b/204, 34b/734, 35b/754, 36a/770,
Cu‘ma: (Ar.) Haftanın beşinci günü.	36b/779, 36b/785, 43a/923
	c. +sin 2a/20

c. +sinden 2b/27	Çık-: (Orta Türk.) 1. Bulunduğu yerden başka bir yere geçmek, geçirmek.
c. +sini 4b/74, 31b/675, 34b/739	ç. 44b/936
Cünün: (Ar.) Cinnet, delilik.	ç. -ardı 12a/236, 12b/250, 38a/814
c. 11a/210	ç. -dı 7b/140, 17a/350, 44b/937, 45b/950
Ç	ç. -mı 25a/521
Çağır-: (Eski Türk.) Seslenmek, bağırarak.	ç. -ub 16b/339
ç. -uban 30b/653	ç. -uban 20a/417
Çal-: (Eski Türk.) Bir müzik aletini icra etmek.	2. Ulaşmak.
ç. -ındı 13b/269	ç. -dı 4a/61
Çāšnīgīr - Češnīgīr: (Fars.) Yemek yapan kimse.	Çivid: (Eski Türk.) Mavi renkli toz boya.
ç. +lere 25a/524, 31a/657	ç. +le 32a/682
ç. +lerine 11a/216	Çok: (Harezmi Türk.) Fazla.
Çek-: (Eski Türk.) 1. Hareket ettirmek.	ç. 4a/62, 20b/420, 24a/504, 27a/570, 27b/575, 39a/835
ç. -e 21b/446	ç. +dan 40b/874
ç. -medi 45a/943	ç. +dur 15a/304, 22b/469
2. Hazırlamak.	Çü - Çün: (Fars.) Şundan dolayı.
ç. -diler 20a/415	ç. 4a/54, 4a/59, 8b/158, 9b/185, 10a/190, 10a/192, 10b/201, 10b/203, 12a/242, 12b/252, 14a/282, 14b/292, 14b/294, 15a/299, 15b/309, 15b/310, 16b/337, 17b/359, 18a/372, 20a/415, 21a/434,
ç. -ildi 7b/142, 11a/217, 13b/265, 25a/525	
Çeşm-i mest: (Fars.) Baygın, mahmur göz.	
ç. +i 27b/579	

21b/442, 21b/447, 23b/489, 24a/506,	d. 5b/92, 7a/121, 8a/152, 8b/154, 14a/279,
24a/508, 24b/512, 24b/513, 25a/530,	19b/408, 20b/428, 22b/468, 26b/561,
25b/539, 26b/554, 26b/560, 28b/599(2),	29a/617, 38b/827, 44b/940, 45b/948
28b/603, 29b/630, 30b/645, 31a/663,	Dağı: (Eski Türk.) De, bile.
31b/672, 32a/685, 33b/711, 35a/750,	d. 2b/23(2), 2b/31, 3a/34, 3a/35, 3b/51,
35b/759, 36a/767, 39a/834, 39a/835,	4a/58, 4b/69, 5a/81, 5a/83, 6a/108, 7a/129,
39a/839, 42b/917, 43a/919	8a/147, 9a/171, 9b/176(2), 11a/210,
Çünān: (Fars.) Onun gibi.	11b/230, 12a/233, 12b/245, 12b/246,
ç. 46a/952	12b/248, 12b/253, 13a/255, 13b/265,
Çünkü - Çünkim: (Fars.) Şundan dolayı.	13b/267, 13b/272, 14a/278, 14a/281,
ç. 8b/158, 9a/166, 9b/180, 10a/190,	14a/283, 14b/287, 14b/288, 14b/289,
13a/262, 14a/282, 14b/290, 24b/515,	14b/296, 15a/300, 15a/301, 15a/302,
34b/741, 35b/756, 35b/762, 36a/766,	15b/316, 15b/318, 15b/319, 16a/320,
37b/803, 38b/829, 41a/882, 42b/914,	16a/324, 18b/377, 19b/399, 19b/400,
42b/917, 45a/946	19b/403, 21b/448, 22a/460, 22a/461,
D	22a/462, 23b/489, 24a/504, 25b/540,
Da - De: (Bağ.) Her çeşit ve her gramer	26b/557, 27a/574, 28a/594, 28b/601,
şeklindeki kelimedden sonra gelen ve ilgi	29a/613, 29a/620, 30a/638, 30a/642,
kurduğu kelimeyi anlam bakımından	30b/643, 30b/650, 30b/652, 31a/662,
güçlendiren, dikkati üzerine çekerek	31b/666, 32b/689, 33b/718, 33b/720,
belirten veya onu önceki veya sonraki	34a/724, 34a/728(2), 34a/729(2),
unsurlara bağlayan, “dahi, bile, esasen,	34a/731(2), 34b/737, 35a/743, 35a/746,
fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek,	35b/758, 36b/777, 36b/783, 36b/784(2),
hatta” gibi anlamlara gelen, kelimedden ayrı	39a/841, 41b/898, 42a/902, 42a/905,
yazılan takı.	43a/920, 43a/922, 43b/928, 44b/935,
	46a/954
	Dā' im: (Ar.) Devam eden, devamlı, sürekli.

d. 2a/9, 2a/10	d. 10b/200, 19a/397, 29a/619, 31b/673,
Dā'imā: (Ar.) Her zaman.	33b/718, 35b/754, 36a/767, 39a/842,
d. 3a/33, 13a/263, 24a/502, 28a/593	39b/847, 42b/914, 44b/936, 44b/937,
Ḍalālet: (Ar.) Doğru yoldan ayrılma.	45a/945
d. +de 23b/493	d. +e 41a/889
Dāmān: (Fars.) Etek.	Dayan-: (Eski Türk.) Vücudunu bir yere
d. +ıñuz 32b/691	yaslamak.
Dāne: (Fars.) Tane.	d. -ub 45b/948
d. 34a/731	Dāye: (Fars.) Dadı.
d. +si 36b/777	d. 6a/104
Dār-ı fenā: (Fars.) Yokluk yurdu, dünya.	De-, Di-: (Eski Türk.) Söylemek.
d. +dan 46a/959	d. 12b/250
Dār-ı ḥuld: (Ar.) Cennet yurdu.	d. -di 3b/53, 4a/61, 4b/75, 5a/78, 5a/80,
d. +ı 29b/623	5a/81, 5a/83, 5b/88, 5b/90, 6a/102, 6a/107,
Dāsītān: (Fars.) Dîvan şairleri tarafından	6b/117, 7a/121, 7a/123, 7b/134, 7b/135,
aruz vezniyle yazılan manzum hikaye.	8a/144, 8b/157, 9a/168, 9b/177, 10a/187,
d. +ım 19a/391	11a/213, 11b/227, 12a/239, 12b/252,
Dāsītān-ı Muşţafā: (Fars.) Mustafā'nın	13a/256, 13a/263, 13a/264, 13b/274,
destanı.	14a/285, 14b/289, 15a/299, 15a/307,
d. 2b/31	16a/326, 17b/359, 18a/367, 18a/368,
Da' vet: (Ar.) Çağırma, gelmesini isteme.	18a/369, 18b/385, 19a/393, 19a/396,
	19a/397, 19b/403, 20a/409, 20b/421,
	20b/422, 21a/439, 21b/444, 22a/462,
	22a/464, 22b/466, 22b/472, 22b/475,
	23b/487, 24b/517, 25a/521, 25a/522,
	25a/524, 25a/527, 25a/528, 25a/530,

26b/558, 28a/595, 28b/606, 29b/625,	d. -mez 27b/584, 30a/640
29b/631, 30a/637, 31a/664, 31b/667,	d. -miş 13b/267
32b/693, 33a/706, 34a/722, 34a/723,	d. -mişdi 11b/223
34a/324, 34a/726, 34b/732, 35a/750,	d. -mişdür 41a/884, 42a/904
36b/786, 37a/788, 37a/789, 38b/820,	d. -mişler 11b/222
38b/822, 38b/823, 38b/830, 39a/834,	d. -r 5b/90, 8a/146, 31b/676, 33b/712,
39a/840, 39b/845(2), 39b/847, 40a/858,	17a/343, 24a/503, 25a/520, 27a/565,
40a/859, 40a/865, 41a/880, 41a/882,	27a/566, 27a/570, 27a/572, 27b/580,
41a/883, 41a/888, 41b/896, 41b/897,	27b/586, 28a/593, 28b/600, 28b/605,
41b/898, 42b/915, 42b/917, 42b/918,	29a/610, 29a/616, 29b/622, 30a/635,
43a/924, 43b/927, 44a/932, 44a/934,	30b/647, 32a/686, 32a/687, 32b/695,
44b/936, 45a/945, 45b/949	33b/715, 34b/736, 34b/738, 35a/751,
d. -diñüz 22b/470	40a/864, 43b/925, 44b/938, 44b/939
d. -diler 4b/71, 13b/268, 14b/295, 17b/361,	d. -rler 2a/13, 15b/311, 21a/432
18a/365, 18b/379, 19b/405, 20a/417,	d. -rlerdi 10b/205
20b/420, 20b/428, 21a/436, 21a/438,	d. -rse 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258,
22b/465, 22b/469, 23a/484, 24b/511,	16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550,
25a/525, 26a/546, 26a/548, 31a/659,	29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875,
31b/671, 36a/772, 36a/775, 37a/787,	41b/893, 42a/909, 46a/955
44a/931	d. -rseñ 8a/152
d. -diñüz 20b/422, 9b/631	d. -rsiz 31a/664
d. -medi 31a/663	d. -se 23b/496
d. -medik 25b/536	d. -(y)e 35b/764
d. -meye 8a/149	d. -(y)ecek 36a/765
d. -meyesin 5b/94	
d. -meyüb 27b/575	

d. -(y)eler 9a/174, 12a/238, 30a/641, 32b/697	Degme: (Eski Türk.) Olur olmaz, rastgele, sıradan.
d. -(y)em 40a/860	d. 17a/348
d. -(y)esiz 37a/792	Dehr: (Ar.) Dünya.
d. -(y)eyin 6b/117	d. +iñ 40b/873
d. -(y)ü 34b/733	Dek: (Eski Türk.) -E kadar.
d. -(y)üben 4a/61	d. 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258, 15b/314, 16b/333, 17a/342, 18b/382, 20a/411, 21b/452, 23a/479, 26a/550, 29b/626, 33a/700, 33a/707, 37a/794, 37b/806, 40b/875, 42a/909, 46a/955
d. -(y)üvir 38b/825	
d. -(y)üvirdi 21b/444	
Defn: (Ar.) Gömme.	
d. 4a/62	Deli: (Eski Türk.) Akli dengesini kaybetmiş olan.
Defter: (Ar.) Yapıştırılarak veya dikilerek kitap biçimine sokulmuş kağıt destesi.	d. 31a/664
d. +e 27a/567	d. +dür 32b/694
Degil - Degül: (Orta Türk.) Tümcede yüklem ya da başka öğelere olumsuzluk anlamı katar.	Delük: (Eski Türk.) Herhangi bir yerde açılmış olan oyuk.
d. +dır 5a/80, 33a/699	d. +üne 10b/207
d. +em 20b/424(2)	Dem: (Fars.) An, zaman.
d. +dür 35a/751	d. 25a/520, 25a/521
Degin: (Eski Türk.) -E kadar.	d. +de 33b/718
d. 22b/475	Deñlü: (Eski Türk.) Kadar.
	d. 3a/33, 7a/131, 10a/191, 10a/194, 12b/249, 13/264, 13b/265, 15b/314,

19a/389, 19b/419, 32a/680, 36b/776,	d. +ıñıza 8b/156
36b/786,	Dergāh-ı Hāḡ: (Fars., Ar.) Allah'ın huzuru.
Der-, Dir-: (Eski Türk.) Toplamak.	d. +dan 19a/390
d. -di 7b/135, 11a/219, 18b/384	Dermān: (Fars.) Çare, deva.
d. -ildi 22a/456, 37b/798	d. 2b/28, 8b/157, 23b/496, 28a/592
d. -ilüb 4a/62	d. +ısın 27b/581
d. -ilürler 35b/761	Derūn: (Fars.) İç, kalp, yürek.
d. -üb 18a/364, 18b/383	d. +dan 10b/201, 15b/317
Derd: (Ar.) Sıkıntı, zorluk.	d. +ından 4b/73
d. +e 28a/588	Deryā: (Fars.) Deniz.
d. +ile 25a/530	d. 27b/583
d. +ime 28a/592	d. +sına 3b/43
d. +imize 8b/157	Dest: (Fars.) El.
d. +in 5b/93	d. +imizde 8b/155
d. +ine 2b/28	d. +inde 33a/704
d. +lilerin 27a/581	Destgīr: (Fars.) Yardımcı.
d. +lü 4b/65	d. 37a/793
Derdimend: (Fars.) Dertli.	Destmāl: (Fars.) El ve yüz silmeye yarayan
d. +em 23b/496	mendil gibi şeyler.
Dergāh: (Fars.) Tekke, bir büyüğün huzuru,	d. +ler 14b/288
eşiği.	Destūr: (Fars.) İzin.
d. +ına 17b/361	d. 9b/185, 13a/262, 28a/596, 30b/645

Devā: (Ar.) Çare, derman.

d. +sın 5b/93

Devām: (Ar.) Sürme, kesilmeme.

d. +da 26a/595

Deve: (Eski Türk.) Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı.

d. 7a/126, 8a/151, 24a/498, 36b/784, 37a/790, 43b/928

d. +nüñ 23a/486

d. +si 13b/270

d. +sinden 17a/346

d. +(y)i 23b/487, 23b/488

Devlet: (Ar.) Mutluluk, talih.

d. +i 26a/542

d. +ile 8a/146

d. +lū 8a/149

d. +üñ 12b/252, 28a/595

Devr: (Ar.) 1. Dönme, bir şeyin çevresinde dolaşma.

d. 1b/3, 19a/387

Devvār: (Ar.) Daima dönen, devreden.

d. 1b/2

Deyr: (Ar.) Kilise.

d. 15b/211

d. +e 17a/345

d. +ine 15b/310

Dīdār: (Fars.) Yüz, çehre.

d. +ın 3a/36, 4b/67, 19a/390,

d. +ından 28a/588

Diken: (Eski Türk.) Bitkilerde bulunan ucu sivri, sert, batıcı çıkıntı.

d. +den 16a/328

Dil: (Eski Türk.) 1. Konuşma organı, lisan.

d. +i 6b/116

d. +ime 2b/28

d. +ine 9a/167, 17b/354, 22a/458

d. +inde 17b/363

d. +ler 14b/288

2. (Fars.) Gönül, yürek.

d. +den 9a/173, 23b/495

d. +ümüz 7a/121

Dile-: (Eski Türk.) Bir şeyin gerçekleşmesini istemek, ummak, arzu etmek.	imana göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.
d. -di 3b/52, 9b/180, 19a/395	d. +e 10b/200, 39a/842, 39b/847, 44a/934, 44a/935, 44b/936
d. -digim 2a/17	d. +i 44a/932, 44b/936
d. -diler 19b/405	d. +inden 43b/926
d. -mişler 32b/688	d. +ine 40a/867, 43b/927
d. -r 32b/694	d. +leri 21b/443
d. -rem 2b/28, 3a/36, 3b/44, 7a/129, 8a/146, 11a/213, 16a/330, 29a/620	Diñle-: (Eski Türk.) İşitmek.
d. -rler 17b/357	d. 7a/123, 7a/125, 14a/285, 18a/369, 24a/500, 27b/576
d. -risen 3b/46, 5b/93, 6b/111, 9b/182, 13a/259, 16b/334, 20a/412, 23a/480, 26a/551, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/956	d. -di 29b/630, 44a/930
d. -rüz 31a/660	d. -diler 13b/268, 13b/273
d. -(y)ecek 6b/119	d. -ñ 19a/397
d. -(y)üb 34a/724	d. -ñüz 22a/464, 31a/659
Dilek: (Eski Türk.) Olması istenilen şey, arzu, istek.	d. -(y)eler 11b/221
d. +im 19b/407	d. -(y)en 2b/31, 3a/34
Dīn: (Ar.) İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan imanlarını, ona yapacakları ibadetlerin bütünü ve bu	d. -(y)enüñ 10b/209
	Direk: (Eski Türk.) Destek veya taşıma vazîfesi görmek üzere bulunduğu yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın sütun.
	d. 45b/951, 46a/952
	d. +e 45b/948

Diril-: (Eski Türk.) Canlanmak, hayat bulmak.	d. +um 34b/738
d. -di 37b/798	d. +uñla 2b/26
Dirlik: (Eski Türk.) Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu.	2. Allah.
d. 37b/798	d. +a 3b/52
Ditre-: (Eski Türk.) Hızlı hızlı hareketlerle sürekli kımıldamak.	Dök-: Düşürmek, boşaltmak, akıtmak.
d. -di 44a/933	d. -di 13b/274
Dīvār: (Fars.) Duvar.	d. -diler 36b/776, 36b/780
d. 10b/207	d. -e 21b/446, 44a/931
d. +ınuñ 10a/193	d. -erdi 17a/342, 18b/386, 24a/502
Divit: (Ar.) Kalem, yazma takımı.	d. -medi 45a/943
d. 8b/164	Dön-: (Eski Türk.) 1. Kendi etrafında veya bir şeyin çevresinde hareket etmek.
Diz: (Eski Türk.) Bacakta uylukla baldırın birleştiği oynak kısım.	d. -üb 4b/72
d. +ime 28b/607	2. Başka bir şey halini almak.
d. +ine 8b/161, 41b/893	d. -di 38b/821
Diz-: (Eski Türk.) Sıralamak.	d. -düm 38b/832
d. -erdi 27b/578	d. -miş 18b/379
Dost: (Fars.) 1. Samimiyetle sevilen, güvenilen kimse, sevgili.	3. Geri gitmek.
d. +ları 12b/244, 25b/532, 35a/753, 37a/793	d. -di 17b/362, 42a/907
	d. -dürdi 43b/926
	d. -meye 32a/684
	d. -üb 21b/451, 42a/908

Dört: (s.a.) 4.

d. 36b/777

Dört biñ: (s.a.) 4000.

d. 13b/270, 36b/784

Dört yüz: (s.a.) 400.

d. 36a/774

Döşek: (Eski Türk.) Yatak.

d. 36a/773, 36a/774, 36b/776, 36b/779,
36b/780

Du‘ā: (Ar.) Allah’a yalvararak bir şeyi
isteme.

d. 3a/32, 3a/35, 8a/143, 19b/404, 44a/932,
46a/958

d. +dan 3a/33, 8a/143, 46a/959

d. +lar 5b/97, 8b/156, 31a/655

d. +mı 11a/214

d. +sı 16b/337

d. +(y)ı 16b/337

Durur: (Eski Türk.) -dır, dir eki.

d. 2a/10, 7b/134, 10a/191, 10a/194,
10a/197, 22b/472, 25a/523, 27a/567(2),
31b/671, 35a/751, 35b/764, 37a/790,
40a/857, 41b/900, 43b/926, 44a/931,

Düğün: (Eski Türk.) Evlenme veya sünnet
dolayısıyla yapılan şenlik.

d. 35b/756(2)

Dükān - Dükkān: (Ar.) İçinde öteberi satılan
veya küçük imalat yapılan iş yeri.

d. +da 33b/720

d. +dan 34a/722

d. +ıma 34b/740

Düken-: (Eski Türk.) Tükenmek, hiç
kalmamak.

d. -di 38b/833

Dülbend: (Fars.) Pamuk ipliğinden
dokunmuş, çok yumuşak, çok seyrek ve
ince bezden yapılan baş örtüsü.

d. 12a/238, 13b/270

d. +i 12b/245

d. +ini 14b/287

Dün: (Eski Türk.) İçinde bulunan günden
bir önceki gün.

d. 14a/282

Dünye: (Ar.) İçinde yaşamakta olduğumuz
yeryüzü.

d. +de 36b/786

Dür: (Ar.) İnci.

d. 16a/328

d. +dür 18b/378

Dürlü: (Eski Türk.) Çeşitli.

d. 4a/64, 5b/97, 19b/404, 23b/490, 31b/675,
35a/750, 36b/784(2)

Dürr-i yetim: (Ar.) Hz. Muhammed.

d. +e 28b/601

Düş: (Eski Türk.) Rüya, hayal.

d. 8b/159, 28b/606

d. +de 38a/817

d. +den 8b/163

d. +i 29b/622

d. +ümi 28b/606, 29a/609

d. +ün 41b/895, 42a/908

d. +ünde 39a/836, 41b/892

d. +üni 9a/165, 42b/918

Düş-: (Eski Türk.) Bulunduğu yerden
ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek.

d. -di 21b/448, 26a/543

d. -mez 37b/808

d. -se 38a/809

d. -üb 26b/559

Düşmān - Düşmen: (Fars.) Birine karşı iyi
duygular beslemeyen, kötülük etmek için
fırsat kollayan kimse.

d. 15a/305

d. +den 36a/766

d. +ı 25b/532, 37a/793

d. +in 25b/539

d. +ler 35a/753

d. +ün 15a/308, 35b/756

Düz-: (Eski Türk.) Hazırlamak.

d. -müş 43b/926

Düzet-: (Eski Türk.) Tertip etmek.

d. -di 7b/137

E

Ebed: (Ar.) Sonu olmayan gelecek zaman.

e. 28a/588

Ebter: (Ar.) Eksik, sonuçsuz.

e. 12a/242

Ebū Bekir: (k.a.) İlk halife.

e. 2b/22, 14a/281, 14b/293, 15a/306,
18a/369, 20b/421, 20b/429, 25b/540,
26a/546, 31a/654, 33b/715, 34b/738,

35a/748, 41b/891, 41b/897, 42a/907, 42b/917, 43a/919, 45b/946	e. 5a/86, 5b/97, 6a/100, 6b/114, 6b/115, 7a/121, 7b/133, 8b/156, 10a/187, 13a/262, 13b/268, 13b/273, 26b/559, 26b/560, 27a/566, 27a/572, 28b/600, 30b/646, 30b/648, 31b/671, 31b/674, 31b/676, 33b/713, 33b/715
e. +e 21b/448, 30b/649, 33b/719, 42b/915	e. +e 5b/97, 9b/185, 29b/625, 31b/670, 33b/714
e. +i 35a/749	
e. +iñ 35a/751, 42b/918	
e. +le 31b/674	
Ebū Cehil: (k.a.) Hz. Muhammed'in ve İslam'ın azılı düşmanlarından biri.	e. +le 35b/760
e. 14a/281, 18a/368, 19a/395, 22b/468, 25b/535, 26a/547, 43a/924, 44b/938	Ebrū: (Fars.) Kaş.
e. +e 44b/939	e. 11a/210
e. +ile 14b/294	e. +ları 18b/379
Ebū Leheb: (k.a.) Hz. Muhammed'in amcası.	Ebü'l-Āş: (k.a.) Hz. Muhammed'in damadı.
e. 5a/78, 14a/281, 14b/94, 22b/468, 25b/535, 26a/547	e. 37b/802
Ebū Süfyān: (k.a.) İslam'a ve Hz. Muhammed'e düşmanlığı ile ön plana çıkmış fakat daha sonra müslümanlığı kabul etmiş olan bir kişi ve aynı zamanda Hz. Muhammed'in kayınpederidir.	Ecdād: (Ar.) Atalar.
e. 14a/281, 20b/429, 31a/654, 31b/674	e. +ı 30a/642
Ebī Ṭālib - Ebū Ṭālib: (k.a.) Hz. Muhammed'in amcası.	Edā: (Ar.) Verme.
	e. 34b/734
	Edici: (Eski Türk.) Eden kimse.
	e. +dür 8a/151
	Eger: (ed.) Eğer.

e. 11a/220, 19a/391, 19b/402, 27b/586,	e. 29a/613
28b/604, 30a/640, 38b/825, 38b/827,	e. +a 42a/905
38b/828, 46a/959	Ehl-i Medīne: (Ar.) Medineliler.
Eger: (Eski Türk.) Atların sırtına oturmak	e. 45a/944
amacıyla konulan nesne.	Ehl-i Mekke: (Ar.) Mekkeliler.
e. +i 12b/247, 36b/785	e. 36a/768
e. +le b. 12b/246	Ehl-i sa'âdet: (Ar.) Mutluluk sahibi.
e. +lû 14b/289	e. 19b/399
Egin: (Eski Türk.) Beden.	Ehl-i Şâm: (Ar.) Şamlılar.
e. +ine 25a/526, 26a/542	e. 20a/417
Eglen-: (Eski Türk.) Gecikmek.	Ekşer: (Ar.) Genellikle.
e. -di 41a/886	e. 39a/837
Eğ-: (Eski Türk.) Eğik duruma getirmek.	El: (Eski Türk.) 1. Kolun, bilekten itibaren
e. -üben 7a/122	avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye,
Ehl: (Ar.) Sahip.	tutmaya yarayan kısmı.
e. +i 10a/196, 14a/280, 39b/850	e. 8a/143, 12a/236, 17b/357
e. +ine 6a/102, 28b/606	e. +de 33a/703
Ehl-i ĩmān: (Ar.) ĩman edenler.	e. +e 38b/826
e. 12a/233, 43a/923	e. +i 44a/933, 46a/952
Ehl-i kerem: (Ar.) Kerem sahibi olanlar.	e. +in 4a/63, 7b/140, 18b/384, 19a/394,
e. +dir 7a/131	44a/932
Ehl-i ĩslām: (Ar.) ĩslam dininden olanlar.	e. +inden 5b/92

e. +ine 4a/63, 6a/106, 8b/164, 9a/167, 10a/193, 13a/254, 19a/394, 22a/458, 22b/474, 28b/598	Emānet: (Ar.) Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey.
e. +ini 28b/598	e. +leri 14a/284
e. +ümüzde 6b/119, 7a/121	Emīn: (Ar.) Güvenilir.
2. Güç, kuvvet.	e. 29a/619, 31a/662
e. +de 38b/833	Emlāk: (Ar.) Mülkler.
e. +den 4a/59, 4b/74, 34a/726	e. +iñ 36a/765
Elān: (Ar.) Şimdi, şu anda.	Emr: (Ar.) Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm.
e. 4a/58, 13a/256, 40a/863	e. 11a/216, 22b/465, 23b/487, 24b/509, 39b/848
El-ḥamdu li'llāh: (Ar.) Allah'a hamd olsun.	e. +i 24a/499, 39a/843, 39b/846, 39b/847, 39b/850
e. 20a/409, 25a/525, 40a/865(2), 40a/866, 40a/867, 40b/868, 40b/869, 40b/870, 40b/871, 40b/872, 40b/873, 40b/874, 41a/883	e. +ile 25b/531
El-ḥüküm li'llāh: (Ar.) Hüküm Allah'ındır.	e. +iñ 39b/849
e. 4a/57	e. +iñe 8a/152
Elli: (s.a.) 50.	e. +iñüzle 34b/735
e. 12b/250, 13a/254, 13b/267	Enbiyā: (Ar.) Nebîler, peygamberler.
Emān: (Ar.) Rahat vermemek.	e. +lar 1b/8
e. 43b/928, 45a/945	Enīn: (Ar.) İnleme.
	e. 45b/951

Envār: (Ar.) Nurlar.	e. +da 6b/116
e. +ıdur 2b/23	Eş-şalātü ve'sselāmu 'aleyke: (Ar.) Selam ve saalt üzerine olsun!
Er: (Eski Türk.) Erkek.	
e. 36a/770, 36b/777, 36b/781	e. 3b/47(2), 3b/48(2), 6b/112(2), 6b/113(2), 9b/183(2), 9b/184(2), 13a/260(2), 13a/261(2), 16b/335(2), 16b/336(2), 20a/413(2), 20a/414(2), 23a/481(2), 23a/482(2), 26a/552(2), 26b/553(2), 29b/628(2), 29b/629(2), 33a/709(2), 33b/710(2), 37a/796(2), 37a/797(2), 40b/877(2), 40b/878(2), 42a/911(2), 42b/912(2), 46a/957(2)
Erba'ın: (Ar.) Kırk.	
e. 43b/927	
Erden: (Eski Türk.) Erkenden.	
e. 12b/243	
Eri-: (Eski Türk.) Gitgide azalıp tükenmek.	
e. -dür 19a/389	
e. -irdi 10b/209	
Eşbāb: (Ar.) "Esvab" giyecek sözcüğünün halk dilindeki hali.	Eşvāb: (Ar.) Giyecek.
e. +ı 12b/243, 35a/753	e. 12a/236, 34b/733
Eşer: (Ar.) Etki, iz.	e. +ı 34b/736, 34b/742, 35a/745, 35a/749
e. 27a/564, 30b/643	Eşgāl: (Ar.) İşler.
Eşirge-: (Eski Türk.) Korumak, vermekten kaçınmak.	e. +i 27a/570
e. 16a/329	Etek: (Eski Türk.) Elbisenin belden aşağı kısmı.
Esmā: (Ar.) İsimler.	e. +imdeki 32a/686
e. 2a/15	e. +indeki 32a/685
Ešnā-yı kelām: (Ar.) Söz sırasında.	e. +ine 32a/681, 32a/684
	e. +inüñ 32a/682
	Etmek: (Eski Türk.) Ekmek.

e. 38a/815, 38b/820

Ev: (Eski Türk.) İkamet edilen yer, konut.

e. +e 5b/91, 7b/137, 26b/558

e. +iñ 5b/91

e. +inde 32a/680

e. +ine 4a/64, 6a/100, 6a/103, 6b/115, 11a/216, 26b/559, 32a/679, 39b/855

Ever-: (Eski Türk.) Evlendirmek.

e. -mek 8b/155

Evlād: (Ar.) Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları.

e. +larıma 40b/871

Evlād-ı Hālīl: (ö.a.) Allah'ın dostu, Hz. Muhammed.

e. 22b/467

Evlen-: (Eski Türk.) Nikah bağı ile birleşerek aile bağı kurmak.

e. +direvüz 7b/132, 28b/602

e. +mesinüñ 6b/118

Evşāf: (Ar.) Vasıflar.

e. +iñ 19a/392

Evṭān: (Ar.) Vatanlar.

e. +ımız 3a/42

Evvel: (Ar.) Önce.

e. 2a/16, 2a/19, 46a/952

e. +den 13b/272

e. +ine 24a/498

Evvelā: (Ar.) İlk önce, ilk olarak.

e. 2a/18

Ey: (Ünl.) Ey, hey.

e. 1b/2, 1b/7, 2a/13, 2a/20, 3a/39, 3a/42, 3b/49, 4a/54, 4a/60, 4b/66, 5a/76, 5a/87, 5b/88, 6a/107, 6b/115, 6b/117, 7a/123, 7a/125, 7b/134, 8a/144, 8a/149, 8a/150, 10b/203, 12b/253, 13a/255, 13a/256, 13a/264, 14a/281, 14a/285, 14b/295, 14b/308, 17a/347, 17b/359, 17b/361, 18a/369, 18b/385, 18b/386, 19a/392, 19a/393, 19a/396, 20a/409, 20b/421, 20b/423, 20b/430, 22a/457, 22a/464, 25a/521, 27a/565, 29b/631, 30a/633, 30a/641, 31a/659, 31a/664, 32b/688, 33b/714, 34a/722, 34a/723, 34a/729, 34b/732, 35b/764, 37b/800, 37b/201, 38b/820, 38b/830, 41a/888, 42b/914, 42b/917, 45b/949

Eyder - Eydür: (Eski Türk.) Söylemek, demek.

e. 13b/274

e. -(i)virür 38b/822

Eydivir-: (Eski Türk.) Söylemek.

e. -ür 38b/822

Eyi: (Eski Türk.) İyi.

e. 13a/257, 14b/289

Eyle-: (Eski Türk.) Yapmak, etmek anlamındaki yardımcı fiil.

e. 2b/26, 3b/43, 12b/64, 5b/93, 12b/248, 13a/256, 16b/332, 17a/343, 33b/716, 34a/726, 39b/847, 44b/9360, 45a/945, 39b/848, 44a/932

e. -di 2b/25, 5b/97, 18a/374, 25a/530, 31a/657, 34b/742, 38b/831, 40a/862, 44b/937, 45a/943

e. -dim 33b/712

e. -digim 18b/385

e. -diler 4b/71, 7b/139, 13b/271, 21b/453

e. -diñüz 29b/631

e. -ler 15b/313

e. -me 6b/117, 12a/39, 12a/242, 16b/332

e. -medi 31b/668

e. -mez 27b/585

e. -miş 2b/30, 10b/208, 34a/728

e. -mişdi 35b/758

e. -mişdür 19b/401

e. -mişim 19a/397

e. -mişler 32b/689

e. -r 17a/343, 27b/577

e. -rem 5b/90, 30a/636

e. -se 32a/683

e. -señ 8a/144

e. -sünler 8b/157(2)

e. -ye 7a/128, 9b/176, 14b/297, 21b/445, 28a/592

e. -(y)üb 6b/120, 15a/298, 16a/326, 18a/374, 20a/409, 30b/650, 41b/895

e. -yem 2b/29

e. -yemez 19a/391

e. -yesin 19b/408

e. -yesiz 3a/35

e. -yen 1b/2(2)

Eylük: (Eski Türk.) İyilik.

e. +ile 33a/704

Eyyām: (Ar.) Uygun, elverişli zaman.

e. 26b/562, 35b/761, 37b/798

Ezān: (Ar.) Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırarak için müezzin tarafından yapılan davet.	f. 20a/419, 20b/420, 20b/424, 22a/461
e. 45b/947	Faķır: (Ar.) Yoksul.
F	f. 37a/792
Fahhāş: (k.a.) Sahabelerden biri.	Fānī: (Ar.) Sonlu, ölümlü.
f. 43a/921	f. +dür 29b/623
Faḥr: (Ar.) Övünme, iftihar etme.	Fāriğ: (Ar.) Uzaklaşmış, el çekmiş.
f. 31a/661	f. 27a/569
Faḥr-i ‘ālem: (ö.a.) Hz. Muhammed.	Fāş: (Fars.) Bir sırrı açığa çıkarmak.
f. 3b/51, 10a/189, 29b/622, 35a/752, 45a/946	f. 6b/117, 28a/591
f. +dir 44b/939	Fātiḥa: (ö.a.) Kur’ân’ın ilk suresi.
f. +isin 40b/870	f. 3a/38
Faḥr-i cihān: (ö.a.) Hz. Muhammed.	Fāṭıma: (k.a.) 1. Ebu Talib’in eşi.
f. 2a/11, 3b/50	f. 6a/101
f. +a 9a/168, 13b/271, 14b/291, 20a/415	2. Hz. Muhammed’in kızı.
f. +ı 4a/64, 5a/77, 10b/204, 21b/449, 22b/473	f. 37b/801
f. +ım 19a/392	f. +yla 37b/800
Faḥr-i resūl: (ö.a.) Hz. Muhammed.	Faẓl: (Ar.) Cömertlik, iyilik, değer.
f. 3a/32	f. 3a/42
Fā’ide: (Ar.) İşe yarama, yarar.	Fedā: (Ar.) Bir şeyden vazgeçme.
	f. 4a/55, 28b/605, 32b/695, 33a/701, 34b/734, 34b/738, 35a/752
	Feğān: (Fars.) Izdırapla bağırma.

f. 45b/951	f. +ından 20a/410
f. +ım 19a/389	Fikr: (Ar.) Düşünce.
f. +ından 20a/410	f. 6b/120, 7a/123, 7b/135, 11a/219, 23b/494
Felek: (Ar.) Gökyüzü, sema.	f. +i 27b/576, 27b/577
f. 2a/14	f. +imi 28a/591
Fenā: (Ar.) Kötü.	f. +ine 42a/908
f. 5b/98	Fi‘l-hāl: (Ar.) O anda, hemen şimdi.
Ferāvān: (Ar.) Şiddetli, çokça, çok kez.	f. 7b/140
f. 7a/125	Firāḳ: (Ar.) Ayrılık.
Ferd-i bī-çün: (“Ferd” Ar., “bī-çün” Fars.)	f. +ıla 4b/75
Kendisine soru sorulamayan, Allah.	Fitne: (Ar.) Karışıklık, fesat.
f. 39a/834	f. 43b/926
Fermān: (Fars.) Emir, buyruk.	Fursat: (Ar.) Bir şeyin yapılması için uygun
f. 22b/465	düşen, elden kaçırılmayacak durum ve
Feryād: (Fars.) Çığlık.	zaman.
f. 45b/951	f. 23a/485
Fırḳa: (Ar.) İnsan topluluğu.	Fuzūl: (Ar.) Haddini bilmez kimse.
f. 37b/803	f. 23a/486
Fiḡān - Feḡān: (Fars.) Feryat.	Fülān bin fülān: (Ar.) Adı sanı belli olan.
f. 45b/951	f. 43b/927
f. +ı 4a/61	Fürāvān: (Fars.) Çok, bol.
f. +ım 19a/389	f. 15a/306, 40a/860

G	Ġarḳ: (Ar.) Batma, boğulma.
Gāh: (Fars.) Zaman, vakit.	ğ. 2b/25, 28b/608
g. 4a/60, 20b/423, 36a/766(2)	Ġāyet: (Ar.) Çok, pek çok.
Gāhī - Gehī: (Fars.) Ara sıra.	ğ. +ile 33b/711
g. 37b/804(2), 38a/811(4), 38a/812,	Ġayret: (Ar.) Çaba, çabalama.
38a/813, 38a/815	ğ. 7b/135, 11a/219, 18b/383, 44b/938
Ġā'ib: (Ar.) Gözle görülmeyen.	Ġazā: (Ar.) Din uğruna yapılan savaş, cihat.
ğ. 39b/855	ğ. +dan 5a/85
Ġam: (Ar.) Kaygı, tasa.	Geç-: (Eski Türk.) Bir yerden başka bir yere
ğ. 8a/148, 14a/285, 23b/494	gitmek.
ğ. +da 6b/116	g. -di 10a/192, 18a/366, 26b/562, 27a/564,
ğ. +dan 23a/477	27a/569, 35b/761
ğ. +dır 7a/131	g. -dügi 25a/520, 25a/521
Ġamgīn: ("Ġam" Ar., "-gīn" Fars.) Gamlı,	g. -müſdür 19a/387
kederli.	g. -se 23b/494
ğ. 38a/811	g. -üb 34a/727
Ġanī: (Ar.) "Hiçbir ſeye ve hiçbir kimseye	g. -ürdi 6a/106, 7b/141, 28b/598, 31a/656
muhtaç olmayan, kullarının bütün ihtiyacını	g. -ürdiler 32a/678
karſılayan mutlak zengin" anlamındaki	g. -üresin 5b/91
esma-i hüſna.	Gel-: (Eski Türk.) Bir yöne veya yere doğru
ğ. a/16, 2a/19, 46a/961	yol almak.
Ġarb: (Ar.) Batı.	g. 3b/53, 14b/289, 30a/641, 34a/726
ğ. +a 41a/879, 41b/899	

g. -di 4b/70, 5a/86, 6a/100, 6b/115, 6b/116,	g. -elüm 24a/498
6b/118, 7a/125, 7b/137, 10a/193, 11a/215,	g. -en 17a/350, 24b/511, 35a/749
11a/216, 13a/254, 14a/280, 18a/368,	g. -esin 13a/257, 23a/478, 27b/575
19a/394, 20b/426, 22a/456, 24b/513,	g. -esiz 17b/360
28a/597, 31a/657, 31b/674, 33b/719,	g. -ince 8a/153, 12b/248
39b/855, 43a/920, 43a/922, 45b/947	g. -iser 10a/196, 21b/443
g. -digin 8a/144, 10a/192	g. -(i)yürür 25b/534, 25b/538
g. -digini 10b/202, 24a/503	g. -meden 38a/817
g. -diler 26b/555, 27a/569, 31a/654,	g. -medi 17b/354
36a/770, 43a/921	g. -medim 33a/700
g. -diñ 27b/576, 35b/764	g. -mek 26a/549
g. -diñüz 18a/367, 34a/722	g. -mesini 40a/861
g. -dügün 7b/139, 14a/278, 24b/512	g. -mesün 8a/148, 14a/285
g. -dügüni 17b/358	g. -mez 19b/402, 27b/578
g. -dügünce 5b/92	g. -mişdurur 27a/567
g. -dükde 12b/249	g. -mişdür 17a/352, 29a/614
g. -e 9a/169, 10b/200, 12a/233, 16b/339,	g. -mişem 25a/520
21a/440, 28a/590, 28a/593, 29a/610,	g. -se 17a/345
34a/726, 34b/733, 36a/768	g. -seler 22a/457
g. -ecegi 21a/441	g. -sün 9b/177, 9b/179, 12b/251, 31b/667
g. -ecegin 16a/320	g. -üb 7a/126, 14a/279, 17b/359, 17b/360,
g. -ecek 10b/202, 29a/619, 41b/900	19b/405, 25b/541, 42a/908
g. -ecekdir 21a/440	
g. -eler 33b/718	

g. -üben 7a/127, 14a/276, 26b/554, 26b/561	Gerek: (Eski Türk.) Herhangi bir şeyin
g. -üñüz 20b/428	yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan.
g. -ür 23a/485, 34a/721	g. +dür 12a/234
g. -ürem 20b/423	Gerü: (Eski Türk.) Bir şeyin sonrası.
g. -ürken 17b/355	g. 41b/890
g. -ürüz 20b/420	Getir-: (Eski Türk.) Bulunulan yere
g. -ürsin 41b/896	gelmesini sağlamak.
Gelin: (Eski Türk.) Bir aileye evin	g. 4a/64, 23b/487
erkeklerinden biriyle evlenmek amacıyla	g. -di 9a/167, 10b/207, 14a/283, 14b/289,
girmiş olan kadın.	17b/354, 19b/403, 22a/458, 23b/488,
g. 7b/132, 28a/587, 28b/602	36a/773, 41a/887, 43a/919
Ger: (ed.) Eğer.	g. -diler 32a/679, 35b/757, 43a/920,
g. 3a/40, 3b/45, 3b/46, 6b/110, 6b/111,	43a/921, 46a/953
9b/181, 9b/182, 13a/258, 13a/259, 16b/333,	g. -em 38b/828
16b/334, 20a/411, 20a/412, 23a/479,	g. -en 23b/490
23a/480, 26a/550, 26a/551, 29b/626,	g. -esin 6a/103, 23a/478
29b/627, 31b/666, 33a/707, 33a/708,	g. -üb 6a/100, 6a/106, 9a/166, 16b/341,
37a/794, 37a/795, 40b/875, 40b/876,	22b/474, 28b/598, 35a/745, 44a/934
42a/909, 42a/910, 46a/955, 46a/956	Gevher-dār: (Fars.) Elmas sahibi.
Gerçek: (Eski Türk.) Aslı olan, uydurma	g. 36b/777
olmayan, doğru.	Gey: (Eski Türk.) Giymek.
g. 20b/422	g. -dirdiler 25a/526
Gerçi: (Fars.) Aslında.	g. -dür 12b/243
g. 15a/304, 27b/584, 29b/631, 30b/643	

g. -dürdi 35a/743, 41b/894

g. -e 22b/466

g. -erdi 37b/804

g. -miş 26a/542

g. -sün 12b/244

g. -ürdi 14b/287

Gez-: (Eski Türk.) Bir yerde dolaşmak, yürümek.

g. -sün 12b/245

Ġılmān: (Ar.) Cennette hizmet eden delikanlılar.

ğ. 45a/941

Gibi: (Orta Türk.) Benzerlik bildirir.

g. 1b/8, 4a/54, 10b/203, 27a/583(2), 35b/759, 39a/836, 46a/952

Gice: (Eski Türk.) Gece.

g. 1b/7, 10b/206, 18b/385, 19b/430, 21b/452, 22b/471, 23a/483(2), 24a/505, 25a/520, 25a/521, 25b/537, 27b/578, 29b/624, 32a/681, 32b/688, 38a/810, 41b/892

g. +ler 15b/314, 19a/389

Gir-: (Eski Türk.) 1. Dışarıdan içeriye geçmek, dahil olmak.

g. -di 7b/140, 10a/190, 44a/934

g. -digin 44a/935

g. -eler 16a/321

g. -en 43b/927

g. -mezise 45a/945

g. -mişem 40/867

g. -üb 16b/341

2. Yeni bir yaş almak.

g. -(i)cek 3b/51

3. Başlamak, devam etmek.

g. 12a/243

g. -di 14a/276

Girü: (Eski Türk.) Geri.

g. 23a/478, 26a/549, 42a/907

Giryān: (Fars.) Ağlayan.

g. 24a/501, 27b/579

Git-: (Eski Türk.) Bir mesafe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak, uzaklaşmak.

g. -di 4a/59, 4b/74, 5b/98, 17b/353, 18b/383, 23a/483, 24a/498, 24b/512

g. -diler 14b/294, 15b/310, 21b/451, 26b/559, 30b/653

g. -dün 24b/519	Ġonca-i gülzār-ı kelām-ı qadīm: (“Ġonca, gülzār” Fars., “kelām, qadīm” Ar.) Kadim sözlerin gül bahçesindeki gonca.
g. -ecek 13a/257	
g. -eegin 13b/273, 16a/324	
g. -enler 7a/126	ğ. 1b/1
g. -er 2b/24, 7a/124, 17a/345, 17a/351, 22b/471, 25a/527, 41a/888	Göç-: (Eski Türk.) Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere başka yere gitmek.
g. -erdi 11b/225	g. -e 22a/454
g. -erem 25a/528	Gömlek: (Eski Türk.) Ceket veya yelek altına giyilen, vücudun üst kısmını örten giyecek.
g. -eriken 23a/485	g. 12a/237, 12b/244
g. -erise 16a/323	Gönder-: (Eski Türk.) Gitmesine yol açmak, ulaştırmak, yollamak.
g. -erisem 46a/959	g. 3b/44, 9b/177
g. -erse 44b/940	g. -di 8b/164, 19b/406, 42b/916
g. -erüb 29a/609	g. -diler 23a/484, 35a/749
g. -esin 23a/476	g. -e 26b/563
g. -icek 5a/77, 12a/240	g. -elüm 11b/223, 13b/275, 22a/464
g. -meden 22b/470	g. -em 27b/586
g. -mege 13b/269	g. -esiz 30a/638
g. -mezdi 17a/346	g. -medi 27a/564
g. -se 17a/351	g. -ürsünüz 25b/536
Gizlü: (Eski Türk.) Açıkça bilinmeyen.	Gönül: (Eski Türk.) Kalp, yürek.
g. 11a/220, 28a/591, 43a/923	

g. 16a/325	21a/434, 24b/513, 32a/685, 34a/721,
g. +den 30a/636	35a/750, 39a/844, 39b/856(2), 41b/892,
g. +i 6b/116, 33b/711	43a/919, 44a/930
g. +üm 30a/632	g. -diler 24b/511, 25b/534, 26a/542,
g. +ün 27b/577	26a/545, 26b/560, 35a/746, 35b/762,
g. +üni 33a/706	45b/951, 46a/953
Gök: (Eski Türk.) Bütün gök cisimlerini	g. -digiñiz 37a/789
içine alan sonsuz boşluk, uzay, sema.	g. -dügin 42b/918
g. 2a/15	g. -dügüni 9a/165, 41a/881
g. +de 38b/828	g. -düm 22b/466, 31a/664
g. +deki 28b/360	g. -e 16b/338, 25b/536
g. +den 8b/160	g. -eli 29b/622
g. +i 1b/2	g. -elüm 7b/136, 9b/179(2), 11b/223,
Gölge: (Eski Türk.) Işığın geçmesine engel	13b/275, 20b/428
olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana	g. -em 40a/864
getirdiği karartı.	g. -emez 17a/348
g. +si 37b/808	g. -emezdi 16b/340
Gör-: (Eski Türk.) Bir nesne veya kişiyi	g. -en 18b/380
algılamak, karşılaşmak.	g. -eniñ 4a/59
g. 23b/492, 31b/673, 31b/676, 32a/681,	g. -enler 12a/238, 14b/292, 37b/805
34a/727, 36a/773, 43b/924	g. -enleri 11a/210
g. -di 10a/192, 10b/207, 14a/278, 14b/292,	g. -esin 38b/826
17b/355, 18a/374, 18b/375, 18b/383,	g. -esiz 10a/188

g. -eydim 4a/56	g. -ürdi 10b/208
g. -eyim 3b/53, 27a/571	g. -ürler 17b/358, 21a/431, 39a/835
g. -eyüz 33b/717	g. -ürse 14b/290
g. -iserdir 5b/96	g. -ürsünüz 34b/733
g. -medi 37a/787	Göre: (Eski Türk.) Uygun şekilde, bakılırsa.
g. -mediler 36b/782	g. 5b/97, 7b/137, 8a/145, 12a/234
g. -mek 18a/370	Görüş-: (Eski Türk.) Karşı karşıya gelip konuşmak, birbirini görmek.
g. -memişdir 20a/419	g. -di 7b/138
g. -meyince 16b/331	g. -diler 26b/556, 26b/561
g. -mez 44b/940	Göster-: (Eski Türk.) Görülmesini sağlamak.
g. -mezem 32b/693	g. -e 3a/36
g. -müş 8b/159, 10/194, 16a/325, 20b/424	g. -esin 16a/330
g. -müşem 11b/230, 28b/606	g. -mesün 28a/589
g. -se 28b/604	g. -üb 32b/689
g. -üb 4b/74, 7b/138, 38a/819, 43a/922, 44a/935	Göz: (Eski Türk.) Görme organı.
g. -üben 11a/218, 14b/293, 35a/744, 36b/786	g. +i 1b/7a/344, 38a/813
g. -ülmemiş 34a/730	g. +in 38b/824
g. -ün 3b/50, 22a/455, 46a/954	g. +ine 23a/485
g. -ür 8b/160, 11a/211, 17a/351, 18a/373, 18b/376	g. +leri 4b/73, 24a/501, 27b/583, 29b/630, 31b/672

g. +lerinden 7b/133, 13b/274, 17a/342,	g. -düre 29a/620
24a/502	
g. +lerüm 5b/88, 18b/386	g. -er 8a/148
g. +üm 6a/107, 6b/117	g. -erek 28a/597
g. +üne 27b/578	g. -üb 25b/535
Gözle-: (Eski Türk.) Gözle takip etmek.	Gül: (Fars.) Gül çiçeği.
g. -digim 18b/385	g. 16a/328, 24a/506, 24a/508, 28b/604,
g. -lerdi 16b/339	37b/804, 38b/821, 38b/824, 38b/829,
g. -r 28a/593	46a/960
Gözyaşı: (Eski Türk.) Gözyaşı.	g. +den 18b/377
g. 27b/578	g. +ün 4a/63
Ġulgüle: (Fars.) Dalga dalga ortalığa	g. +veş 38a/818
yayılan gürültülü ses, velvele.	Gülāb: (Fars.) Gül suyu.
ğ. 26a/543	g. 12a/236
Ġuşşalan-: (Ar.) Kederlenmek.	Gülāb şerbet: (Fars.) Gül suyu şerbeti.
ğ. -ırdı 38a/811	g. 7b/141
Gūş: (Fars.) Kulak, ud.	Gül-sitān: (Fars.) Gül bahçesi.
g. +lar 13b/269	g. +ım 19a/388
Gūyā - Gūyā: (Fars.) Sözde, sanki.	Gümān: (Fars.) Şüphe.
g. 28b/608, 44a/933	g. 44a/939
Gül-: (Eski Türk.) Duygusunu, sevinç veya	Gümüş: (Eski Türk.) Parlak, beyaz renkli
hayretini seslerle açığa vurmak.	kolay işlenir, değerli bir maden.
	g. 34a/728, 43b/928

Gün: (Eski Türk.) 1. 24 saatlik zaman dilimi, gündüz.	Gündüz: (Eski Türk.) Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün.
g. 1b/7, 1b/8, 14b/294, 38a/814	g. 10b/206, 18b/385, 27b/578, 29b/624
g. +de 2a/20, 26a/548	Güneş: (Eski Türk.) Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı.
g. +den 35b/756	
g. +e 37b/806, 40a/865	
g. +i 22a/459	g. 1b/4, 1b/5, 1b/6, 2a/9, 2a/11, 2a/14, 10b/203, 18b/377, 21b/452, 28b/603, 35b/759, 41b/893, 41b/894
g. +lerde 15b/310, 20a/416, 26b/554, 39a/839	
g. +lük 26a/548	g. +idür 2a/13
2. Güneş	Gürle-: (Eski Türk.) Hiddetle, yüksek sesle bağlamak.
g. 1b/3	
3. Zaman, vakit.	g. -(y)üben 32b/692
g. 4b/70, 12a/232, 13a/257, 13b/269, 15b/310, 20a/416, 24b/518, 24b/519, 26b/554, 28a/593, 35b/763, 39a/839, 41a/887, 45b/948	Güzide: (Fars.) Seçkin, seçilmiş.
g. +den 45a/942	g. 15b/318
g. +e 45a/942	H
g. +leri 28a/589	Ḥaber: (Ar.) Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi.
Gün-be-gün: (Fars.) Günden güne.	ḥ. 12a/240, 12b/251, 13b/271, 20a/416, 21b/451, 25b/538, 31b/670
g. 1b/3	ḥ. +i 29b/625
	Ḥabīb: (Ar.) Sevilen kişi.
	ḥ. 24b/517, 29a/615

h. +i 9a/171, 26a/546, 37b/801

h. +im 4a/55

h. +imdür 41a/884, 42a/904

h. +ime 39a/841

h. +üm 4b/65

h. +üñ 11a/214

Ḥabību'llāh: (Ar.) Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed.

h. 2a/10, 2a/19, 26a/552, 29a/613, 29a/618, 39b/855, 46a/957

h. +ı 10b/207

Ḥāce: (Fars.) Hoca, efendi.

h. 1b/7

Ḥācet: (Ar.) Allah'tan veya büyük bir makamdan yerine getirilmesi, gerçekleştirilmesi istenen dilek.

h. 17b/357, 34a/724

Ḥadd: (Ar.) Derece, mertebe.

h. 10a/195

Ḥadd: (Ar.) Yanak.

h. +ine 18b/379

Ḥādim: (Ar.) Erkek hizmetçi.

h. 24b/510, 24b/514, 24b/519, 25a/521

h. +ler 35a/745

h. +lerine 24b/509

Ḥadīce: (k.a.) Hz. Muhammed'in eşi.

h. 7b/138, 8a/144, 8b/158, 8b/159, 8b/163, 9a/173, 9b/186, 10a/187, 10a/190, 10a/192, 10b/206, 11a/215, 11a/218, 15a/300, 24a/508, 24b/513, 25a/529, 26b/558, 27b/576, 28a/595, 28a/597, 29a/616, 30a/635, 30b/647, 30b/653, 31b/672, 32a/680, 32a/681, 32a/686, 32a/687, 33b/711, 33b/717, 35a/750, 35b/758, 35b/760, 36a/767, 36a/773, 39b/856, 40a/858, 40a/859, 41a/880

h. +den 14a/286, 26b/562, 37b/799

h. +nün 8b/161, 13b/270, 20b/425, 24a/500, 26a/545, 26b/557, 32a/679, 35a/746

h. +(y)e 23a/476, 24a/507, 24b/511, 28a/596, 31b/676, 34a/725

h. +(y)i 31a/660

Ḥadīce Ḥātūn: (k.a.) Hz. Muhammed'in eşi.

h. +a 7b/139, 22a/459

h. +uñ 7a/124

Hafta: (Fars.) Birbiri ardına gelen ve yedi günden oluşan zaman dilimi.

h. +(y)a 18b/382

Ḥaḵ: (Ar.) 1. Allah.

ḥ. 2b/25, 3a/36, 4b/67, 5b/92, 10b/199, 16b/337, 28a/589, 28a/592, 29a/615, 39a/836, 39b/846, 39b/847, 42a/902

ḥ. +a 17b/363, 29a/612, 35b/760, 38a/812, 38a/818

ḥ. +ı 39b/848

ḥ. +ıñ 41a/887, 42a/901, 44a/934

ḥ. +uñ 15a/303, 15a/304, 17b/354, 39a/843, 39b/850, 39b/854

2. Doğru, gerçek.

ḥ. 5a/84, 30a/635

ḥ. +içün 30a/635, 42b/916

3. Yapılan işin karşılığı.

ḥ. +ı 35b/757

ḥ. +ın 27a/566, 27b/586

Ḥaḵīḳat: (Ar.) Gerçek, asıl.

ḥ. 10a/195

Ḥaḵīr: (Ar.) Değersiz, küçük.

ḥ. 3a/38

ḥ. +üñ 2b/28

Ḥāḵ-i pāy: (Fars.) Ayağının toprağı.

ḥ. +ına 27a/574, 30b/652

Ḥaḵ Te'ālā: (Ar.) Allah.

ḥ. 2b/22, 18b/381, 23b/487, 24a/499, 25b/531, 40a/859

Ḥāl: (Ar.) Durum, davranış, tutum.

ḥ. 17a/344, 33a/699, 35b/763, 37b/798

ḥ. +de 11b/231

ḥ. +dir 13b/266, 36a/775

ḥ. +dür 21a/438

ḥ. +i 38a/819, 38b/822, 41a/880

ḥ. +imiz 6b/119

ḥ. +imize 3a/41

ḥ. +ince 7a/128

ḥ. +ıñ 36a/765, 38a/819

ḥ. +ine 27b/576

ḥ. +ini 24a/500, 27b/585

ḥ. +iñüz 38b/823

ḥ. +lerin 26b/561

ḥ. +li 7a/128

Ḥāla: (Ar.) Babanın kız kardeşi.

ḥ. +sı 6b/115

Ḥalāş: (Ar.) Kurtulma, kurtuluş.

ḥ. 40b/868

Ḥalāyık: (Ar.) Esir edilmiş veya satın alınmış kadın.	Ḥamdu li'llāh: (Ar.) Hamd Allah'adır.
ḥ. 36b/783, 37a/789	ḥ. 4a/57, 34b/741
Ḥālīk: (ö.a.) Allah.	Ḥamid: (ö.a.) Hz. Muhammed'in adlarından biridir.
ḥ. +a 24b/515, 26b/560	ḥ. 3b/48
Ḥālī: (Ar.) Boş durmak, kaçınmak.	Ḥamza: (k.a.) Hz. Muhammed'in amcası.
ḥ. 5a/85	ḥ. 5a/81, 38a/819
Ḥalk: (Ar.) 1. Yaratma.	Ḥamza-i şāhib-kırān: (k.a.) Hz. Muhammed'in amcası.
ḥ. it- 1b/3, 2a/72, 2b/21, 9a/170, 19b/401	ḥ. 43a/922
2. İnsan topluluğu.	Ḥān: (Eski Türk.) Doğu ülkelerinde yerli beylere verilen isim.
ḥ. 12b/245, 15b/312, 26a/543, 26a/544, 33a/699, 42a/901	ḥ. +um 8a/149
Ḥalk-ı 'ālem: (Ar.) Dünyanın halkı, dünyada yaşayanlar.	Ḥan: (Fars.) Şehirlerde, kasabalarda veya yolların geçit yerlerinde yolcuların konaklaması, kendilerinin ve hayvanlarının geceleme için yapılmış bina.
ḥ. 6a/99, 16a/320, 36a/775, 39b/853	ḥ. +lara 20a/418
Ḥalvet: (Ar.) 1. Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma.	Ḥandān: (Fars.) Gülen, neşeli.
ḥ. 15b/315, 38a/812	ḥ. 5b/95, 8a/153, 17b/362, 21a/433, 22a/454, 24a/508, 24b/513, 38a/811, 41a/888
2. Tenha, yalnız kalmak için girilen yer.	Ḥāne: (Fars.) Ev.
ḥ. +ine 16b/341	ḥ. +sine 10a/190
Ḥamd: (Ar.) Kulun Allah'a minnet ve şükran duygularını bildirmesi.	
ḥ. 17b/363, 26b/560, 30b/648	

Ḥarācī: (Ar.) Vergi tahsilatını yapan kimse.	ḥ. +i 9b/186
ḥ. 9a/174	Ḥased: (Ar.) Kıskançlık.
Ḥarām: (Ar.) Dinin yasakladığı şeyler.	ḥ. 15a/305
ḥ. +i 39a/842	Ḥāsīd: (Ar.) Kıskanç.
Ḥarc: (Ar.) Bir iş için harcanan para.	ḥ. +ler 35b/762
ḥ. 28b/601	Ḥasret: (Ar.) Ayrı kalınan veya elden
Ḥarçlık: (Ar.) Masraflar için harcanacak para.	kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu.
ḥ. 12b/250, 13b/267	ḥ. 18b/386
Ḥarīr: (Ar.) İpek.	ḥ. +iñle 19a/389
ḥ. 12a/238, 14b/287, 36a/773	Ḥastā: (Fars.) Sağlığı yerinde olmayan.
ḥ. +ler 12b/244	ḥ. 3b/52
Ḥarīsūn ‘Aleykūm: (ö.a.) Doğru yola sevk eden, Hz. Muhammed.	Ḥasūd: (Ar.) Çok kıskanç.
ḥ. 37a/797	ḥ. 14b/293
Ḥāş: (Ar.) 1. Seçkin kimse, topluluk.	Ḥāşāli’llāḥ: (Ar.) Allah korusun, asla.
ḥ. 17b/359, 20a/416, 20a/418, 22a/460, 26b/555, 32b/688, 36a/771, 39a/842, 42a/904	ḥ. 12a/235
2. Bir şeye veya bir kimseye ayrılmış olan, özel.	Hāşimī: (ö.a.) Kureyş kabilesinin Hz. Peygamber’in de mensup olduğu kolu.
ḥ. 24b/509	h. +dür 33a/703
Ḥasb u ḥāl: (Ar.) Konuşup dertleşme.	Ḥāşir: (Ar.) Huzurunda toplanan, Hz. Muhammed.
	ḥ. 6b/113
	Ḥaşr: (Ar.) Kıyamet.

h. +e 3a/33, 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258, 16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550, 29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955	Ḥātūn: (Fars.) Kadın, hanım.
Ḥaṭ: (Ar.) Yazı.	h. +dur 13b/268
h. 26a/545	h. +ı 6a/101
Ḥaṭā: (Ar.) Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey, yanlış.	Ḥavf: (Ar.) Korku.
h. 17b/354	h. 39a/844, 40b/868
Ḥāteme'r-Resūl: (ö.a.) Hz. Muhammed.	h. +ı 21b/448
h. 29b/629	Ḥayā: (Ar.) Utanma, utanç.
Ḥātemü'l-enbiyā: (ö.a.) Peygamberlerin sonucusu, Hz. Muhammed.	h. +sından 38b/829
h. 29b/628	Ḥayāl: (Ar.) Düş.
h. +dur 29a/611	h. +i 27b/577
Ḥātemü'n-Nebī: (ö.a.) Peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed.	h. +inde 10b/206
h. 25a/523	Ḥayāt: (Ar.) Hareketli ve zevkli yaşayış, canlılık ve hareketlilik.
Ḥāṭır: (Ar.) Düşünme, gönül, his.	h. 34b/740
h. 4b/71	Ḥayr: (Ar.) Herkesin nezdinde iyi olan iş.
h. +a 27a/573	h. 3a/35, 13b/275, 23b/494, 31b/670
h. +ıñ 4b/67	h. +a 29a/609
h. +ıña 14a/285	Ḥaylī: (Fars.) Oldukça fazla.
	h. 32b/692, 41a/886
	Ḥayl ü ḥaşem: (Ar.) Atlı askerler ve hizmetçiler.
	h. 37a/788

Ḥayrān: (Ar.) Şaşkın, şaşırıp kalmış.	ḥ. +ine 33b/715
ḥ. 18b/375, 18b/380, 21a/433, 26a/544	Ḥazret-i peygām-ber: (k.a.) Hz.
Ḥayrān-ı denk: (Ar.) Rengin hayranı.	Muhammed.
ḥ. 28b/604	ḥ. 43b/924
Ḥayy: (Ö.a.) Bütün varlıkların hayat kaynağı	Heb: (Fars.) Bütün.
anlamına gelen esma'ü'l-hüsna.	h. 2a/12, 14a/279, 14a/280, 18a/367,
ḥ. 22a/455	18a/368, 20a/418, 21a/438, 21b/443,
Ḥazān: (Ar.) Sonbahar.	23b/492, 25b/533, 34b/734, 36a/768,
ḥ. 44a/933	36b/780, 37a/790
ḥ. +a 38b/832	Hecīn: (Ar.) Çok hızlı giden, susuzluğa çok
Ḥāzır: (Ar.) Bir işi yapmak için gerekli her	dayanıklı binek devesi.
türlü şeyini tamamlamış olan.	h. 23a/484
ḥ. 4b/72, 12b/251, 13b/272, 17b/358,	h. +ler 36b/784
18a/367, 25a/524, 33b/718, 34a/728,	Ḥelāl: (Ar.) Dinin yasaklamadığı şeyler.
34a/731, 34b/733, 35b/754, 36a/769,	ḥ. +i 39a/842
44a/931	Hele: (Fars.) Bir kimse veya şey diğer kimse
ḥ. +lık 13a/256	veya şeylerin içinde ayrıca belirtilmek
Ḥāzır-la-: (Ar.) Uygun duruma sokmak.	istendiği zaman bunu ifade eden kelimenin
ḥ. -ladım 17b/360	başına veya sonuna getirilir.
ḥ. -lanmış 14a/277	h. 12a/241, 33a/704, 33a/706, 33b/712,
Ḥazret: (Ar.) Şahıs veya kutsal sayılan	34a/726, 40b/868
varlık isimlerinin başına getirilerek saygı	Hem: (Fars.) Kullanıldığı cümleye “üstelik,
ifade eder.	bir de, şu da var ki, zaten” anlamlarını katar.

h. 2a/14(2), 2b/22, 5a/76, 5a/83, 6a/104,	Hem-dem: (Fars.) Yoldaş, dost.
9a/169, 10a/197, 10b/202, 11b/229,	h. 18a/371, 29a/615, 39b/850
12a/236, 12a/238, 12b/247, 12b/251,	
13a/254, 13b/267, 14a/278, 14b/287,	Hemîn: (Fars.) Hemen, her zaman, ancak.
14b/288, 14b/296, 15b/316, 16a/324,	h. 18a/374, 23b/488, 24b/511, 28b/608,
16b/332, 16b/341, 17b/358, 18a/372,	32a/685, 39a/836, 39b/855, 43b/929,
21a/440, 22a/461, 22a/462(2), 22b/467,	44a/932
23a/477, 24b/516, 26a/542, 26a/549,	
26b/560, 27a/574, 27b/575, 28b/606,	Hemîn-dem: (Fars.) Her an, çabucak.
29a/611, 29a/619, 30a/638, 31a/662(2),	h. 18b/383
32b/693, 33a/703, 33b/718, 34a/723(2),	Hemişe: (Fars.) Daima, her zaman.
34a/729(2), 34a/731, 34b/742, 35a/743,	h. 8a/146, 13a/263, 19b/405, 42a/906
37b/799, 37b/802, 38a/809, 39a/837,	
40b/871, 42a/905, 42a/908, 42b/918,	Her: (Fars.) Kelimelerin önüne getirilen ve
43a/921, 43a/922, 43b/926, 45a/942(2),	getirildiği kelimeye “hepsi, tamamı” anlamı
46a/952	katan sözcük. Bütün, hepsi.
Hemân: (Fars.) Hemen, derhal.	h. 1b/5, 2b/24, 7a/124, 8a/152, 17a/343,
	17a/345, 26b/556, 29a/616, 30a/640,
h. 2a/13, 2b/21, 8b/164, 23a/476, 24a/499,	30b/647, 31b/670, 34a/730, 36b/777,
24a/507, 26b/557, 28a/594, 28b/598,	37a/790, 45a/941, 45a/945
28b/603, 28b/607, 30a/637, 30b/645,	
31b/669, 33a/701, 33b/711, 33b/713,	Her bir: (“Her” Fars., “bir” Eski Türk.) Her
33b/719, 34a/722, 34b/736, 35a/745,	bir.
38b/821, 43a/921, 43a/923, 44b/936	h. 38b/826, 39b/850,
h. +e 38b/824	h. +i 31b/668, 35b/762, 36b/778, 43a/922,
Hemân-den: (Fars.) Hemen, derhal,	h. +isin 2b/25
çabucak.	
	h. +ini 30b/651, 43b/927, 44b/937,
h. 4b/73, 18a/364, 19a/394, 30b/649	h. +inüñ 36b/785,

Her gāh: (Fars.) Her an, daima.	h. +ine 5a/78, 5a/82
h. 4a/60, 20b/423	h. +iñüz 8a/151, 14b/297
Hergiz: (Fars.) Asla.	h. +ler 19a/393
h. 4b/68, 5b/94, 11a/211, 23b/494, 30a/632, 32b/698, 38b/833	Hikāyet: (Ar.) Hikaye.
Her kaçan: (“Her” Fars., “kaçan” Eski Türk.) Her ne zaman.	h. +in 2b/29, 22a/460
h. 1b/4, 1b/7, 2a/9	Hikmetu‘llāh: (Ar.) Allah’ın hikmeti, yalnızca Allah’ın bileceği iş.
Herkes: (Fars.) Mevcut bulunan tüm insanlar.	h. 7b/136
h. +e 7a/128	Hilāl: (Ar.) Ayın yeni doğduğu zaman ilk üç günlük yay şeklindeki durumu.
Hıfz: (Ar.) Koruma, saklama.	h. 38b/823
h. 4b/66	h. +e 18b/379, 38b/821
Hiç: (Ar.) Olumsuz ve soru cümlelerinde “asla, katiyen” anlamlarını cümleye katar.	Hil‘at: (Ar.) Kaftan.
h. 7b/134, 8a/148(2), 22b/469, 22b/471, 38b/830, 44b/939	h. +ı 26a/542
Hidmet: (Ar.) Sorumlu tutulan iş.	h. +ın 45a/945
h. 5a/79, 5a/87, 5b/92, 8a/152, 11b/228, 12a/235, 14b/97, 15a/298, 36b/783	Himmet: (Ar.) İyilik, ihsan.
h. +e 7a/130	h. +iñ 19b/405
h. +i 34b/734	h. +inden 16b/332
h. +indendür 20b/421	Hirā: (ö.a.) Hz. Muhammed’e ilk vahyin indiği yer.
	h. 38a/814, 39a/837, 39a/839, 39a/843, 41a/881

Hisāb: (Ar.) Bilinen veya kabul edilen sayı ve değerler üzerinde matematik işlemlerin yapılması işi.	h. 25b/539
h. 27a/568	Ḥūr - Ḥūrī: (Ar.) Cennet kızı.
h. +sız 20b/425	h. 10b/199, 18b/376, 29a/614, 42a/902, 45a/941
Ḥiṭāb: (Ar.) Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme.	Ḥuşūş: (Ar.) İş, konu.
h. 19a/397	h. +a 33b/720
Ḥor: (Fars.) Değersiz.	Ḥuṭbe: (Ar.) Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra hatibin minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe olmak üzere iki kısımdan meydana gelen dini konuşma.
h. 26a/547	h. 45b/948
Ḥorla-: (Fars.) Değersizleştirmek.	h. +(y)e 45b/950
h. -(y)ub 5b/94	h. +(y)i 45b/949, 46a/953
Ḥoş: (Fars.) Güzel, iyi.	Ḥuẓūr: (Ar.) İç rahatlığı.
h. 5b/93, 15a/307, 29b/621, 29b/631, 32a/677, 34a/722, 35b/762	h. +ile 6a/109
Ḥoş-hāl: (Fars.) İyi durum, güzel durum.	Ḥüdā: (Fars.) Allah.
h. +ile 37b/798	h. 3a/39, 5b/96, 16b/332, 19b/401, 22b/473, 22b/474, 29a/618
Ḥūb: (Fars.) Güzel.	h. +nıñ 40a/867
h. 2b/29, 14b/288, 15a/307, 15b/309, 18b/381, 37b/807	h. +ya 40b/872
Ḥulq: (Ar.) Huy, yaratılış.	Ḥükm: (Ar.) Karar, yargı.
h. +ı 37b/807	h. 9b/176, 15a/302, 31b/668
Ḥūn: (Fars.) Kan.	

h. +i 21b/445	1. -dum 4a/60
h. +ünde 11b/226	‘İşk: (Ar.) Aşk.
Hümā: (Fars.) Kaf dağında, Okyanus	‘1. +1 38b/832
adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan	‘1. +1la 18b/380
efsanevi bir kuş, talih kuşu.	‘1. +ıñla 19a/387
h. +m 2a/20, 31a/656, 32b/688, 36a/773	‘İşk-ı İlāhī: (Ar.) Allah aşkı.
Hürmet: (Ar.) Saygı, hatır.	‘1. 38b/831
h. 12a/234, 12b/248, 14b/296	İ
h. +ine 2b/26, 3a/39	İ: (Eski Türk.) Seslenme edatı, ey.
Hüsn: (Ar.) Güzellik.	i. 2a/13, 4a/58, 24a/499, 24b/519, 25a/524,
h. +i 37b/807	25b/531, 30a/635, 32a/682, 33b/715,
I	34b/739, 36a/774, 36b/779
‘İrāk: (ö.a.) Batı Asya’da bir ülke.	İ-: 1. Fiillerle birlikte kullanılarak birleşik
‘1. +a 9b/176	çekim oluşturur.
İraç: (Eski Türk.) Uzak.	i. -de 29a/614
1. 23a/486	i. -di 4b/72, (görmüş i.) 8b/159, 10a/194,
‘İrz: (Ar.) Şeref, namus.	16a/325 (şormuş i.) 8b/159, (bilmiş i.)
‘1. 32b/699	10b/201, (olmuş i.) 10b/201, 13b/272,
İşmarla-: (Fars.) Bir şeyin hazırlanmasını,	15b/313, 15b/317(2), 38a/818, 40a/863,
alınmasını veya getirilmesini bir kimseden	43a/923, (benzemiş i.) 11a/215, (dinmiş i.)
isteme.	13b/272, (hāzırlanmış i.) 14a/277, (binmiş
1. 5b/87, 5b/88	i.) 14a/277, (dirler i.) 15b/311, (tolmuş i.)
1. -dı 5b/98	15b/312(2), 41a/879, (eyler i.) 15b/313,
	17a/343, (virmiş i.) 16a/325, (dir i.)
	17a/343, (inmiş i.) 17b/356, (dutmış i.)

17b/356, (uğrasa i.) 18b/382, (olmaz i.)	(giryān i.) 24a/501, 27b/579, (nālān i.)
19b/402, (gelmez i.) 19b/402, (kalmış i.)	27b/584, (pinhān i.) 27b/584, (issi i.)
22a/455, 22a/463, (uyur i.) 23b/489,	31b/668, (arşun i.) 34a/730, 36a/774,
24a/503, (bekler i.) 24a/505, (kalkmış i.)	(gevher-dār i.) 36b/777, (zerrīn i.) 36b/779,
25b/533, 27b/577, 27b/580, (yanar i.)	(Tāhir i.) 37b/799, (kızlar i.) 37b/800,
27b/583, (gözler i.) 28a/593(2), 33b/720(2),	(Mu‘īn i.) 37b/805, (hūb i.) 37b/807, (nūr i.)
(görülmemiş i.) 34a/730, (olur i.) 36a/766,	37b/808, (ol i.) 38a/816, (ticāretde i.)
(sever i.) 37b/805, (kılmış i.) 37b/807,	41b/891
(düşmez i.) 37b/808, (yanmaz i.) 38a/809,	i. -dügün 21b/450
(konmaz i.) 38a/809, (bağlar i.) 38a/815,	i. -dügini 15b/318
(ister i.) 38a/816, (şolmuş i.) 38a/818,	‘İbādet: (Ar.) İnsanın tek Tanrılı dinlerde
(görürler i.) 39a/835, (oturmuş i.) 39a/839,	Allah’a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp
(itmiş i.) 40a/862, (idinmiş i.) 45b/948	bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek
i. -dim 29b/622(2), (dir i.) 40a/864, 19a/392	üzere yaptığı hareketler, tapma.
i. -dinmiş 45b/948	‘i. 15b/313, 15b/315, 38a/813, 39a/838,
i. -dünüz 24b/517	39b/845, 43a/923
2. İsimlerle birlikte kullanılarak birleşik	‘İbādī: (Ar.) Kul.
çekim oluşturur.	‘i. 39a/840
i. -di (yoğ i.) 2a/15, (var i.) 2a/15, 6a/101,	İbrāhīm Ḥalīl: (k.a) Hz. İbrahim.
34a/729, 36b/777, 41a/879, (cebbār i.)	i. +dür 11b/229
2a/16, (Allāh i.) 2a/16, (sıfatlu i.) 6a/101,	i. +ün 9a/171, 31a/662, 33a/702
(sever i.) 6b/114(2), (hālası i.) 6b/115, (bu	İcāzet: (Ar.) İzin.
i.) 11a/213, 11b/224, (re‘isi i.) 11b/226,	i. 6a/103, 9b/180, 10a/192, 19b/405,
(maḥkūm i.) 11b/226, 15b/311, (şā‘im i.)	27a/571
15b/314, (kâ‘im i.) 15b/314, (ol i.) 16b/340,	i. +le 7b/137, 14a/276
(müştāk i.) 17a/347, (didārīn i.) 19a/390,	
21a/437, (ser-gerdān i.) 24a/501, 27b/579,	

İç-: (Eski Türk.) Bir sıvıyı ağzına alıp yutmak, içine çekmek.	İçinde: (Eski Türk.) Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmında bulunmak.
i. -di 11a/217	i. -inde 3a/36, 10a/194, 10b/203, 11b/230(2), 12b/245, 15b/311, 15b/316, 16a/325, 25b/540, 33a/699, 41a/883, 42a/903
i. -diler 36a/771	
i. -e 22a/454	
i. -erler 21a/431, 40b/873	İçre: (Eski Türk.) İçinde, arasında.
i. -sün 12a/241	i. 1b/8(2), 2a/9, 16a/322, 22b/469, 26a/543, 29a/613, 35b/755, 41b/900, 45b/951
i. -ildi 19b/404, 28b/599	
i. -ilüb 8a/143	İhmâl: (Ar.) Gereken ilgiyi göstermeme, önem vermeyip kendi haline bırakma.
i. -üb 21a/433	i. 12a/239
İçir-: (Eski Türk.) İçmesini sağlamak.	İhsân: (Ar.) Bağışlama.
i. -diler 32a/678	i. 5b/88, 8b/154, 8b/157, 20b/421, 23b/491, 23b/492, 27b/575
i. -üb 32a/677	
i. -ürdi 6a/106, 7b/141	İhtiram: (Ar.) Saygı.
İçerü: (Eski Türk.)	i. +ı 4a/64
i. 7b/140, 35a/749	İhtiyâr: (Ar.) 1. Yaşlı.
İçün: (Eski Türk.) Sebep veya amaç bildirmek için kullanılır.	i. 30a/641
i. 2a/13, 12b/250, 15b/319, 19b/398, 20b/430, 32b/691, 32b/697, 33b/717, 41b/892, 41b/895, 43b/924, 43b/926, 46a/958(2)	2. İradesini kullanma, seçme.
i. +dür 29a/614, 29b/624, 45a/941	i. +ı 4a/59, 4b/74, 31b/668, 38b/833
	İki: (s.a.) 2.
	i. 2a/13, 5a/84, 12a/237(3), 12a/238(2), 14b/294, 23b/491, 24a/507, 25a/522,

36b/781(2), 37b/799, 37b/803, 38a/810, 38a/814, 41b/898, 42a/906	İkrā‘ Sûresi: (ö.a.) İlk indirilen Alak suresi.
i. +nci 12a/241	i. +ni 39b/846
i. +si 14/279, 22b/468, 26b/561, 27a/569, 37b/802	Îlâh: (Ar.) Allah.
i. +sin 35b/757	i. 25a/522
İki yüz biñ: (s.a) 200.000.	i. +ı 16a/326
i. 34b/737	i. +ımız 3a/42
İken: (b.) Kendinden önceki sözcüğe durum ve zaman kavramı yükler.	Îlâhe’l-‘Âlemîn: (Ar.) Alemlerin ilahı, almelerin hakimi.
i. 3b/49, 32a/683(2)	i. 27b/580
İklîl: (ö.a.) Baş tacı, Hz. Muhammed.	Îlâhî: (Ar.) “Ey benim Allah’ım!” anlamındaki söz.
i. 23a/481	i. 3b/44, 11a/214, 16a/326, 16b/331, 17a/343, 40a/864
İkrā‘: (Ar.) Oku!	İ‘lâm: (Ar.) Bildirme, anlatma.
i. 39b/845	i. 3b/676, 39a/836
İkrām: (Ar.) Hürmet, şefkat ve sevgi ifadesi olarak gönül hoşluğu için bir şeyler verme.	İle: (Eski Türk.) 1. İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, vasıta, araç, hal, tarz, ilişki gibi anlamlarda zarflar yapar.
i. 13a/264, 13b/266, 28a/597, 31a/655	i. 3a/32, 7a/126, 8b/162, 9b/186, 20a/410, 22b/471, 24a/499, 25b/535, 27b/577(2), 31b/674, 38b/832, 39a/837, 39a/843, 39b/850, 44a/932, 46a/952
İkrār: (Ar.) Kabul etme, itiraf etme, söyleme.	2. İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar.
i. 8a/144, 23b/495, 32b/696, 40a/862	i. 28b/605, 31a/654, 41b/894
i. +ıñı 32b/690	
i. +sız 32b/697	

İlerü: (Eski Türk.) Ön taraf.	ī. +a 43a/920, 43a/922
i. 5a/86	ī. +ı 2b/24
İlet-, İlte-: (Eski Türk.) Ulaştırmak.	ī. +ıla 3b/44
i. -di 24b/514	İmdi: (Eski Türk.) Şimdi.
i. -diler 26b/559	i. 24a/500, 27b/576, 30b/651
i. -e 22b/473	İmtihān: (Ar.) Tecrübe etme.
i. -sin 29b/625	i. 45a/944
İlhām: (Ar.) İçeride doğma, esin.	İn-: (Eski Türk.) Aşağı doğru gelmek.
i. 39a/836	i. -di 23b/488, 34a/722
‘İlam: (Ar.) Belli bir konuya ait bilgilerin bütünü.	i. -diginde 41b/891
‘i. 16a/325	i. -er 8b/161
‘i. +i 10b/201	i. -mesün 26b/558
‘i. +ile 15b/315	i. -miş 17b/356
İlte: (Eski Türk.) Ulaştırmak.	i. -üb 12a/233
i. -esin 23a/476	İnan-: (Eski Türk.) Doğru olarak kabul etmek, güvenmek.
İlter-: (Eski Türk.) Ulaştırmak, yönlendirmek.	i. 30a/635, 42b/916
i. 23a/486	i. -dır 30a/634
İmān: (Ar.) Allah’a inanma, dini inan.	i. -maya 32b/698
ī. 3a/37, 43a/919, 43a/920, 43a/921, 44a/934, 45a/945	i. -maz 30a/632
	i. -uñ 21b/444
	‘İnāyet: (Ar.) İhsan, iyilik.

‘i. 28a/592	İñle-: (Eski Türk.) Acı veya kederden kaynaklı kesik kesik sesler çıkarmak.
İnce: (Eski Türk.) Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.	i. -r 17b/357
i. 12b/245	İns: (Ar.) İnsan.
İncıl: (ö.a.) Dört kutsal kitaptan Hz. İsa’ya indirilen kitap.	i. 2a/12, 2a/14, 45a/942 i. +e 41b/890
i. 29a/618	İnşā’llāh - İnşā’allāh: (Ar.) “Allah nasip ederse!” anlamına gelen söz.
i. +de 15b/316, 25a/523	i. 5a/87, 10a/187, 12a/235, 12b/253, 41b/900, 42a/905
İncin-: (Eski Türk.) Gücüne gidip üzülmek.	İpek: (Eski Türk.) İpek böceği kozasından elde edilen ve dokumacılıkta kullanılan çok ince parlak tel.
i. -e 35b/763	i. 12a/237, 13b/270
i. -me 30a/641	İr-: (Eski Türk.) Erişmek.
İncit-: (Eski Türk.) Üzülmesine sebep olmak.	i. -di 9b/185, 10a/190, 13a/262, 14a/276, 14b/292, 17a/349, 20a/416, 21b/442, 24a/499, 25b/532, 25b/540, 28a/594, 30b/646, 33b/713, 34b/740, 37b/803, 41b/892
i. -di 38b/825	i. -diler 26b/555, 35a/746, 35a/747
İncü: (Eski Türk.) İstiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs eşyası olarak kullanılan küçük, yuvarlak, sert tane.	i. -dügünü 22a/459, 41a/881
i. 27b/578, 36b/777, 36b/781	i. -medi 37a/787
İndir-, İndür-: (Eski Türk.) İnmesini sağlamak.	i. -mediler 36b/782
i. -di 43b/925	
i. -medi 41a/886	

i. -miş 20b/424

i. -mişem 20a/409, 40a/865

i. -üb 40b/873

İre: (Eski Türk.) İleri.

i. 25b/541

İrgür-: (Eski Türk.) Ulaştırmak, eriştirmek.

i. 39a/841

i. -em 40a/864

i. -ensin 16a/328

i. -esin 16a/330, 27a/574

i. -eydim 4a/56

İriş-: (Eski Türk.) Yetişmek, ulaşmak.

i. -di 7b/138, 9a/166, 11a/217, 14a/282,
17b/362, 20a/416, 21b/448, 24a/506,
26b/557, 42b/914

i. -diler 14a/279, 14a/282, 15b/310, 26b/556

i. -mişdir 21a/441

i. -ür 19b/407, 30b/649

İrsāl: (Ar.) Gönderme, yollama.

i. 22b/474

‘İsī: (k.a.) Hz. İsa.

‘ī. 15b/313

İsim: (Ar.) Varlıkları birbirinden ayırmaya,
tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan
kelime, ad.

i. +i 6a/107, 9a/172, 29a/611, 33a/704

i. +idür 31a/661

i. +ini 17a/354

İse: (Bağ.) Cümleye “oysa” anlamı katar.

i. 10a/188, 10a/195, 11b/227, 30a/640(2),
31a/655, 35b/764, 38a/817, 38b/822,
38b/825(2), 38b/828, 40a/861, 42b/914,
46a/960(2)

İssi: (Eski Türk.) Sahip.

i. 31b/668

İste-: (Eski Türk.) Arzu etmek, istek
duymak.

i. -di 31b/667

i. -düğüm 29b/624

i. -medim 29b/621

i. -r 28a/596, 38a/816

i. -riz 8b/155

i. -(y)ü 7a/122

İstiğfār: (Ar.) Tövbe etme.

i. 23b/495

İş: (Eski Türk.) Bir amaçla yapılan faaliyet.	28b/603, 30b/645, 31a/663, 33b/711,
i. 34a/727	38b/829, 39a/834, 42a/907, 43b/929
i. +e 26a/544, 28a/590	i. -digi 41a/880
i. +de 21a/438	i. -dilerse 31b/670
i. +dür 25b/538	i. -diñiz 36b/786
i.+i 5a/79, 12a/239, 12a/242, 14b/290,	i. -icek 30b/648
15b/315, 34b/735, 37a/791, 38a/813,	i. -iñiz 17b/359
38b/828	i. -ir 45b/949
i. +in 23b/490	i. -mez 45b/949
i. +ine 1b/5	i. -mişdi 29b/621
i. +leri 3a/37	i. -üb 4b/70, 5b/89, 7b/133, 8b/158,
i. +üñ 11b/223, 11b/227, 13b/275, 20b/424	15a/306, 15b/312, 31b/672, 32b/692,
İşâret: (Ar.) İz, belirti.	33b/719, 36a/767, 37a/787, 40a/860,
i. 31a/657, 39a/841	41a/882, 42b/917, 43a/919, 46a/954
İşbu: (Eski Türk.) İşte bu.	i. -üben 24a/508
i. 32a/686, 33a/699, 41a/880	i. -ür 36a/766
İşit-: (Eski Türk.) Duymak.	İşle-: (Eski Türk.) Üzerine mek sarfetmek.
i. 11b/227	i. -dim 23b/492, 37a/791
i. -enler 11b/221	i. -mese 23b/494
i. -di 9b/180, 10a/189, 12b/252, 14a/286,	i. -mişler 12a/237
15a/299, 15a/305, 18a/372, 21b/447,	i. -(y)e 3a/38
22b/468, 22b/472, 24b/512, 25b/539,	İt: (Eski Türk.) Aşağılık, adi.
	i. +ler 21b/447

i. +lerüñ 21a/436	i. -er 2b/24, 11a/210, 17a/348, 19a/387,
İt-: (Eski Türk.) Türkçe’de birçok kelimenin	23b/487, 24b/509, 30b/647, 41a/888,
sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden,	30b/647, 30b/648, 30b/650, 30b/650,
sonuna geldiği kelimeye göre değişik	31a/661, 31b/673, 31b/673, 44b/937,
fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz	31b/676, 32a/681, 39b/849
fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil.	i. -er-ise 27b/575
i. 11a/214(2), 23b/496, 29a/609, 40a/860	i. -erem 25a/528, 31b/666, 40b/871
i. -di 5b/98, 7b/135, 7b/140, 15a/306,	i. -er mi 22b/471
17b/353, 18b/383, 20a/419, 22b/468,	i. -erdi 11a/219, 11b/225
33a/706, 39b/846(2), 40a/861, 45b/951	i. -erdim 19b/399, 40b/868
i. -digimiz 20b/420	i. -erler 1b/3, 20b/428, 21a/432, 25b/535,
i. -diler 10a/190, 21b/451, 26b/560,	36b/783
30b/653, 35b/756, 35b/762, 36a/772,	i. -erlerdi 43a/923
44b/935	i. -ersem 11a/220
i. -dim 41a/889	i. -erseñ 3a/42
i. -dügin 22a/461, 24b/516(2), 42b/918	i. -ersin 15a/298, 30a/632
i. -e 45b/947, 2a/17, 2a/17, 11a/213,	i. -esin 8b/154
15a/302, 22b/474, 30b/646, 31a/654	i. -esiz 32b/696
i. -ebilmek 36b/776	i. -eyim 19a/395, 24a/504, 24a/504,
i. -em 7a/129, 38b/826	28a/590, 28a/531, 28a/591
i. -en 23b/491	i. -evüz 34a/725
i. -emez 14b/288	i. -eyin 5a/87
i. -eler 30a/640	i. -inmişdi 39a/838
i. -elüm 6b/120	

i. -iñüz 32a/677, 32a/677	36a/769, 38a/812, 42b/916, 43b/927, 45a/945
i. -iserdir 29a/615	
i. -gil 27b/582	i. -üñ 25a/524, 38b/822
i. -medim 32b/693	‘İtāb: (Ar.) Zahmet.
i. -mek 11a/212, 12a/235, 13b/266, 41b/892, 43b/926	‘i. 27a/568
i. -meklige 42b/914	İ‘timād: (Ar.) Güvenme.
i. -mezdim 19b/398	i. 5a/80
i. -mezse 30b/643	İv-: (Eski Türk.) Acele etmek, çabuk davranmak.
i. -miş 29a/618, 34a/731, 40a/862	i. -enler 11b/222
i. -mişdi 18a/367	İzhār: (Ar.) Açığa çıkarma.
i. -mişdim 34b/733	i. 2a/17, 11a/220, 27b/585
i. -mişem 25a/520	‘İzz: (Ar.) Kıymet, yücelik, saygı.
i. -mişlerdi 45a/944	‘i. 14b/296
i. -sün 12b/251, 13b/267, 39a/842	‘İzzet: (Ar.) Kıymet, yücelik, saygı, ikram.
i. -üben 1b/3, 2a/18, 9a/170, 3a/40, 4b/73, 30a/638, 34b/742, 39a/842, 39a/844, 40a/862	‘i. 5b/92, 6a/105, 12a/234, 12b/248, 13a/264, 13b/266, 28a/597
i. -üb 43b/927, 3a/35, 16a/329, 42b/915, 4a/62, 4b/66, 7b/135, 11a/219, 8b/160, 8b/161, 19a/397, 21a/436, 21b/450, 21b/446, 30b/651, 23a/476, 23b/494, 23b/495(2), 24b/514, 26b/560, 28b/601, 29b/624, 32a/678, 32b/696, 35a/747,	‘i. +ine 16a/321
	K
	Ḳabir: (Ar.) Mezar.
	ḳ. +e 4a/62
	ḳ. +ine 6a/99

Ḳabûl: (Ar.) Razı olma.

ḳ. 7b/140, 11a/214, 29a/617, 35a/753

Ḳaçan: (Eski Türk.) Ne zaman.

ḳ. 1b/4, 1b/7, 2a/9, 10b/209, 19b/407,
22a/457, 37b/806

Ḳā'im: (Ar.) Ayakta duran, devam eden, var
olan.

ḳ. 1b/2, 15b/313, 15b/314

Ḳadar: (Ar.) Ölçüde, derecede.

ḳ. 7b/142, 36b/781, 37a/790

Ḳadd: (Ar.) Boy.

ḳ. +i 38b/821

Ḳadd-i bālā: (“Ḳadd” Ar., “bālā” Fars.)
Uzun boy.

ḳ. 18b/381

Ḳadem: (Ar.) Adım.

ḳ. 34b/740

Ḳadir: (Ar.) Değer, kıymet.

ḳ. +e 40b/872

ḳ. +i 10b/205

ḳ. +ini 5b/95, 10b/206

Ḳādir: (ö.a.) “Tam ve mutlak kudret sâhibi
olan, istediğini dilediği gibi yapmaya gücü
yeten, Allah.

ḳ. 22a/455, 31b/671

Ḳaftān: (Fars.) Çoğu ipekten yapılan, bir tür
uzun, süslü üst giysisi.

ḳ. 25a/526

Kāğıt: (Fars.) Yazı yazmak, kitap basmak,
sarmak, kaplamak gibi birçok işte kullanılan
ince yaprak.

k. +a 9a/165

Ḳaḥḳahā: (Ar.) Yüksek sesle gülmek.

ḳ. 25b/535

Kā'ināt: (Ar.) Yaratılmış şeylerin hepsi.

k. +ı 19b/401

Ḳaḳı-: (Eski Türk.) Sinirlenmek.

ḳ. -dı 32b/692

ḳ. -(y)ub 43b/929

Ḳāl: (Ar.) Söz, laf.

ḳ. +i 27b/576

ḳ. +iñüz 34a/723

Ḳal-: (Eski Türk.) Durmak, devam
etmemek.

ķ. -aydı 2a/12	ķ. -ub 14a/283
ķ. -dı 13/265, 14b/290, 16a/322, 24b/514, 32a/680, 35a/744	2. Uykudan uyanmak.
ķ. -dılar 26a/544, 26a/547	ķ. 25b/533
ķ. -madı 25a/522, 38b/833, 44a/934	Ėaltabān: (Fars.) Namussuz, yalancı.
ķ. -madım 33a/700	ķ. 43b/924
ķ. -mışdı 5a/76, 22a/455	Ėamer: (Ar.) Ay.
ķ. -sun 18a/365	ķ. +dūr 18b/377
ķ. -ubdur 18a/369	Kāmil: (ö.a.) Eksiksiz, tam, Hz. Muhammed.
Ėalb: (Ar.) Yürek.	k. 23a/481
ķ. +e 2a/10	Kāmile: (Ar.) Kadın için kullanılan ve “eksiksiz, tam, olgun” manasına gelen kelime.
ķ. +i 23a/477	k. 31b/673
ķ. +ine 8a/148	Ėamu: (Eski Türk.) Bütün, hep.
Ėaldur-: (Eski Türk.) Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek.	ķ. 1b/6, 5b/93, 9a/175, 10a/198, 10b/200, 10b/205, 11b/225, 11b/226, 12a/232, 12a/241, 13b/270, 15a/300, 15a/303, 15a/305, 15b/312, 16a/321, 16a/327, 16a/328, 17a/347, 21a/431, 21b/443, 21b/451, 22a/456, 27b/581, 29a/614, 36a/770, 37b/808, 39b/851, 39b/852, 40a/866, 40b/870, 41a/884, 41b/890, 42a/903, 44a/930
ķ. -ub 44a/932	
Ėalem: (Ar.) Yazı yazmaya yarayan alet.	
ķ. 9a/167, 22a/458	
Ėaldır-: (Eski Türk.) Bulunduğu yerden daha yukarıya hareket ettirmek.	
ķ. -ub 17b/357	
Ėalk-: (Eski Türk.) 1. Yatar ya da oturur durumdan ayakları üzerinde doğrulmak.	

ķ. +ları 20b/426	ķ. 41b/896
ķ. +laruñ 8b/154	Ķand: (Ar.) Ŗeker.
k. +muzdan 18a/371	ķ. 28b/599
ķ. +nuñ 4b/74, 19a/395, 21a/435, 21a/437	Ķandīl: (Ar.) Sıvı halindeki yağa batırılmış
ķ. +sı 7b/142, 11b/221, 14a/280, 14a/286, 17b/356, 21a/433, 22a/454	bir fitilin yanması ile ışık veren aydınlatma aleti.
ķ. +suñ 37a/791	ķ. 20b/427
ķ. +sundan 22b/467	ķ. +lere 21b/442
Kāmurāne: (Fars.) Dileğine ulaşmış olan.	Ķanı: (Eski Tşrk.) Hani.
k. 18a/366	ķ. 44b/938(2)
Ķan: (Eski Tşrk.) 1. Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vşcut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.	Ķanęı: (Eski Tşrk.) Hangi.
ķ. 17a/342i 44a/931, 45a/943	ķ. 24b/518, 24b/519, 28a/593
ķ. +lar 21b/446	Kār: (Fars.) Fayda, tesir, etki.
ķ. +lu 7b/133	k. 38b/831
2. Soy, ırk.	Ķarār: (Ar.) Huzur.
ķ. +dan 35b/764	ķ. +ım 38b/833
ķ. +ı 42b/917	Ķarañuluķ: (Eski Třrk.) Karanlık.
Ķanda: (Eski Tşrk.) Nereye, nerede.	ķ. 1b/7
ķ. 16a/323, 21b/450, 41b/896	Ķapu: (Eski Tşrk.) Bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer.
Ķandan: (Eski Tşrk.) Nereden.	ķ. +ña 8a/147
	ķ. +sına 35a/746

Ƙapucı: (Eski Türk.) Kapıda bekleyen,	k. +ıla 16a/324
karşılama yapan kişi.	k. +uñ 11b/226, 22a/461
ķ. +lar 35a/746	Ƙarşı: (Eski Türk.) 1. Bulunan yere göre
Ƙaravař - Ƙaraveř: (Eski Türk.) Cariye.	diğer taraf.
ķ. 24a/502, 35b/759	ķ. 7b/140, 17b/355, 21a/434
Ƙarındař: (Eski Türk.) Kardeş.	ķ. +dan 25b/534, 34a/721
ķ. 6b/117, 7b/134, 8a/150, 13b/274,	2. -e doğru.
38b/820	ķ. 23a/478, 28a/597, 39b/856
ķ. +ı 6b/114	3. Zıt, muhalif.
ķ. +ıla 26b/556	ķ. 26b/555
Ƙarıř: (Eski Türk.) Parmakları açık ve	Ƙarşıla-: (Eski Türk.) Dışarıdan gelen bir
gergin durumdaki bir elin baş parmağı ile	kimseye karşılayıcı olarak çıkmak.
serçe parmağının uçları arasındaki mesafe.	k. -dılar 20a/417
ķ. 32a/682	Ƙařd: (Ar.) Amaç, niyet.
Kārubān: (Fars.) Bir memleketten diğer bir	ķ. +ı 44a/931
memlekete ticaret eşyası veya yolcu taşıyan	Kāse: (Fars.) Ćini, toprak veya camdan
yük hayvanı topluluğu.	yapılmış çukur çanak.
k. 14b/291, 17b/355, 20a/415, 21a/440,	k. 32a/677
21b/452, 26b/554	Ƙāřım: (k.a.) Hz. Muhammed'in oğlu.
k. +a 11b/228, 14a/279, 17b/355, 21b/452,	ķ. 37b/799
25a/527, 25a/528, 25b/532	Ƙat: (Eski Türk.) Huzur, ön.
k. +da 9b/178, 17a/351	ķ. +ımda 12b/248
k. +dan 17a/350, 24b/518, 24b/519, 25a/530	
k. +ı 7a/124, 7a/127, 16b/339, 17a/349	

ķ. +ına 13a/255, 13a/262, 14a/276, 16b/341,	ķ. +inũñ 4a/61
22a/456, 30b/646, 33b/713, 43a/924	Ėavl: (Ar.) Söz.
ķ. +ında 5b/92, 10b/205, 16b/337, 26a/547,	ķ. +ine 32b/697
42a/901(2)	Ėayur-: (Eski Tũrk.) Gözetmek.
ķ. +ından 17a/346	ķ. -dı 38a/819
Ėatˆ: (Ar.) İlerleme, geçme, yol alma.	Ėayyim: (.a.) Ayakta tutan, Hz.
ķ. 21b/453	Muhammed.
Ėatı: (Eski Tũrk.) Ŗũphesiz.	k. 16b/336
ķ. 13b/268	Ke-enne: (Ar.) Sanki, gũya.
Ėatır: (Eski Tũrk.) Atgillerden, kısrak ile	k. 11a/218
erkek eŖeĖin iftleŖmesinden doğan melez	Kelām: (Ar.) Söz, ifade.
hayvan.	k. 30b/627, 31a/658
ķ. 37a/790	k. +ın 41a/887
ķ. +lar 36b/784	Kelīmullāh: (.a.) Allah’ın hitap ettiği, Hz.
Ėatlı: (Ar.) dũrme.	Muhammed.
ķ. 45a/945	k. 29b/628
Ėavim: (Ar.) Aynı soydan gelen insan	Kemāhī: (Ar.) Tam anlamıyla.
topluluğu.	k. 11a/210
ķ. 26b/556	Kemāl: (Ar.) Olgunluk, bir kimsenin
ķ. +e 18a/374	manevi bakımdan tam bir olgunluğa
ķ. +ile 21a/440	ulaŖması.
ķ. +in 21a/447	k. 1b/6
ķ. +ini 21a/439	k. +i 20b/425

k. +ince 5a/79, 12a/234	aklın sınırlarını aşan, şaşkınlık verici,
k. +ler 2b/30	doğüstü olay.
Kemend: (Fars.) Hayvanlara takılan yular.	k. 6a/102, 39a/835
k. +i 12b/247	Kerîme: (Ar.) Cömert kadın, kız evlat.
Kemter: (Fars.) Çok değersiz, çok aşağı.	k. +(y)e 27a/565
k. 16a/329	Kerre: (Ar.) Defa, kez.
Kendi - Kendü: (Eski Türk.) Kişinin kendi	k. 25a/530
öz varlığı.	Kes-: (Eski Türk.) İkiye ayırmak, yarmak.
k. 5b/98, 7b/135, 11a/219, 15a/298,	k. -e 44a/931
27b/585(2), 35a/745, 35a/752, 35b/758	k. -üb 17b/363, 21b/446
k. +den 32a/678	Kesme: (Eski Türk.) At eyeri üstüne örtülen
k. +lere 28a/587	örtü.
k. +ne 7b/135	k. +si 36b/785
k. +ni 15a/298	Kevkeb: (Ar.) Yıldız.
k. +si 33b/718	k. 1b/8
k. +sini 11a/218, 23b/489	Kevn: (Ar.) Varlık.
k. +siyle 11a/219	k. 21b/445
k. +üzün 17a/347, 17b/353	Kevşer: (Ar.) Cennette bir nehir, cana can
k. +üzinden 24b/512	katan su.
k. +üzini 17a/348, 18b/375	k. 37b/804
Kerâmet: (Ar.) Ermiş kimselerin	Kez: (Eski Türk.) Defa, sefer.
gösterdiklerine, yarattıklarına inanılan,	k. 5a/86, 21a/434

Ꞑıl-: (Eski Türk.) 1. Etmek, eylemek.

Ꞑ. 11b/227, 12a/239, 12a/242, 27b/582, 39a/841

Ꞑ. -a 3b/50, 4b/67, 10b/200, 11b/228, 26a/549, 29a/619

Ꞑ. -alar 28a/587, 30b/643

Ꞑ. -alum 6a/105, 8a/145

Ꞑ. -am 12b/249, 19a/391, 23b/497(2), 34b/734, 38b/826

Ꞑ. -ar 4a/64

Ꞑ. -arak 28a/597

Ꞑ. -ardı 4a/64

Ꞑ. -ayım 12b/253, 5a/79(2)

Ꞑ. -dı 2a/20, 4a/59, 4b/67, 4b/73, 4b/74, 7a/125, 9a/165, 10a/189, 11a/216, 11a/218, 13a/255, 14a/280, 14a/286, 16b/337, 16b/338, 18a/372, 19a/395, 22a/463, 23a/483, 24b/515, 33b/714, 35a/753, 40a/860, 44a/932, 45b/947

Ꞑ. -dılar 13a/264, 31a/655(2), 31b/669, 35a/747, 35b/755, 36a/769

Ꞑ. -dım 7a/123, 34b/739

Ꞑ. -duñ 15a/308

Ꞑ. -ındı 8a/143, 19b/404

Ꞑ. -ısar 21b/443

Ꞑ. -maꞕ 46a/958

Ꞑ. -mayalar 30a/639

Ꞑ. -mış 37b/807

Ꞑ. -sun 12b/244

Ꞑ. -ub 6b/120, 16a/324, 19a/390, 35b/760

Ꞑ. -undı 13b/269

Ꞑ. -ur 8b/156, 22a/455, 27a/568, 30b/648, 34a/724(2), 35a/752, 35b/754, 36a/767, 36a/773

Ꞑ. -uram 3a/35, 15a/302, 30b/644

Ꞑ. -urdı 17a/347, 38a/812

Ꞑ. -urısañuz 29a/617

2. Namaz kılmak.

Ꞑ. -ar 44a/930

Ꞑ. -dı 45b/947

Ꞑıl: (Eski Türk.) İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy.

Ꞑ. +ına 17b/354

Ꞑılıꞕ: (Eski Türk.) Uzun, delici silah.

Ꞑ. 14a/277, 21b/446, 45a/943

Ꞑır-: (Eski Türk.) Bir şeyin üzerine vurarak onu parçalama.

k. -ub 9b/176	10a/193, 10b/199, 11a/211, 11a/212,
Ḳırā'at: (Ar.) Okuma.	11a/213, 11a/216, 11a/219, 11b/225,
Ḳ. 39b/845	11b/228, 11b/231, 12a/232, 12b/244,
Ḳırk: (Eski Türk.) 40.	12b/247, 13b/269, 14a/280, 14b/291,
k. +a 37b/803	15a/298, 15a/301, 15a/308, 15b/310(2),
Ḳışa: (Eski Türk.) Boyu, uzunluğu az olan.	15b/313, 15b/315, 16a/323, 16a/326,
k. +dur 7a/121	17a/343, 17a/344, 17a/345, 17a/348,
Ḳıymetli: (Ar.) Değerli.	17a/352, 17b/362, 18a/367, 18a/369,
k. 34a/725, 34a/731, 36b/778	18b/375, 19a/396, 19a/397, 20a/409,
Ḳız: (Eski Türk.) Dişi çocuk.	20a/419, 20b/420, 20b/423, 20b/424,
k. 6b/119, 32b/694	20b/429, 21a/431(2), 21a/432, 21a/434,
k. +ım 31b/665	21b/446, 21b/449, 21b/450, 22a/456,
k. +ını 32a/683	22a/458, 22a/464, 22b/467, 22b/472,
k. +lar 37b/800	22b/475, 23a/478, 24b/511, 27a/573,
Ḳızar-: (Eski Türk.) Kırmızıya yakın bir renk almak.	28a/590, 30a/632, 30a/634, 30b/649,
k. -dı 38b/829	31a/660, 31b/665, 32a/684, 32b/694,
k. -uban 28b/604	32b/695, 34a/726, 34a/727, 36a/768,
Ki: (Fars.) Bağlama edatı.	36b/781, 37a/790, 37b/800, 37b/803(2),
k. 1b/5, 2b/24, 2b/28, 3a/32, 3a/36, 4a/54,	38a/816, 38b/830, 38b/833, 39a/838,
4a/63, 4b/65, 4b/66, 5a/84, 5b/94, 6a/107,	39b/848, 39b/854, 40a/858, 40a/863,
6b/116, 7a/123, 7a/129, 7b/135, 8a/144,	40b/870, 40b/872, 40b/874(2), 41a/879(2),
8a/152, 9a/170, 9a/173, 9b/179, 10a/190,	41a/881, 41a/886, 41a/887, 41a/888,
	41b/890, 41b/892, 41b/899, 45a/941,
	45a/945, 46a/952,
	Kibār: (Ar.) İnce, nazik, zarif kimse.
	k. +lar 31b/674
	Kici: (Eski Türk.) Küçük.

k. 10b/204, 36a/768	33a/700, 33a/702, 33a/706, 33b/716,
Ḳāl u ḳāl: (Ar.) Dedikodu, boş söz.	34a/722, 34a/723, 34a/724, 34a/726,
ḳ. +i 9b/186	34a/730, 34b/732, 34b/733, 34b/736,
Kim: (Eski Türk.) 1. Bağlama edatı.	34b/737, 34b/740, 36b/779, 36b/786,
k. 2a/11, 2a/20, 2b/24(1), 2b/31, 3a/41,	38b/820, 38b/823, 38b/831, 39a/834,
3b/50, 3b/53, 4a/54, 4a/60, 4b/68, 4b/69,	39a/840, 39b/846(2), 39b/847, 39b/849(2),
4b/70, 4b/72, 5a/76, 5a/78, 5a/84, 5b/90,	39b/854, 40a/857, 40a/859, 40a/861,
6a/102(2), 6a/103, 6a/107, 6b/117, 7a/121,	40a/865, 41b/891, 41b/893, 41b/897,
7a/124, 7b/134, 7b/136, 8a/150, 8b/157,	42a/904, 44a/931(2), 44a/933, 44a/934,
10a/187, 10b/207, 10b/208, 10b/209,	44b/939, 45b/947, 45b/951
11a/213, 12b/252, 12b/253, 13a/263,	2. Hangi kimse.
13b/267, 14a/286, 15a/299, 15a/300,	k. 3a/32, 5a/77, 14b/290, 28a/590,
15a/302, 17a/349, 17a/351, 17a/352,	k. +e 7a/122(2)
18a/367, 18a/368, 18a/369, 18b/376,	k. +i 8a/151(2), 13b/270(2), 17b/357,
19a/393(2), 19a/395, 19a/396, 19b/407,	21a/433(3), 22a/464, 45b/949(2)
20a/419, 20b/420, 20b/422, 21a/436,	Kimesne: (Eski Türk.) Kimse.
21a/439, 21b/443, 22a/457, 22a/463,	k. 11a/212, 26a/549
22a/464, 22b/465, 22b/466, 23a/485,	Kimse: (Eski Türk.) Herhangi bir kişi.
23b/493, 23b/496, 24/501, 24a/503,	k. 13b/266, 17a/345, 29a/612, 32b/698,
25a/520, 25a/522, 25a/528, 25b/534,	36b/776, 36b/782, 37a/787, 38b/825
26a/545(2), 26b/563, 27a/564, 27a/566,	k. +de 36b/786
27a/567(2), 27a/571, 27a/573, 27b/575,	k. +den 38b/830
27b/579, 27b/580, 27b/586, 28b/606,	k. +ler 17a/348, 20a/419
28b/608, 29a/610, 29a/614, 29b/625,	k. +lere 28a/589
30a/636, 30a/637, 30a/639, 30a/640,	
30a/641, 30b/647, 31a/654, 31a/664,	
31b/665(2), 31b/667, 31b/670, 32a/681,	

k. +nũñ 23b/493, 27a/566, 37a/787	ķ. -a 7a/130
k. +(y)e 11a/220, 24a/500, 27b/584, 38b/827	ķ. -dılar 4a/62, 6a/99, 18a/365
k. +(y) i 31b/668	ķ. -mayasuñ 5b/94
Kirācı: (Ar.) Kira ile tutulan kimse.	ķ. -mazdı 4b/68, 4b/69
k. 7b/134, 9a/174, 9b/177, 11b/223	ķ. -(y)ub 12a/239, 17b/360
Kirpik: (Eski Türk.) Göz kapağının kenarlarında sıralanmış olan kıllar ve bu kıllardan her biri.	Қоқ-: (Eski Türk.) Bir koku yaymak.
k. +leri 11a/210	ķ. -ardı 18b/382, 37b/806
Kişi: (Eski Türk.) İnsan, kimse.	Қон-: (Eski Türk.) Bir yerde durmak, konuklamak.
k. 22b/470, 22b/471, 26b/556, 29a/609, 32a/683, 32b/698, 43b/927	ķ. -a 22a/454
k. +ler 30b/653	ķ. -ar 8b/161, 41b/893
k. +sũñ 5a/83	ķ. -dı 28b/607, 39a/843
Kiřizāde: (“Kişi” Eski Türk., “zāde” Fars.) Kişinin evladı.	ķ. -dılar 15b/309, 20a/418
k. +(y)i 28b/602	ķ. -maz 38a/809
Kitāb: (Ar.) Herhangi bir konuda yazılmış manzum veya mensur eser.	Қонақ: (Eski Türk.) İnilen yer, durak.
k. +larda 19a/392	ķ. 12a/242, 21b/453, 22a/455
k. +ların 16b/341	ķ. +a 12a/241, 14a/282
Қо-: (Eski Türk.) Bırakmak, yerleştirmek.	ķ. +dan 25b/532
	Қондур-: (Eski Türk.) Yerleştirmek.
	ķ. -dılar 24b/510, 35a/749
	ķ. -un 24b/509
	Қонуқ: (Eski Türk.) Misafir.

ķ. +ladığın 22a/460	Kös: (Fars.) Davul.
ķ. +luķ 36a/772	k. 13b/269
Ėop-: (Eski Türk.) Ortaya çıkmak.	Ėudret: (Ar.) Kuvvet, güç.
ķ. -acakdur 39b/852	ķ. +in 2a/17
ķ. -dı 45b/951	Ėudretu'llāh: (Ar.) Allah'ın kudreti.
ķ. -ısar 41b/900	ķ. 7b/136
Ėorķ-: (Eski Türk.) Korku duymak.	Ėul: (Ar.) 1. Allah tarafından yaratılan, insan.
ķ. +dı 39a/844	ķ. 24a/502, 46a/960
Ėorķu - Ėorķu: (Eski Türk.) Bir tehlike veya tehlike ihtimali karşısında duyulan ürkütücü duygu.	ķ. +ı 2b/22, 15a/304
ķ. 21b/448	ķ. +ıdur 15a/303
ķ. +sından 21a/435	ķ. +umdur 42a/904
Ėoş-: (Eski Türk.) Bir yere hızla, acele ile gitmek.	ķ. +unuñ 16a/329
ķ. -ub 36b/783	2. Köle.
ķ. -uşub 24b/510	ķ. 34b/742, 35b/759, 37a/789
ķ. -uşuban 35a/747	ķ. +ı 11b/224
Köle: (-) Savaşta esir alınan, başka ülkelerden zorla kaçırılıp getirilen veya başkasından para ile satın alınan, özgürlükten yoksun kişi.	ķ. +ıyam 15a/301(2)
k. 36b/783	ķ+ um 34b/741
	ķ. +uñuz 34b/735
	Ėulağınca: (Eski Türk.) Kulak kadar küçük durumda olmak.
	ķ. 38b/826

Ḳumāṣ: (Ar.) İpek, yün, pamuk gibi malzemeden makine veya tezgâhlarda dokunmuş her türlü dokuma.	Ḳ. -ub 21b/453
Ḳ. 18a/365, 18a/373, 34a/731, 36b/778	Ḳuşūr: (Ar.) Köşkler, kasırlar.
Ḳ. +ları 14b/287	Ḳ. 15b/319
Ḳur: (Eski Türk.) Parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek.	Ḳ. +ı 42a/902
Ḳ. -ılub 20b/427	Ḳuşan-: (Eski Türk.) Beline bağlamak.
Ḳurʿ ān: Hz. Muhammed'e gönderilmiş olan kutsal kitap.	Ḳ. -ub 14a/277
Ḳ. 12a/233, 43b/925	Ḳuvvet: (Ar.) Güç, sağlamlık.
Ḳ. +ı 39b/848	Ḳ. 2b/8
Ḳ. +ıla 39a/841	Ḳuzu: (Eski Türk.) Yavru.
Ḳurb: (Ar.) Yakın, yakınlık.	Ḳ. +sı 8a/150
Ḳ. +ına 10a/193	Küb: (Eski Türk.) İçine bir şeyler konulan, karnı geniş, dibi dar kap.
Ḳurbān: (Ar.) Bir amaç uğruna kendini feda eden, feda edilen hayvan veya kişi.	k. 36b/777
Ḳ. 5a/82, 17b/363	Küçük: (Eski Türk.) Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha alçak, daha dar, daha kısa ve daha ufak olan.
Kureyş: (ö.a.) Hz. Muhammed'in mensup olduğu İslam kabilesi.	k. 10b/204
k. 11b/229	Küffār: (Ar.) Kafirler.
Ḳurtul-: (Eski Türk.) Sıyrılmak, uzaklaşmak.	k. +a 45a/943
	k. +dan 9a/174
	Küllî: (Ar.) Bütün, hep.
	k. +si 36a/771

Kürsî: (Ar.) Arşın altında bulunan, yeri ve gökleri kaplayan sekizinci felek.	Laṭîfe: (Ar.) Güldürmek, eğlendirmek amacıyla söylenen güzel ve nükteli söz.
k. 2a/14, 10b/199	l. 30a/632, 30a/636
L	Lâyık: (Ar.) Yakışır, uygun.
Lâ-cerem: (Ar.) Şüphesiz, besbelli.	l. 9b/179, 18a/368, 32b/693, 33a/699, 36b/783
l. 27b/579, 27b/581	Leb: (Fars.) Dudak.
Lâğ: (Fars.) Şaka.	l. +i 37b/804
l. 30a/636	l. +idür 18b/378
Laḥza: (Ar.) An.	Lem yezel: (Ar.) Yok olmaz.
l. 43b/928	l. 2a/16
La'în: (Ar.) Lanetlenmiş.	Leylî: (Ar.) Siyah, gece gibi siyah.
l. 19a/395	l. 28b/603, 30a/633
La'î: (Ar.) Parlak kırmızı renkli kıymetli taş.	Leyl-i siyâh: (Ar.) Karanlık gece.
l. 36b/778	l. +ı 8b/160
Lâle: (Fars.) Değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki.	Libâs: (Ar.) Elbise.
l. 18b/379	l. 12a/238, 14b/296, 41b/894
Lâle-renk: (Fars.) Lale rengi, kan gibi kırmızı olan lalenin rengi.	l. +sız 5b/94
l. 28b/604	Luṭf - Lüṭuf: (Ar.) İyilik, bağışlama, ihsan.
	l. 3a/95, 8b/157, 16a/329, 34a/726, 42b/915
	l.+ñile 1b/3
	M

Ma‘būd: (Ar.) Allah, İlah.

m. 11a/213

m. +ı 16a/327

Mağāra: (Ar.) Yer altında, dağ yamaçlarında, kayalar arasında çeşitli sebeplerle doğal olarak meydana gelmiş olan, insan ve hayvanlara barınak olabilecek genişlikteki oyuk veya kovuk.

m. +da 43a/923, 44a/930

Māh: (Fars.) Ay.

m. 4a/60, 16a/322, 20a/409, 35b/755, 41a/883, 41b/900, 42a/905

m. +a 7a/129

m. +ım 30a/633

m. +veş 28b/603

Maḥbūb: (Ar.) Sevilen, sevgili.

m. 10b/209, 16a/330

Maḥbūb-ı Hāq: (Ar.) Allah’ın sevgilisi, Hz. Muhammed.

m. +dur 11a/211, 15a/304

Maḥdūm-zāde: (Ar.) Efendinin evladı.

m. +(y)i 31a/660

Māh-ı ‘ālem: (“Māh” Fars., “‘ālem” Ar.)

Alemin ay gibi güzel olanı.

m. 14a/285

Māh-ı tābān: (Fars.) Yüzü ay gibi parlayan.

m. 3b/49

Māhi: (Ar.) Küfrü mahveden, Hz. Muhammed.

m. 6b/113

Maḥkūm: (Ar.) Bir şeyi yapmaya mecbur olan.

m. 11b/225

Maḥlūq: (Ar.) Allah tarafından yaratılmış.

m. 2b/21

m. +dan 15a/303

m, +uñ 16a/326

Maḥlūqāt: (Ar.) Yaratılmış şeyler.

m. +a 9a/175

Maḥmūd: (k.a.) Methedilmiş, Hz. Muhammed.

m. 3b/48, 9a/172, 29a/613

Maḥrem: (Ar.) Başkalarından saklanan, gizli.

m. 28a/587, 31b/665

m. +im 27b/580	m. +ı 20b/425, 27a/568, 29b/623, 31b/667,
Maḥrūm: (Ar.) Yoksun olan.	34b/742, 36a/765, 37a/789, 37a/792
m. 28a/588	m. +ıla 7b/132, 35b/763
Maḥşer: (Ar.) Kıyamet.	m. +ımdan 24a/504
m. +de 6a/104, 40b/871	m. +ımız 6b/119, 33a/705
Māh-veş: (Fars.) Ay gibi güzel olan.	m. +ını 35a/752
m. 28b/603	Ma ^ç lūm: (ö.a.) 1. Hz. Muhammed.
Maḥzūn: (Ar.) Üzüntülü, kederli.	m. 37a/797
m. 31b/672, 36a/766	2. Bilinen.
Maḳāl: (Ar.) Söz.	m. 37b/803, 38a/817
m. +i 41a/880	Ma ^ç nī: (Ar.) Anlatılmak istenen veya anlatılandan çıkan anlam.
Maḳbūl: (Ar.) Kabul edilen.	m. 11b/221
m. 2b/22, 16b/337	Manşūr: (ö.a.) Zafere ulaşan, Hz.
m. +umdur 42a/904	Muhammed.
Maḳşūd: (Ar.) Söylenilmek istenen, amaçlanan.	m. 33b/710
m. 11a/213	Manzūm: (Ar.) Nazım şeklinde yazılmış veya söylenmiş.
m. +ı 16a/327	m. +dır 46a/960
Māl: (Ar.) Mülk, varlık.	Mā-vaḳ ^ç a: (Ar.) Olan, vuku bulan.
m. 7a/131, 12b/249, 15a/300, 22b/465,	m. 42b/916
27a/567, 32b/694, 35a/750, 36b/776,	
36b/786, 37a/790, 40a/866	

Meclis: (Ar.) Sohbet etmek, eğlenmek	m. +ı 21b/445
amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.	m. +ım 41b/897
m. 3a/32	m. +ın 41b/896
Mecûsî: (Ar.) Zerdüşť dinine inanan ve ateşe tapan kimse.	Mekke: (ö.a.) Arabistan'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve içinde Kâbe'nin bulunduğu şehrin adı.
m. 21a/432	m. 4b/70, 10b/200, 10b/203, 16a/322, 16b/339, 17a/349, 20b/429, 21a/439, 21b/447, 22a/455, 22a/456, 22b/474, 30a/637, 30b/651, 35b/754, 36a/767, 36a/770, 36a/775, 37a/788, 41b/897, 41b/900
Meded: (Ar.) Yardım.	m. +de 45a/943
m. 3b/43	m. +den 9a/169
Medh: (Ar.) Övme, övgü.	m. +nin 31b/673
m. 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258, 16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550, 29a/618, 29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955	m. +nün 26b/555
m. +in 3a/34, 46a/960	m. +(y)e 24a/499, 42a/908
Meger: (Fars.) Oysaki, fakat, yalnız.	Mektüb: (Ar.) Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak amacıyla gönderilen yazılı kağıt.
m. 4b/70, 7b/136, 8b/159, 10a/194, 15b/316, 20b/426, 39a/839, 41b/891	m. 23a/478
Meh-liķā: (Fars.) Yüzü ay gibi olan.	m. +ıla 31b/676
m. +(y)a 41b/894	Melālet: (Ar.) Bıkma, usanma.
Mekān: (Ar.) Yer, mahal, ev.	m. +i 41a/888
m. 3a/41, 45a/943	
m. +a 15b/309	

Melâmet: (Ar.) Kınama, ayıplama.

m. 11b/222

Melek: (Ar.) Allah'ın halleri diğer canlılara benzemeyecek şekilde nurdan yarattığı varlıklar.

m. 2a/14, 6a/101

Melîl - Melûl: (Ar.) Boynu bükük, üzgün.

m. 25b/532, 25b/540, 31b/671, 35a/753, 37a/793

Mel'ûn: (Ar.) Lanetli.

m. 14b/294, 15a/299

Men': (Ar.) Yasaklama, engelleme, kovma.

m. 19a/395

Menâl: (Ar.) Mal mülk.

m. 35b/763

m. +ı 11b/225

Menber: (Ar.) Cami içinde genellikle mihrabın sağ tarafında bulunan, cuma namazının farzından önce hatibin üzerine çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

m. 45b/949, 45b/950

m. +de 46a/953

m. +den 45b/952

Mercân ağacı: (Ar.) Fasulyegillerden, çok sayıda parlak kırmızı çiçekler açan ve sıcak bölgelerde süs bitkisi olarak da yetiştirilen ağaççık.

m. 34a/729

Merd: (Fars.) Yiğit, cesur.

m. 7a/126

Merd-i 'âlem: ("Merd" Fars., "'âlem" Ar.) Alemin cesuru, güvenilir olanı.

m. 15a/308

Meşâliḥ: (Ar.) İşler.

m. 9b/179, 10a/188

Mescid: (Ar.) Minaresiz küçük cami.

m. 45b/951

m. +ler 45a/947

Mesiḥ: (k.a.) Hz. İsa.

m. +den 10a/196

Mesken: (Ar.) İkamet edilen yer, ev.

m. +in 23b/497

m. +inde 15b/313

m. +ine 17b/362, 26b/556

Meskenet: (Ar.) Allah karşısında aczini, yokluğunu bilme, alçakgönüllü olma.

m. +le 30a/639	Mevlid-i fahr-i resul: (ö.a.) Hz.
Mesned: (Ar.) Dayanak.	Muhammed'in anlatıldığı mevlid.
m. 10a/187	m. 3a/32
Mesrur: (Ar.) Sevinçli, memnun.	Meysere: (k.a.) Hz. Hatice'nin kölesidir.
m. 13a/263	m. 11b/224, 11b/227, 12b/252, 14a/276,
Mest: (Fars.) Kendinden geçmi, sarhoş.	14a/277, 14a/280, 14a/283, 14a/284,
m. 21a/433	15a/299, 15a/307, 20b/422, 20b/425,
Meşgûl: (Ar.) Bir şeyle uğraşan.	20b/429, 21b/449, 22a/456, 22a/458,
m. 1b/5, 41a/889, 42a/908, 42b/914	22b/472, 25b/536, 25b/539, 26a/544,
Meşhûd: (ö.a.) Şahit olunan, Hz.	26a/546, 26b/557, 40a/862
Muhammed.	m. +(y)e 14b/295, 20b/421, 21b/448,
m. 40b/878	26a/543
Metâ': (Ar.) Satılacak, kazanç getirecek	Mezîd: (Ar.) Artma, çoğalma.
mal.	m. 8a/147
m. 22b/465	Mezkûr: (Ar.) Adı geçen, zikredilen.
Metâb: (Ar.) Tövbe, tövbe etmek.	m. 10b/208
m. 3a/34	Mı - Mi: 1. Soru eki.
Mevlid: (Ar.) Hz. Muhammed'in dünyaya	m. 26a/546(2),
gelişini ve onun hayatındaki peygamber	2. Soru edatı.
olma, miraca çıkma gibi önemli olayları	m. 30a/634
anlatan manzum eser.	Mışrî: (ö.a.) Mısır'dan gelen.
m. +in 2b/30	m. 36b/780
	Mihnet: (Ar.) Sıkıntı, zorluk.

m. 39b/849

Mihribān: (Fars.) Şefkatli, güler yüzlü.

m. 45b/948

m. +um 18b/386

Mil: (Ar.) Uzunluğu ülkeden ülkeye değişen bir uzaklık ölçüsü birimi.

m. 22b/470

Milk: (Ar.) 1. Memleket.

m. +inden 5b/98

2. Mal.

m. 15a/300, 32b/694

m. +i 29b/623, 37a/789, 40a/866

m. +im 31b/667

m. +imiz 33a/705

Minnet: (Ar.) İyilik, lütuf.

m. 5a/79, 6a/105, 7b/142, 14b/297, 29a/617

m. +ile 30b/651

Mişāl: (Ar.) Benzer. örnek.

m. 18b/376

Miskīn: (Ar.) Zavallı.

m. +e 35a/743

Mişl: (Ar.) Benzer, eş.

m. +i 11a/211

Mişl-i cinān: (Ar.) Cennetlerin eşi, benzeri, cennetler gibi.

m. 1b/4

Misk: (Ar.) Asya dağlarında yaşayan bir ceylan cinsinin karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.

m. 8b/163, 18b/382, 34a/728, 37b/806

Miskīn: (Ar.) Zavallı.

m. +e 35a/743

Mīve: (Fars.) Meyve.

m. 1b/6

Mu'abbir: (Ar.) Rüya tabiri yapan kimse.

m. 9a/167, 42b/918

m. +e 8b/164

m. +lere 8b/159

Mu'ayyen: (Ar.) Belli, belirli.

m. 16a/322

Mucīb: (ö.a.) Allah.

m. 27b/582

Mu'cize: (Ar.) Akılla açıklanması mümkün olmayan olağanüstü iş.

m. 43a/919	m. +i 12b/243
Mu ^c cizāt: (Ar.) Mucizeler.	m. +iñ 37a/790
m. 43a/922	Muḥammed Aḥmed: (k.a.) Hz. Muhammed.
m. +ın 15b/318, 45a/944	m. 6a/104
Mu ^c cizāt-ı şān: (Ar.) Yüce mucizeler.	Muḥammed Emīn: (k.a.) Hz. Muhammed.
m. 42b/917	m. 8a/150, 24b/511
Muḥaḳḳaḳ: (Ar.) Doğru olduğu kesin olarak bilinen, doğruluğunda şüphe bulunmayan.	Muḥammed Muṣṭafā: (k.a.) Hz. Muhammed.
m. 8b/155, 15b/319	m. 2a/10, 2a/18, 2a/19, 3b/49, 6a/109, 21a/434, 25b/534, 29a/611, 29a/618, 29b/641, 40a/867
m. +dur 20b/422	m. +dır 18a/370
Muḥāl: (Ar.) Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkansız.	Muḥammedü'l-Emīn: (ka.) Hz. Muhammed.
m. 35a/750, 36b/776	m. 31b/665
m. +dur 11a/212, 13b/266	Muḥammedün Emīn: (k.a.) Hz. Muhammed.
Muḥammed: (k.a.) Hz. Muhammed.	m. 31a/661
m. 2b/21, 3b/53, 4a/60, 5a/76, 6b/118, 9b/177, 10a/192, 10b/202, 13b/272, 13b/273, 14a/276, 14a/278(2), 14b/290, 18a/365, 19b/398, 20b/421, 21a/439, 23a/483, 23b/492, 24b/512, 25a/520, 26b/558, 33a/702, 33b/719, 34a/727, 34b/736, 35a/744, 38b/820, 38b/823, 38b/829, 42a/904, 42b/913, 42b/915, 44a/931, 44b/936, 45a/945	Muḥammedü'r-Resūl: (k.a.) Allah'ın resulü olan Hz. Muhammed. m. 25a/523 Muḥṭāç: (Ar.) İhtiyaç duyan. m. 10a/198

Muhtasar: (Ar.) Kısa, öz, gösterişsiz.	m. +ı 16a/329, 38a/816(2), 38a/817
m. 30b/643	m. +ıñuz 8a/145, 34a/723
Muhteşem: (Ar.) Saygı ve hayranlık uyandıran, görkemli.	m. +um 8a/149
m. 37a/789	Murdâr: (Ar.) Pis, iğrenç.
Muhyî: (ö.a.) Can veren, Hz. Muhammed.	m. 19a/396
m. 29b/629	Musahhar: (Ar.) Ele geçirilmiş, zaptedilmiş.
Mu‘în: (Ar.) 1. “Herkes yardım eden” anlamında olup Allah için kullanılır.	m. 21b/445, 37b/807
m. 37b/805	Muşavver: (Ar.) Bir şekle konulmuş.
2. Yardımcı.	m. 18b/381
m. 20a/417	Muşîbet: (Ar.) Kişinin başına aniden gelen bela, felaket, dert.
Muḳaffî: (ö.a.) Ardında toplanan, Hz. Muhammed.	m. +dir 21a/436
m. 20a/413	m. +ler 25b/538
Muḳtefî: (ö.a.) Örnek alan, ardı sıra giden, Hz. Muhammed.	Muştafâ: (k.a.) Hz. Muhammed.
m. 20a/413	m. 15a/304, 24a/506, 24b/513, 34b/732, 44a/935
Muntazır: (Ar.) Bekleyen, gözleyen.	m. +nuñ 2b/23, 2b/29, 2b/30, 3a/39, 25a/526
m. 33b/720, 40a/863	m. +(y)a 11a/214
Murâd: (Ar.) Dilek, istek.	m. +(y)ı 15b/316, 23a/484
m. +a 14b/292, 16a/328, 20a/409	Muştuluk: (Eski Türk.) Müjde.
m. +âtın 3a/36	m. 42b/915

Muṭahhar: (ö.a) Temizlenmiş,	Hız. m. +(y)i 24b/509
Muhammed'in adlarından biri.	Müjdele-: (Fars.) Sevindirici haber
m. 13a/260	getirmek, müjde vermek.
Muṭī': (Ar.) Boyun eğen, itaat eden.	m. -di 24a/507
m. 41b/893	m. -(y)e 22b/466
m. +dür 8a/152	m. -(y)üb 24a/503
Mübârek: (Ar.) Hürmete layık, uğurlu.	Mükerrer: (Ar.) Tekrarlanmış.
m. 3b/52, 8a/148, 14a/285, 29b/630,	m. 7b/141
38a/815, 38a/818	Mü' min: (Ar.) İman sahibi kimse.
Mübeşşer: (Ar.) Müjdelenmiş.	m. 43a/919
m. 9a/169	Mümkinât: (Ar.) Mümkün olan şeyler.
Müddeşşir: (ö.a.) Örtüsüne bütünün, Hız.	m. +ı 2a/17, 2a/20, 9a/170, 19b/401
Muhammed.	Münâcât: (Ar.) Allah'a yalvarma, dua etme.
m. 23a/482	m. 16a/326
Müddeşirîñ Sûresi: (ö.a.) Kur'an'ın 74.	Münâdî: (Ar.) Bir haberi ilan eden kimse.
suresidir.	m. +ler 7a/125, 36a/769
m. +ni 41a/889	Müncî: (ö.a.) Kurtaran, kurtarıcı, Hız.
Mühr: (Fars.) Damga.	Muhammed.
m. 26a/545	m. 33a/709
m. +üni 9a/166	Münevver: (Ar.) Aydınlık, parlak.
Müjdecî: (Fars.) Müjde veren, iyi ve	m. 8b/160, 39a/837
sevindirici haber getiren.	Münker: (Ar.) Reddetme, kabul etmeme.
m. 22a/457, 22a/464, 23a/484, 24a/503	

m. 39b/849, 41a/885	Müşkil - Müškül: (Ar.) Zor.
Münzir: (ö.a.) Doğru yola sevk etmek için	m. 3a/37, 23b/490
kötü yolda olanın başına gelecekleri haber	m. +in 39a/836
veren, Hz. Muhammed.	Müşkile: (Ar.) Zorlu.
m. 42b/912	m. 7a/130
Mürüvvet - Mürvet: (Ar.) Yiğitlik, iyilik ve	Müştāk: (Ar.) Şiddetle arzu eden, hasretini
ihsanda bulunma.	çeken.
m. 7a/131	m. 10b/201, 15b/317, 17a/347, 24a/501
m. +li 13b/268	m. +ı 27b/579
Müslümān - Müsülmān: (Ar.) İslam dinini	Müyesser: (Ar.) Kolaylıkla olan, nasip olan.
benimsemiş olan, mümin.	m. 4a/57, 11a/213, 12a/242, 17a/343,
m. 43a/919, 46a/954, 43a/922	19a/388
Müstakīm: (Ar.) Doğru yolda olan, dürüst.	Müzekkir: (ö.a.) Zikreden, ibadet eden, Hz.
m. 31a/662	Muhammed.
Müste‘ān: (Ar.) Kendisinden yardım	m. 33a/709
istenen, Allah.	Müzeyyen: (Ar.) Süslenmiş, süslü.
m. 3a/41, 42b/915	m. 12b/246
Müsteḥāk: (Ar.) Hak etmiş.	Müzzemil: (ö.a.) Örtünüp bürünen, Hz.
m. +ına 35b/757	Muhammed.
Müşābih: (Ar.) Benzeyen, benzer.	m. 23a/482
m. 11b/231	N
Müşerref: (Ar.) Şerefli.	Nāgāh: (Fars.) Zamansız.
m. 45a/942	n. 26a/543

Nā' il: (Ar.) İstediği şeye erişen.

n. 40a/863

Naḳare: (Ar.) Davul, tef.

n. +ler 13b/269

Naḳl: (Ar.) Bir yerden başka bir yere
götürme, taşıma.

n. 30b/646

Nālān: (Fars.) İnleyen.

n. 27b/584

Nāle: (Fars.) İnleme.

n. 4b/73

Nām: (Fars.) Ad, şan.

n. +ı 3a/33, 16a/329, 41a/879

Namāz: (Ar.) İslam dinince belli kurallara
göre günde beş vakit yapılması
müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve
İslam'ın beş şartından birini teşkil eden
ibadet.

n. 44a/930, 45b/947

Nāme: (Fars.) Mektup.

n. 9a/166, 22a/459, 25a/528, 26a/544,
33b/712

n. +(y)i 9a/173, 22b/474, 23a/476, 24b/514,
24b/515, 25a/529, 26a/543, 33b/713

Nār: (Ar.) Ateş.

n. 2a/15

n. +ına 15a/305

Nās: (Ar.) Kesin ifade.

n. 26a/547

Naşīb: (Ar.) Allah'ın bir kimseye kısmet
ettiği şey.

n. 6a/102, 9a/168, 27b/582, 29a/615

n. +i 37b/801

n. +indir 33a/706

Nāşir: (ö.a.) İmdada yetişen, Hz.
Muhammed.

n. 33b/710

Na't: Bir şeyi överek anlatma, övme.

n. +ın 41a/884

Na't-ı şifāt: (Ar.) Sıfatının vasıfları, dış
görünüş özellikleri.

n. +ı 11b/231

n. +ın 15b/318

Naẓar: (Ar.) Bakma, bakış.

n. 18a/374

n. +ı 21b/442	Nebātāt: (Ar.) Bitkiler.
Ne: (Eski Türk.) 1. Soru zamiri.	n. +ı 1b/6
n. 6b/120, 8b/154, 11b/227, 16a/324, 22b/470, 27b/576, 28a/590, 28b/601, 29a/616, 31b/673, 31b/676, 36a/773, 38b/822, 38b/823(2), 40a/860, 43b/924	Nebī: (Ar.) 1. Peygamber.
n. +dür 8a/145, 27b/576, 32a/686, 34a/723(2), 39b/845	n. 10a/198
n. +(y)e 41a/881	n. +ler 19b/400, 39b/853
n. +ler 3b/50, 22a/455, 38b/826	2. Hz. Muhammed.
2. Soru sıfatı.	n. 16b/335
n. 7a/131, 13b/266, 15a/299, 16b/339, 19b/396, 21a/436, 21a/438, 22a/459, 23b/492, 25b/537, 27a/571, 34a/727, 36a/775, 41b/896, 44b/940	Nebıyyü'r-Raḥmete: (ö.a.) Hz. Muhammed.
3. Önüne geldiği kelimeyi pekiştirerek zarf görevinde kullanılır.	n. 37a/796
n. 1b/5, 8a/144, 8a/152, 10a/188, 10a/191, 10a/194, 12b/253, 14a/286, 15a/302, 15a/307, 19a/393, 22a/463, 27b/575, 30a/640, 30b/647, 31a/655, 31b/670, 37a/790, 38a/817, 39b/846, 39b/847, 40a/861, 41b/893, 42b/916	Nebıyyü't-Tevbe: (ö.a.) Hz. Muhammed.
Nebāt: (Ar.) Bitki.	n. 37a/796
n. 28b/599	Neciyullāh: (ö.a.) Allah'ın kurtuluş verdiği, Hz. Muhammed.
	n. 26b/553
	Neden: (Eski Türk.) Ne sebepten?
	n. +dir 14b/296
	Nefy: (Ar.) Sürgün etme, uzaklaştırma.
	n. 31b/666
	Nehār: (Ar.) Gün, gündüz.
	n. 1b/5
	Nehy: (Ar.) Kötülük.
	n. +i 39b/848

N'et-: (Eski Türk.) Ne eyler?

n. 32a/681

Nereye: (Eski Türk.) Hangi yere?

n. 17a/351, 18b/382

Nesil: (Ar.) Soy, sülale.

n. +i 9a/171, 11b/229

n. +idür 30a/642, 31a/662, 33a/702

n. +imizde 7b/134

Nesne: (Eski Türk.) Cansız varlık, şey.

n. 24a/504, 34a/726

n. +si 33a/703

Netice: (Ar.) Bir olay veya durumun sonunda meydana çıkan olay veya durum.

n. 8b/158

Nevbet: (Ar.) Nöbet.

n. +le 24a/505

Nev-cüvân: (Fars.) Delikanlı, genç.

n. 34a/722, 45b/950

Nevha: (Ar.) Matemle feryat etme.

n. 45b/951

N'eydigin: (Eski Türk.) Ne yaptığın.

n. 8b/158

Neyle-: (Eski Türk.) Ne etmek, ne yapmak.

n. -(y)eceğim 30b/644

n. -(y)elüm 6b/120

Nezîr: (ö.a.) Doğru yola getirmek için Allah'ın vereceği cezaları bildirip korkutan, Hz. Muhammed.

n. 42a/911

Nice - Niçe: (Eski Türk.) 1. Pek çok.

n. 2b/30, 5b/97, 6b/120, 7b/136, 7b/141, 8a/147, 11b/221, 12a/236, 12b/244, 12b/245, 17b/363, 21b/446, 23b/490, 29b/621, 31b/667, 32b/698, 37b/798, 46a/954(3),

n. +ler 5b/96, 8a/151, 40b/873

n. +leri 43b/926

n. +nün 21a/435

2. Nasıl.

n. 9a/165, 10a/195, 11b/223, 15b/318, 21a/436, 22a/460, 24b/516, 25b/536, 31a/664, 37a/792, 40a/860, 42b/918, 44b/936, 44b/938

n. +si 20b/428, 22a/461, 22a/462, 22a/463, 42b/918

Niçün: (Eski Türk.) Bir şeyin sebebini ve amacını sormak maksadıyla kullanılan “neden, hangi sebeple, hangi sebepten ötürü?” anlamında soru zarfı.	Nitekim: (Eski Türk.) “Nasıl ki, hakikaten” anlamına gelir.
n. 32a/687, 38b/821, 38b/824(2)	n. 4b/66
Nidā: (Ar.) Seslenme, çağırma.	Niyāz: (Fars.) Yalvarma.
n. 7a/125, 36a/769	n. 32b/689
N’ider-: (Eski Türk.) Ne yapmak.	N’ola: (Eski Türk.) Ne ola.
n. -sin 15a/298	n. 8a/152, 9b/178, 17b/361, 27a/572, 32b/690, 33a/704
Nigār: (Fars.) Resim gibi güzel sevgili.	Nūr: (Ar.) 1. Gözle görülebilen veya kalp gözüyle hissedilen gönül açıcı aydınlık.
n. 25a/524	n. 2a/18, 8b/160, 9b/185, 10b/208, 13a/262, 18b/376, 34b/732, 37b/808
Ni’ met: (Ar.) Allah’ın yarattıklarına verdiği her türlü yiyecek, içecek ve diğer tüm şeyler.	n. +a 28b/608
n. 7b/142, 13b/265, 19b/403, 19b/404	n. +ı 5b/88, 6a/107, 6b/117, 40a/857, 40a/867
Nişān: (Fars.) İşaret, belirti.	n. +ıla 1b/6
n. 32a/686, 34a/725	2. Hz. Muhammed
n. +ı 21a/441, 33b/717	n. 42b/912
n. +ın 21b/444	Nūr-ı ‘ayn: (Ar.) Gözümün nuru.
N’it-: (Eski Türk.) Ne etmek.	n. +um 34b/732
n. -di 38b/825	Nūr-ı ekber: (Ar.) Büyük nur.
Nitesi: (Eski Türk.) Nasıl, ne şekilde.	n. 9a/169
n. 31a/663	Nübüvvet: (Ar.) Peygamberlik, nebilik.

n. 19b/407, 40a/857

n. +den 39a/835

Nüh: (Fars.) Dokuz.

n. 2a/14

Nüzül: (Ar.) Yukarıdan aşağıya inme.

n. 8b/161, 41a/889

O

O: (Eski Türk.) İşaret sıfatı.

o. 7a/129, 21b/452

Od: (Eski Türk.) Ateş.

o. +a 14b/293, 38a/809, 41a/885

o. +ı 21a/435, 21b/442

o. +lar 21a/432

Oğul: (Eski Türk.) Erkek evlat.

o. +anlarıñdan 5b/93

o. +ı 4b/72, 11b/228, 37b/799, 46a/954

o. +larına 4b/72

o. +um 6a/107

Oķķa: (Ar.) 1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi.

o. 43b/928

Oķu-: (Eski Türk.) Bir metni seslendirmek.

o. 39b/848

o. -dan 3a/34

o. -dı 9a/166, 9a/173, 24b/514, 24b/515, 26a/544, 33b/713, 46a/953

o. -rdı 10a/191, 21a/434, 45b/948

o. -ur 44a/930

o. -(y)an 3a/34

o. -(y)anı 46a/961

o. -(y)anlar 46a/958

o. -(y)anuñ 46a/960

o. -(y)ayıdı 45b/950

o. -(y)ub 10b/201, 15b/315, 15b/317, 19a/392, 19a/393

o. -(y)uban 3a/38

Ol: (Eski Türk.) 1. İşaret sıfatı.

o. 1b/8, 2a/10, 2b/21, 2b/27, 3b/39, 4b/70, 4b/72, 5a/81, 5b/96, 6a/99, 6a/109, 7a/129, 7a/130, 7b/132, 8b/163, 9a/168, 9b/178, 9b/185, 10b/207, 11a/211, 13a/262, 14b/291, 15b/316, 16a/322, 16a/330, 16b/337, 16b/338, 16b/340, 17a/352, 17b/358, 18a/373, 18b/381, 19b/430, 21a/435, 21a/437, 21b/447(2), 21b/449, 22a/455, 22a/457, 22a/462, 22b/473,

23a/483(2), 23a/486, 23b/488, 24a/499,	Ol:- (Eski Türk.) 1. Meydana gelmek.
24a/506, 24b/517, 24b/518, 25a/524,	o. 27a/566
25a/529, 25b/532, 25b/534(2), 25b/540,	o. -a 2b/28(2), 3a/37(2), 3a/42, 3b/52,
27a/565, 27a/568, 27b/577, 28a/589,	7a/128, 7b/136, 8a/153, 9a/169, 9a/171(2),
28a/592, 28b/598, 28b/603, 29a/611,	9a/172, 9a/175(2), 9b/178, 10a/187,
29a/613, 29a/615, 29a/618, 29a/619,	12a/232(3), 12a/233, 12a/242, 13a/257,
29b/623, 32a/681, 32a/683, 33a/700,	13b/275, 16a/320, 16a/323, 23a/477,
33a/702, 34a/726, 34a/727, 34b/742,	26a/549, 27b/580, 28a/590, 28a/592(2),
35b/754, 36a/769, 36a/773, 36a/774,	29a/611, 29a/612, 29a/613(2), 29a/615,
36b/780, 39a/834, 39a/840, 40a/859,	29b/622, 31b/665(2), 31b/671, 31b/672,
41a/883, 41a/891, 41b/900, 42b/915,	33a/699, 33a/706, 35b/763, 36a/768,
43b/925, 43b/928, 44a/930, 44a/934,	37b/803, 39b/852, 42a/905
44b/937, 45b/948, 45b/951, 46a/952	
2. İşaret zamiri.	o. -alar 33b/718
o. 2a/10, 2a/19(2), 7b/142, 21b/444,	o. -am 28a/588, 29a/616
30b/650, 33b/720	o. -an 9b/186, 11b/231
3. Üçüncü tekil şahıs zamiri.	o. -anlar 32b/688, 41a/885
o. 2a/17, 3a/32, 6a/100, 7a/130, 8b/161,	o. -asın 5b/95, 8a/146(2), 9a/168, 12b/249,
9a/171, 9a/175, 10b/201(2), 11b/225,	13a/257, 13a/263, 41b/890, 42a/905,
12a/232(2), 14b/297, 16b/340, 18a/374,	42a/906(2), 42b/917, 44b/936
21b/443, 21b/446, 22b/471, 23a/486,	a. -avuz 6a/104
24b/512(2), 24b/515(2), 24b/518, 25a/522,	o. -acağı 35b/764
25a/523, 25b/532, 27a/566, 27a/570,	o. -dı 3b/50, 3b/51, 3b/52, 4b/70, 5a/86,
28a/593(2), 29a/612, 29a/614, 30a/640,	6a/102, 6b/118, 9a/166, 9a/173, 9b/185,
31a/656, 31b/668, 32a/680, 38a/814,	10a/192, 10b/203, 13a/262, 14a/279,
38a/816, 41a/888, 42a/901, 42a/908,	14b/290, 14b/291(2), 14b/292, 14b/293,
43b/926, 44b/939	

15b/319, 16b/337, 19a/388, 20a/415,	o. -madın 25b/531
20b/425, 20b/426, 21b/452, 24b/513,	o. -mak 18a/971, 35a/750, 46a/958
25a/529, 25b/532, 25b/539, 25b/540,	o. -mamışam 38b/830
28a/594, 28b/604, 28b/608(2), 30b/645,	o. -masa 2a/11
31a/658, 32a/685, 33b/711, 33b/719,	o. -masaydı 19b/402
35a/753, 35b/759, 36b/781, 37a/793(2),	o. -masun 33a/701
37b/798, 37b/799, 37b/801, 39b/855,	o. -maya 27a/572
41b/894, 42b/914, 43a/919, 43b/929,	o. -mayaydı 2a/12
44a/933(2), 45a/942, 45a/944, 45a/946,	o. -mayub 31a/663
46a/952, 46a/954	o. -maz 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258,
o. -dılar 13b/271, 15b/309, 18a/366,	16b/333, 18b/376, 19b/402, 20a/411,
26a/546, 26a/547, 26b/554, 27a/569,	23a/479, 26a/550, 29b/626, 33a/703,
31b/669, 31b/675(2), 36a/770, 43a/922	33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909,
o. -dığı 12b/251	46a/955
o. -dığın 33b/714	o. -mazsın 5a/85
o. -dığını 4b/65	o. -mış(muş) 10b/201, 13b/272, 15b/313,
o. -dığını 10b/202, 17b/358	15b/317, 22a/463, 25a/521, 28b/607,
o. -dukça 4b/66	38a/818, 38b/820, 38b/824, 40a/863,
o. -dum 4a/54, 4a/57, 34b/741, 40a/863,	43a/923
40b/868	o. -mışam 40b/874(2)
o. -duñ 4a/58	o. -mışdıñ 4a/58
o. -duñsa 38b/827	o. -mışdu 22a/463, 36b/785
o. -ısar 3a/41, 10a/196, 10a/198(2)	o. -mışdur 1b/8, 17a/352, 19b/398, 22a/462,
o. -ıсарdur 9a/172, 41b/899	27a/571, 35b/758, 38b/832, 44a/931
o. -madı 4a/57	

o. -mıssıñuz 38b/823	o. -urđı 10b/206, 38a/811, 38a/814,
o. -sa 1b/4, 17a/345	38a/817, 39a/836, 39a/837, 42a/908
o. -sun 2b/27, 4a/55, 5a/84, 8a/147(2),	o. -urlar 39b/850
9b/178, 12b/247, 12b/251, 12b/252,	o. -ursiz 32b/696
19b/405, 20a/417, 28a/595, 28b/605,	2. Oturmak.
32b/695, 33a/701, 34b/734, 34b/738,	o. -ursın 41b/896
34b/741, 35a/743, 35a/744, 39a/834,	Olar: (Eski Türk.) Onlar.
40b/872, 42b/915	
o. -ub 5b/95, 11a/216, 18b/375, 25b/535,	o. 21a/432
35b/755, 35b/760, 41a/889	Ol dem: (Eski Türk.) O an.
o. -uban 23a/477, 24b/512, 45a/941	o. 8b/158, 8b/161, 8b/164, 9a/167, 10a/189,
o. -uñ 16a/322, 22b/475, 37a/788	17b/358, 24a/506, 28b/608, 30b/646(2),
o. -unca 33a/705	32a/679, 32b/692, 33a/700, 35b/755,
o. -undıgı 33b/718	29b/855
o. -unsa 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258,	o. +de 31b/669, 34b/719
16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550,	On: (s.a.) 10.
29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875,	o. 34a/728(2), 34a/731, 34b/741, 34b/742,
42a/909, 46a/955	35a/743
o. -updur 2b/21	Oñat: (Eski Türk.) Doğru, uygun.
o. -ur 1b/4, 1b/5(2), 1b/7(2), 2a/9, 3a/33(2),	o. 12a/239, 12a/242
3a/34, 7b/136, 8b/154, 11b/222, 11b/223,	Oradan: (Eski Türk.) O yerden.
18b/380(2), 24a/508(2), 28b/604, 30b/648,	o. 30b/649
30b/649, 34a/721, 35b/754, 36a/766,	Orta: (Eski Türk.) İki uçtan veya bütün
36a/767, 38b/827, 41b/893, 44b/940	noktalardan aynı uzaklıkta olan yer.

o. +(y)a 14a/283, 28b/599

‘ Oṣmān: (k.a.) Üçüncü halife.

‘ o. 2b/22, 43a/920, 45b/946

‘ o. +a 37b/802

Oṭa: (Eski Türk.) Büyük çadır, oda.

o. 10a/193

o. +lar 20a/418

o. +larına 21b/451

o. +(y)a 10a/190, 24b/509, 24b/510,
35a/749

Otur-: (Eski Türk.) Bir şeye yerleşmek.

o. 34a/726

o. -dı 10a/192, 11a/215, 14a/283

o. -mış 33b/720, 39a/839

o. -sa 4b/69

o. -ub 16b/341

o. -ur 34a/727

Otuz: (s.a.) 30.

o. 17a/344, 18b/386

Otuz toḡuz: (s.a.) 39.

o. 43a/923

Ö

Öd: (Eski Türk.) Safra.

ö. +i 21a/435

Öde-: (Eski Türk.) Bir şeyin karşılığını
alacaklı olana vermek.

ö. -(y)iser 34b/737

Ögüt: (Eski Türk.) Nasihat.

ö. 30a/638

Öl: (Eski Türk.) Vefat etmek, yaşamın son
bulması.

ö. -ünce 6a/105

Öldür-: (Eski Türk.) Birinin hayatına son
vermek.

ö. -üb 43b/928

‘ Ömer: (k.a.) Adaleti ile bilinen ikinci
halife.

‘ ö. 2b/22, 43a/924, 43b/929, 44a/931,
44a/932, 44b/936, 44b/938, 44b/939,
45b/946

‘ ö. +e 44b/938

‘ ö. +iñ 44a/933

‘ Ömür: (Ar.) Hayat, yaşam süresi.

‘ ö. +i 3b/51, 4a/56, 23b/493, 40a/864

‘ ö. +üm 4b/66, 19a/387

‘ö. +ün 8a/147	Pāre: (Fars.) Parça.
Öñ: (Eski Türk.) Bir şeyin esas kabul edilen görünen yüzü.	p. 16a/323
ö. +den 24b/516, 29a/620	p. +sin 38b/826
ö. +e 26b/559	Pāyende: (Fars.) Kalıcı, daim.
ö. +ünce 35a/745	p. 8a/147, 26a/542
ö. +ünde 14a/280, 32b/696	Pāy-māl: (Fars.) Ayaklar altına alınmış.
Öp-: (Eski Türk.) Sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek.	p. 33a/699
ö. -üb 10a/193, 18b/384	Pehlūvān: (Fars.) Cesur, güreşçi.
Öz: (Eski Türk.) Manevi varlık, kendisi.	p. 39a/834, 44a/930
ö. +i 36a/766	p. +ı 5a/81
ö. +lerin 30a/639	p. +laruñ 5a/83
ö. +üñde 5a/84	Pelīd: (Fars.) Pis, alçak.
Özge: (Eski Türk.) Başka, gayri.	p. +ler 21b/447
ö. 4b/68	Perde: (Fars.) Bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş.
P	p. 31a/658
Pādišāh: (Fars.) Büyük hükümdar, sultan.	Pes: (Fars.) Öyleyse, şu halde, bundan dolayı.
p. 25a/522, 45a/946	p. 1b/5, 1b/6, 2b/30, 6a/109, 16b/338, 4a/499, 25a/525, 25b/540, 25b/541, 26a/548, 26b/559, 26b/563, 27a/571,
p. +ı 38b/831	
p. +lar 38b/831	

28a/594, 28a/597, 28b/598, 30b/649, 31a/655, 31b/670, 32a/682, 33b/719, 34a/727, 35a/744, 36a/769, 36a/772, 36b/781, 42b/916	Pişür-: (Eski Türk.) Isıda tutarak yenecek duruma getirmek. p. -di 17b/363
Peyğam-ber: (Fars.) Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse. p. 9a/175, 12a/232, 16a/321, 42b/917	Pür-ğam: (Fars., Ar.) Gam dolu. p. 15a/308
p. +e 10a/198, 12a/232	Pür-şafā: (“Pür” Fars., “şafā” Ar.) Neşe, sevinç dolu. p. 24b/513, 25b/534, 29a/611, 34b/732
p. +i 9a/168, 29a/610, 43b/925	Pür-uşul: (“Pür” Fars., “uşul” Ar.) Yolu yöntemi belli olan. p. 24b/518, 25b/540, 32a/680
p. +idür 19b/400	p. +i 6a/100
p. +inün 41b/898	R
p. +lerden 29a/612	Rabb: (ö.a.) Allah. r. 23b/496, 44a/932
Peyk-i Celil: (ö.a.) Allah’ın habercisi, Cebrail. p. +em 39b/854	r. +ün 41a/888
Peymān: (Fars.) Ant, yemin. p. +ıñuz 32b/691	Rabbenā: (Ar.) Allah’ım. r. 2b/26
Pinhān: (Fars.) Gizli. p. 13a/255, 17a/347, 27b/584, 44b/936	Rabb-i Celil: (ö.a.) Azamet sahibi yüce Allah. r. 31b/671, 37a/793
Pir: (Fars.) Yaşlı, ihtiyar kimse. p. 4b/70, 4b/72, 16b/338	r. +ün 9a/171
p. +i 6a/99	

Rabb-i Kerīmī: (ö.a.) Lutuf ve ihsanı bol olan yüce Allah.	r. +ile 2b/25
r. 37b/805	r. +iñle 3a/39, 46a/961
Rağbet: (Ar.) İtibar.	r. +üñ 3b/43
r. 19b/398	Rāz: (Fars.) Sır.
Rāğīb: (Ar.) İstekli, arzulu.	r. +ımı 11a/220
r. 5a/86	r. +ın 27b/584
Rāhib: (Ar.) Hristiyan din adamı.	Rāzī: (Ar.) Kabul eden, rıza gösteren.
r. 15b/311, 16b/337	r. 2b/27, 4a/57, 9a/173, 30b/644, 31a/663, 33b/712, 33b/714
Raḥīm: (Ar.) Merhamet eden anlamındaki esma-i hüсна.	Recā: (Ar.) Dilek, istek.
r. 2b/27	r. 3a/35
Raḥīmā: (Ar.) Rahim olan Allah.	Ref : (Ar.) Yukarı kaldırma.
r. 40a/859	r. 31a/658
Raḥm: (Ar.) Yavrunun içinde oluştuğu ve geliştiği yer.	Reh-ber: (Fars.) Yol gösterici.
r. +inde 3b/49	r. 9a/175, 10a/198, 41b/890
Raḥmān: (Ar.) Merhamet eden.	Re ^c is: (Ar.) Baş, başkan.
r. +ı 42a/903	r. +i 11b/226
Raḥmet: (Ar.) Allah'ın yarattıklarına karşı olan merhamet ve acıması.	Re ^c is-i kārübān: (“Re ^c is” Ar., “kārübān” Fars.) Kervanın başkanı.
r. 6a/104, 23b/497	r. 11b/224
r. +e 2b/25	Renk: (Fars.) Cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum.

r. 32a/681, 32a/684

r. +lidür 32b/691

Resm: (Ar.) Tasvir.

r. +e 38a/818

Resûl: (Ar.) Peygamber.

r. 13a/261, 45b/949, 45b/950, 46a/952

r. +den 28a/592

r. +dür 44b/939

r. +ısın 44a/934

r. +i 6a/100, 16b/331

r. +iyem 39b/854

r. +ün 4a/63, 4b/67, 37b/803

Resûlu'llâh: (Ar.) Hz. Muhammed.

r. 39a/839, 39a/844, 44a/932, 46a/957

r. +ı 14a/284, 39b/856

Resûl-ı Muştafa: (k.a.) Mustafa peygamber.

r. 9b/180, 20a/412

Resûlü'l-melâhim: (ö.a.) Hz. Muhammed, büyük din savaşlarında yer aldığı için bu isim ona uygun görülmüştür.

r. 20a/414

Resûlü'r-raḥātī: (ö.a.) Rahat ettiren, Hz. Muhammed.

r. 20a/414

Resûlür'r-raḥīm: (ö.a.) Merhametli, Hz. Muhammed.

r. 16b/335

Revā: (Fars.) Layık, uygun.

r. 22b/466, 38b/821

r. +dur 14b/297, 22b/467

Revān - Revāne: (Fars.) Yürüyen, giden.

r. 14a/279, 18a/366, 20a/415, 21b/452, 22b/475, 24b/519, 25a/529, 26a/548, 26b/554, 28a/594, 28b/607, 30b/645, 30b/649, 33b/713, 33b/719, 38b/824, 38b/832, 43b/929

r. +a 13b/271, 14b/291, 15b/309

Rıdvānu'llāhi 'aleyhim ecma'ın: (Ar.) Allah'ın rızası üzerinize olsun!

r. 2b/27

Rıfḫ: (Ar.) Yumuşaklık.

r. +ile 27a/573

Rıḫlet: (Ar.) Göç, ölme.

r. 5b/98

Rızk: (Ar.) Allah tarafından verilen her türlü nimet.	Ruhbān: (Ar.) Rahip.
r. +ı 37a/792	r. 41a/879, 41b/896
Ri'āyet: (Ar.) İtaat etme, saygı duyma.	r. +a 41b/895
r. 7a/128	Rūḥ-ı revān: (Ar.) Güzel, sevgili.
Risālet: (Ar.) Peygamberlik.	r. 34b/736
r. 5b/96, 38a/817, 39a/841, 40a/858, 40a/859, 42b/915, 42b/916	r. +ı 5a/81
r. +i 42b/914	Rūḥ-ı şānī: (Ar.) İkinci ruh.
r. +ine 40a/864	r. 41a/882
Risālāt: (Ar.) Peygamberlik.	Ruḳıyye: (k.a.) Hz. Muhammed'in kızı.
r. +uñā 4a/56	r. 37b/800, 37b/801
Riyāzet: (Ar.) Az yiyip içme, az uyuma, çok ibadet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma.	Rūşen: (Fars.) Parlak, aydınlık.
r. 15b/315	r. 1b/4, 8b/162
Rub'ı: (Fars.) Çeyrek.	Rūy-ı zemīn: (Fars.) Yeryüzü.
r. 13b/265	r. 28b/608, 31a/661
Rūḥ: (Ar.) Can.	S
r. +ı 3a/33, 3b/52, 38a/812	Sa'ādet: (Ar.) Mutluluk, talih.
r. +um 46a/959	s. +le 10a/189
Ruḥ: (Fars.) Yanak.	Sa'ādet-ḥāne: ("Sa'ādet" Ar., "ḥāne" Fars.)
r. +ı 18b/378	İçinde mutlu olunan veya mutlu kimseleri barındıran ev.
	s. +(y)e 25a/527, 28a/594, 28a/596

Sā' at: (Ar.) Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi.	ş. -ı 21a/431
s. 8b/163, 10b/207, 12b/251, 21a/435, 24b/519, 25a/520, 25a/521, 25b/540, 38a/810, 39a/840, 39a/843, 44a/933	ş. -ub 12a/236
s. +de 23b/488, 24a/499	Sa' d bin Vaḳḳāş: (k.a.) İslamiyeti ilk kabul eden ve cennetle müjdelenen 10 sahabeden biridir.
Şabāḥ: (Ar.) Günün başlangıcı.	s. 43a/921
ş. 14b/292	Şad-hezārān: (Fars.) Yüz binlerce.
Şabır: (Ar.) Katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felaket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikayet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme.	ş. 15a/306, 35a/744
ş. 11b/222, 28a/590, 30a/640	Şādık: (Ar.) Sadakatli.
ş. +um 38b/833	ş. +sun 5a/84
Şabī: (Ar.) Ergenliğe girmemiş erkek.	Şadr: (Ar.) Bir şeyin en yüksek yeri.
ş. +lık 5a/76	ş. +a 6a/106, 7b/141, 18a/366, 28b/598, 34a/727
Şābıḳa: (Ar.) Geçmişte olan olay.	ş. +ına 5b/91
ş. 28b/606	Şafā: (Ar.) Gönül şenliği, rahat, huzur, eğlence.
Şaç: (Eski Türk.) Başı kaplayan kıllar.	ş. 2a/10, 2a/18, 2b/31, 3b/46, 5b/109, 6b/111, 9b/182, 13a/259, 16b/334, 20a/412, 23a/480, 34a/506, 26a/551, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/956
ş. +ı 30a/633	ş. +dır 18a/370
Şaç-: (Eski Türk.) Etrafa serpmek, dökmek.	ş. +sına 40b/873
ş. -arlar 21a/431	ş. +(y)a 11a/217

ş. +(y)ı 5b/96	s. 27a/566, 31b/669, 46a/952
Şafıyullāh: (ö.a.) Temiz yürekli, Hz. Muhammed.	Şağla-: (Eski Türk.) Kaybolmaması, zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak.
ş. 26b/553	ş. -dı 21b/449
Şağ: (Orta Türk.) Solun karşısı.	ş. -ya 23a/472
ş. 28b/607	Şal-: (Eski Türk.) 1. Koyvermek, serbest bırakmak.
Şağlık: (Eski Türk.) Hasta halde olmama.	ş. -dı 7b/133
ş. +ımız 23a/477	2. Göndermek.
Şāhib-cemāl: (Ar.) Güzellik sahibi olan.	ş. -arlar 22a/457
ş. +dür 11a/212	Şalavāt: (Ar.) Hz. Muhammed'e saygı ve sevgi bildirmek için okunan dualar.
Şāhib-kemāl: (Ar.) Olgunluk sahibi olanlar, belli bir seviyeye ulamış olan kimseler.	ş. 3b/46, 6b/111, 9b/182, 13a/259, 16b/334, 20a/412, 23a/480, 26a/551, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/953, 46a/956
ş. +ler 2b/30	Şan: (Eski Türk.) Ün, şöhret.
Şahrā: (Ar.) Çöl.	ş. 44b/938
ş. 20a/410	ş. +ım 41b/897
ş. +sında 36a/775	Şan-: (Eski Türk.) Zannetmek.
ş. +(y)a 20b/427, 36a/768	ş. -asın 5b/89, 18b/381, 40a/857
Şā' im: (Ar.) Oruçlu.	ş. -ma 30a/636
ş. 15b/314, 38a/814	
Şağın-: (Eski Türk.) Korumak, gözetmek.	
ş. +uram 5a/85	
Sākin: (Ar.) Durgun, dingin.	

ş. -madı 23b/489	s. 35b/758
Saňa: (Eski Türk.) Sen zamirinin yönelme hali.	s. +a 11a/215
s. 5a/80, 19b/407, 23b/491, 23b/432, 23b/496, 25b/536, 25b/538, 33b/716, 34b/739(2), 40a/858, 41a/889, 42b/915, 43b/928	Şarıl-: (Eski Türk.) Etrafında yer almak, çevrelemek.
Şandık: (Ar.) İçine saklanması istenen şeyler konan, dört köşe büyük bir kutu şeklindeki kapaklı ev eşyası.	ş. -ub 4a/59
ş. +ından 12a/236	Şar-: (Eski Türk.) Çevrelemek, kuşatmak.
Şanem: (Ar.) Put.	ş. -insun 12b/245
ş. +leri 9b/176	ş. -ıverdi 14b/287
Şāniyā: (ö.a.) “Sānī” kelimesinin kadını ifâde eden, kadın ismi olarak kullanılan veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı anlamdaki müennes şekli.	Şat-: (Eski Türk.) Bir bedel karşılığında başkasına devretmek.
ş. 28a/595	ş. -mazam 34b/739
Şanki: (Fars.) Sözde, güya.	Şavma‘a: (Ar.) Çeşitli dinlere ait içinde ibadet edilen yer.
ş. 35b/758	ş. +dan 16b/339
Şarar-: (Eski Türk.) Rengi sarıya dönmek.	ş. +(y)a 17b/362, 19a/394
ş. 44a/933	Sa‘y: (Ar.) Çalışıp çabalama.
Sarāy: (Fars.) Önemli kişilerin oturduğu büyük ve gösterişli bina.	s. 31a/654
	Şay-: (Eski Türk.) Arka arkaya söylemek, sıralamak.
	ş. -dı 12b/250
	Şayd: (Ar.) Avlamak.
	ş. 43b/926
	Sāyebān: (Fars.) Gölgelek.

s. 44b/940	Seher: (Ar.) Tan yerinin ağarmasından biraz
s. +1 16a/323	önceki zaman veya şafağın sökmek üzere
Sāyis: (Ar.) At bakıcısı, at süren.	olduğu vakit.
s. +ler 26b/559	s. +de 14a/283
Sebeb: (Ar.) Neden, bir şeyin	s. +den 12b/243
gerçekleşmesine ön ayak olan olay veya	Sehi: (Fars.) Doğru, düzgün.
durum.	s. 5a/83
s. 2a/12, 27a/571	Sehl: (Ar.) Kolay.
s. +den 7a/132	s. 25b/538
Secde: (Ar.) Genellikle namaz kılarken alını,	Segir-: (Eski Türk.) Atlamak, zıplamak.
el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını	s. -düb 17a/350, 17b/355
yere getirerek alınan durum.	Sel: (Eski Türk.) Sürekli yağmur, karların
s. 21a/432	süratle erimesi, akarsuların taşması gibi
Şadef: (Ar.) Midye, istiridye gibi deniz	sebeplerle meydana gelen ve önüne geleni
hayvanlarının kabuklarının iç tarafında	alıp götürecek şiddette akan su.
bulunan ve süslemelerde kullanılan beyaz,	s. +den 17a/344
sert, parlak madde.	Selām: (Ar.) Bir kimseye veya bir topluluğa
ş. +den 16a/328	yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek,
Sefer: (Ar.) Kez, defa.	sağlık, esenlik ve başarı dilemek için
s. +de 22a/461	söylenen söz veya yapılan hareket.
Segirt-: (Eski Türk.) Hızlı hızlı yürümek.	s. 25b/541, 27a/574, 28b/600, 30b/647,
s. -di 18a/374	31a/655, 33b/716, 34a/724, 35a/748,
s. -üb 7b/140	41a/888
	s. +1 17b/359

s. +ın 25b/541, 31a/656, 35a/748, 41a/887	s. +sin 4b/65, 16a/326, 16a/327(2), 41b/890
Selāmet: (Ar.) Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma.	s. +üñ 4a/56, 6a/107, 39b/851, 39b/852
s. 11b/222, 21b/453, 22b/473	s. +üñle 12a/241
Semā: (Ar.) Gökyüzü.	Şenā: (Ar.) Övme.
s. +ya 4a/61	ş. 17b/363
Simāt: (Ar.) Yemek, sofr.	ş. +lar 5b/97, 8b/156
s. 28b/599	Ser-gerdān: (Fars.) Şaşırmış, şaşkın, ne yapacağını bilmeyen.
Sen: (Eski Türk.) İkinci tekil şahıs zamiri.	s. 24a/501, 27b/579
s. 5a/78, 5a/83, 5a/85, 5b/88, 5b/92, 5b/95, 11a/214, 12a/240, 12b/248, 15a/298, 16b/331, 17a/343, 19a/388, 23b/490, 23b/491, 27b/581, 34b/736, 34b/740, 38b/826, 42a/905, 44a/934, 44b/938, 46a/959	Serhoş: (Fars.) İçkiden sersemlemiş, kendinden geçmiş.
s. +den 4a/54, 5a/80, 19b/407, 39b/853	s. 21a/433, 32a/677, 32a/678, 32a/683
s. +i 4a/60, 4b/66, 6a/108, 12b/249, 23b/491, 29a/615, 32a/687, 32b/693, 34b/733, 38b/825	Server: (Fars.) Bir topluluğun önde geleni, başı.
s. +iñ 19a/387(2), 19a/390, 19a/392, 32b/697, 36a/765	s. 12a/232, 18b/382, 27b/577, 37b/806, 41b/890
s. +iñçündür 19a/393	s. +i 43b/928
s. +iñile 29a/615	s. +idür 19b/400
s. +iñdür 22b/465(2)	s. +inüñ 41b/898
	s. +üñ 18b/375
	Servi: (Fars.) Kışın koyu yeşil yapraklarını dökmeyen, daha çok mezarlıklara dikilen uzun ömürlü, ince uzun ağaç.

s. +dür 18b/381

Sev-: (Eski Türk.) Sevgi duymak.

s. -digim 4a/55

s. -diler 45a/944

s. -enler 14b/292

s. -er 6b/114, 37b/805

s. -erdi 4b/68, 10b/204

s. -erem 6a/108

s. -esin 5b/93

Şevāb: (Ar.) İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükafat.

ş. 3a/34

ş. +ı 11b/227

Sevin-: (Eski Türk.) Sevinç duymak.

s. -di 5b/89, 9b/180(2), 11a/213, 11a/218, 14a/278, 14b/293, 42a/907, 44a/935

s. -diginden 17b/353

s. -üb 5b/95, 8a/153, 8b/162, 11a/216, 20b/425, 44b/935

s. -üben 34a/721, 35a/752

s. -ürler 35b/760

Sevgüli: (Eski Türk.) Sevilen.

s. 15a/303, 15a/304

s. +den 6a/108

s. +dür 18a/371

s. +si 21a/437

Seyr: (Ar.) Yürüme, gezme.

s. 17a/345, 20b/430

Seyyid: (ö.a.) 1. Hz. Muhammed'in adlarından biri.

s. 13a/261

2. Önder.

s. +üm 42b/917

Seyyid-i 'ālem: (Ar.) Alemin efendisi, Hz. Muhammed.

s. 23a/483

Şıçra-: (Eski Türk.) Ayaklarını hızla yere vurarak ileriye veya yukarıya doğru atılmak.

ş. -(y)ub 34a/722

Şıddık: (Ar.) Özü sözü bir olan.

ş. 34a/727

Şıdk: (Ar.) Doğruluk, gerçeklik.

ş. +ıla 30a/634, 43a/919, 44a/934

Şıfât: (Ar.) Bir kişi veya nesnenin sahip olduğu nitelikler.	Sırdâş: (Ar.) Sır ortağı, birbirlerinin sırlarını başkalarına söylemeyip gizli tutan.
ş. +ı 2a/15, 9a/170, 10a/195, 11b/231	s. 28a/591
ş. +lu 11b/224	Sihir: (Ar.) Büyü, efsun.
ş. +uñ 41a/884	s. +le 43b/926
Şıg-: (Eski Türk.) Eliyle okşamak.	Silâh: (Ar.) Düşmanı öldürmek, imhâ etmek veya kendini savunmak maksadıyla kullanılan her türlü alet.
ş. -ar 46a/952	s. +ın 43b/929
Şıgın-: (Eski Türk.) Güvenilir bir yer sokulmak.	s. +lı 7a/127
ş. -dım 23b/496	Sîm: (Fars.) Gümüş.
Şın-: (Eski Türk.) Korkudan hareket edemez duruma gelmek.	s. 7a/121, 8b/155, 12b/246, 12b/247, 32b/694, 33a/704, 33a/705, 36b/781, 36b/785
ş. -di 21a/435	Sîne-bend: (Fars.) At koşumunda eyerin geriye kaymaması için hayvanın göğsüne bağlanan enli kayış, işlemeli veya gümüşlü göğüslük.
Sırr: (Ar.) Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.	s. +i 12b/247
s. +a 37a/787	Sînek: (Eski Türk.) Çift kanatlılardan, karasinek, sivrisinek gibi pek çok çeşidi olan uçucu böceklerin ortak adı.
s. +dan 11b/221	s. 38a/809
s. +ı 11a/220, 43a/924	Siyâh: (Fars.) Siyah renk.
s. +ına 20b/424, 36b/782	
s. +ile 33b/712	
Şıra: (Eski Türk.) Dizi.	
ş. 12a/240	

s. 18b/379

Siyāhī: (Fars.) Siyah, siyah renkli.

s. 11a/210

Şofra: (Ar.) Üzerine yiyecekler, içecekler, tabak, kaşık, çatal konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş yemek yenilen yer.

ş. 28b/599

Şoḥbet: (Ar.) İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma.

ş. 19b/404

Şol-: (Eski Türk.) Zayıflayıp cildi sarı beyaz arası bir renk almak, parlaklığını yitirmek.

ş. -masun 8a/148

ş. -muş 38a/818, 38b/824

Şoñ: (Eski Türk.) 1. İçinde bulunulan vakte en yakın geçmiş zaman, en geride olan.

ş. 4a/62

ş. +unda 25a/525

2. Bitiş, bitiş vakti.

ş. +a 24b/516, 29a/620

ş. +ı 11b/223, 13b/275

Şoñra: (Eski Türk.) Anın daha ilerisindeki bir zamanda.

ş. 5b/95, 10a/196, 32b/696, 33b/717, 34b/737, 36a/772, 41a/886, 44b/937, 45a/943, 45b/950

Şor-: (Eski Türk.) Soru yöneltmek bilgi isteme.

ş. -dı 24b/519, 38a/819, 41b/895

ş. -muş 8b/159

ş. -ub 4b/71

ş. -uñ 25b/538

ş. -uşdılar 26b/561

Söyle-: (Eski Türk.) Sözle bildirmek, ortaya koymak.

s. 27a/573, 38b/828, 39b/847

s. -di 30b/647

s. -digün 15a/307, 27a/573

s. -diler 7b/139

s. -diñüz 20b/422

s. -em 2b/29, 2b/31

s. -im 30a/636

s. -mege 19a/396

s. -meyüb 31b/669

s. -miş 2b/30	33b/711, 33b/714, 36a/766, 37b/804,
s. -mişdür 41a/884,	38b/829, 39a/834, 43b/929
s. -ñ 8a/145	s. +ile 19b/403
s. -nüb 31a/658	s. +ime 30a/635, 37a/788
s. -r 3a/32, 43b/924	s. +ine 5a/86, 32b/698, 41b/893
s. -rsin 30a/634	s. +ini 31a/659, 32a/678
s. -se 10b/209	s. +iñiz 33a/701
s. -(y)eler 30a/639	s. +iñize 30a/634
s. -(y)erek 33a/706	s. +ler 22b/468
s. -(y)esiz 31b/666	s. +leri 12b/252, 15a/299, 15a/305, 15a/306,
Söyün-: (Eski Türk.) Sönmek.	21b/447, 25b/539, 29b/630, 29b/631,
s. -di 21a/435, 21b/442	30a/634, 30b/646, 31a/663, 31b/672
Söz: (Eski Türk.) Ağızdan çıkan, bir veya	s. +lerin 30a/639
daha çok heceden meydana gelen kelime	s. +üm 14a/285, 18a/369
veya kelime dizisi.	s. +ün 5a/84, 19a/396, 22b/469, 27a/573
s. 6b/116, 6b/117, 8a/144, 22a/464,	s. +ünüz 15a/299
24a/498, 28a/591, 28b/600, 30b/643,	Şu: (Eski Türk.) Mecazi anlamda hatır.
31a/658, 36a/765	ş. +ına 2b/21, 10a/197, 19b/401, 39b/851
s. +de 6b/116	Su‘âl: (Ar.) Soru.
s. +i 5b/89, 6a/101, 8b/158, 10a/189,	s. +i 38b/822
18a/372, 18b/378, 19a/397, 27a/573,	Şubh: (Ar.) Sabah vakti.
28b/603, 30a/636, 30b/643, 30b/650,	
31a/664, 31b/666, 31b/676, 32b/692,	

ş. 3b/45, 6b/111, 16b/333, 27b/584, 29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955	Sübhān: (Ar.) Her türlü kusurdan ve zaaftan uzak olma anlamına gelen Allah'ın isimlerindendir.
ş. +a 15b/314, 19a/389, 22b/475, 32a/680	s. 3b/50
Şubḥ-ı şādık: (Fars.) Tan yerinin kalıcı olarak aydınlanması.	Sükker: (Ar.) Şeker. s. 18b/378, 37b/804
ş. 25b/531	Sükkerī: (Ar.) Şekerli, tatlı.
Şuç: (Eski Türk.) Yapılması yasak olan bir şeyi yapmak.	s. 7b/143, 13b/265
ş. +larına 23b/495	Sünnet: (Ar.) Hz. Muhammed'in müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamamı.
ş. +umuzu 3a/40	s. +iñ 45a/941
Sultān: (Ar.) Hükümdar.	Sür-: (Eski Türk.) Yönetip ilerletmek, dokunmak.
s. 23b/491	s. -di 6a/109, 18b/384, 19b/406
s. +ım 32b/695	s. -elim 17b/361
s. +ısın 27b/581	s. -er 17b/357
Sultān-ı cihān: ("Sultān" Ar., "cihān" Fars.) Dünyanın sultanı, Hz. Muhammed.	s. -erlerdi 32a/684
s. 42b/914	s. -esin 27a/574
Şun-: (Eski Türk.) Takdim etmek.	s. -eyim 3b/53, 5a/82, 30b/652
ş. -dı 25b/543	s. -üb 13a/254
Sûre-i Tâhâ: (ö.a.) Taha suresi.	s. -öldi 8a/143
s. 44a/930	Sürûr: (Ar.) Sevinç.

s. 2a/9	ş. 13a/264
Süvār: (Fars.) Ata binmiş kimse, binici.	Şāh-ı cihān: (Fars.) Dünyanın padişahı, Hz. Muhammed.
s. 14b/290, 17a/346, 25a/521	ş. 1b/8, 29b/631, 31a/659
Ş	Şāhid: (Ar.) 1. Tanıdık.
Şād - Şāz: (Fars.) Sevinçli, memnun.	ş. 37a/788
ş. 3a/33, 5b/95, 8a/153, 8b/162, 11a/216,	2. Hz. Muhammed.
12b/249, 17b/362, 21a/433, 22a/454,	ş. 40b/877
23a/477, 24a/504, 24a/508, 24b/512,	Şakı-: (Eski Türk.) Parlamak, bağırarak.
24b/513, 25b/532, 25b/535, 26a/546,	ş. -dı 32b/692
30b/648, 31b/675, 34a/721, 35a/753,	Şām: (ö.a.) Suriye'nin başkenti.
35b/760, 37a/793, 39b/856, 41a/888	ş. +a 7a/124, 7a/126, 9b/176, 20a/416,
Şādān: (Fars.) Sevinçli.	22a/459, 41b/892
ş. 38a/811	ş. +dan 42a/908
Şādumān: (Fars.) Sevinçli.	Şām: (Fars.) Akşam.
ş. 24a/507, 25b/533, 26b/554, 26b/557,	ş. 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258, 16b/333,
30b/649, 33b/711, 35a/745, 35b/761,	20a/411, 23a/479, 24a/505, 26a/550,
44b/935	27b/584, 29b/626, 33a/707, 37a/794,
Şāh: (Fars.) Padişah, hükümdar.	40b/875, 42a/909, 46a/955
ş. 5a/87, 13a/264, 20b/423, 26a/543	Şāmī: (ö.a.) Şam'dan gelen.
ş. +a 7a/129	ş. 36b/780
ş. +ım 30a/633	Şark: (Ar.) Doğu.
ş. +lar 8a/147, 31b/667	ş. +a 41a/879, 41b/899
Şāh-ı 'ālem: ("Şāh" Fars., "'ālem" Ar.)	
Alemin şahı.	

Şaşır-: (Eski Türk.) Ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememek.	ş. +inde 10b/200
ş. -maya 22b/473	ş. +ine 26b/555
Şefâ'at: (Ar.) Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma.	Şehîr: (ö.a.) Ün kazanmış, Hz. Muhammed.
ş. 10a/196, 39b/852, 39b/853, 40b/871	ş. 40b/877
ş. +iñle 19b/408	Şekk: (Ar.) Şüphe, zan.
Şehâdet: (Ar.) 1. İslam'ı kabul etmek.	ş. 35a/751
ş. 24b/516, 40a/861, 40a/862	ş. +m 25a/522
2. Bir şeyin doğruluğunu onaylama.	Şems: (Ar.) Güneş.
ş. 19b/399	ş. +ile 35b/755
Şehîd: (ö.a.) Bilen ve adaletli olan, Hz. Muhammed.	Şer: (Ar.) Kötülük, fenalık.
ş. 40b/878	ş. 31b/670
Şehinşâh: (Fars.) Padişahlar padişahı.	Şer' : (Ar.) Şeriat.
ş. 12b/253	ş. +inde 15b/313
Şehir - Şehr: (Fars.) 1. İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yerlerinden, idari ve mülki bakımdan köy ve kasabadan sonra en büyük olanı.	Şerh: (Ar.) 1. Açıklama, yorumlama.
ş. +den 20b/426	ş. 2b/29, 2b/30, 19a/391, 36b/776, 41b/895, 42b/916, 43b/927
ş. +i 10b/203, 16a/322, 41b/900	2. Açık açık anlatma.
ş. +idür 41b/897	ş. 29b/631, 30b/647
	Şerî'at: (Ar.) Allah'ın kulları için peygamberleri aracılığıyla koymuş olduğu iman, ahlak, ibadet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü.
	ş. +ile 29a/610

Şer‘-i dīn: (Ar.) İslam şeriatı.	faydalanarak etkili bir şekilde anlatma
ş. 45a/942	sanatı ve bu sanat yoluyla verilen eser.
Şerīf: (Ar.) Soyu temiz, kutsal.	ş. +i 19a/393
ş. +ler 30a/642	Şīrīn-dehān: (Fars.) Tatlı dilli.
Şevk: (Ar.) Şiddetli arzu, istek.	ş. 46a/953
ş. +iñle 19a/387	Şuğl: (Ar.) İş.
Şeytān: (Ar.) Meleklerin başı ve hocası	ş. +ı 27a/570
olduğu halde isyan edip Allah’ın emirlerine	Şu‘le: (Ar.) Alev, ılık.
karşı geldiği için huzurdan kovulan ve	ş. 40a/857
rahmetten uzak kalan varlık.	Şükür: (Ar.) Verdiği nimetler için Allah’a
ş. 23a/485	duyulan minnet.
Şifālīk: (Ar.) Hastalıktan kurtulma.	ş. 6a/103, 24b/514, 6b/56030b/650
ş. +lar 4b/71	ş. +ler 12b/244, 20a/409, 24b/515, 30b/648,
Şimdengerü: (Eski Türk.) Bundan sonra,	35b/760
bundan böyle.	Şükr-i Yezdān: (Ar.) Allah’ın şükürü,
ş. 30a/637	Allah’a duyulan şükür, minnet.
Şimdi: (Eski Türk.) İçinde bulunduğumuz	ş. 40a/860
an.	Şübhe: (Ar.) Doğrunun ne olduğuna kesin
ş. 27a/567, 27a/568, 40a/863, 43b/927	biçimde karar verememe durumu, bu
ş. +den 41b/890	kararsızlıktan doğan ve tam bir hüküm
ş. +(y)e 33a/700	vermeyi engelleyen tereddüt.
Şi‘r: (Ar.) Duygu ve heyecanları,	ş. 44b/939
güzellikleri, seslerin uyumundan	ş. +m 44a/934

Şol: (Eski Türk.) Şu, o.	ţ. +üm 4b/65, 24b/517
ş. 36b/776, 36b/781	Tābī'īn: (Ar.) Hz. Muhammed'i görmüş olanları gören ve onlardan hadis dinleyenler.
Şöyle: Şu şekilde.	t. 45a/944
ş. 2a/11, 2a/20, 2b/24, 4a/54, 15a/302, 20a/419, 23b/493, 24a/501, 27b/579, 33b/716, 43a/920	Ta'bir: (Ar.) Yorumlama, düş yorumu.
T	t. 29a/609, 41b/895
Tā: (Fars.) Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri ya da zamanı anlatır.	t. +i 41b/895
t. 28a/588, 30a/632, 32a/684, 36a/768, 37b/803	Ṭabl: (Ar.) Davul.
Ṭa'ām: (Ar.) Yemek.	ţ. +lar 13b/269
ţ. 6a/106, 11a/217, 17b/360, 25a/525, 31a/657, 31b/675, 36a/769, 36a/771	Tācdār: (Fars.) Hükümdar, padişah.
ţ. +dan 36a/772	t. 31b/668
ţ. +ı 4b/69, 18a/367	Tācirān: (Ar.) Ticaretle uğraşan kimseler.
Ṭā'at: (Ar.) Allah'ın emirlerine uyma, ibadet.	t. 25b/533
ţ. 38a/810, 38a/813	Ṭağ: (Eski Türk.) Dağ.
Ṭabaq: (Ar.) İçine yiyecek konan yayvan kap.	ţ. 20a/410, 39a/837, 39a/838
ţ. 34a/728(2)	ţ. +da 38a/816
Ṭabīb: (Ar.) Doktor.	ţ. +ına 38a/814
	ţ. +ında 39a/837, 39a/839, 39a/843, 41a/881, 42b/916
	Ṭağıl-: (Eski Türk.) Parçalara ayrılmak.
	ţ. -dı 19b/404

Ṭağla-: (Eski Türk.) Büyük üzüntü duymak.	ṭ. +i 44a/933
ṭ. -dığım 4b/75	Taḳdīm: (Ar.) Sunma, birini tanıtmak.
Ṭaha: (ö.a.) Temiz, Hz. Muhammed.	t. 19a/395
ṭ. 9b/183	Taḳdīr: (Ar.) Beğenme, beğendiğini belirtme.
Taḥfīf: (Ar.) Hafifletme.	t. 16b/338
t. 15a/298	Ṭaḳın-: (Eski Türk.) Kendine takmak.
Ṭāhir: (ö.a.) 1. Hz. Muhammed'in evlatlarından birinin ismi.	ṭ. -dı 14b/288
ṭ. 37b/799	Taḳrīr: (Ar.) Tekrar etme.
2. "Günahlardan uzak" anlamına gelir ve peygamberimizin isimlerinden biridir.	t. 9a/165, 22a/463, 30b/650
ṭ. 9b/184	Ṭal'at: (Ar.) Yüz, çehre.
Taḥḳīk: (Ar.) Muhakkak, şüphesiz.	ṭ. 26a/542
t. 17a/352, 21b/444	Ṭālib: (Ar.) İsteyen, talep eden.
Taḥsīn: (Ar.) Takdir etme, övme.	ṭ. 38a/818, 40b/874
t. 15a/306	Ta'ālīm: (Ar.) Öğretme, ders verme.
Taḥt: (Fars.) Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk.	t. 39b/846, 39b/848, 40a/860, 40a/861
t. +ı 40a/866	Tamām: (Ar.) Bütünlüğü bozacak herhangi bir eksiği olmayan, tam.
Ṭaḳ: (Eski Türk.) Tükenme.	t. 2a/20, 3b/45, 3b/51, 6b/110, 9b/181, 13a/258, 14a/277, 16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550, 26b/555, 29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955
ṭ. 44a/933	
Ṭāḳat: (Ar.) Güç, derman.	

t. +ı 18a/367, 20a/418, 22a/460

Tamāmet: (Ar.) Tam olma.

t. 8b/160, 15b/317, 16a/325

Ṭañ: (Eski Türk.) Şaşıрма.

ṭ. +a 14b/290, 24b/514, 35a/744

Ṭa' n: (Ar.) Ayıp, küçümseme.

ṭ. 25b/535, 32b/698, 35b/762

ṭ. +ından 25b/539

Ṭa' nlı: (Ar.) Ayıplayıcı, küçültücü.

ṭ. 22b/468

Tañrı: (Eski Türk.) Yaratıcı, Allah.

t. 30a/635, 42b/916

Ṭapu: (Eski Türk.) Hizmet, itaat.

ṭ. 14a/280

Ṭaş: (Eski Türk.) Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, değişik renkte ve değişik birleşimdeki sert cisim.

ṭ. 34a/731, 36b/778, 38a/815

ṭ. +ları 19a/389

Ṭaşra: (Eski Türk.) Dışarı çıkmak, taşınmak.

ṭ. 20b/426

Tatlu: (Eski Türk.) Cana yakın.

t. 6a/101

Ṭavar: (Eski Türk.) İnek, özellikle koyun ve keçi gibi hayvanların ortak adı.

ṭ. 37a/790

Ṭayr: (Ar.) Kuş.

ṭ. 2a/14

Ṭayyib: (ö.a.) Temiz olan.

ṭ. 13a/260

Tazarru': (Ar.) Yalvarma, yakarma.

t. +lar 19a/390, 20a/410

Ta' zīm: (Ar.) Hürmet etme, saygı gösterme.

t. 14b/291, 24b/516, 28a/597, 31a/655, 35a/747

t. +ile 7b/141, 24b/510

Tebdīl-i mekân: (Ar.) Mekan değişikliği.

t. 31b/669

Tecellī: (Ar.) Görünme, belirme.

t. 4b/67, 10b/208

Tedārik: (Ar.) Hazırlık, hazırlıklı olma.

t. +ler 8a/145

Tedbīr: (Ar.) Hazırlık, önlem.

t. 6b/120, 13b/269, 30b/650

Teķāzā: (Ar.) Zorlayarak isteme.

t. 27a/572

Tekbīr: (Ar.) İslam dininde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allāhu ekber" sözü.

t. 44b/935

Tekebbür: (Ar.) Kibirilenme, büyüklük.

t. 30a/639

Tekrār: (Ar.) Bir olayın, urumun birden fazla kez meydana gelmesi.

t. 19b/406, 40b/862

Tekrīr: (Ar.) Tekrar etme.

t. 9a/165, 30b/650

Ten: (Fars.) Cilt, insan vücudunun dış yüzü.

t. 28b/605

t. +im 32b/695, 34b/738

Tenef: (Eski Türk.) Kurulmuş çadır eteği.

t. +ler 20b/427

Ter: (Fars.) Taze.

t. +dür 18b/377

Terk: (Ar.) Bırakma.

t. 23a/476, 34b/742

Tesellī: (Ar.) Avutma, avuntu.

t. 4b/97

t. +sin 42a/907

Teşvīş: (Ar.) İnsanın zihnini bulandıran şey.

t. +imi 29a/609

Tevbe: (Ar.) İşlediği bir hatadan, suç veya günahtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme.

t. 23b/495

Teveccüh: (Ar.) Bir tarafa doğru yönelme.

t. 10a/189

Tevfīk: (Ar.) Allah'ın yardımı, yardımcı.

t. 28a/592

Tevrāt: (ö.a.) Hz. Musa'ya indirilen kutsal kitap.

t. 10a/194, 11b/230, 15b/316, 41a/883, 42a/903

t. +da 9a/170, 10b/208, 11b/231, 25a/523, 29a/618

t. +daki 11b/230

t. +ı 10a/193

Tınmak-: (Eski Türk.) Söz söylemek.

ṭ. -(y)ub 30a/640, 30b/644

Ticāret: (Ar.) Kazanç elde etmek için yapılan mal ve ürün alım satımı.

t. 7a/125, 14a/280, 41b/892

t. +de 41b/891

t. +den 8a/153

t. +e 11b/225, 17a/345, 20b/423

Tīz: (Fars.) Hemen, çabuk.

t. 6a/106, 7b/139, 19b/403, 21b/451(2), 22a/459, 23a/484, 24b/509, 25a/524, 29b/625, 30b/651, 31a/657

Tīzrek: (Fars.) Hemen.

t. 12b/250

Ṭoğ-: (Eski Türk.) Doğmak.

ṭ. -ıcağız 1b/5

ṭ. -ısar 16a/322

ṭ. -muş 41a/883

ṭ. -sa 1b/4, 2a/9

ṭ. -uncaya 21b/452

Ṭoğrı: (Eski Türk.) Doğru, aynı doğrultuda devam eden.

ṭ. 15a/307, 19a/394, 23b/487, 23b/490, 24a/498

Ṭoğun-: (Eski Türk.) Dokunmak.

ṭ. +a 27a/573

Ṭol-: (Eski Türk.) Dolu hale gelmek.

ṭ. -a 29a/610, 41b/899

ṭ. -ardı 20a/410

ṭ. -dı 4b/72, 29b/630

ṭ. -ısar 41a/885

ṭ. -muş 15b/312, 41a/879

Ṭolu: (Eski Türk.) Boş yeri bulunmayan.

ṭ. 32a/677

Ṭolunsa: (Eski Türk.) Bir şeyin etrafında dönmek.

ṭ. 1b/7

Ṭon: (Eski Türk.) Elbise, pantolon.

ṭ. 12a/237, 12b/244, 35a/743

ṭ. +lar 36b/780

Ṭonan-: (Eski Türk.) Toplanmak.

ṭ. -dı 20b/427

Ṭopraq: (Eski Türk.) Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı.

ṭ. +a 17b/357

Ṭoyla-: (Eski Türk.) Ziyafet vermek,	ṭ. -ar 39b/849
doyurmak, doldurmak.	ṭ. -arsa 45a/941
ṭ. -dı 2b/25, 31a/657	ṭ. -dı 40a/861
ṭ. -ndı 36a/771	ṭ. -dılar 20a/418
ṭ. -yasın 19b/408	ṭ. -mıṣ 17b/356
Tuḥfe: (Ar.) Eṣi benzeri olmayan,	ṭ. -ub 32a/678
görülmemiş.	Ṭutuṣ-: (Eski Türk.) Yanmaya başlamak.
t. 34a/730	ṭ. -dı 15a/305
Ṭur-: (Eski Türk.) Hareketsiz kalmak.	U
ṭ. -dı 6a/109, 13a/262, 19b/403, 36a/781	U: (Bağ.) Ve bağlacı.
t. -dıḡı 18a/373	u. 1b/3, 2a/14(2), 2a/15, 3b/45, 6b/110,
ṭ. -ı 12b/243, 13a/254, 19b/405	8a/153, 8b/157, 9a/173, 9b/176, 9b/181,
ṭ. -maz 32b/697, 38a/813	9b/186(2), 10a/195, 10b/199(2), 12b/244,
ṭ. -mıṣ 33b/720	13a/258, 15a/300, 15b/319(2), 16a/329,
ṭ. -sa 4b/69	16b/333, 17b/359, 17b/362, 17b/363,
ṭ. -sun 36a/772	18b/380, 19a/389, 19a/391, 20a/410,
ṭ. -ub 19b/406, 22b/471, 39b/855, 41b/895	20a/411, 20a/416, 20a/418, 21a/433,
ṭ. -ur 18a/373, 43b/929	22a/455, 22a/460, 23a/479, 23b/495,
Ṭut-: (Eski Türk.) Elde bulundurmak,	24a/505, 24b/510, 24b/513, 25b/541,
oyalamak, gerçekleştirmek.	26a/550, 26b/555, 26b/556, 27b/575,
ṭ. 13b/275, 30b/651	28b/599, 29b/626, 30a/636, 31b/670,
ṭ. -a 21b/445	32b/688, 32b/694, 32b/695, 33a/707,
	34b/732, 34b/738, 35b/759, 36a/771,
	36b/778, 36b/779, 36b/780, 37a/790,
	37a/794, 39a/842, 40a/866(2), 40b/875,

41a/879, 41a/888, 41b/893, 41b/897,	u. +larına 37a/788
41b/899, 42a/902, 42a/909, 44b/938,	u. +larını 30a/637, 30b/651, 35b/754,
45a/941(2), 45b/951(3), 46a/955	36a/767
Uç: (Eski Türk.) Bir şeyin baş veya son	u. +muz 14b/295
noktası.	u. +sı 21a/437, 33a/703
u. +ı 4a/62	‘Ulûfe: (Ar.) Üç ayda bir verilen maaş.
Uçmak: (Eski Türk.) Cennet.	‘u. 7a/126, 7a/128
u. 15b/319	‘u. +sin 8b/154, 26b/563, 27a/564
Uğra-: (Eski Türk.) bir yere kısa bir süre	Ur-: (Eski Türk.) Vurmak, hızla çarpmak.
kalmak üzere gitmek veya yanından	u. -dılar 35b/756
geçmek.	u. -ub 12a/236
u. -sa 18b/382, 37b/806	u. -ur 2a/9, 18b/376
Ulaştır-: (Eski Türk.) Ulaşmasını sağlamak.	u. -urlar 32b/698
u. 5a/78	Um-: (Eski Türk.) Ümit etmek, bulmak.
Ulı - Ulu: (Eski Türk.) Büyük, yüce.	u. -a 39b/853
u. 3b/50, 10b/204, 20b/427, 29a/612,	u. -ar 29b/622
36a/768	u. -aram 9a/175
u. +dur 15a/303, 18a/371, 42a/901	u. -aridüm 4a/56
u. +lar 11b/222, 18a/366, 22a/464, 32b/689,	u. -arlar 26b/562
32b/696, 33a/702	Unut-: (Eski Türk.) Aklında kalmamak,
u. +ları 4b/70, 20b/429, 22a/456	hatırından çıkmak.
u. +larıdur 11b/229	u. -dı 18b/375
u. +ların 31b/673	

u. -ma 46a/959	Uyku - Uyhu: (Eski Türk.) Organizmanın,
u. -muşdur 27a/570	dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere
Uslı: (Eski Türk.) Söz dinleyen, edepli.	vücuttan ve dış dünyadan gelen uyarıları
u. +dur 31a/662	fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi
Uy-: (Eski Türk.) Uyuşmak, uygun olmak.	durumu.
u. -anlar 12a/233	u. 23a/485, 27b/578
u. -duñ 44b/938	u. +yı 23a/476
u. -uñ 43b/925	Uyu-: (Eski Türk.) Uyku durumunda olmak.
Uyan: (Eski Türk.) Dizgin.	u. -r 23b/489
u. +ı 12b/247	u. -rdı 38a/810
Uyan-: (Eski Türk.) Uyku durumunda	u. -rken 23b/490
çıkma.	u. -lardı 24a/505
u. -dı 8b/163, 20b/427	‘Uzlet: (Ar.) Bir köşeye çekilip toplumdan,
u. -madı 23b/489	insanlardan uzak, yalnız başına yaşama.
u. -ub 25b/533, 41b/894	‘u. 17a/348, 38a/812
Uyanık: (Eski Türk.) Uykudan uyanmış	Ü
olan.	Ü: (Bağ.) Ve bağlacı.
u. 24a/507	ü. 2a/11, 2a/12, 2a/14, 2a/15, 2a/16, 7a/121,
Uyar-: (Eski Türk.) İkaz etmek.	8b/155, 8b/163, 10a/197, 10b/209, 12b/246,
u. -dı 14a/284	12b/247, 13a/264, 13b/266, 14b/296,
u. -ı 12b/243	18b/382, 21b/445, 24b/517, 28a/597(2),
	29a/614, 29a/618, 31a/655, 31a/662,
	32b/694, 33a/704, 33a/705, 36a/770,
	36b/778, 36b/779, 36b/781, 36b/785,

37b/806, 38a/81, 39b/848, 41b/890, 45a/942,	Ümmü Gülşüm: (k.a.) Hz. Muhammed'in kızı.
Üç: (Eski Türk.) 3.	ü. 37b/800, 37b/801
ü. 4b/72, 22a/455, 25a/520, 25a/521, 26a/548, 36b/783, 37b/806, 38a/815	Üstüne: (Eski Türk.) Üzerine.
ü. +er 34a/730	ü. 12a/236, 37b/798, 45b/950
ü. +ünci 12a/242, 14a/282	Üzre: (Eski Türk.) Üstüne, üstünde, üzerinde.
Üç yüz: (s.a.) 300.	ü. 17a/344, 36b/776, 36b/780, 44b/940
ü. 36b/783	V
Ümīt: (Fars.) Arzu edilen.	Vaḥīd: (Ar.) Eşi ve benzeri olmayan, Hz. Muhammed.
ü. +im 5a/80, 22b/472	v. 6b/112
Ümmet: (Ar.) Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk.	Vaḥş: (Ar.) İnsandan kaçan, yabani.
ü. 41b/899, 45a/941	v. 2a/14
ü. +i 41a/885, 45a/942	Vaḥy: (Ar.) Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygambere bildirilmesi ve bu yolla gelen ilahi haber.
ü. +in 39b/851	v. 41a/886, 41b/891
ü. +inden 16b/332, 19b/408, 23b/493	Vakit: (Ar.) Zaman.
ü. +ini 29a/619	v. 13b/274, 45b/947
ü. +lerinüñ 40b/870	v. +i 6b/118, 7a/125, 10b/202, 29a/614, 41b/900
ü. +üni 23b/492	v. +in 16b/339
Ümmī: (Ar.) Okuma yazma bilmeyen.	
ü. +(y)em 39b/845	

Vālih: (Ar.) Şaşkın.

v. 18b/380

Va'llāh: (Ar.) Allah'a yemin olsun!

v. 22b/472

Var: (Eski Türk.) 1. Düşüncede bulunan, mevcut olan, mevcut bulunmak.

v. 1b/2, 1b/5, 2a/15, 2a/17, 4a/54, 6a/101, 6b/114, 8a/146, 8a/150, 10a/191, 11b/224, 15a/299, 15b/311, 19a/393, 19a/396, 20a/419, 21a/437, 29a/616, 31b/665, 34a/729, 36a/765(2), 36b/777, 37a/790, 41a/879, 43b/927

v. +dı 13a/255, 17b/355, 18a/374, 19b/406, 39b/856, 41b/895, 42a/924

v. +dılar 24b/510

v. +dırır 10a/191, 10a/194

v. +dur 7b/136, 33a/705, 34b/737

v. +ısa 39b/847

v. +larını 18a/384

v. +ma 27a/568

v. +maz 8a/149

2. Ulaşmak, gitmek.

v. 33b/715, 35b/164, 39b/847

v. -a 22b/475

v. -acağını 25b/537

v. -alum 7a/122, 17b/361, 20b/428

v. -alar 20b/430

v. -am 7a/129

v. -asın 5b/91, 27a/572, 29b/625

v. -asız 10a/188

v. -ayın 27a/565

v. -ayım 27a/571, 30b/652, 34b/735

v. -ılcak 40b/869

v. -ın 2b/509, 24b/517, 30a/637

v. -ınca 12a/241

v. -mışam 40b/869

v. -sun 13b/267, 26b/558

v. -ub 6b/119, 12b/248, 12b/249, 13a/256, 17a/349, 17b/361, 19b/403, 20a/418, 22a/459, 22b/466, 24b/519, 25a/528, 34b/734, 38a/819, 45a/943

v. -uban 15b/309, 26a/549

v. -urdu 39a/837

Varğa: (k.a.) Hz. Hatice'nin amcasının oğlu.

v. 41a/879, 41a/882

Vaşf: (Ar.) Hal, sıfat, nitelik.	v. 5a/85
v. 11a/212, 13b/266, 14b/288	Velikin: (Fars.) Ama, lakin.
v. +ı 15b/312	v. 6b/116, 6b/119, 8a/149, 8b/155, 15a/302, 15a/304, 17a/347
Vaşıl: (Ar.) Ulaşmak, erişmek.	Veşayyet: (Ar.) Vasi olma, vasilik.
v. 3b/52, 9a/166, 40b/874	v. 5b/90
Vatān: (Ar.) Bir kimsenin doğup büyüdüğü ve yaşadığı yer.	Vezir: (Ar.) Vezirlik rütbesine sahip olan.
v. +da 6a/109	v. 45a/946
Vay: (Ünl.) Kızgınlık, şaşkınlık, sevgi, acıma gibi durumlarda anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır.	v. +i 42a/905
v. 3a/41, 32a/687	Vir-: (Eski Türk.) İletmek, eriştirmek.
Ve: (Bağ.) İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar.	v. 3b/46, 5a/78, 5a/81, 6b/111, 9b/182, 12a/240, 13b/259, 16b/334, 20a/412, 23a/480, 26a/551, 27a/571, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/956
v. 6b/118, 19b/402, 19b/403, 34a/723, 36b/785, 37b/807, 39b/853	v. -di 2a/18, 4a/61, 14a/284, 17b/359, 17b/363, 22b/474, 25b/541, 35a/748, 40a/859
Vech: (Ar.) Yol, yöntem.	v. -digim 28a/587
v. +ile 14b/294, 35b/761, 35b/762	v. -diler 5b/89, 25a/526, 25a/529, 31b/670
Velī: (Ar.) Allah’a yakınlık kurmuş olan seçkin kul.	v. -diñüz 32a/687
v. 10a/198, 34b/742	v. -düm 32b/690
v. +ler 39b/853	v. -e 3a/36, 4b/71, 26b/563, 29a/620
Velī: (Fars.) Ama, lakin.	

v. -em 27b/586, 43b/928
v. -en 2a/10
v. -ensin 16a/328
v. -esin 8b/154, 23a/476, 27a/572
v. -esiñiz 34a/725
v. -esiz 30a/638, 31a/660
v. -eyim 5a/82, 31b/667
v. -ildi 37b/802
v. -ilmiş 40a/858
v. -iserdür 5b/96
v. -me 27a/568, 43b/928, 45a/945
v. -megi 12b/249
v. -mesün 28a/589
v. -mezem 32b/693
v. -miş 16a/325, 40a/857
v. -mişdi 13b/267
v. -mişdür 42b/915
v. -mişem 40a/866
v. -mişler 6a/103
v. -se 7a/131
v. -sün 33b/716
v. -üb 13a/256, 24a/504, 31a/655

v. -ür 35a/752
v. -ürse 28b/601
v. -ürsin 34b/736
v. -ürüz 33b/717
Vuşlat: (Ar.) Kavuşma.
v. 38a/812
Vü: (Bağ.) Ve bağlacı.
v. 1b/6, 2a/15, 5a/84, 5b/98, 10b/199,
11a/217, 12b/247, 15b/315, 19b/404(2),
22b/466, 24b/514, 26a/542, 26b/563,
31b/673, 39a/842, 42a/907, 45a/946,
Vücüt: (Ar.) Beden.
v. +a 10b/200, 10b/202
Y
Ya: (Ünl.) 1. Tasdik bildirir, peki.
y. 7a/122
2. Diğer bir ihtimali bildirir.
y. 17a/345
3. Şaşkınlık ve hayret bildirir.
y. 25b/536
Yâ: (Ünl.) 1. Ey.
y. 2b/26, 3a/41, 3b/44, 3b/47(2), 3b/48(2),
3b/53, 4a/60, 6b/112(2), 6b/113(2),

9b/183(2), 9b/184(2), 10a/187, 11a/214,	y. 12a/237
11b/227, 13a/260(2), 13a/261(2), 14b/289,	y. +1 14b/288
15a/299, 15a/307, 16b/335(2), 16b/336(2),	Yāḥud: (Fars.) Veya.
19b/407, 20a/413(2), 20a/414(2),	y. 33a/700
23a/481(2), 23a/482(2), 23b/492, 23b/496,	Yağ-: (Eski Türk.) Yanmasını sağlamak.
25a/522, 25a/530, 25b/536, 26a/552(2),	y. -amadılar 21a/436
26b/553(2), 27b/580, 27b/582, 29b/628(2),	y. -ılam 28a/588
29b/629(2), 33a/709(2), 33b/710(2),	y. -ub 21a/432
37a/796(2), 37a/797(2), 38b/823, 39a/840,	Yağın: (Eski Türk.) Arada az mesafe
39b/851, 40a/858, 40a/859, 40a/864,	bulunan.
40b/877(2), 40b/878(2), 42a/911(2),	y. 17a/345, 21b/442, 22a/455
42b/912(2), 44a/931, 44a/932, 44b/936,	Yağın: (Ar.) Bir şeyi şüphesiz olarak tam ve
44b/938, 45a/945, 45b/949, 46a/957(2),	doğru şekilde bilme, kesin bilgi.
46a/961	y. 16a/322, 32a/685
2. Soru anlamı taşıyan cümlelerde ihtimal	Yāḥūt: (Ar.) Değerli bir süs taşı.
bildirir.	y. 36b/778
y. 25a/527, 36a/765, 44b/938	Yāḥūt-ı aḥmer: (Ar.) Kırmızı yakut.
Yābān: (Fars.) Issız yer.	y. 18b/378
y. +a 9b/176	Yalān: (Eski Türk.) Asılsız, uydurma,
Yād: (Fars.) Hatır, anma, hatırlama.	gerçek olmama.
y. 3a/33	y. 33a/701, 43b/926
Yādigār: (Fars.) Bir olaydan veya kimseden	Yalāncı: (Eski Türk.) Yalan söylemeyi huy
kalan şey, hatıra.	edinmiş kimse.
y. 46a/958	
Yağlık: (Eski Türk.) Büyük mendil.	

y. 32b/697

Yalvar-: (Eski Türk.) Birinden bir şey isterken yumuşak ve acındırıcı bir tavır takınmak.

y. -alum 7a/122

Yan-: (Eski Türk.) Tutuşmak, alev almak.

y. -a 41a/885

y. -ar 27b/583

y. -dı 14b/293

y. -maz 38a/809

y. -ub 28a/588

y. -uban 15a/305

Yan: (Eski Türk.) Bir kısma göre sağ veya solda kalan taraf.

y. +ımdan 28b/607

y. +ıñ 12a/240

y. +ına 36b/781

y. +ımdan 4b/68, 4b/69

Yaña: (Eski Türk.) Tarafa, yöne.

y. 17a/350, 18a/372, 25a/530, 27b/576

Yañak: (Eski Türk.) Yüzün kulak, göz, şakak, burun ve çene arasında kalan iki yan tarafından her biri.

y. +ı 18b/377

Yañıl-: (Eski Türk.) Aldanmak, hata yapmak.

y. -ur 22b/470

Ya' nī: (Ar.) Anlatılmak istenen şu anlamına gelen söz.

y. 23a/485, 23b/496, 26b/563, 27b/586, 37a/792

Yapış-: (Eski Türk.) Ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak.

y. -ub 23a/486

Yār: (Fars.) Sevgili, dost.

y. 4a/54, 6b/115(2), 8a/144, 8a/146, 8a/150, 19a/393, 20b/430, 22a/457, 25a/521, 25a/524, 25b/531, 27b/577, 32a/682, 33b/715, 34a/723, 34b/739, 36a/774(2), 36b/779, 37b/800, 42a/906

y. +ı 45a/946

y. +ıdur 2b/23

y. +uñ 39a/834

Yarağ: (Eski Türk.) Hazırlık, malzeme.

y. 12b/251

Yarar: (Eski Türk.) Faydalı.

y. 7a/127, 36b/784

Yaraş-: (Eski Türk.) Uymak, uygun olmak.	Yarlığa-: (Eski Türk.) Birinin suçunu başışlamak.
y. -maz 9a/174	
y. -ur 9a/174	y. 3a/39
Yaraşık: (Eski Türk.) Yakışır, uygun.	y. -mazsañ 3a/40
y. 38b/827	y. -ğıl 46a/961
Yarat-: (Eski Türk.) Yoktan var etmek.	Yaşdıq: (Eski Türk.) Baş altına koymak veya dayanmak için kullanılan, içi pamuk, yün, ot, kuş tüyü vb. ile doldurulmuş, torba şeklinde, dört köşe, uzun veya yuvarlak küçük minder.
y. -dı 2a/19	y. 36b/779
y. -ıbdur 10b/199, 42a/902	Yaş: (Eski Türk.) 1. Doğumdan itibaren her geçen yıl üzerinden ölçülen ömür süresi.
y. -ılmış 10a/197	y. +ı 37b/803
y. -mış 18b/381	y. +ım 38b/832
Yarım: (Eski Türk.) Bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri.	y. +ına 3b/51
y. 22b/470	2. Göz yaşı.
Yarın: (Eski Türk.) İçinde bulunan günden sonra gelen gün, gelecek zaman.	y. 13b/274, 24a/502
y. 6a/104, 19b/408, 40b/869, 40b/871	y. +ı 17a/344, 27b/583, 38a/813, 38b/824
Yār-ı vefā: (Fars.) Vefa gösteren sevgili.	y. +ıla 4b/73, 17a/342, 29b/630
y. +(y)a 11a/217	y. +ın 7b/133
Yār-ı vefā-dar: (Fars.) Vefalı sevgili.	y. +ımı 18b/386
y. 7a/123, 38b/830, 42a/906	
Yarıl-: (Eski Türk.) Ortadan ayrılmak.	
y. -ub 45b/951	

Yat-: (Eski Türk.) Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek.	y. -dıranı 46a/961
y. -dı 32a/680(2)	y. -ılalar 7a/126
y. -dılar 14a/282	y. -ıldı 11b/228
Yatır-: (Eski Türk.) Birini veya bir şeyi uyuması için yatağa götürmek.	y. -ılmışdı 10a/195
y. -dılar 32a/679	y. -ılmışdur 9a/170
Yatlu: (Eski Türk.) Kötü.	y. -mağičün 32b/691
y. 13a/257	y. -mak 15b/315
Yavı: (Eski Türk.) Gizlenmiş, saklanmış.	y. -sunlar 25a/528
y. 11a/218	y. -ub 9a/165, 42a/903
Yay-: (Eski Türk.) Bir şeyi açıp sermek.	Ye-, Yi-: (Eski Türk.) Ağızda çiğneyerek yutmak.
y. -dılar 36a/775	y. -di 11a/217
Yayıl-: (Eski Türk.) Etrafa serilmek.	y. -diler 25a/525
y. -dı 28b/599	y. -dürdi 6a/106
Yaz-: (Orta Türk.) Bir işaret veya harflerle bir yere geçirmek.	y. -mese 23b/494
y. -an 46a/960	y. -mez 27a/566, 38a/814, 38b/820
y. -anı 46a/961	y. -mezdi 4b/69
y. -arlarısıa 19a/391	y. -nildi 19b/404
y. -dı 8b/164, 22a/459, 22a/463, 25a/529, 33b/712	y. -nilüb 8a/143, 28b/599
y. -dım 46a/958	y. -nmedi 13b/265
	y. -r 38a/815
	y. -sün 12a/241

y. -(y)e 22a/454	y. +lere 13a/254, 19b/406
y. -(y)ene 7b/142	Yerindir-: (Eski Türk.) Gücendirmek, üzmek.
y. -(y)esiz 17b/360	y. -mem 4b/66
y. -(y)üb 21a/431, 21a/433, 36a/771	Yerine: (Eski Türk.) Bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere.
y. -(y)üben 31b/675	y. 12a/237
Yed-: (Eski Türk.) Kılavuzluk yapmak.	Yeryüzü: (Eski Türk.) Üzerinde yaşanan yer küresi.
y. -enler 7a/126	y. +ne 8b/161
Yedi: (s.a) 7.	Yet-, Yit-: (Eski Türk.) Yetiyecek miktarda olmak.
y. 3b/51, 34a/729	y. -ürdiler 35b/757
Yedici: (Eski Türk.) Kılavuz, hayvan güden kişi.	y. -ecek 7a/131
y. 8a/151	y. -er 33a/705
Yer - Yir: (Eski Türk.) Yer, zemin, dünya, yüzey.	y. -ürelim 28b/601
y. 2a/15, 21b/453, 22a/455	Yetim: (Ar.) Babası ölmüş çocuk.
y. +de 41b/896	y. 3b/50, 4a/58(2), 4b/65, 5a/76
y. +e 4a/62, 18a/364, 22a/457, 23a/486, 25b/537, 35b/759, 37b/808, 44b/940	y. +dür 5b/94
y. +i 1b/2	y. +iken 23b/491
y. +iñ 18a/373, 32a/682	Yetmiş: (s.a.) 70.
y. +inde 18a/373	y. 23b/493
y. +inden 13a/262, 17b/353	Yevm: (Ar.) Gün.

y. 15b/314

Yevmü'l-kıyâmet: (Ar.) Kıyamet günü.

y. 39b/852

Yevm-i maḥşer: (Ar.) Maḥşer günü.

y. 2a/12

Yıl: (Eski Türk.) Sene.

y. 7a/124, 17a/343, 23b/493

y. +a 17a/342

y. +da 11b/225

y. +dan 17a/344, 18b/386

Yıldız: (Eski Türk.) Işıklı ve sabit bir nokta
hâlinde görülen gök cisimlerinden her biri.

y. 35b/759

Yigit: (Eski Türk.) Gözü pek, yürekli.

y. 6b/118, 8a/150, 18a/369

Yigitlik: (Eski Türk.) Yürekli olmak.

y. +likde 38b/827

Yigid-ber: (Eski Türk., Fars.) Yürekli.

y. 21b/453

Yine: (Eski Türk.) Tekrar, bir daha.

y. 7b/135, 11a/219, 16b/341, 17a/342,
18b/383, 19b/406, 20a/415, 24a/498(2),
27a/569(2), 27b/585, 32a/684, 46a/953

Yoğ: (Eski Türk.) Mevcut bulunmayan.

y. 2a/15

y. +ısa 33a/704

y. +iken 2a/17

Yoḥsa: (Eski Türk.) Acaba.

y. 30a/632

Yok: (Eski Türk.) Mevcut bulunmayan.

y. 6b/119(2), 7a/121, 7b/34, 8b/155,
20b/420, 37a/792

y. +dur 3b/43, 5a/80, 11a/211, 18a/368,
22b/469, 32b/694, 38b/833, 44b/939(2)

y. +sa 33a/703, 33a/705

Yol: (Eski Türk.) Bir yere varmak amacıyla
üzerinden gidilen yer.

y. 7a/130, 25b/537, 29a/612

y. +a 12a/240, 12b/251, 13a/256, 14a/276,
14a/279, 15b/309, 20a/415, 22b/471,
22b/475, 23b/487, 23b/490, 37b/806

y. +da 23a/478

y. +dan 23a/486, 23b/489, 25b/537

y. +ı 22b/470(2), 26a/548	Yön: (Eski Türk.) Taraf.
y. +ına 5a/82, 22b/474, 23b/488, 24a/498, 33a/701, 34b/734, 40a/866	y. +ünü 17b/356
y. +ını 18b/385	Yu-: (Eski Türk.) Yıkamak.
y. +larda 16a/324	y. -(y)ub 6a/99
y. +ları 28a/593	Yular: (Eski Türk.) Hayvanı çekmek veya bağlamak için başına takılan ipten dizgin.
y. +uña 4a/55, 28b/605, 30b/645, 32b/695, 34b/738	y. +ına 23a/486
y. +unca 7a/128	Yük: (Eski Türk.) Bir insan veya taşıtın taşıdığı şeylerin bütünü.
y. +undan 22b/473	y. +i 17b/360
Yoldaş: (Eski Türk.) Dost, yol arkadaşı.	y. +lerini 18a/364, 25b/533
y. 3a/37	y. +ün 13b/271
Yor-: (Eski Türk.) Yorumlamak.	Yükle-: (Eski Türk.) Taşıma işini yapacak taşıta yerleştirmek.
y. -dı 29a/609	y. -dirler 25b/533
Yordur-: (Eski Türk.) Yorumlatmak.	y. -düb 13b/271
y. -muşam 28b/606	Yüri-: (Eski Türk.) Adım atarak ilerlemek.
Yorğan: (Eski Türk.) Yatarken örtülen, içi pamuk, yün ile doldurularak dikilmiş örtü.	y. 22b/475, 33b/715, 39a/841
y. 36b/779	y. -di 14b/291, 35a/745
Yorul-: (Eski Türk.) Yorgun duruma gelmek.	y. -diler 22a/454
y. -masun 26b/558	y. -(y)üb 18a/366
	Yüz: (Eski Türk.) 1. Surat, çehre.

y. 27a/574	Za ^c ferānī: (Ar.) Safran sarısı renkte olan.
y. +e 8a/143	z. 32a/682
y. +i 2b/21, 4a/60, 7a/129, 9b/185, 10a/197, 11a/215, 18b/377, 19b/401, 24a/506, 24a/508, 28b/603, 30a/633, 37b/804, 38b/829	Žāhir: (Ar.) Meydanda olan, görünen, açık, kesin. ž. 17a/352, 27a/570, 39a/836
y. +in 10b/207, 13a/254, 17b/357, 18a/370, 18b/384, 19b/406	ž. +e 44b/936 Ža ^c īfe: (Ar.) Güçsüz, kuvvetsiz.
y. +ine 18b/384, 32b/698	ž. +(y)i 27b/582
y. +ini 16b/338, 17a/348, 18b/375	Zamān: (Ar.) Vakit.
y. +ler 5a/82, 17b/361	z. 19b/400, 25a/529, 26b/562, 28b/598, 29a/610, 32b/692, 35b/761, 40a/863, 41b/898, 43b/925, 44a/934
y. +ümi 3b/53, 30b/652	z. +a 9a/168, 16a/330
y. +ün 5a/84, 8a/148, 15a/308, 39b/851	z. +da 16a/320, 21a/440, 32a/683, 41b/891
y. +üñe 3b/53, 27b/578	z. +ı 21a/441
2. (s.a) 100.	z. +um 19a/387
y. 24b/515, 36a/774, 36b/783(2), 43b/928(2)	Zār: (Fars.) Ağlama, inleme.
Yüz biñ: (s.a.) 100.000.	z. 38b/830
y. 24b/515	z. +ım 19a/391
y. +de 3a/40	Zāri: (Fars.) Ağlama, inleme.
Z	z. 4a/59, 4b/74
Žabt: (Ar.) Yönetimi altına alma.	Zāt: (Ar.) Öz varlık, kişinin kendisi.
ž. 11b/225	

z. +ı 10a/195

Zebān: (Fars.) Dil.

z. +ı 10b/209

z. +um 8a/149

Zehr: (Ar.) Izdırap.

z. +iñ 40b/873

Zemīn: (Fars.) Yeryüzü.

z. 45a/942

Zer: (Fars.) Altın.

z. 7a/121, 8b/155, 32b/694, 33a/704,
33a/705, 36b/781

z. +den 12b/247, 36b/785

z. +le 12b/246

Zerrece: (Ar.) Çok küçük parçacık.

z. 3b/43, 19b/398

Zerrīn: (Fars.) Altından yapılmış.

z. 14b/289, 36b/778, 36b/779

Zeyd: (k.a.) Hz. Muhammed'in azat edilmiş
kölesi ve evlatlığı.

z. +ile 43a/920

Zeyn: (Ar.) Süs, süslemek.

z. 35b/758

Zeyneb: (k.a.) Hz. Muhammed'in kızı.

z. 37b/800

Zikir - Zikr: (Ar.) Allah'ın isimlerini
söyleyerek yapılan ibadet.

z. 38a/813

z. +ile 38a/810

Zinhār: (Fars.) Asla, aman.

z. 27a/568, 27a/572

Zirā - Zire: (Fars.) Çünkü, bundan dolayı.

z. 13b/272, 16b/340, 21a/440, 27a/570,
32b/693, 33a/702, 37b/808, 41a/883,
45a/944

Zī-sa'ādet: (Ar.) Mutluluk.

z. 6a/102, 6a/103

Ziyāfet: (Ar.) Yedirip içirme, şölen.

z. 19b/398

Ziyāret: (Ar.) Bir kimseyi veya bir yeri
görmeye gitmek.

z. 4b/71

Zübeyr: (k.a.) Hz. Muhammed'in halasının
oğlu ve cennetle müjdelenen on sahabeden
biridir.

z. 43a/920

Zülāl: (Ar.) İçilmesi güzel, tatlı su.

z. 29a/614

z. 1b/6

Zulmet: (Ar.) Karanlık.

Zuhūr: (Ar.) Açığa çıkma, görünme.

z. 1b/7, 2a/12

SONUÇ

Türklerin İslâm medeniyeti ile tanışmaları sonucunda ortaya çıkan ve edebiyatımızda çeşitli örneklerine rastlanan eserlerin başında Hz. Muhammed ve onun hayatını kaleme alan eserler gelmektedir. Neredeyse hayatının her yönüyle eserlerde sıklıkla anılan Hz. Muhammed gerek İslâm medeniyeti gerekse özel olarak Eski Türk Edebiyatı için önemli bir şahsiyettir. Genelden özele doğru inildiğinde Hz. Muhammed ve onunla örnek bir evliliğe sahip olan Hz. Hatice de eserlerde sıklıkla işlenmiştir. Yaşamları, evlilikleri ve kişilikleri şairler tarafından okuruna örnek olmak ve yol göstermek amacıyla kaleme alınmıştır. Örnek bir evliliği okura sunmak haricinde şairler Hz. Muhammed'i anmak, onun şefaatine ulaşmak ve bu vesile ile kendi adlarını yaşatmayı da amaçlamışlardır.

Çalışmaya konu olan ve Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin evliliği etrafında şekillenen bu eserin toplam 13 adet nüshası olduğu tespit edilmiştir. Bu 13 adet nüshanın beş tanesi Ankara Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunmaktadır. Bu beş nüshadan ilki MK₁ olarak adlandırılan 06 Mil Yz A 4789 yer numaralı nüshadır. Desenli kâğıt kaplı mukavva bir ciltle kaplı olan nüsha suyolu filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Nüshanın müellifi belli olmamakla birlikte müstensihi Üsküdârî İsmail Nakşibendi'dir. Eserin istinsah tarihi 1767 yılını göstermektedir.

MK₂ olarak adlandırılan ikinci nüsha, 06 Mil Yz A 3817 yer numarasındadır. Siyah deri bir cildi bulunan nüsha MK₂ gibi suyolu filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Nüshanın müellifine dair herhangi bir bilgi yoktur. Nüshadaki bilgilere göre istinsah tarihi 1778 ve müstensihi Seyyid Hafız'dır. Bu nüsha Mevlid adıyla Ahmedî'ye ait olduğu düşünülen eserin 96a ve 182a varakları arasında bulunmaktadır.

MK₃ nüshası 06 Mil Yz A 1174 yer numarasındadır. Cildi bulunmayan nüshada yer yer dağılmalar ve saydamlaşmalar vardır. Diğer iki nüsha gibi bu nüsha da suyolu filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Müellifi belli olmayan nüshanın istinsah tarihi 1845 ve müstensihi İbrahim Edhem'dir. Diğer nüshalarda belli aralıklarla tekrar eden nakarat beyitleri bu nüshada bulunmamaktadır.

06 Mil Yz A 8670 yer numarasında bulunan MK₄ nüshası miklebli ebrun kaplı mukavva bir cilde sahiptir. Kedi filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Nüshanın müellifi, müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir.

Milli Kütüphane’de bulunan son nüsha olan MK₅ nüshası 06 Mil Yz A 4858 yer numarasındadır. Eserin cildi ebru kâğıt kaplı ince kartondandır. Harf filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmış olan nüshanın istinsah tarihi 1911 olmakla birlikte müellif ve müstensihine dair bir bilgi bulunmamaktadır. MK₅ nüshasında nakarat beyitleri oluşturan salavat beyitlerine yer verilmemiştir.

Atatürk Kitaplığı 778 arşiv numarasında kayıtlı olan AK₁ nüshası taş baskı şeklinde basılmıştır. Cildi ebru kaplı kalın mukavva kartondan olan nüshanın basım tarihi 1862’dir. Nüsha, İstanbul’da Aşir Efendi Litoğrafya Destgahı’nda basılmıştır. Nüshada eserin müellifine dair bilgi bulunmamaktadır.

Atatürk Kitaplığı’nda bulunan ve 849 arşiv numarasında kayıtlı olan bir diğer nüsha AK₂ nüshasıdır. Şemseli ve meşin bir cildi olan nüsha, su yolu filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Nüshanın müellifi, müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir.

M olarak adlandırılan bir diğer nüsha Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde 17066 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Sarı renkli karton bir cildi olan nüshanın istinsah tarihi 1888’dir. Nüshanın müellifi ve müstensihi bilinmemektedir.

K olarak adlandırılan nüsha, Konya Yazma Eserler Kütüphanesi’nde 40 Kon 2061 yer numarasındadır. Ebru kaplı mukavva ve sırtı düşmüş bir cildi vardır. Harekeli nesih ile yazılan nüshanın müellifi ve müstensihi bilinmemektedir. Nüshada nakarat kısımlarının ilk iki beyti bulunmamaktadır.

İAE nüshası, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü’nde 3CSR0000212-01 arşiv numarasında kayıtlıdır. Kırmızı deri bir cildi bulunan nüsha filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Nüshanın istinsah tarihi 1859 olmakla birlikte müellifi ve müstensihine dair bir bilgi yoktur. Nakarat beyitlerindeki ilk iki beyit bu nüshada bulunmamaktadır.

Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi’nde 6040 yer numarası ile kayıtlı olan B nüshasının cildi koyu kahverengi pandozit bez mukavvadır. Nüsha harekeli nesih ile yazılmış olup istinsah tarihi 1838’dir. Nüshanın müellifi ve müstensihi belli değildir.

Paris Bibliotheque Nationale Kütüphanesi'nde Supplement turc 1515 yer numarasında kayıtlı olan P nüshasının istinsah tarihi 1830'dur. Harekeli nesih ile yazılan nüshanın müellif ve müstensihine dair bir bilgi yoktur.

Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan AÜ nüshası taş baskıdır. Nüshada müellife dair bir bilgi yoktur. AÜ nüshası İstanbul'da Tabhane-i Amire Taş Desgahı'nda Mehmet Recai tarafından 1861 yılında basılmıştır.

Elde edilen bu 13 nüshadan bazıları hakkında daha önce yüksek lisans ve doktora tezi hazırlanıldığı görülmüştür. Eser ile ilgili ilk tez çalışması bir yüksek lisans tezi olup Emine Tursun tarafından hazırlanmıştır. 2010 yılında hazırlanan bu tez çalışmasında Tursun metin incelemesinin yanında dil özelliklerinin üzerinde durmuştur. Tursun'un çalışmasının ardından 2016 yılında Necdet Öztürk "Yazarı Belli Olmayan Hz. Hatice Manzumesi" başlığını verdiği bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Hazırlamış olduğu bu çalışmada Öztürk, tıpkı Emine Tursun gibi dil incelemesi yapmıştır. Tursun ve Öztürk'ün ardından 2016 yılında Rahim Erarslan da bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Tursun, Öztürk ve Erarslan'ın hazırladıkları tez çalışmasını ortak özelliği hepsinin Milli Kütüphane'de bulunan "06 Mil Yz A 8670" yer numaralı nüshayı kullanmış olmasıdır. Diğer bir tez çalışması 2018 yılında Zekiye Gizem Dereli tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Dereli, çalışmasında Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki "42 Kon 2061" yer numaralı nüshayı incelemiştir. 2017 yılında Bosna Gazi Hersek Kütüphanesi'nde bulunan nüsha ile ilgili Büşra Bulut da bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Nüshalar ile ilgili son tez çalışması 2022 yılında Selahattin Topbaş tarafından doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Topbaş, bahsi geçen ve daha önce çalışılan nüshaları karşılaştırarak bir tenkitli metin hazırlamıştır. Yapılan tez çalışmaları haricinde Abdulkadir Karahan da Paris Bibliotheque'da bulunan nüsha ile şahsi kütüphanesindeki bir nüshayı karşılaştırarak bir makale hazırlamıştır.

İncelenen nüshalar ve çalışmalar sonucunda şu ana kadar Gulâmî adlı bir şaire ait olduğu düşünülen metnin aslında bahsi geçen şaire ait olmadığı tespit edilmiştir. Metin tenkidi hazırlanırken esas olarak alınan MK₁ nüshasının Gulâmî'nin eserinden önce yazıldığı belirlenmiştir. Bu yüzden metnin müellifi belli olmamakla birlikte eser Gulâmî'ye de ait değildir.

“Akd-i Fahr-i Kâinât min Hadîceti’l-Kübra” adlı mesnevi, mesnevî nazım şekli ile kaleme alınmıştır. 961 beyitten oluşan bu eserin, mesnevîlerin düzenlenişi de göz önüne alındığında giriş, konunun işlendiği ana bölüm ve sonuç bölümlerinden oluştuğu görülür. Eserin giriş bölümünü oluşturan beyitlerde şair metne besmele ile başlar. Ardından âlemin yaratılışı, Allah, Hz. Muhammed ve dört halifeye övgü şeklinde eserine devam eder. Giriş bölümünün sonunda ise dua ve sebep-i telif kısımları yer almaktadır. Giriş bölümünün bitişi ile metinde olaylar kronolojik bir biçimde anlatılmaya başlanmaktadır. Hz. Muhammed’in yetim olması ve bunun ardından annesinin de vefat etmesi ana bölümün başlangıcıdır. Hz. Muhammed’in annesinin kaybı ve bunun üzerine önce dedesinin ardından amcası Ebu Talib’in yanında kalması, halası Atike’nin aracılığıyla Hz. Hatice’nin kervanına katılarak ticarete gitmesi, Hz. Hatice ile evlendirilmesi ve evliliklerinden sonra yaşanan olaylar metnin asıl olaylarının işlendiği bölümde yer almaktadır. Şair, ana konunun işlendiği kısmın sonuna yaklaşırken Hz. Muhammed’e peygamberliğin gelişinden ve peygamberliğin gelişi ile beraberinde yaşanan olaylardan bahsederek bu kısmı sonlandırır. Sonuç bölümünde şair eseri yazma sebebinden bahseder ve okurlarından dua beklediğini belirterek eserini sonuçlandırır.

Mesnevîlerde konuya derinlik katmak ya da okurda heyecan yaratmak amacıyla gerektiği yerde araya çeşitli nazım şekillerinde şiirler katıldığı bilinen bir özelliktir. Metinde de bu özellik uygulanmış; iki adet gazel ve bir adet kasideye yer verilmiştir. Gazellerde ve kaside de şairin kimliğini gösteren herhangi bir mahlasa yer verilmemiştir.

Metin boyunca üç tane farklı aruz vezni kullanılmıştır. Kullanılan bu üç farklı vezin, remel bahrinden “fâ’ilâtün/fâ’ilâtün/fâ’ilâtün/fâilün” ve fâ’ilâtün/fâ’ilâtün/fâilün” ile hezec bahrinden “mefâ’ilün/mefâ’ilün/fe’ülün” vezinleridir. Bu vezinlerin kullanıldığı beyitler dışında kullanılan kelimelerden dolayı veznin bozulduğu beyitler de bulunmaktadır. Vezin dışında ahengi sağlayan diğer unsurlar redif ve kafiyelerdir. Beyitlerde kimi zaman iç içe geçmiş kelimelerle veya yakın seslerle de kafiye kullanımına önem verilmiştir. Aynı şekilde ahengi sağlamak amacıyla rediflerden de sıkça faydalanılmıştır. Redif ve kafiye kullanımına önem verilmiş olsa bile kimi beyitlerde ne redif ne de kafiye kullanılmamıştır.

Konusu bakımından dinî mesnevîlere dahil edilebilecek metin yazılış amacı olarak topluma faydalı olmayı gaye edinmiştir. Faydalı olma amacı güttüğünden dolayı metinde sanatlı söyleyişlerden ziyade halk deyişleri, deyimler, ikilemeler ve kısa cümleler

kullanılarak anlatım olabildiğince sade tutulmuştur. Olayların gidişatına bağlı olarak sade anlatım yer yer kendisini sanatlı anlatıma bırakmıştır. Özellikle metinde geçen kişilerin tasvirlerinde bu sanatlı ifadelerle karşılaşmıştır.

Metinde kullanılan kelimelerin birçoğu Türkçedir. Bazı kısımlarda Arapça ve Farsça ibarelere rastlansa da bunlar okuyanın rahatlıkla anlayabileceği türdendir. Tamamen Arapça kelimelerden oluşan salavat beyitler bu kelimelerle en çok karşılaşılın beyitlerdir. Tamlama açısından bakıldığında en çok kullanılan tamlamalar Türkçe kelimelerle oluşturulanlardır. Bu tamlamalarda bazı beyitlerde veznin gereği olarak tamlayan ve tamlanan yer değiştirmiş, bazı beyitlerde ise tamlayan ve tamlananın arasına farklı kelimeler girmiştir. Bu özelliklerin yanında bazı beyitlerde tamlayan ve tamlanan ekinin düştüğü de görülmüştür.

Metnin geneli itibariyle şair, kısa cümleleri ve beyit içerisinde kendini tamamlayan cümleleri tercih etmiştir. Bu kısa ve basit yapıları olarak adlandırılabilir cümleler metnin okuyucusuna ve dinleyicisine eseri rahatlıkla anlatabilmek için kullanılmıştır. Bu tür cümlelerin dışında kimi beyitlere anlatımı sıradanlıktan kurtarmak amacıyla olumsuz cümle, soru ya da ünlem cümlelerinin de kullanıldığı görülmüştür. Bu tür cümlelere özellikle vurgu yapılması gereken yerlerde rastlanmıştır.

Metin okuyucusuna faydalı olmak amacı taşıdığından metinde edebî sanatlar kullanılsa da bunlar sınırlıdır. Metinde ana kahramanı Hz. Muhammed başta olmak üzere diğer kahramanların betimlenmesinde teşbih kullanılmıştır. Hz. Muhammed'in yüzünün güle, yanağının kırmızı yakuta, dişinin inciye benzetildiği beyitlerde teşbihin örnekleri bulunmaktadır. Kahramanların betimlenmesi dışında bazı beyitlerde olaylar ifade edilirken de teşbihe başvurulmuştur. Güneşi doğduğu anda dünyanın cennete, Hz. Muhammed'e peygamberliğin verildiği anda yüzündeki parlaklığın aya benzetilmesi bu kullanıma örnektir. Teşbihin dışında en sık kullanılan sanat nida sanatıdır. Birçok beyitte "ey, yâ" ünlemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Allah'a ya da kahramanlar tarafından övülen ve takdir edilen kişilere seslenildiğinde "ey" ünleminin kullanıldığı; Ebu Leheb ya da Ebu Cehil gibi kişilere seslenildiğinde ise "yâ" ünleminin kullanıldığı dikkati çeken bir özelliktir. Nida sanatını kullanımı ile okuyucunun dikkatini ve heyecanını diri tutmak amaçlanılmıştır. Hz. Muhammed'in Buhra'nın mekanına geldiğinde başının üzerinde bir beyaz bulutun olması yine Hz. Muhammed Medine'de minberde hutbe okurken direğin feryatlarla ikiye yarılmaya ve sonra eski haline dönmesi hem mübalağa hem de teşhis

sanatına örnek oluşturmaktadır. Hz. Muhammed'in güneşe, aya ve inciye benzetildiği beyitlerde adının geçmemesi ile birlikte istiare sanatına da yer verildiği görülmektedir.

Metin, dil özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesinin özelliklerini taşımaktadır. Her iki dönemin özelliklerini taşımasından dolayı metinde ikili kullanımlar sıklıkla kullanılmaktadır. Ses bilgisi olarak bakıldığında EAT döneminde özelliği gereğince yuvarlak ünlüler ile yazılan bazı eklerin Osmanlı Türkçesinin etkisiyle dar ünlülerle yazıldığı görülmektedir. “+duk/+dük” isim fiil eki, “-dur/-dür/-ur/-ür” fiilden fiil yapım eki ile “-sun/-sün” emir ekinin metinde hem yuvarlak ünlülü biçimi hem de dar ünlülü biçiminin kullanılması da bu ikili dil özelliklerine örnektir. İkili kullanımlara sadece ses özelliklerinde değil ayrıca kelimelerin kullanımında da rastlanmaktadır. Kelimelerin ikili kullanımı eskicil öğelerin etkisiyle metne yansımaktadır. EAT döneminin tipik özelliklerinden olan kelimelerin ikili kullanımları metnin dil özelliklerine dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Metin, eklerin kalınlık-incelik uyumu açısından incelendiğinde özellikle “ile” ve “i-”nin yazımı açısından iki dönem özelliğini de göstermektedir. Bir diğer ayırt edici ve dikkati çeken dil özelliği EAT döneminin belirgin özelliklerinden olan bildirme eki “-dur/-dür”ün metinde durur şeklinde kullanılmasıdır. “-dur/-dür” ekinin yuvarlak ünlülü biçiminin yanı sıra dar ünlülü biçimde kullanımı da dikkati çekmektedir.

Metnin dil olarak belirleyici özelliklerinden bir diğeri EAT döneminde gelecek zaman eki olarak kullanılan “-ısar/-iser” ekinin kullanılmasıdır. Yanında özellikle 15. asırdan sonra sıkça karşılaşılan “-ecek/-acak” ekinin de kullanılmasıdır. Ayrıca yine EAT döneminin özelliklerinden olan “-ıp” zarf-fiil ekinin “-uban/-üben” olarak kullanılması da metnin dil özelliklerindendir.

EAT döneminde şimdiki zaman eki olarak kullanılan “-yürür” eki ile birlikte Osmanlı Türkçesinde kullanılan “-yor” ekinin de kullanıldığı görülmektedir. Ayırt edici özelliklerden bir diğeri ise birinci çoğul kişi eki olarak “-vuz/-vüz” ekinin de metinde kullanılmasıdır.

EAT döneminin özelliklerinden biri olan “ki” ve “ile”nin uyumu dışına çıkması da metindeki ikili kullanımlara örnektir.

Bütün bu özellikler dışında metinde kelimelerin yazımı esnasında uzun okunması gereken hecelerde elif, vav ve ye harflerinin kullanımının yanında harekelerin de kullanılması hem kelimelerin okunması hem de dil özelliği açısından önemlidir.

Metin, içerik bakımından olay örgüsü ve kişi kadrosu üzerinden şekillendirilmiştir. Mesnevî nazım şekliyle kaleme alınan eserde konunun işlendiği ana bölümden önce annesinin hamileyken Muhammed'in babasının öldüğü, yedi yaşına geldiğinde ise annesinin öldüğü, bu olaydan sonra sırasıyla dedesi Abdülmuttalib ve amcası Ebû Talib'in yanında kaldığı belirtilmiştir. Amcasının yanında büyüyen Muhammed'in evlenmesi gerektiğini ilk olarak Atike ifade etmiştir. Hz. Hatice'nin kervanının Şam'a gidecek olması Atike'nin dikkatini çeker ve Muhammed'i evlendirmek için gerekli olan parayı kazanması için onun kervana yazılması gerektiğini söyleyerek Hatice ile konuşmaya gitmiştir. Metinde asıl olaylar Muhammed'in kervana katılması ve Şam'a ticaret yapmak için gitmesi ile başlar. Kervan yolculuğu boyunca gerek kervanın reisi olan Meysere'den gerekse kervandaki diğer kişilerden saygı görür. Bu saygı görme durumu Ebu Cehil ve Ebu Leheb gibi Muhammed'i sevmeyen insanların dikkatini çeker ve Muhammed'e karşı durmalarına sebep olur. İçerikte dikkati çeken bir diğer olay Buhra adlı rahibin bulunduğu yere ulaştıklarında onun Muhammed'e karşı gösterdiği saygıdır. Hristiyan inancına mensup olan Buhra, İncil ve Tevrat'ta okudukları ile ahir zamana gelecek olan peygamberin yolunu gözler. Gelecek olan peygamberin işaretlerini bilen Buhra, Muhammed ve kervan şehirden içeri girdiği an peygamberin o kervanda olduğunu anlar. Kervanın yanına giderek onları yemeğe davet eder ve Muhammed'i gördüğü an ona bir şiir okur. Yemekler yenildikten sonra Muhammed'in yanına gelerek kendisini de ümmetine kabul etmesini, şefaet göstererek korumasını diledikten sonra vefat eder.

Buhra'nın vefatının ardından o yerden ayrılan kervan Şam'da bir yere gelir. Şam'a vardıklarında o günün Cühudların yani Yahudi inancını benimseyen kişilerin bayramı olduğunu görürler. Bayramın kutlanıldığı alanda bir ateş yanmaktadır ve bunu gören Muhammed ateşe karşı dua okur. Duasının ardından ateş söner. Yahudi halkının başındaki kişi bunun gelecek olan peygamberin işareti olduğunu söyler ve orada bulunan halk Muhammed'i aramaya başlar. Bu durumun üzerine Ebu Bekir Muhammed'i cübbesinin altına saklar ve tehlike geçtiği an yola koyulurlar. Dinlenmek için durdukları yerden Mekke'ye ve Hatice'ye bir haberci göndermek için Meysere Muhammed'i seçer. Gece yola çıkan Muhammed üç saat içinde Mekke'ye gelerek Meysere tarafından yazılan

mektubu Hatice'ye teslim eder ve bir mektup daha alarak geri döner. Geri dönüp kervanın olduğu yere vardığında kervan halkı bu duruma oldukça şaşırır. Hatta Ebu Leheb ile Ebu Cehil bunun cadılık olduğunu iddia eder.

Kervanın Mekke'ye geri dönüşünün ardından uzunca bir süre Muhammed'in ulufesinin verilmesi beklenir fakat beklenen para bir türlü ulaşmaz. Bu durum karşısında Atike ağabeyi Ebu Talib'in de izniyle Hatice'nin evine gider. Atike'nin gelmesini fırsat bilen Hatice, Atike'yi kendine sırdaş ederek Muhammed ile evlenme talebini iletir. Atike, Hatice'nin yanından ayrılarak sevinçle bu olayı Ebu Talib'e anlatır. Mekke'nin ileri gelenlerini bir araya toplayan Ebu Talib, Hatice'yi babası Hüveylid'den istemeye gider. Babası Hüveylid tarafından geri çevrilen Ebu Talib bu olayı Hatice'ye bildirir. Bunun üzerine Hatice babasını sarhoş etmelerini ister. Babasının sarhoş olmasıyla Hatice babasına bir oyun oynayarak onu bu evliliğe razı eder. Ardından Muhammed ile Hatice'nin nikahı kıyılır. Etraftaki kişilerin Muhammed için fakir demesi üzerine ise Hatice bütün malını Muhammed'e bağışlar.

Hatice ile evliliğinden altı tane çocuğu olur. Zaman hızlıca geçerken Muhammed'in yaşı kırka gelir. Günlerini Hira dağında bir mağarada geçiren Muhammed'e günlerden bir gün Cebrail gelir ve böylece ilk vahiy inmiş olur. Cebrail'in gözden kaybolması ile evine gelen Muhammed bu durumu hemen eşi Hatice'ye anlatır. Eşinin alnındaki parlaklıktan ona peygamberliğin verildiğini anlayan Hatice ve Hatice'nin ardından da Meysere şehadet getirerek İslam dinini kabul ederler. İlk vahyin ardından uzun bir süre boyunca Cebrail görünmez. Daha sonra Allah'ın selamı ile tekrar yeryüzüne inerek Muhammed'e Müddessir Suresi'ni indirir.

Metinde tıpkı Hatice gibi rüya görerek Muhammed'in peygamber olacağını gören bir diğer isim Ebu Bekir'dir. Peygamberliğin gelişi esnasında Şam'da ticaretle olan Ebu Bekir orada bir rüya görür ve bu rüyasını yorumlatarak Muhammed'in peygamber olacağını öğrenir. Ebu Bekir Mekke'ye vardığında İslam dinini kabul eder. Onun ardından Ali, Zeyd, Zübeyr, Osman, Abdurrahman Talha, Sa'd bin Vakkas ile Fahhas da dine girerler. Hemen onların ardından Hamza da şehadet getirir. Hamza'nın da iman getirmesi ile dokuz kişi olan müslümanlar bir mağarada gizlice ibadet ederdi. Ebu Cehil bu durumu öğrenir ve Ömer'e giderek gerçek peygamberin kendisi olduğunu ve gidip Muhammed'i öldürmesini söyler. Ebu Cehil'in sözüne kanan Ömer, ibadetlerin yapıldığı

mağaraya gelir. Bunun üzerine Taha Suresi'ni okuyan Hz. Muhammed, Ömer'in de İslam dinini kabul etmesini sağlar.

Ömer'in dine girmesi ile Hz. Muhammed müslümanlığı açıkça yaymaya başlayarak Medine'ye gider. Medine halkı tarafından oldukça sevilir. Hz. Muhammed bir cuma vakti minber üzerine çıkarak hutbe okumaya başlar. Bunun üzerine oradaki direk ahlarla ikiye ayrılır. Hz. Muhammed'in direği sıvazlaması ile eski haline gelen direği görenler ve bu olayı işitenler müslümanlığı kabul eder.

Atike'nin aracılığıyla bir evlilikte birleşen Hz. Muhammed ve Hz. Hatice'nin yaşadıkları metnin genel şemasını oluşturmakta ve bu olaylar zinciri onları eserin iki ana kahramanı yapmaktadır. Metinde Hz. Muhammed ve Hz. Hatice haricinde olaylara dahil olan veya sadece isimleri zikredilen kişiler de yer almaktadır. Olay örgüsüne dahil olan kişilerin başında Atike ve Ebu Talib gelmektedir. Onların ardından metinde en çok bahsi geçen kişiler Ebu Cehil ve Buhra'dır. Zeyd, Zübeyr ve Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin çocukları ise sadece isim olarak geçmekte metnin olay örgüsüne dahil olmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, A. C. (1966). *Hazret-i Hatice*. İstanbul: Bedir Yayınevi.
- Akıncı, A. C. (2015). *Haz. Hatice: radiyallahu anha*. İstanbul: Muallim Neşriyat.
- Akgül, M. (1999). Hz. Peygamber'in Evlilikleri Üzerine Bir İnceleme. *EKEV Akademi Dergisi.*, 1 (1), 93-112.
- Aksu, A. (2015). Vefa, sadakat ve fedakârlık örneği Hz. Hatice. *Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri*. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, s. 17-37.
- Apak, A. (2019). *Haz. Hatice: peygamberimizin izinde 40 sahabe 12*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Asıngıl, S. (2000). *Hazreti Hatice*. İstanbul: İpek Yayınevi.
- Avşar, Z. (2008). Tenkitli metin neşrinde imla sorunu üzerine yeni düşünce ve öneriler. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3 (6), 59-95.
- Aydemir, Y., Çeltik H. (2012). *Kafiyenin şiiri şiirin kafiyesi -divan şiirinde kafiye hünerleri-*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Belenkuyu, B. (2015). Edebiyatımızda esmâ-i nebî-peygamberimiz (s.a.v.)'in isimleri ve esmâ-i nebî metinleri. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (4), 167-196.
- Boz, E., Gülsevin G. (2004). *Eski anadolu türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bulut, B. (2017). *Âşık Paşa'nın mevlidi inceleme-metin*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyükkavas Kuran, Ş. (2006). Mesneviden romana uzanan sebep-i telif yolu üst kurmacaya mı çıkar?. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 1 (2), 172-201.
- Çeltik, H., Kurnaz C. (2011). *Divan şiiri şekil bilgisi*. İstanbul: H Yayınları.
- Çorak, R. (2018). Türk edebiyatında Hz. Hatice metinleri. *İslam Te'lif Geleneğinde Biyografi Yazıcılığı Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul, (s. 424-436).

- Debreli, Z. G. (2018). *Destân-ı Hadîce (inceleme-metin-sözlük)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demircan, A. (2007). Hz. Peygamber'in evlilikleri üzerine bazı düşünceler. *İslami İlimler Dergisi*, 1 (2), 235-250.
- Devellioğlu, F. (2016). *Osmanlıca-türkçe ansiklopedik lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, C. (2016). *Örneklerle türk şiir bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dilçin, C. (2018). *Yeni tarama sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Donuk, S. (2021). İmlası problemli nüshalar üzerinden tenkitli metin kurma hakkında değerlendirmeler: künhü'l-ahbâr II örneği, *Littera Turca*, 7 (2), 325-346.
- Ece, S. (2002). Mesnevilerde öyküleme özellikleri ve üslup. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 20, 11-21.
- Erarslan, R. (2016). *Manzûme-i Hatîcetü'l-Kübra (metin-inceleme)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eroğlu, S. (2010). Edebî tür olarak mevlitler- şekil özelliklerine dair bazı değerlendirmeler. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 125-142.
- Garip, S. (2010). *Gulâmî'nin dasitân-ı Hadîcetü'l-Kübrâ adlı eseri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, A. (2012). Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'le Evliliği, Çocukları ve Aile Hayatı Üzerine Bir Değerlendirme. *İstem Dergisi*, 10 (19), 57-100.
- Kalkan, A. (2019). *Menkıbe-i fahr-i kâinât/hikâyet-i Hadîce (inceleme, metin ve dil içi çeviri)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kara Tursun, E. (2010). *Hazâ Kitâb-ı Hadîcetü'l-Kübrâ (giriş-inceleme-metin-sözlük)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kartal, A. (2013). *Doğu'nun uzun hikâyesi türk edebiyatında mesnevi*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Kartal, A., Şentürk A.A. (2017). *Eski Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kazan, T. (2020). Hz. Hatice'nin evliliği ve ilgili rivayetlerin değerlendirilmesi. *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 11 (1), 307-337.
- Kazancı, A. L. (2019). *Hazret-i Hatice El-Kübra*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Kızıldaş, M. (2020). Gulâmi'nin dâsitân-ı Hadîcetü'l-übrâ adlı eserinin bilinmeyen iki nüshası ve diğer nüshalarına dair. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24). 95-114.
- Kiraz, S. & Bilgin, E. (2022). Nesirden nazma aktarma geleneği ve Abdî'nin Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evlenmelerini anlatan mesnevisi: Hikâyet-i Tezvîc-i Sultân-ı Enbiyâ. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, (25), 501-534 .
- Köse, F. (2017). Hilye geleneğine bir katkı: eski anadolu türkçesi dönemine ait iki mesnevide Hz. Hatice (R.A.) tasvirleri. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (11), 473-495.
- Köse, F. (2017). *Yazarı bilinmeyen bir Hz. Hatice hikâyesi (tenkitli Metin-inceleme)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Macit, M. (2016). *Divan şiirinde âhenk unsurları*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Macit, M., Soldan, U. (2016). *Edebiyat bilgi ve teoriler el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Mengi, M. (2007). *Eski türk edebiyatı tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Nazik, S. (2021). “Manzum Siyer-i Nebî” bağlamında Hz. Hatice'nin Hz. Muhammed'e olan muhabbeti. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (1), 31-50.
- Öztürk, N. (2016). *Yazarı belli olmayan Hazret-i Hatice manzumesi metin-dil incelemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Öğüt, S. (2013). *H. Peygamber döneminde islam'ın yayılmasında kadınların rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sabuncu, Ö. (2009) *H. Peygamber'in ilk hanımı H. Hatice'nin hayatı ve kişiliği*. *Diyanet İlmi Dergisi*, 45 (2), 49-72.
- Sabuncu, Ö. (2015). *Son peygambere ilk inanan insan müminlerin annesi H. Hatice*. İstanbul: Serencam Yayınları.
- Saraç, M.Y. (2009). *Eski türk edebiyatına giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Süer, F. R. (2015). Türkiye'de H. Hatice çalışmaları. *Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri*. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, s.137-143.
- Taşkaynatan, M. (2020). *Vefa abidesi Hazreti Hatice*. Gaziantep: Mir Yayınları.
- Tekin, A. (2013). *Kur'an'da kadın ve H. Muhammed'in hanımları*. İstanbul: Berfin Yayınları.
- Temiz, A. E. (2017). *H. Hatice*. İstanbul: Cihan Yayınları.
- Topbaş, S., Selçuk, B. (2019). H. Peygamber'in H. Hatice ile evliliğine dair bir hikâye: tezevvüç'ü-r-resûl. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature* , 5 (4) , 752-780.
- Topbaş, S. (2022). Türk edebiyatında Hazret-i Hatice kıssaları (metin-inceleme), Doktora Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, H. (1998). *Hazreti Hatice*. İstanbul: Denge Yayınları.
- Uysal, M. (2010). *Nikâh-nâme (inceleme-metin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünver, İ. (1993). *Çeviriyazıda yazı birliği üzerine öneriler*. *Türkoloji Dergisi*, 9 (1), 51-89
- Yardım, M. N. (2000). *H. Hatice*. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Yavuz, S. (1992). *Çöl / H. Hatice*. İstanbul: Beyan Yayınları.

- Yıldırım, H. (2010). *Kadın şahsiyetler ve hanım sahabeler*. İstanbul: Mercan Kitap.
- Yıldırım, M. E. (2012). *Risalet davasının annesi Hz. Hatice*. İstanbul: Siyer Yayınları.
- Yıldız, A. (2015). Türk-islam edebiyatında Hz. Hatice. *Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri*. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, s. 89-105.
- Yıldız, E. (2019). *Divanlarda küçük mesneviler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yunisiyan, A. A., & Duhayyil, M. A. (2015). *Ehlibeyt'in anneleri*. İstanbul: Revak Kitabevi.
- Zengin, A. (2014). *Haticetü'l-Kübra (r.a.)*. İstanbul: Semere Yayınları.

اول محمد نوری صوبینه هفتا
 هم بویک و عفر و عثمان و ط
 دای نون و مصطفی آنک یارید
 هر نون لایله برینه بعضی اید
 حق نون لایله دختیه مکون لایله
 حرمسته آنلارک یارینسا
 راضی اولسون جمله زندان لایله
 دیلارنکه دیلیه قوشا و لا
 مصطفی آنلار حرمسته خا لایله
 پس نجه صاحب کالار شولین
 نون دخی خا عیالان مصطفی

یکمکه سونلر موندلر خیر رسل
 حشره دکلر نای آنک باقا و
 دای مایح او قودن او قودن
 قبلورم بنداخی بر لور دینا
 دیلارنکه حق مر ازان بیره
 جمله مشکال لایله سالیله
 بن خیر پیچاره لایله ایشلیله
 مصطفی آنلار حرمسته آنی خلا
 کیر نون بون بونکله بر صوبه
 وای نون خالیه نامستون
 فصل اید رسالت ای بر لایله
 اکمله و مجلنده دغایله اول
 دایما دغادان روحی غایله اول
 او قودن دکلر نون بونلور
 لطف اید و سالیله سزین
 جنتا بچینه دیلارنک و سون
 خا قوت بونلور لایله ایشلیله
 فایحه او قودن باغشلیله
 دختکله جمله مرمری باغشلیله
 عدل ایدون یار لایله مرمری
 کیم جهم دیله اولیسن مکان
 جنت اعلی اولکله او قودن

كرسند ان از تو که چو زان آید
 بچشم سود یک جامه ستارم
 او ما بدیم سست لطفان کرد
 مکتور آمدی حکم بیده
 انادیم اولیجی لک ای جا
 ستار بودی نویسه جو فلک داد
 دیدیم با محلی یوزی ماه
 بوی یوزیه دیوین یوزی چای
 در بوی زره جوق افکند
 که جلیا المصلی صدی رسد
 کوزه ای آوند خرمایان
 بقایست شست اولدم شوکله
 فلان لولون سکاروچ دینم
 رستا لک که خرمین کوک وید
 بقایست زاجی اولدم الحله
 اناد قاجی یتیم اولدم الان
 کوز انک کندی الکاف لیل
 سخی اصبر لدم الله مرکه
 سما به جبهی قومین قنقل
 صولک اوی دفر ایدوب
 الین الینه الوب غنجه کولک
 قیلا دیدی کاکار کولک خور

وحتل دویا سینه یوقد عدل
 بالهی دبلان و جمله مزب
 کوزنا الخلق و رسته مسو
 الصلاة والسلام علیک یا محمد
 الصلاة والسلام علیک یا محمد
 محمد مصطفی اولماه نایان
 بالادان بیکه اولدی قونیا
 بیدی نایشه کبر جلد خرنجل
 مبارک جینی انک اولدی خسته
 دیدی دی روی وایض اولماه
 برادر یوزی یوزی که سور
 دیدیم یا محمد کل کوره بسم
 طهر کن

یکنم اولدیمکه اغلاجهیم
 رسته قنم غنور اولدیم بل خان
 رسول اغلاجه قیلدی سبیل
 قورمده ای احمدی هرگز نایند
 اولور سه طو زسه نایند
 مکرتم هرگز اولدیم حسیتم
 سورب غلام زاندا قلدیم
 کیم اوج اولدیمدی که غلام
 همانم کوزلری نایند
 کوزب جمله سبی انی نایند
 دبدی بیک اغلاجه غنور
 که سنسین لک اغلاجه غنور
 که حفظا بدوب بر نایند
 فیکه سقا کا دیدا زاندا
 سوردی ای کیم اولدیم جا
 طعمای دخی انکیم بر نایند
 اشیدوب مکه اولدیم کاد
 شفا غلام ویره الله دبدیم
 دوروب اولدیم دینه بقدا
 دوروندان ایدوب نایند
 قورنک الدن اغلاجه کیم
 فرا فیکه مکرمل اغلاجه غنور

ع

محکم یکنم قالدیمدی ای غلام
 کیم بیک جلدی انکیم جان
 ابوکب دبدیم سنسین کاد
 کالجه اگاهده غلامین
 دبدی سنسین یکنم یوقد
 دخی حنره جهمانک نایند
 انکیم دینه یورک سورده
 دبدی سنسین حنره کیم
 کیم اولسون ای جهمانده
 محکم یکنم قالدیمدی ای غلام
 بایک کلدی ایرو بی کال

یونیا و لیبی و قریه قویون
 ای صلابت الوت کلدی سول
 و ایددی خا قونی فایله ایلو
 ددی امله کم دی سغای
 او بکه کوره سنک دی سغای
 حلیا حمده دایه اوله وزن
 ای جامزه منت بله لومر
 الوت ابی نیر صندره کوردی
 دبدیکم آنی کورده نوبی حلی
 شنی از تو سو و ده بن عیله
 حلیا مصلطنا این صوره دی
 لکون خلق غالا اغلا دیلر
 او بکه کورده اوله سول
 سلاک صغلا ولیدی سوزی
 نصیب اولدی نوزوم بوزی
 شکیم بره ویر مشلا لای
 بار بن نهمزده هم رحمت بول
 اولیقه نراک صرت فیلا لور
 طماک کورده بلدی ایچدی
 دخی خایندنا از تو سو کلید
 حصو و بکه صغلا سوزدی

ددی آنی کورده نوبی حلی
 بوسوز آری ایشیدوب سوزی
 ابوطالبه و دیکم بابا بی
 حلی الوت او و واده نین
 الکن کل کجه اکه خدشت
 قمو او خلا کله کده خورشت
 ای خیز لیا سیر قوسیه
 انک قدیری سن صکره یله
 خدا اکا راسانت ویر سوز
 اکا کوره حله دلو ناکر
 اکا صبرله دی و کندی کجه
 حلی بکا اضمرله احسن
 صغایین اکا ویردی حلی
 وصیت ایلره دیر اکا بی
 اوله صندره ای کورده
 بولک سنک حق قینه سنله
 دیلا وینک بولک سنک
 کخو کلوب ییمد زوین
 سو سو بشارا اولو وین
 بجه لاول صغای کورده
 ابی طابان ایلدی چور نماز
 قاناک خندان بشاره وینا لید
 بوزی

آي صلاب ديدكم الومرودة سيم ودر يوق حصه ديديد
 به لجه استيو كجه وارا الومر كجه بسو ناكون يلواره وور
 خانكه ديدى آي ناروقا دارا كيرن زرفو قديم وكد آي يار
 حديجه خانو كنكم كار باي بلورسك شامه كيند سربل
 سخافت وفتي كدى وكد آي خانما مثا ديد اقبالدى فراوان
 كلوت ياز يلا كن شامه كينلو علومو ايله ات دوه يلدنلو
 بزار اقل سلا خلى مرد حوانلو كلون كار باي بختك كن
 علومو ايله حالى خالقه رعابست اوله هر كه بولجيه
 ديلار دى دى واره اوشتا كه عوصحال ايلم اولك بولدى
 محلى قويد زخده ته اول بولا واول سستند سستك
 مروت كلان اهل كرميدر يتاجك وكدونال يورسته م
 عليه

الصلوة والصلوة عينا للصلوة الصلوة والصلوة عينا للصلوة
 الصلوة والصلوة عينا للصلوة الصلوة والصلوة عينا للصلوة
 خانكه اذ كورنا غنى واريد آي طالبات اى غايت سورى
 محلى خانده بنى ايدى آي يار آي طالبات اى غايت سورى
 كير سور كدى اثناء كلامه وليكى دى بسورده كوكى
 ديدىم اى كورنوزى قورنا سوره بسوردين ياز ايله فاش
 محلى بسورى ورك اولك انا وكنه سلك وفتي كدى
 وليكى الومرودة ما ليز بول واريد قورنكه بختك جاليز بول
 اكاف كن ليون تدبير يده كن قيرلوت سلكه كورنجيه كور

محمد باقر

النوازل اليك اولدوره ووز
 ابي طالت اسيد بوضا الله
 وديكم اقر نفاش اصيلونه
 يسه غيرت ابد ووز عفاي ديد
 مكرم واز داوا كه عك الله
 انا زلمه خايكه كذاي اوبنه
 خديجه نارا كه ارسدي
 خديجه خاونه تدر سويلد
 سكر ديت و توشو عيلا اقبال
 بجه عظيمه صده كوردي
 بورد اي اولقد ركد غيبت

بيلوب ايجلوب دغا فاع
 خديجه سوز لوب بيلوب
 مراد كوز نه سولك كه لور
 غايكه ابد ديد و ازان
 دعي سوز نه باند اولو
 كوز بوز ايجان الله سولك
 مراد بود زاي دوتلو خانم
 بجه امير اذول اتي ياز
 بجه كوز خد متكور ايد جدر
 اكاده نوله بر خد متكور
 بجا دند كاخنه كار اناك

دغاد صكره ال بوز سوز
 نه كذاي اناك سلك بوند
 اكاده تدار كوز قير لا لور
 هيسه دوتيله اناك اولو
 بجه شاه قوقه كنده اولو
 مبار دقلنه عم كلسون
 وليكن ديمكه واز مرز باس
 بزيك وونكش قوزسي ولد
 كهي دوه كهي اتي بيجيد
 ميلعد زامر كه مرزك ابد
 سوسوب شاه دغاد اناك

دخی حکم آئینه شام و عواقب صمدی قروب دایمی برام
 دیدی کوند ز محمد بوند کذب کلمی یز زنی بلیسون
 یکه آرسون نو له اول کازنا اوله آکسها ناک خلق بند
 که کلسون بوند ای بکوزنه آکلا نوصالح بزکوزنه
 آشتدی غانکه ای سونیک اسازد وله دی جوی که سونیک
 که یز اولی در سه صوم **منع اولیسه حسنه مان اولی**
 که یز اولی اولیسه صوم **ویر صولک اولیسه صولک**
 آصلو و آصلو علیک بانا آصلو و آصلو علیک بانا
 آصلو و آصلو علیک بانا آصلو و آصلو علیک بانا
 غانکه کاتونه جواد کد سونیک ای طایله ابردی اولی بونیک
 آکلا بددی جملله قبل و فای خدیجه ایلله اولی حسب عالی
 درود

ای طایب و دیو بکم یا محمد خدیجه ان شاء الله اوله مستند
 بیوریش سزری انده و آره مصالح نه ایسه انده کوزنه
 آشتدی بوسوزی جوی غور غور سعادت نه توجیه قلبی اولی
 خدیجه خانه سسته جوی که اند که تعظیم اند بکوزنه
 اسازد اولی جوی بکوزنه خدیجه کلا بکوزنه خدیجه کوزنه
 که تورا ای بونیک آینه الک اولی ده یز بکوزنه کلا بکوزنه
 مکر تورات اخنده کوزنه بکوزنه نه دکلو واد واد ای بکوزنه
 یز بکوزنه محمد کوزنه صفاتی حقیقت یز ایسه صداتی
 مستعد مسک کلبه محمد شفاعت اهل اولیستر محمد
 انک بوردی صوبینه جملله غلام برادیشد و زهم جی و آدم
 قور بکوزنه بکوزنه اولیستر ولی جی کلا خدیجه اولیستر

دخی کو سکر ای برنیا ای
 کورانی که اوله محبوب خند
 بلورانی که بر رخسار ج سما لند
 یونلی و بدیکم بولای کسمو
 دعامی نالهی ستن قبول لایت
 عجب که کلدی او نورده سی سانه
 سوسوب شادان او بولای کسمو
 طعنا و کلدی او یار و فایه
 عجب که ای کور و بوسوندک
 یشه ضربت ابدی عقیقی ند
 او بوسوبی که شمره بوسونم

آنکونه یار دبد حق جهان
 وجوده مکه شهزاده کله اول
 بوی چرخ و قبول بیاید
 آنک کله سکی وقت اولدینو
 جومکه ایچنده شهزاده ای
 بیول کور جان او بوی بالی
 محمادی آمین دیر کای کا
 آنک قدردی خدیجه بلور دی
 دیوار دلو کیه بوی کور دی
 بخی ایلش لشفه که نور
 یحکم سوسوبه محبوب زلفا

در

ایشید نلر قوسوی دکلانه کر
 دیشلر اولور سینه سنلر
 کر ای دییشیدی کوندلر
 واریدی بر قوس میره اولور
 قوسالی و منالی اول سنلر
 دیشی ایدی جمله کاربالک
 ویدی یامیسه ایش جوی
 کر عبدالمطلب اول علی حسد
 قریش اولدیلر دیر آتلی لک
 ای بن کور مشتم قوزاه اچنده
 کر نورانده اولور نیت میقت

اوله

اوله یز کونکر سیغیر اوله اول
 دخی جبار اول سوب کله قزان
 اکاکوره اکاکرت کر کدر
 ایلر ریندر سوز ایشا الله
 آل اورب مستد یغندر نجه
 ایکی کونلک ایکی نغاق ایکی
 ایکی خورنلر اس هم ایکی بلبل
 قوب نجه دیدی بونلر
 کید بک سق جمله خبر ویر
 ایکی قوزا غر وارجه هله
 او جی قوز اوله جودیدر
 قوس قیغیر سوز اوله اول
 اکا او سنلر اوله اهل پناث
 کالجه اکاکرت کر کدر
 او بزه خدمت ایلر خلیله
 جعفر دی هم صحوب اول سنلر
 ایشلر ریندر ایشله مشلر اولور
 کور نلر دیره کور قوز پند
 او کات قبل بولاشی ایلر اولر
 ایلر دیر نلر صر بولر کور
 یسولر ایشلر قوسونلر
 او کات قبل بولاشی ایلر اولر

یوزین بر سر سوره طه و یازده
 دخی بویجه الدی فلیت علی
 و بر ویا النوبی اکا دینا علی
 کید جاک کون و له نونه کله
 ای ناملو ریز سکه اولسون
 هم الی التوبی الیه الدی
 تحمک قیه و ادعی ای جا
 وار و ب حاضرین آله و له الا
 الصلوة والسلام علیک
 الصلوة والسلام علیک
 الصلوة والسلام علیک
 ایطالبت قیه بر و اولسون
 هیشنه ناما سرور اولسون
 اود کلو فلد یل عزت و اکرام
 دبدی عیسی اکام سلیمان
 دبدی عیسی اکام سلیمان
 دبدی عیسی اکام سلیمان

محمدی و یازده طوری آردن
 کیر نیجه طو و کون ماله چو
 دخی بویجه دیندی صارا
 دخی عزت ای کک بر که
 اکری اولانی و سینه نیک
 وارن کلکله اکا عزت آیه
 وارن کلکله سنی قلم آرد
 چیردی صیدی نیرا لایق
 ریخ الشون بوله هم خا و لایق
 بوسور لری کیش عیسی و چو
 دبدی کون و کمان پالنده و
 دخی ارق قیلان امان شام الله
 دبدی

مشو کلاوسکر می نموت خکلاک
 الی کریمسته وصف امانت علی
 دخی هم بر مشیدی الی التورن
 طایکه ابوطالب وکلایک
 کریم کون حکمت که تدبیر علیک
 خدیجه ناک قوم و روز بیک
 یون و کلایک اولدی روزانه
 فحل دخی حاضر اولمشیک
 طایکه ابی طالب وکلایک
 بر زمان کون زندان و کلایک
 محمدی بیک طون کوندرانه
 انکذ بغی دخی بیدی قادی
 بره بر عزت واکراهه خالید
 دیمسکیم بونی واز سون
 قتی مرثی خالوند و دیک
 طبل از قرة زکونلر خالید
 کیمی ایلایکیمی ولسد بوغای
 خزانلر کیمی خیر جفانه
 دیر اولدای کلاوسید
 محمدیک حکمتی کلاویک
 طایکه دینی ای در قنایک
 بواشک صوک خیر اولد
 امانت

امانت محمد بوله کیمیک
 تمام میسره حاضر اولمشیک
 فحل کلاوس کون کورده سوند
 اکسیده بوله اولدی روان
 عادت اخی هب قوس کلاک
 ابوجعل ابولهب ابوسفیان
 ابرشیدی اوچین قونانم
 سحره میسره قاتقوب وکون
 رسول الله میسره اولادی
 ددی وکله سوزم ای غایف
 خدیجه دن ناکم ایشیدی بلد
 کلون میسره فانه ابردی
 قله قوشا قوشا ابرمشیک
 برانه هم محمدی دانیل
 کلوب ابرشید کون فایان
 کیم میسره اوکته طابوق
 ابوجبریم خیری بیدی ای خان
 ابرشیدی چوریک اختیم باندیل
 دخی بوغیمه او زمانه کوریک
 اکاجله امانتلر بیری بیری
 مبارک طایر کلاوسونم
 فحل قوسوس عرض قادی

بوله اولدیلر اندن چون دوانه وارورن قونبدیلر خوب کلام
 کد اندن کیند بلر نوزده برکون کد کجلا برینه ابرشدیلر چون
 اود بر اچیلده ز راهت وایله کاکا جلا یی لایله دیر لر کد
 قسور خلق ایشیدوب یلیشید انک و صنی جهانه موندیلر کد
 عبادت ایلر ییدی مسکنده که قائم اولمشدی صبیغنه
 بهر نوم اخشامه دلاصنام کجه اویخته دکلو فایز کد
 انک ایشی کد علیله عبادت اویوب یازمق و خلوف دینا
 مکر نوزان اچینه مصلحتا دخی اچیلده هم اول بدیاد
 تمامش اویوب هم یلیشید دروندان کد مستشاق اولد
 یجه ایدو کدی عفت صیغان دخی انک کدینه معجزان
 جهانا اچون اولدی محقق دخی خور و قسور و عفت اویا

علامه

کلامه کین دخی اخسر زمانده اوله بو خلق صا اکر بئنه
 قسور و عفت انک عفت کد کیره لویخته انک حرمسته
 ملوخته و کجه شهوری اچو اول یقین قالدی معین اولد کاکا
 که قنه کیده دینده نکلا نی اوله زبانه بولور نی ایل
 دخی کار تارانه هم کیده کین بونو لدر نه فیلوب بندگی
 تمام علم اچینه کور مسید انکون کاکا کول و بریشید
 مشا خا نایلوب دینده کد سن سن کجه خلق قلا قلا کد
 جمعی قولا کد عفت و عفت قسور و عفت قسور و عفت قسور
 و کندن کلامه فلند و عفت قسور و عفت قسور و عفت قسور
 بونو قولا کد اولد مرادی انک لطف ایدوب بونو مراد
 دینو اولد زمانه انک و کور و عفت انک محبوز و عفت انک و عفت

الحی سَنَ بَنی آفَدَا بِنِوَمَه
بَنی آفَلَه هَم اَنک اَمِشَدَن

رَسُوکِ کُورِ مِیخَه جَا مِ اَلله
جَدا اَنکَلَه اَخِر هِیَ مِشَدَن

اَصَلَوَه وَ اَللّاه مِطَلَاکِ بِنَا

اَصَلَوَه وَ اَللّاه مِطَلَاکِ بِنَا

جَوَا اَوَل دَا مِطَلَاکِ بِنَا

بِس اَلله تَعَالی قَلْبِی تَغْیَا

تَه وَ قِیَن کَلَه کَا رَا بِنَا

بِقُو بِن کُورِ مِ مِ اَوَل بِلَوَه

بِنَه کُورِ مِ مِ اَوَل بِلَوَه

اَصَلَوَه وَ اَللّاه مِطَلَاکِ بِنَا

اَصَلَوَه وَ اَللّاه مِطَلَاکِ بِنَا

دَعَا بِنِی حَقِ قِیَنَه مَقُولِ اَوَل

مِطَلَاکِ بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

جِیو بِنِی مِ مِ اَوَل بِلَوَه

بِنِی اَنک اَمِشَدَن کُورِ مِ

کَا بِلَوَه قِیَنَه هَم کُورِ مِ

بِنَه بَرِی سَلَه دَا اَللّاه مِطَلَاکِ بِنَا

کُورِ مِ بِلَوَه بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

کُورِ مِ بِلَوَه بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

کُورِ مِ بِلَوَه بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

کُورِ مِ بِلَوَه بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

کُورِ مِ بِلَوَه بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

بِنِی کُورِ مِ اَوَل بِلَوَه

سَنَلِكْ عَشَقْ كَلَهْ كَمَرْ شُشُ
 سَنَلِكْ سَوَقْ كَلَهْ دَوْر لَكْ دَرْدَنَهْ
 عَمَلِ اللّهِ مَبْسُورِ اَوْلَدِ الْخَيْرِ
 بِيچارَهْ بَلْبَلَهْ سَنَلِكْ طَلَبْ سَاغِرِ
 كَمَرْ اَوْسَجَهْ دَكَلُو حَسْرَتْ كَلَهْ
 اَرِيْدُو طَلَبْ كَرِي اَوْسَجَاغِرِ
 فَصْرَ غُلَامِ قُيُوبِ دَكَلَهْ حَقْلِ
 سَنَلِكْ دَمِلْ اَزْ اَبْدِ اِيْ دَرْدَنَهْ
 اَكْرِي اَزْ اَرِيْسَتَهْ اَوْ دَرْدَنَهْ
 قَلَمْ شَرَحْ اَبْلَقْ دَا اَسْتَاغِرِ
 كَلَا بَلَدَهْ اَوْ قُيُوبِ طَلَبْ
 سَنَلِكْ اَوْصَا فَا نِيْ قَرْجِي هَمَا
 بُوْسِيغِرِي اَوْ قُيُوبِ دَمِلْ كَلَهْ
 سَنَلِكْ دَكَلُو خَدْمَتْ كَرِي
 مَحْمَدِ اَلْ اَبْنِ اَلْبَهْ اَلْ دِي
 هَمَا اَلَمْ طَغْرِي سَوَقِ عِيَهْ كَلَهْ
 قُيُوبْ نَا اَوْ رِيْسَهْ قَلْبِي قَبْلِي
 اَبُو جَهْلِي اِيْلَهْ دِي مَنَعْ اَبْدِي
 دِي خِي اَكَلْ كَلَمْ سَوْرْ اَلَمْ
 كِهْ سَوْرْ نَكَلْ اَنِي اَعِيْنْ مَرَا
 خَلَا بَا اِيْدُو بِلْدِي دَكَلَهْ
 كِهْ دَعُوْرْ اَبْلَقْ خَمَلَهْ كُورِي

كِهْ اَنَدَهْ كُورْدِي سَوْرْ اَبْلَقْ
 كُورْدِي مَرْ قَا اَوْ دَرْدَنَهْ كُورْدِي
 بِيكَاغِي عَمَلِيهْ كَلَدَنْ دَاغِي دَرْدَنَهْ
 دِي شِي دَرْدَنَهْ قِي اَبْلَقْ
 اَسْجَاغِرِ اَبْرُو كَرِي دَوْنِ كَلَهْ
 كُورْدِي عَمِلِي اُولُو اَلْ اَبْلَقْ
 صَنَا اَنْسَرِي دَرْدَنَهْ اَبْلَقْ
 مَرْوَنَهْ اَوْ غُرَا سَهْ اَبْدِي اَوْسَرِ
 مَرْدَنَهْ اَعْمَلِي اَبْلَقْ دَرْدَنَهْ
 دِي اَبْدِي اَبْلَقْ اَبْلَقْ كَلَمْ
 اُولُو كَرِي كُورْدِي اَبْلَقْ
 دَوْرْ كَرِي كُورْدِي اَبْلَقْ
 دَوْرْ كَرِي كُورْدِي اَبْلَقْ

سَنَلِكْ

دیدیم کلور بود برونه ز جوق که بونله فائده اندیک بون
 بونکر دیدی میسر ای جان محمد خنده سیدر بون احسان
 دیدی میسر که سونلار محقق دانی هم سیدر دیدی
 که بون یالان بری آن شاه پنازه کلور بونله فائده
 که بونله فائده کورمش دیکم بونلش سیرنه ارمش دیکم
 خدیجه نیک حسن استوار دیکم سونور میسر بونلک کال
 جهود لایک مکر بونامی کال شهودن قولاری میسر
 بونلر اولو صخریه ملونانک تنقل قوریلوقندیل و یالان
 دیدیم کلور کورده وارا نوم یخه سی بونام ایذر کورالو
 بونکر ایله میسر بون سفیان که مکه اولیلادی جمله اعلا
 محمدی بیه الدیرانی یاز وارا رستورلجونا اولکجه بون
 کورلور

کورلور که قور بونلجونا که بونلر اولونلر اولونلر
 اولونلر اولونلر اولونلر اولونلر اولونلر اولونلر
 قور بونلجونا اولونلر اولونلر اولونلر اولونلر
 محمد مصطفی جونی بونلر اولونلر اولونلر اولونلر
 قونلر اول ساعست سونلر اولونلر اولونلر اولونلر
 یخه کیم جهلایدی قیاملر بونلر اولونلر اولونلر
 اولونلر اولونلر اولونلر اولونلر اولونلر اولونلر
 دیدیم کلور بونلر اولونلر اولونلر اولونلر اولونلر
 دیدیم مکه قومی بونلر اولونلر اولونلر اولونلر
 کله جهلیدر بونلر اولونلر اولونلر اولونلر اولونلر
 محمد کله جهلیدر بونلر اولونلر اولونلر اولونلر اولونلر

حَتَّى أَنْتَ وَنَحْنُ بِرَأْسِ الْبَيْتِ كَيْفَ
 يَلُوحِظُ صَاحِبُ الْغُفْرَانِ وَأُولَئِكَ
 كَيْفَ رَمَكُنَّ الْوَيْفَ وَكَأَنَّهُ
 الصَّلَاةُ وَالْأَلَامُ عَلَيْكَ يَا كَلِمَةَ
 الصَّلَاةُ وَالْأَلَامُ عَلَيْكَ يَا كَلِمَةَ
 سَيِّدِ الْوَالِدِ مُحَمَّدٍ وَأُولَئِكَ
 تَبَرَّحْتُمْ خَاصِرَ بَنِي إِدْرِيسَ
 كَيْفَ رَمَكُنَّ الْوَيْفَ وَكَأَنَّهُ
 دَوَّاهُ الْوَيْفِ يَا سَيِّدَ الْوَالِدِ مُحَمَّدٍ

٢٢

ديد بگویم از هر زمان است که کند
 دیدیم که در روزگاری که محمد
 قمر سندان محمد و داد از
 آید چهل و هشت استیستی
 دید بگویم سوز دل هیچ استیستی
 دید بگویم که یونی به بلور
 اول استیستی هیچ استیستی
 استیستی نیست و دید بگویم الله
 خدا استیستی نیست و دید بگویم
 کوزدی و دیدی نامه الله
 آید و دیدی اول و دیدی

و...

آمرید رخا د مکر نه بند واران
 فوسو شب خادم و بولب واره
 کوز دیکم کلن محنت دین
 چون محمد کلد و کن ایشین اول
 چون خلدجه کوزی کلدی
 خادم الدی نامه ایشدی کلن
 نامه چونم اوقیدی بلدی کلن
 بجه فظیم ایدو کن بجا اکا
 دیدی واران اید و کر محمد
 کار با ندن قنق کوز اید اول
 او ساعه خادم و راز صوره

در محل

در محله کوزی کلن کلن
 دیدی خادم بویجه کلن
 دیدی خادم کلن کلن
 بود دوزخ و سوز و آتش اول
 چش کوزی سوز اول کلن
 بس کلام محله اید کلن
 راز رها کلن کلن کلن
 دیدی کید و سوز اول کلن
 دیدی کوز کلن کلن کلن
 نامه یار دی حیدجه اول کلن
 کار با ندن کلن کلن کلن

الصلوة والسلام عليك يا الله
 كلاً بان خلت جواراً ولديك رزقاً
 سكة ناسق شرفه ابره بل رزاق
 هر كس سخته ابره بشد بكن
 منته و ناخ ابره بشد شلما
 ديدى حليجه محل انسون
 بسن تاييشل اونه دوشون
 جوني ابوطالب غايكه كورد
 كلونى ايكسليه كوردشيد
 نورا دانجدي ايام بر زمان
 بعضي كيم آغه والون كوندك
 الصلوة والسلام عليك يا الله
 كلون كونورده بكون شادون
 فازشوكا كوردون لاره شادون
 قوم و قوندايشلهم كوردشيد
 خدا نيك كارا هيله حكات
 ايله وازشون اونه بولشون
 ابوطالب اونه ايلتيدون
 خدا ايدوب هم خالقه شكردون
 هر ياره مالدين صورشيد
 ايله او مالار خديجه دنا عينا
 بسن محمداك علوقه سين و پيه
 بكوني

كجدي نراخي اتم اتم ورمه
 دبر علوكه اتم برادر واردين
 ابوطالب دبر اكاكم نساكي الو
 بيقاس مال شيدكم كلشنه
 شيدى اندونلور اواطالط
 كجدي نراخي نه فارخ اوليلور
 دبر عايكه قاهر اولمشند اول
 بسن جارت ورتك اكم وركونم
 دبر ابوطالب كونه واره سن
 شولند و كل سوزى سويله
 هم دى رزق سلام اتم كوردون
 علوقه سين اتم اتم اتم
 اول كره به يافى اكدوندين
 كمنه نك حنق بوز اول اوليلور
 نك اتم بى دقدره المشدرد
 وازمه زنه انا انا ورمه
 بيه بونلور اتم اتم كلديك
 دبر افايش شغل بوز اتم اتم
 نه سبت اولمشد ورتك ورتك
 اوليه ورمه اتم اتم اتم
 خالطه ملقونه سوزك اتم
 غايك اتم اتم اتم اتم

هم نه که احسان ایدید الله
 بوی کا کلایه خدیجه خالته
 ضحله و کبری خیال یار یله
 یجها کونداز او یقو کل کوندنه
 چشم مستی لاجرم کونایا یله
 دیر ایدیم یا لاله العساکنین
 بن ضعیفه اکل کا ضعیف
 یاز ایدی بلیل سید کج
 کجه آغا ضحله نالایا یله
 خالقه ایلماز ایلر آخور ایل
 دیر اکر نه لایقه الفون کوندن
 یعنی کیم فحش کف حق بریم

بوی بوی

و پریدیم الفیله کلین اهل
 بن لک دینار ندن محروم اولو
 حق یکا اول کوندی کون مستور
 بواسته بن صبر لایه نیم نه اوله
 سوزا حورنانی سر دایه
 حق عیانت آله توقیف اوله
 کون لوبدی اما بولادی اوله
 طایر کدایغان اولدی کلان
 دیدی بولبلر خدیجه آله
 طایر کدای سعاد خانیله
 پس خدیجه قوشو کدای کلان
 انی کند و لره محروم قبله کن
 نا اید بودرده بالونیا فایم
 ایزو لیبی کیمسه کره ویرسون
 کیم کلک غایک بوندده کلک
 کون فک کیم کاکا فاش اید
 اولد رسول ندن دودمه دوزخ
 قنقی کون کلک عجب دیر ایدی
 پس سعاد خانیله ابردی اولد
 دولیک یانه اولسون نایان
 دستور ایزو بولیم خدیجه
 عزت و تظلم کرامت یار

کونچه نوسوز داخی نرسنه
لان شاء الله انی زانی فلور
بونی شندی طاک چون
اوله ابر دی بوطا ایفانه
دیر خدیجه ستره لیدر شاد
آو طاک اید شاد شاد
بس هماغم اوردن اولور
جمله سوز لری کافور اید
نیز طوق ایدی مگر اولور
بن دخی انزلله واره سیم
خارج و بن کیشایم اید کز

دېدې کم آتی عیقا آتوسو د
 جوړه یو سو د ژر یو شلیدل
 هم آیین و سقیفم غا وولید
 لاندی سی د ژر مخند آیدین
 د بیکر د سوزن د مخند و زاده
 د بیکر د لاری شایه د خا و کلا د کوز
 شوز ایلدی سوبلیو د بیکر
 چن د بیکر کره اشاده ایلدی
 الدبی بونلاند سلا د ایلدی
 تارایسه تعظیم و کرام و د بیکر
 آتو کونک ایلدو سقیفان بیکله
 د بیکر د کم آتی عیقا آتوسو د
 جوړه یو سو د ژر یو شلیدل
 هم آیین و سقیفم غا وولید
 لاندی سی د ژر مخند آیدین
 د بیکر د سوزن د مخند و زاده
 د بیکر د لاری شایه د خا و کلا د کوز
 شوز ایلدی سوبلیو د بیکر
 چن د بیکر کره اشاده ایلدی
 الدبی بونلاند سلا د ایلدی
 تارایسه تعظیم و کرام و د بیکر
 آتو کونک ایلدو سقیفان بیکله

که محمداً لا اله الا الله و لا اله الا الله
 بر روی کوسه بوسه بوسه بوسه
 که بلورین رخساره شادمانند
 هر چه که می بیند می بیند
 سونیکوب سناکی اولدولما
 پس اولدولما و برده بلور
 آویخته طالع اولدی کیم
 چون خدیجه ایله بوسه بوسه
 عافیه و کاسه کوزه ایله
 ابوسفیان کلدی کلدی ایله
 ابوطالب عیدیه کوزه مذ

و
 و

بابی غایبده سوزش ایله کوز
 سوزش طالع اولدی کیم
 اولدیم ای اولدیم کوز
 خدیجه اولدیم ناله ایله
 اولدیم خدیجه کوز کیم
 پس زعفران چوبله ناله
 اولدیم ناله ایله کوز
 زک سوز کوز ایله ناله
 چون سسک اولدی ایله
 دیر خدیجه ایله ناله
 دیر خدیجه ناله ایله

الصلوة والسلام عليك يا ابا
 جود خديجه سوزي شينلي
 نامه نازدي خاكره سيزه
 خاكره نامه او فودي همان
 قلدي ابوطالبه سوزي بنا
 د بر ابوطالب محله آي ياد
 شونه كيم رة سلام ايله كا
 شكوه اكاز نهكاسن ورنه
 همدني كند وني خاكره
 بس نجله شيد وني اولك ران
 اوله نجله كا فوده او فوده
 الصلوة والسلام عليك يا ابا
 غايكه كوكلي اولدي شادلي
 دوز باهي دايي اولدي مكاله
 ابوطالب فائده اودي ران
 بالاشنك رايي اولدي خا
 ابوك خصر نه يودي ران
 راعزها الوبر ورسون سكا
 خديجه ايجون ينكاي كونه
 د صوف اولدي يوج مكاله
 كادي ابوكزه اولدمه خا
 بو خصوصه منتظر طوبى

فائده

فار شودن محمد كورجي كلوز
 صخر ابونا ايندي كا ايندك
 ديبه نيم انا رايكوز نه
 ديبه كيم غم سوز سلام فود
 ورتو سوز نه ز قيتل سوز
 ديبه كيم لطيفانه كلوز
 بس نجله سوز كوكوبا ورنه
 اولن سلق النون يله دايي
 دايي مژگانايي هم انا اي
 مژبو دايي كيم او سوز سوز
 خاكره ايش و انا خاكره
 بي مهابت سوز غلغلا ورنه
 ديبه كيم خوش كلوز انا اي
 هم مراه كوز و فاليكوز نه
 ديبه كيم سوز دن دايي
 خديجه انا ايندك ورنه
 ايله لور اولاشنه انا ايندك
 كوز اول سوز كيم انا اي
 اولن سلق سلك فليخا ايش
 ديبه بو دايي وار ديبه
 بوله سلفه نجله كور كور
 دايي رايه فائده هم فليخا

دیدیم ای نور چشم مصطفی
 بویجه آفتابیم کورده شکوفه
 جمله بی عیب بولیم اولی
 امر کورده بن قول کورده
 دیر محمدیم یا روح روان
 ایکی بوزنیل کفرین فاذن
 دیر اموکنی اکادرسیم برین
 صافتر بن بوی شکال ای
 سن قدم بصلد بوزن کورده
 حمد بیه جو کورده اولدم برین
 تر ابد و بن بویجه آفتابیم
 اول قول ادا اولدی هم اول

کورده

افرین اولسون اناک صدق
 پس محمد کورده اولدی عیب
 کورده سبای غامد هان
 حدجه ناک قورسته ایدیلر
 قشوقون نایاشینه ایدیلر
 بونلره ویردی اویک سلاطه
 اویک کورده اویک قورده بیلر
 چول خلدجه کورده بویجه
 شک دکل دیلوم ای غیل
 سوسون کندی مالتی ویر
 الی سبای بوزن قادی قیل
 طون کورده یاغی هم نسکه
 صده اناک افرین اولسون
 کندی اوچه بوزیدی غلام
 قوجیلر یاغی اناک کورده بیلر
 مرده ایدوب کورده غلام
 الیک جمله سلاطین شامان
 کلر سبای اچور کورده بیلر
 دیدی بویجه اناک اولتو حال
 دیر اموکنی کورده بوزن
 خری خال بولیم قدا قیلر
 دوسلر شاد اولد شاد

مکه اولو رجبی عورت قیلور
 اولدم ایچره قلدی قلدی کلچ
 چونکر فراج کوندا نالدی کون
 ایکسین برار کورده بیلور
 خدیجه زین ایشیک بوسا
 زینره جمع اولدی جوبای کون
 آویکالیه خدیجه شانا کون
 دیرملور برار ایشیکمان
 چونکر خانیلار بون عورت کون
 عورت کلدی بونجه سالیکال
 اولمهی بونده زانی خانیان
 ویه قندان کلدی کس آنه
 وون

بونده سنیلکمال ایشیک کون
 چونکر دوشمنلار ایشیک کون
 چون خدیجه ایشیک ورا کال
 ناکیر خدیجه بونلر جمع اوله
 قلدی کونله مناد کونلر
 قونمکه خانی آنه کلدی بیلور
 جماله بونلر سون ایشیک کون
 بونلره ناییت قونقلان ایدلر
 کونره قیلور خدیجه ایشیک کون
 اولم وونلر بونلر کال کون
 مکه صحرالینده ایشیک کون
 خلق عاکلور بون خالدر بیدلر

دوستك اوزده دودكيدوشال
آبونه دوزت كوتلورال
اعل اوقوت هر ي قمتلورال
دوستك وصديق و بورخان
مصري شام و جهر و طوقال
شوقند اوليك اخو سيم و
باقون برين كوزم يكر
داخنيشور كوله و سوزن
داخني دوز قبدل و دوز
هر يك كوي و كنه بي
دديك بود كلور سال كونه
كسره ابي سرخ ابد و نكاح
داخني مرزا اسي كوتلورال
بي كساب و بي قيا سر قيا
جمله بي دزين اي كلك ايل
دو كيد اول و دوستك اوزده
طور دي اي بالينه بي اكي
كهنه بونك سرتيه اير و
قوت و عتبات ايدن كرك
باز اناز دي دوز قاتر
سليم و دوزان اوليك
دور و غشيد كوي و
ديدك

[illegible]

یددی افر ایدی نلیم قرآت
 یکم افر اسوره سبی تعلیم اید
 یددی وراختلی دینه دعوت
 اوی قرانی اتردی نلیم
 اوکیم افر اید طوره حسن اید
 سنک افر اید صونه باعجل
 قوراجقلد افر یوم القیامه
 سیدله و لیل خلقی عالم
 یکم بن بخاره یکم بن جلیلم
 همین اولدم خبر غایب اولد
 خدیجه کورنی افر شوره اید

كَذِبُ رِزْقِيَا نَ وَاللَّهُ يَدْرِي قَوْلِي
 حَتَّى يَجِيءَ دِيْدِي أَكَاثِيْلِي
 حَرَامًا خَصَنَةً نَبِيٍّ أَمْ دُرُوكُنِي
 أَسْبِيْدُ وَفِي رِزْقِي حَيَاتِي
 وَدِي الْحَمْدُ لِلَّهِ طَوْعًا وَنَهْيًا
 قَوْلِي قَاتِلِي صِفَاتِي يَوْمَ تَكُونُ
 أَلْفًا أَمْ تَقِي طَوْلِي سِرِّي حَتَّى تَكُونَ
 كَذِبِي مَكْرُوهِي خَبْلِي أَكْثَرُ مِنْ حَبْلِي
 كَذِبِي كَوْنِي حَبْرِي لِي اللَّهُ سَلَامِي
 وَدِي رَبِّي سَلَامِي لِي ذِكْرِي خَالِي
 سَكَاةً لِي رُسُوْدِي سُبْحِي سَبِيْلِي
 نَزْوِي لِي لَيْقِي أَوْ لَوْ بِي دَعْوِي

جَهَنَّمُ بَنَاتِي خَوْفِي لِيْزِي
 يَا رِي وَارِي لِي بَنَاتِي خَوْفِي
 قَوْلِي أَمَّا لِيْزِي فَسَبِّحْ
 يَا رِي وَنَحْمُوهَا هَمًّا وَلَا ذَمًّا
 حَمْدًا وَلِسُوْدِي خَدَائِي رِي
 فِيْهِ لِرِزْقِي لِيْزِي رِي
 كَذِبِي أَوْ لِيْزِي خَوْفِي لِيْزِي
 حَمْدًا وَرُسُوْدِي أَوْ لِيْزِي

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ
 الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ

حَمْدًا

اوله شش شیدید نکر و کسری
 ابوکرم نکر و اول زمانه
 بخارشا ابوکرم نشان روز
 ایترای و کشتن قوریزه
 لیاس کیددی کشتن ایلاله
 صوبت قوریزه زمانه
 ویدی زهان کاکش کلور
 ویدی مکه شهر بید کلور
 ویدی ابوکرم نکر و کسری
 اولستر ذالکادی محمد
 قویستر مکه شهر بید اول

جمع

جمعی خلق قنده اول اولور
 اکون یازد ند حق جهان
 یاروب توراه ایچنه ان الله
 دیشد زکم محل نامن قولد
 دخی همه اهل اسلامه اتی نه
 ابی غانده اوله شش کابار
 ابوکرم نکر و کسری
 ورنوب شانده کلور
 اولور ویدی و کسری
 اولور ویدی و کسری
 اولور ویدی و کسری
 اولور ویدی و کسری

الصلوة والسلام علیک یا ابدی
 السلام والسلام علیک یا ابدی

چوناً بوبکر ایشید و بکوردی آندان خجرت
 صدقه اید ایمان کوردی اولدی مومنینا
 انک از دینجه کلدی ایمانه شویله پیل
 دخی زیدیه زید عثمان کوردی بک ایمان
 عبد الرحمن طلمحه هم سعید بن قاض کلدی
 بری قاض صدقه اید ایمان کوردی بک ایمان
 هرزری بر مجرات کوردی مسلمان اولدی
 هودجی ایمانه کلدی حمزه صلاحتی
 آمل ایمان جمله بی او تو سقوز اولدی
 کز او ایدر دوی عبادت ز عباداته همام
 بوسری وار دوی بوجعل دیدی عیو قاتنه

الصلوة والسلام علینا وعلی آلهنا
 محمد بنده ایشید چونکه رسالتی علی خا
 دعوتی ایتمکله مستغول اولدی سلطان جهان
 آو کوردی محمد مستغول اولدور سنکا
 باکه وزیر شید در رسالتک لطف ایدو باط
 پس چرا کاغذده ما وقع نه ایشه رخ ایدو
 بکا کوردی رسالتک کوری حقیر ایمان
 چوناً بوبکر ایشید و بکوردی کانیته
 چونکه پیغمبر اوله سن قبی مجرات نشان
 دیدی زو یاسین بوبکر کلدی کوزد کین
 هومعه لای پیغمبر تغییر ایدو کلدی انک بیان

محمد

کوردی کیم مقاراده بونلغماز قیلر قسوة
سورة طه اوقینوردن کلامدی اولما لوان
دیدیلمکتمو یا محمد حاضر اولمشد رعن
بودر ز قصده ای انک کیم کسه باشکورد
فالد ووب سینین دعا فالدی رسول الله پین
دیدی یارب عمره یله آله دینی جا و دان
هنا انکاعت و نوره دی غمزلکی ایاجی
طافی طاق اولدی صبر و کجری کوناخرا
دیدی کیم قاللیدی شیم سنن سول حق نون
صدقه ایما ککوردی بینه کجری اولدنا
دینه کیم کجک کورد غایت سونلیدی

حضرت پیغمبر انجون کورنه سولار اولقلشان
دیر ایش آلدیدی قران بکاجبر بل امین
بکلا اولولک بتم اول بجهبری اخر زمان
سخر له دوندیدی بجه سین دینلدا اول
خلق صندنا نمان انجون دوزمشد ز رفت لانی
شمیدی انک دیننه کورن کیمی فالد یعین
هر بری شرح دیدی ایدوب فلان بن
بن سکا یوزدوه و بره داجی یوز و قش
اولد ووب اول سوردی رطلده اکا و زمه
بوشوزی عمر ایشدوب فاقو و طو و
آشک بندن ای سلا حق لوق اولدی دوان
کوردی

هر که امش اولون کا طورت شه شتیک
 بی کان اینک بچوند و حور غلام چنان
 چون که کوندن کونه از بدی اتمی هم دین
 لاس و جی اولدی شرف هم ز بدی و اتمی
 چکمدی کفاره قلع و کمره کمره فاک
 صکره ملبینه و او و با ابدی اندمکان
 شود کلا اهل بدینه اولدی حاکم نایب
 معجزان ز بر اتمش و دی ناک ایچکان
 دیدی عین الی احمد هر که ایمان طمعین
 دعوت آله کبریت قتل ابدی و دهره
 خیر خا لاد شاه اولدی و در قتل و زور

دایخی آخواب سو سو بیکر ایدر شادان
 دیدی عمری ایچدیجه پنهان و لک من
 ظاهر و جی بدینه دعوت آله و کون
 چمقدی اندمکره بدی ایچکان ابدی
 لطفله دعوت ایدر و کون و ابدی
 دیر ابو جهل عمره قالی غیرت باصر
 یایجه اوینک اکاسن قنی یوجه آدوان
 دیر ابو جهل عمره کون شنبه یوقد کون
 اولد سوندن خالده زاکا نو قد کون
 اینده کون مریمینک راقی بولت خاتم ابد
 تر پیره کید زنده اولور باجی وزده سیان
 جزه

أَلَمْ يَصْبِرْ لَهُ رَسُولٌ صِغَارًا إِلَيْهِ ابْنُ

سَاجِدِیْ وَلَدِیْ وَ لَدِیْ اَوَّلَیْ کِی مَحَنان
بِحَمَلِ اصْحَابِ کَوْزِ نِلُو نَجْمِ صَلَوَاتُ الْاَبَدِ

خطبه مبرزه او فردی بنده شیرین دها

ابن شيدوب بنجه كافران ولبى مسلمان

دانش پنجه معجزات کوزنب پنجه بان و غلامان

کتابخانه عمومی

مدح اولئک حشره ذلک اولئک

گردد مکر ایمنک بواله جانک صف

وَبَرِّضُوا رُسُلًا مِّنْكُمْ

وَقِيَانِي بِنَارِي دِكَلَايِي
رَحْمَتَكَلَه يَارِغَاغِي

یوی ابو بکر عثمان علی کامران

اَنْذَرَ سَجْدًا يَا بُولِيَّ قَلْبِي وَقِيَّتِي نَمَازُ

جبرئیل کا بی سورہ ہی کہم بلازل ایلہ ابراہیم

جمعه کو خطبہ دے اور وردی دینو۔

فایم او ملک عادل است بدینشدهی اولم

دردی اصحاب کارسوزی مندرتعالیه بنویس

خطہ کے اسٹڈی کے ارشد: آ خان

صنک زمره قاطب احسان رسول

الحمد لله الذي جعل القرآن
موسمًا من مواسم الدنيا

کتاب فی الفقه

وَرْدِ بَرْدِ مَحَلِّ بَرْدِ مَوْجِی بَرْدِ بَرْدِ

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Elif SAKARYA

Yabancı Dil : İngilizce

E-Posta :

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2016-2020, Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
- 2020, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı